

รายงานการวิจัย

เรื่อง

ภูมินามวัดในอำเภอบางกรวย จังหวัดนนทบุรี

Toponymy of Naming Temple, in Bang Kruai District,
Nonthaburi Province

โดย

สำราญ จุช่วย

การวิจัยครั้งนี้ได้รับเงินทุนการวิจัยจากมหาวิทยาลัยราชพฤกษ์

ปีการศึกษา 2559

ชื่อโครงการวิจัย: ภูมินามวัดในอำเภอบางกรวย จังหวัดนนทบุรี

ชื่อผู้วิจัย: สำราญ จุช่วย

ปีที่ทำการวิจัยแล้วเสร็จ: 2561

บทคัดย่อ

การวิจัยครั้งนี้มีวัตถุประสงค์เพื่อ ศึกษาประวัติความเป็นมาและ วิเคราะห์ภูมินามวัด ของวัด จำนวน 46 วัด ตามโครงสร้างของภาษา นอกจากนี้ยังศึกษาความหมายและความเชื่อของนามวัด ที่มี ต่อวิถีชีวิตของคนในอำเภอบางกรวย จังหวัดนนทบุรี การวิจัยครั้งนี้เป็นการสำรวจชุมชน (Community Survey) ใช้ระเบียบวิจัยเชิงคุณภาพ (Qualitative Research) โดยรวบรวมข้อมูลจาก ภาคสนามด้วยวิธีการสัมภาษณ์แบบเจาะลึก (In-depth Interview) กับกลุ่มผู้ให้ข้อมูลสำคัญที่มีอายุ 55 ปีขึ้นไป

ผลการวิจัยสรุปได้ดังนี้

1. ประวัติของวัดในอำเภอบางกรวย จังหวัดนนทบุรี ทั้ง 46 วัด มีความเกี่ยวข้องกับ ชาติพันธุ์ของบรรพบุรุษที่อพยพมาจากกรุงศรีอยุธยา
2. จากการวิเคราะห์โครงสร้างภาษาพบว่า ภูมินามของวัดจำนวน 35 วัด จาก 46 นามวัด ในอำเภอบางกรวย จังหวัดนนทบุรี ประกอบด้วยคำมูล 1-2 คำ คิดเป็นร้อยละ 76.08
3. ความหมายของนามวัดในอำเภอบางกรวย จังหวัดนนทบุรี มีความสัมพันธ์เกี่ยวข้องกับ ต้นไม้ ป่าไม้ พื้นที่อาณาเขตและสถานที่ ถึง 25 นามวัด จาก 46 นามวัด คิดเป็นร้อยละ 54.35
4. ความเชื่อของนามวัดที่เกี่ยวข้องกับวิถีชีวิตคนในอำเภอบางกรวย จังหวัดนนทบุรี มี 2 ประเด็นคือ 1) ความเชื่อดั้งเดิมที่เกี่ยวกับต้นไม้ ป่าไม้ คุณความดีของบุคคล และเชื่อในการยกย่อง สัตว์ใหญ่ที่มีบุญคุณต่อชีวิตคนในท้องถิ่น และ 2) ความเชื่อในเรื่องไสยศาสตร์ สิ่งเหนือธรรมชาติ เกี่ยวกับเวทมนตร์ คาถารักษาโรค และการบนบานสานกล่าว

คำสำคัญ : ภูมินามวัด, โครงสร้างภาษา, ความเชื่อ

Research title: Toponymy of the Temples at Bang Kruai District, Nonthaburi Province
Researcher: Samran Juchooy
Year: 2018

Abstract

The objectives of this research are to study history and analyze names relating to the landscape of 46 temples according to the language structure. Another objective is to study the meaning and the belief of temple names which has impact on life style of the residents at Bang Kruai district, Nonthaburi Province. This research is a qualitative research using community survey method. Data were collected using in-depth interview with the subjects who are 55 years old and above.

Results of the study are as follows:

1. The history of 46 temples at Bang Kruai district, Nonthaburi Province is related to the ethnic group of the ancestors who migrated from Ayuthya.
2. According to the language structure analysis, toponymy of 35 temples at Bang Kruai district, Nonthaburi has 1-2 basic words (76.08%).
3. The meanings of the names of 25 temples at Bang Kruai district, Nonthaburi Province are related to trees, forest, landscape and places (54.35%).

There are two aspects of the belief of temple names relating to the life style of residents at Bang Kruai district, Nonthaburi Province. The first belief is the original belief relating to trees, forest, goodness of someone, and the admiration of big animals that the residents feel they are in debt to. The second belief is about superstitions, super natural phenomena, spell and taking vows.

Keywords: Toponymy, Language, Structure, Belief

กิตติกรรมประกาศ

การศึกษาวิจัยเรื่อง ภูมินามวัดในอำเภอบางกรวย จังหวัดนนทบุรี สำเร็จลุล่วงด้วยดี จากความอนุเคราะห์ด้านข้อมูลจากกลุ่มตัวอย่าง ในอำเภอบางกรวยทั้ง 46 ตำบล ทั้งที่เป็นประชาชนทั่วไป บริเวณใกล้เคียงทั้งวัดต่าง ๆ รวมถึงท่านเจ้าอาวาส พระลูกวัดทุกวัดที่ให้ความเมตตา ให้เอกสารหลักฐานต่าง ๆ ที่เป็นประโยชน์ต่องานวิจัยเป็นอย่างยิ่ง ผู้วิจัยขอกราบขอบพระคุณทุกท่านเป็นอย่างสูง

ขอขอบคุณท่านรองศาสตราจารย์ ดร.โกสุม สายใจ ที่กรุณาให้คำแนะนำ และตรวจสอบความถูกต้อง คุณภาพของงาน พร้อมทั้งให้แนวคิดที่เป็นประโยชน์ ทำให้ผู้วิจัยดำเนินงานสำเร็จลุล่วงด้วยดี ผู้วิจัยขอขอบพระคุณเป็นอย่างสูง

ขอขอบพระคุณท่านเจ้าของบทความ หนังสือ และเจ้าของงานวิจัยทุกเล่ม ที่ผู้วิจัยได้รับประโยชน์จากการศึกษาค้นคว้าข้อมูลต่าง ๆ ของท่านเพื่อนำมาประกอบในงานวิจัยครั้งนี้ ให้เกิดคุณค่า และได้ศึกษาเรียนรู้ข้อมูลต่าง ๆ ได้กว้างขึ้น ผู้วิจัยขอขอบคุณเป็นอย่างสูงไว้ ณ โอกาสนี้

สำราญ จุช่วย

สิงหาคม 2561

สารบัญ

	หน้า
บทคัดย่อภาษาไทย.....	ก
บทคัดย่อภาษาอังกฤษ.....	ข
กิตติกรรมประกาศ.....	ค
สารบัญ.....	จ
สารบัญตาราง.....	ช
สารบัญภาพ.....	ซ
บทที่ 1 บทนำ	1
1.1 ความเป็นมาและความสำคัญของปัญหา.....	1
1.2 คำถามการวิจัย.....	3
1.3 วัตถุประสงค์ของการวิจัย	3
1.4 ขอบเขตการวิจัย	3
1.5 นิยามศัพท์เฉพาะ	5
1.6 ประโยชน์ที่ได้รับจากการวิจัย.....	6
บทที่ 2 แนวคิด ทฤษฎี และหรืองานวิจัยที่เกี่ยวข้อง	7
2.1 ภูมินาม และวัฒนธรรม.....	7
2.2 แนวคิดภาษาศาสตร์โครงสร้าง (Structural Grammar).....	14
2.3 ความหมาย ความสำคัญและประเภทของวัด.....	21
2.4 ความสำคัญของวัดที่มีต่อวิถีชีวิตของคนไทย.....	29
2.5 เอกสารและงานวิจัยที่เกี่ยวข้อง.....	33
บทที่ 3 ประวัติความเป็นมาของวัดในอำเภอบางกรวย จังหวัดนนทบุรี.....	37
3.1 ประวัติความเป็นมาของวัดในอำเภอบางกรวย จังหวัดนนทบุรี.....	37
3.2 ภูมินามของชื่อชุมชนบางกรวย	38
3.3 รายนามวัดในอำเภอบางกรวย.....	39
3.4 ประวัติและความเป็นมาของวัดในอำเภอบางกรวยจังหวัดนนทบุรี.....	42

สารบัญ (ต่อ)

	หน้า
บทที่ 4 ภูมินามของวัดในอำเภอบางกรวยจังหวัดนนทบุรีตามโครงสร้างภาษาและความหมาย	58
4.1 ความนำ.....	58
4.2 ภาษาที่มาของนามวัด.....	58
4.3 โครงสร้างคำในนามวัด	58
4.4 ความหมายของนามวัดในอำเภอบางกรวย จังหวัดนนทบุรี.....	63
บทที่ 5 ความเชื่อของนามวัดที่มีต่อวิถีชีวิตคนในอำเภอบางกรวย จังหวัดนนทบุรี.....	73
5.1 ความเชื่อในการสร้างวัด	73
5.1.1 ความเชื่อในภูมินามของวัดที่ตั้งจากต้นไม้	74
5.1.2 ความเชื่อในภูมินามวัดที่ตั้งตามความเชื่อเกี่ยวกับอาณาเขต.....	80
5.1.3 ภูมินามวัดตามความเชื่อในการตั้งชื่อตามบุคคล	84
5.1.4 ความเชื่อภูมินามวัดในการตั้งชื่อเกี่ยวกับสัตว์.....	86
5.1.5 ภูมินามวัดตามความเชื่อที่ตั้งตามภูมิศาสตร์ของพื้นที่.....	87
5.1.6 ภูมินามวัดตามความเชื่อที่ตั้งตามเชื้อชาติ.....	88
5.1.7 ภูมินามวัดตามความเชื่อที่ตั้งตามสิ่งของหรือของใช้.....	88
5.1.8 ภูมินามวัดตามความเชื่อที่ตั้งตามสิริมงคล	89
5.2 สรุปความเชื่อของคนในอำเภอบางกรวยในอดีต	89
บทที่ 6 สรุป อภิปรายผล และข้อเสนอแนะ	91
6.1 สรุปผลการวิจัย	91
6.2 อภิปรายผลการวิจัย	92
6.3 ข้อเสนอแนะในการนำผลการวิจัยไปใช้	94
6.4 ข้อเสนอแนะในการวิจัยครั้งต่อไป.....	94
บรรณานุกรม.....	95
ภาคผนวก รายนามผู้ให้ข้อมูลภาคสนาม	98
ประวัติผู้วิจัย	103

สารบัญตาราง

	หน้า
ตารางที่	
3.1 รายนามวัดในอำเภอบางกรวย จังหวัดนนทบุรี.....	39
4.1 จำนวนนามวัดที่มีโครงสร้างทางภาษาที่แตกต่างกันตามจำนวนที่นับตามความหมาย	58
4.2 จำแนกนามวัดตามกลุ่มความหมาย	63
4.3 นามวัดในอำเภอบางกรวย จังหวัดนนทบุรี ที่ตั้งตามนามต้นไม้ และป่าไม้.....	64
4.4 นามวัดในอำเภอบางกรวย จังหวัดนนทบุรี ที่ตั้งนามตามอาณาเขต สถานที่.....	65
4.5 นามวัดในอำเภอบางกรวย จังหวัดนนทบุรี ที่ตั้งตามนามบุคคล และนามสกุล	67
4.6 นามวัดในอำเภอบางกรวย จังหวัดนนทบุรี ที่ตั้งตามนามสัตว์ต่าง ๆ.....	69
4.7 นามวัดในอำเภอบางกรวย จังหวัดนนทบุรี ที่ตั้งตามภูมิศาสตร์ของพื้นที่ และแหล่งน้ำ	70
4.8 นามวัดในอำเภอบางกรวย จังหวัดนนทบุรี ที่ตั้งตามเชื้อชาติ	70
4.9 นามวัดในอำเภอบางกรวย จังหวัดนนทบุรี ที่ตั้งตามสิ่งของหรือของใช้	71
4.10 นามวัดในอำเภอบางกรวย จังหวัดนนทบุรี ที่ตั้งสื่อความหมายสิริมงคล.....	72

สารบัญภาพ

ภาพที่	หน้า
2.1 วิเคราะห์ความหมายของศัพท์ ตามแนวคิดทางภาษาศาสตร์	11
2.2 ความหมายของภุมินาม หมู่บ้านที่สอดคล้องกับความหมาย.....	12
4.1 นามวัดที่ประกอบด้วยคำมูลสองคำ	59
4.2 นามวัดที่ประกอบด้วยคำมูลสามคำ	60
4.3 นามวัดที่มีความสัมพันธ์ของคำเกิดเป็นประโยค.....	60
4.4 นามวัดที่มีคำมูลเป็นคำหลัก	61
4.5 นามวัดที่ประกอบด้วยคำมูลสี่คำ	61
4.6 นามวัดที่มีคำที่สาม และที่สี่ขยายคำที่หนึ่ง และคำที่สอง.....	62
4.7 นามวัดที่ประกอบด้วยคำมูลห้าคำ	62

บทที่ 1

บทนำ

1.1 ความเป็นมาและความสำคัญของปัญหา

ภูมินาม (Toponym) หมายถึงการศึกษาชื่อสถานที่ จัดเป็นส่วนหนึ่งของศาสตร์ที่ว่าด้วยการศึกษาเกี่ยวกับชื่อของสิ่งต่าง ๆ ที่มีอยู่ในภาษา (Onomastics) ส่วนมากภูมินามมักมุ่งเน้นการศึกษาประวัติความเป็นมา และความสำคัญของชื่อเรียกสถานที่นั้น ๆ หรือไม่ก็มุ่งเน้นการศึกษาเพื่อให้ประชาชนในท้องถิ่นเกิดความสนใจ และตระหนักถึงคุณค่าของถิ่นฐานที่อยู่ ขนบธรรมเนียม วิถีชีวิตสภาพแวดล้อมของท้องถิ่นตน (ปิ่นฤทัย คงทอง, 2550: 2) ทั้งนี้ ชื่อของสถานที่ ที่นำมาศึกษา ได้นั้นมีหลายประเภท เช่น ชื่อหมู่บ้าน ชื่อเมือง ชื่อถนนชื่อสถานที่สำคัญ ๆ ซึ่งในที่นี้ชื่อวัด นับว่ามีความสำคัญและใกล้ชิดกับประชาชนตั้งแต่อดีตจนถึงปัจจุบันมากที่สุด เนื่องจากเป็นชื่อที่กำหนดขึ้น โดยคนกลุ่มหนึ่งที่อาศัยอยู่ในสถานที่เดียวกัน ภายใต้ความเชื่อถือศรัทธา และร่วมกันสร้าง พร้อมใจกันทำนุบำรุง เพื่อเป็นที่ยึดเหนี่ยวทางจิตใจ และมีความหมายต่อวิถีชีวิตชาติพันธุ์มาเนิ่นนาน

การตั้งชื่อวัดจะเกี่ยวพันกับวิถีชีวิต และความเป็นอยู่ของคนไทยในอดีต เป็นเสมือนเอกลักษณ์ในความเป็นคนไทยที่มีน้ำใจ เอื้อเฟื้อเผื่อแผ่ ความกตัญญูกตเวที การไม่เอาฮาหรือมุงร้าย ต่อผู้อื่น มีความอดทน และการเป็นผู้มีอารมณ์แจ่มใส รื่นเริง ล้วนมีอิทธิพลมาจากหลักธรรมทางพุทธศาสนาทั้งสิ้นที่หล่อหลอมให้คนไทยมีลักษณะแตกต่างจากชนชาติอื่น ๆ ซึ่งแต่ละขนบธรรมเนียมปฏิบัติ ภายใต้ความเลื่อมใสศรัทธาในพุทธศาสนาและใช้สถานที่ คือวัดเป็นแหล่งปฏิบัติธรรม เรียนรู้ พระธรรมคำสั่งสอน (นิธิ เอียวศรีวงศ์, 2545: 2) นอกจากนี้ภาษาและวรรณกรรมไทยเช่นภาษาบาลี ที่ใช้ในภาษาไทยในการเขียนและแปลวรรณกรรมหลาย ๆ เรื่อง มีที่มาจากหลักธรรมทางพระพุทธศาสนา เช่น ไตรภูมิคาถาในสมัยกรุงสุโขทัย กาพย์มหาชาติ นันทโศปนาสูตรคำหลวง พระมาลัยคำหลวง ปุณโณวาทคำฉันท์ ในสมัยอยุธยาล้วนเป็นภาษาที่เกี่ยวข้องกับวัด และพุทธศาสนาทั้งสิ้น ที่บ่งบอกถึงความใกล้ชิด มีที่มาของชาติภูมิการอยู่ร่วมกัน แม้กระทั่งมารยาทต่าง ๆ ที่คนไทยถูกสอนให้เคารพผู้อาวุโส มีการยึดมั่นและปฏิบัติตนให้ถูกต้องตามขนบธรรมเนียมประเพณีก็ล้วนมาจากหลักเกณฑ์ทางพระพุทธศาสนาทั้งสิ้น (พระเทพเวที, 2543: 13)

สังคมไทยเติบโตรุ่งเรืองด้วยความสัมพันธ์แน่นแฟ้น มาจากวัดหรือพุทธศาสนาเพราะวัดเป็นเสมือนสถานศึกษาและสถานสงเคราะห์ที่คอยให้ความรู้แก่คนไทยในอดีตมาช้านาน ทั้งยังเป็นแหล่งยึดเหนี่ยวจิตใจ เป็นที่พึ่งของชาวบ้าน เป็นศูนย์รวมของสรรพสิ่งหลากหลาย กิจกรรมมากมาย ที่ประกอบขึ้นในวัดแม้แต่เรื่องของการศึกษาเล่าเรียน จนเป็นที่มาของคำว่า “บวชเรียน” แต่ใน

ปัจจุบันดูเหมือนว่า “วัด” กลับมีบทบาทต่อชุมชน และชีวิตความเป็นอยู่ของคนไทยน้อยลง จะเป็นเพียงที่พึ่งทางจิตใจยามเดือดเนื้อร้อนใจ หรือเพื่อประกอบพิธีกรรมต่าง ๆ ที่เกี่ยวกับศาสนาเท่านั้น ไม่ว่าจะป็นงานบวช งานศพ หรืองานในวันสำคัญทางพระพุทธศาสนา ซึ่งถ้าศึกษาให้ลึกลงไปแล้วจะพบว่า แหล่งความรู้ การศึกษาที่มีอยู่ในวัดเป็นคลังความรู้ที่สำคัญยิ่งต่อชุมชน และการศึกษาเรียนรู้ทางประวัติศาสตร์ ที่เต็มเปี่ยมด้วยคุณค่าของศิลปวัฒนธรรมทั้งโบราณสถาน และโบราณวัตถุ รวมถึงการตั้งชื่อวัดในภาษาต่าง ๆ ถือได้ว่าเป็นวัฒนธรรมภาษาที่ถ่ายทอดความเจริญในอดีตสามารถบอกเล่าภูมิหลังที่สื่อความหมายมาจากภาษาต่าง ๆ อีกทั้งยังเป็นเครื่องมือแลกเปลี่ยนความรู้ ความคิด ความเชื่อ และความรู้สึก ที่สะท้อนถึงวิถีชีวิตความเป็นอยู่ของสังคม และวัฒนธรรมประจำชาติได้เป็นอย่างดี (ฉลาดชาย รมิตานนท์, 2527: 28)

ประเทศไทยมีศาสนาพุทธเป็นศาสนาประจำชาติ พระพุทธศาสนามีอิทธิพลต่อโลกทัศน์และวิถีชีวิตของชาวไทยเป็นอันมาก หากแบ่งองค์ประกอบของพระพุทธศาสนา สามารถแบ่งได้เป็น 2 ส่วน คือ หลักธรรมคำสั่งสอน และสถาบันที่ประกอบด้วยวัดและพระสงฆ์ซึ่งเป็นผู้แทนของศาสนา วัดจึงเป็นสถาบันทางสังคมหนึ่งที่มีความสำคัญต่อสังคมไทยในอดีต ด้วยเป็นแหล่งอบรมความรู้ วัดกับชุมชนจึงมีความสัมพันธ์กันอย่างใกล้ชิด และสะท้อนวิถีชีวิตความเป็นอยู่ ชาติภูมิที่ถูกถ่ายทอดมาที่สิ่งปลูกสร้างภายในวัด ให้เห็นเป็นอนุสรณ์สถานและเครื่องบ่งชี้ความเป็นคนไทยที่อยู่ร่วมกัน อาจกล่าวได้ว่า ชีวิตของคนไทยที่นับถือพุทธศาสนาดังแต่เกิดจนกระทั่งตายเกี่ยวข้องกับวัด (ดารณี ถวิลพิพัฒน์กุล, 2539: 18)

ทินพันธุ์ นาคะตะ (2543: 4) ได้กล่าวไว้ว่า “วัด” เป็นหน่วยงานที่ให้สวัสดิการหลาย ๆ ด้านแก่สังคมมีความสำคัญยิ่ง เพราะเป็นสถานที่แบ่งเบาภาระในการให้บริการของรัฐบาลได้มาก ทั้งยังก่อให้เกิดรากฐานอันมั่นคง และเสริมสร้างต่อบริการในด้านสวัสดิการของรัฐอีกด้วย นอกจากนี้วัดยังเป็นรากฐานสำคัญของศิลปวัฒนธรรม คุณธรรม และศีลธรรมของคนไทย เป็นสื่อกลางให้คนไทยเข้าถึงหลักธรรมทางพุทธศาสนา

ด้วยความสำคัญของวัดมีความหลากหลาย ในวิถีชีวิตของคนไทยในอดีต ดังนั้นชื่อวัดจึงเป็นวัฒนธรรมที่สะท้อนถึงอดีตและความเป็นมา การระบุนามวัดแต่ละแห่งได้นั้น ต้องมีที่มาจากอดีต โดยเฉพาะวัดในจังหวัดนนทบุรีที่มีความเก่าแก่เป็นประวัติศาสตร์ บางวัดมีอายุเก่าแก่ตั้งแต่สมัยกรุงศรีอยุธยา มากกว่า 300 ปี หลายวัดเป็นวัดที่พระมหากษัตริย์ทรงสร้าง และบูรณปฏิสังขรณ์ บางวัดเป็นวัดที่ราษฎรสร้างขึ้นด้วยความเลื่อมใสศรัทธาในพระพุทธศาสนา ซึ่งในปัจจุบันนี้ นักเรียน นิสิต นักศึกษา และประชาชนทั่วไป ยังไม่ทราบถึงความเป็นมาเกี่ยวกับชื่อวัดมากนัก ซึ่งชื่อวัดในอำเภอบางกรวย จังหวัดนนทบุรี ยังไม่มีเอกสารใด ๆ ที่รวบรวมประวัติความเป็นมาของวัดที่เป็นหลักฐานชัดเจน และยังไม่มีการวิเคราะห์เกี่ยวกับความหมายโครงสร้างภาษา และที่มาของชื่อนั้น ๆ โดยเฉพาะชื่อวัดมีประวัติศาสตร์ และมีความหมายเกี่ยวข้องกันอย่างไร มีที่มาจากความเชื่อ ที่สะท้อน

ถึงสังคมในอดีตอย่างไร และมีเอกลักษณ์บ่งบอกถึงภาษา และวัฒนธรรมอย่างไร จึงควรสืบต่อ ภูมิความรู้ที่มีค่าในด้านภาษา ด้านประวัติศาสตร์ และความหมายจากความเชื่อของคนในอดีต เพื่อถ่ายทอดให้เยาวชนรุ่นหลังได้เรียนรู้ และทำความเข้าใจ รวมถึงร่วมกันอนุรักษ์ภูมิความรู้เหล่านี้ มิให้สูญหาย อีกทั้ง การเรียนรู้วัฒนธรรมภาษาเกี่ยวกับชื่อวัด ยังสามารถกระตุ้นเตือนให้เยาวชน รุ่นหลังเกิดความตระหนักถึงคุณค่าของวัดที่สร้าง จิตวิญญาณของความเป็นชาวพุทธ เข้าใจถึง ชาติพันธุ์ของบรรพบุรุษ และร่วมกันรักษาวัฒนธรรมภาษาให้ดำรงอยู่ต่อไป เพื่อส่งถ่ายต่อให้อนุชน รุ่นหลังได้รับรู้เป็นความรู้ทางประวัติศาสตร์ต่อไป ซึ่งการศึกษาข้อมูลจากเอกสารต่าง ๆ ผู้วิจัยพบว่า ยังไม่มีการศึกษาวิจัยเกี่ยวกับชื่อวัดใน อำเภอบางกรวย และจากการศึกษาข้อมูลพบว่า ชื่อวัดใน อำเภอบางกรวย จังหวัดนนทบุรี ยังไม่มีการอธิบายที่เผยแพร่เป็นรูปเล่ม เช่น วัดแก้วฟ้า วัดชลอ วัดสักใหญ่ วัดบางไกรใน และอีกหลาย ๆ วัด ที่มีตำนานเรื่องเล่า วัดทุกวัดต้องมีที่มาของชื่อวัด เกี่ยวข้องกับคน สัตว์ สิ่งของ ของภูมิประเทศ จึงควรศึกษาเก็บเป็นข้อมูลของชุมชนต่อไป

จากความสำคัญดังกล่าว ผู้วิจัยจึงสนใจศึกษาประวัติของวัดในอำเภอบางกรวย จังหวัด นนทบุรี ภูมินามของวัดตามโครงสร้างของภาษา ความหมายของนามวัด ความเชื่อที่มีต่อวิถีชีวิตของ คนในอำเภอบางกรวย จังหวัดนนทบุรี

1.2 คำถามการวิจัย

- 1.2.1 ประวัติวัดในอำเภอบางกรวย จังหวัดนนทบุรี เป็นอย่างไร
- 1.2.2 ลักษณะภาษาของภูมินามวัดในโครงสร้างภาษา ความหมายของนามวัดใน อำเภอ บางกรวย จังหวัดนนทบุรี เกี่ยวข้องสัมพันธ์กับสิ่งใด
- 1.2.3 ความเชื่อของนามวัดที่มีต่อวิถีชีวิตของคนในอำเภอบางกรวย มีความเชื่ออย่างไร

1.3 วัตถุประสงค์ของการวิจัย

- 1.3.1 เพื่อศึกษาประวัติความเป็นมาของวัดในอำเภอบางกรวย จังหวัดนนทบุรี
- 1.3.2 เพื่อวิเคราะห์นามวัดตามโครงสร้างภาษา และความหมายของชื่อวัดใน อำเภอ บางกรวย จังหวัดนนทบุรี
- 1.3.3 เพื่อวิเคราะห์ความเชื่อที่มีต่อวิถีชีวิตของคนในอำเภอบางกรวย จังหวัดนนทบุรี

1.4 ขอบเขตการวิจัย

การวิจัยครั้งนี้ ผู้วิจัยต้องการศึกษาประวัติความเป็นมาของวัดในอำเภอบางกรวย จังหวัด นนทบุรี โดยวิเคราะห์นามวัดตามโครงสร้างของภาษา ความหมายของชื่อวัด และความเชื่อของ

นามวัด จำนวน 46 นามวัด ในอำเภอบางกรวย จังหวัดนนทบุรี ที่มีต่อวิถีชีวิตของคนในอำเภอบางกรวย จังหวัดนนทบุรี โดยกำหนดขอบเขตดังนี้

1.4.1 ขอบเขตด้านเนื้อหา

ในการวิจัยครั้งนี้ผู้วิจัยต้องการศึกษาภูมินามของวัดทุกประเภทในอำเภอบางกรวย จังหวัดนนทบุรี จำนวน 46 นามวัด (ศูนย์วัฒนธรรมจังหวัดนนทบุรี, 2531: 15)

1.4.2 ขอบเขตด้านประชากร

ผู้วิจัยกำหนดกลุ่มประชากร เป็นชื่อวัดจำนวน 46 วัด ในอำเภอบางกรวยจังหวัดนนทบุรี (ศูนย์วัฒนธรรมจังหวัดนนทบุรี, 2531: 15) โดยศึกษา จากเอกสาร ประวัติของวัดต่าง ๆ ศึกษาเก็บข้อมูลจากทำเนียบท้องที่ พ.ศ. 2559 ของจังหวัดนนทบุรี สำนักศิลปวัฒนธรรมจังหวัดนนทบุรี หนังสือเอกสารประวัติ การบันทึกคำบอกเล่าของผู้สูงอายุในชุมชน สิ่งพิมพ์ต่าง ๆ และข้อมูล ทัศนคติ เจ้าอาวาสวัด พระลูกวัด ผู้อาวุโสในชุมชนหมู่บ้านในอำเภอบางกรวย จังหวัดนนทบุรี รวมทั้ง ข้อมูลของพัฒนาชุมชนของอำเภอบางกรวย และองค์การบริหารส่วนตำบล ตลอดจนการเก็บข้อมูลภาคสนามจากชาวบ้าน และผู้นำในพื้นที่เพื่อประกอบการบันทึกข้อมูล

1.4.3 ขอบเขตด้านระยะเวลา

ผู้วิจัยลงพื้นที่ศึกษาข้อมูลตั้งแต่วันที่ 1 เดือนพฤษภาคม 2560 - วันที่ 30 เดือนพฤษภาคม 2561

1.4.4 ขอบเขตด้านพื้นที่

การวิจัยครั้งนี้ใช้ข้อมูลภูมินามของวัดในอำเภอบางกรวย จังหวัดนนทบุรี รวมจำนวน 46 วัด ตามการปกครองของอำเภอบางกรวย (บางกรวย เอกสารสำเนา, 2559: 14) ดังนี้

การปกครองของอำเภอบางกรวย

การปกครองส่วนภูมิภาค อำเภอบางกรวย แบ่งเขตการปกครองส่วนภูมิภาค ออกเป็น 9 ตำบล และ 60 หมู่บ้าน (บางกรวย เอกสารสำเนา, 2559: 14) ดังนี้

1. ตำบลวัดชะลอ แบ่งการปกครองเป็น 10 หมู่บ้าน
2. ตำบลบางกรวย แบ่งการปกครองเป็น 9 หมู่บ้าน
3. ตำบลบางสีทอง แบ่งการปกครองเป็น 5 หมู่บ้าน
4. ตำบลบางขุนน แบ่งการปกครองเป็น 5 หมู่บ้าน
5. ตำบลบางขุนทอง แบ่งการปกครองเป็น 6 หมู่บ้าน
6. ตำบลบางคูเวียง แบ่งการปกครองเป็น 7 หมู่บ้าน
7. ตำบลมหาสวัสดิ์ แบ่งการปกครองเป็น 7 หมู่บ้าน
8. ตำบลปลายบาง แบ่งการปกครองเป็น 5 หมู่บ้าน

9. ตำบลศาลากลาง แบ่งการปกครองเป็น 6 หมู่บ้าน

การปกครองส่วนท้องถิ่น อำเภอบางกรวย ประกอบด้วย องค์การปกครองส่วนท้องถิ่นทั้ง 7 แห่ง ได้แก่

1. เทศบาลเมืองบางกรวย ครอบคลุมตำบลวัดชลอ และตำบลบางกรวย ทั้งหมดทั้ง 2 ตำบล
2. เทศบาลตำบลปลายบาง ครอบคลุมพื้นที่ตำบลปลายบาง และตำบลบางคูเวียง ทั้งหมดทั้ง 2 ตำบล ตำบลมหาสวัสดิ์ (เฉพาะหมู่ 1, 2, 6, 7 และบางส่วนของหมู่ 5)
3. เทศบาลตำบลศาลากลาง ครอบคลุมพื้นที่ของตำบลศาลากลางทั้งตำบล
4. เทศบาลตำบลบางสีทอง ครอบคลุมพื้นที่ตำบลบางสีทองทั้งตำบล
5. องค์การบริหารส่วนตำบลบางขุน ครอบคลุมพื้นที่ตำบลบางขุนทั้งตำบล
6. องค์การบริหารส่วนตำบลบางขุนทอง ครอบคลุมพื้นที่ตำบลบางขุนทองทั้งตำบล
7. องค์การบริหารส่วนตำบลมหาสวัสดิ์ ครอบคลุมพื้นที่ตำบลมหาสวัสดิ์ เฉพาะนอกเขตเทศบาลตำบลปลายบาง

1.5 นิยามศัพท์เฉพาะ

ภูมินาม หมายถึง นามที่ใช้เรียกขานสถานที่ ที่ปรากฏอยู่ในพื้นที่ทั่วไป ทั้งนี้ภูมินามมักตั้ง และกำหนดให้มีความแตกต่างเบื้องต้นทางพื้นที่ เพื่อเรียกบ่งบอกสถานที่ต่าง ๆ ได้เฉพาะเจาะจง ในที่นี้หมายถึงภูมินามของวัดในอำเภอบางกรวย จังหวัดนนทบุรีจำนวน 46 วัด

วัด หมายถึง สถานที่ทางศาสนาประกอบด้วยโบสถ์ วิหาร และที่อยู่ของสงฆ์หรือนักบวช เป็นที่ศึกษาปฏิบัติธรรมวินัยและประกอบศาสนกิจของพระภิกษุสงฆ์ และประชาชนทั่วไป

ความเชื่อ หมายถึง การยอมรับนับถือ หรือยึดมั่นสิ่งใดสิ่งหนึ่งที่มีตัวตน และไม่มีตัวตน ว่าจริงหรือมีอยู่จริง การยอมรับนับถือนี้อาจมีหลักฐานเพียงพอที่จะพิสูจน์ได้ หรืออาจจะไม่มีก็ได้

ภูมินามกับวัฒนธรรม หมายถึง ความสัมพันธ์ระหว่างภูมินามกับสภาพทางสังคม และวัฒนธรรม หรือบุคคล ทำให้มีนัยบางประการที่บ่งบอกถึงความเชื่อ วิถีคิด วิถีชีวิต และวัฒนธรรมของกลุ่มคนที่อาศัยอยู่ในสถานที่นั้นได้

โครงสร้างภาษา หมายถึง หน่วยงานต่าง ๆ ของภาษา จากหน่วยที่เล็กที่สุดรวมกัน เป็นหน่วยสร้างที่ใหญ่ขึ้น ตั้งแต่ระดับเสียง หน่วยเสียง พยางค์ หน่วยคำ วลี อนุภาคฯ จนถึงระดับประโยค ในงานวิจัยนี้หมายถึง การรวมคำ และการสื่อความหมายคำ ของภูมินามวัด ในอำเภอบางกรวย จังหวัดนนทบุรี

ภูมินามประวัติ หมายถึง ข้อมูลที่ปรากฏเป็นหลักฐานต่าง ๆ บอกถึงที่มาอาณาเขต สถานที่ที่เกี่ยวข้องกับนามวัดนั้น ๆ โดยมีที่มาจากบันทึกหรือเรื่องเล่า

วิถีชีวิต หมายถึง แบบแผนการดำเนินชีวิต และพฤติกรรม ซึ่งสืบทอดเป็นมรดกให้บุคคลในสังคมยอมรับ และยึดถือปฏิบัติกันมาโดยมากจะเกี่ยวกับความเชื่อ ศาสนา ค่านิยมขนบธรรมเนียมประเพณี และวัฒนธรรมตั้งแต่แรกเกิดจนกระทั่งตาย

1.6 ประโยชน์ที่ได้รับจากการวิจัย

1.6.1 ได้ทราบถึงประวัติวัด ในอำเภอบางกรวย จังหวัดนนทบุรี

1.6.2 ได้ทราบภูมินามวัดตามโครงสร้างของภาษา

1.6.3 ได้ทราบความหมาย และความเชื่อของนามวัดที่มีต่อวิถีชีวิตของคนในอำเภอบางกรวย จังหวัดนนทบุรี

1.6.4 ได้รวบรวมประวัติความเป็นมาของวัด ในอำเภอบางกรวย จังหวัดนนทบุรี จำนวน 46 วัด เพื่อประโยชน์ต่อการศึกษาวิชาภาษาไทย วิชาประวัติศาสตร์ และวิชาทักษะชีวิต ในการศึกษาวิชาศึกษาทั่วไป

บทที่ 2

แนวคิด ทฤษฎีและงานวิจัยที่เกี่ยวข้อง

การศึกษาเรื่อง ภูมินามวัดในอำเภอบางกรวย จังหวัดนนทบุรี มีวัตถุประสงค์เพื่อศึกษา ประวัติความเป็นมาของวัด ศึกษาภูมินามวัดตามโครงสร้างภาษา ความหมายของนามวัดในอำเภอ บางกรวย จังหวัดนนทบุรี และความเชื่อของนามวัดที่มีต่อวิถีชีวิตของคนในอำเภอบางกรวย จังหวัด นนทบุรี ซึ่งผู้วิจัยได้ทบทวนแนวคิดทฤษฎี เอกสารงานวิจัยที่เกี่ยวข้อง เพื่อเป็นแนวทางนำไปกำหนด กรอบแนวคิดในการศึกษาดังนี้

- 2.1 ภูมินาม และวัฒนธรรม
- 2.2 แนวคิดภาษาศาสตร์โครงสร้าง (Structural Grammar)
- 2.3 ความหมาย ความสำคัญและประเภทของวัด
- 2.4 ความสำคัญของวัดที่มีต่อวิถีชีวิตของคนไทย
- 2.5 เอกสารและงานวิจัยที่เกี่ยวข้อง

2.1 ภูมินาม

ประวัติของชื่อจังหวัด ตำบล หรือหมู่บ้าน และวัด ส่วนมากเป็นเรื่องราวเกี่ยวกับตำนาน ความเชื่อ อาชีพ ลักษณะภูมิประเทศ และการแสดงถึงความเป็นสิริมงคล หากเป็นเรื่องสำคัญ เรื่องหนึ่ง ผู้ที่ตั้งชื่อสถานที่นั้น ๆ ต้องอาศัยการพิจารณา พินิจ พิจารณา ที่จะให้ได้มาซึ่งความพอใจ ในชื่อนั้น ทั้งนี้อาจต้องพิจารณาให้เกิดความเหมาะสมกับสิ่งที่เกี่ยวข้องสัมพันธ์กับผู้ที่ถูกตั้งชื่อ เช่น วัน เวลา สถานที่ บิดา มารดา เหตุการณ์ที่มีความเป็นมา ซึ่งในปัจจุบันคำนึงถึงความหมายของชื่อเป็น สำคัญ ถึงขั้นเป็นศาสตร์ ดังที่ สุริยา รัตนกุล (2544: 31) ได้กล่าวไว้ว่า

ความหมายของการตั้งชื่อ เห็นได้ชัดมากในเรื่องของคำวิสามานยนาม คือชื่อเฉพาะ เช่น ใน สังคมไทยเรานิยมตั้งชื่อบุคคล สัตว์หรือสิ่งของ โดยเลือกที่มีความหมายดี ๆ คำที่ออกเสียงฟังดูไพเราะ และมีความหมายของชื่อที่ตั้ง นอกจากนี้คำนั้น ๆ จะต้องมีความหมายทั้งในแง่บวก และแง่ลบแล้ว ในแง่บวกยังพบว่า มีความหมายที่แยกได้อีกตัวอย่างเช่น

การศึกษา เช่น วิทยา กวินท์ ชาญวิทย์ ปริญญา วิริยา ฯลฯ

ทรัพย์สิน เงินทอง เช่น ธนภัทร ธนวัฒน์ รัชตะ แหวน จินดา ฯลฯ

วงศ์ ตระกูล เช่น ภาณุพงศ์ วุฒิพงศ์ สกุลทิพย์ ฯลฯ

ตัวบุคคล เช่น ขนิษฐา สมชาย ระวียา สุณิสสา ฯลฯ

ความสวยงามงาม เช่น นิลล่อ ลลิตา โสภี อรทัย ฯลฯ

ดอกไม้ ต้นไม้ เช่น กชกร จำปา บัวทิพย์ เบญจมาศ มะลิวัลย์ ฯลฯ

ความหมายอื่น ๆ เช่น ทักษิณ อนุวัตร อนุรักษ์ ฯลฯ

ความหมายเชิงบวกของชื่อที่มีหลายแง่ในภาษาไทยดังกล่าว แสดงถึงความสำคัญที่ให้การตั้งชื่อในวัฒนธรรมไทย ซึ่งอาจอธิบายได้ว่าสืบเนื่องมาจากที่คนไทยมีความเชื่อในสิ่งที่ดี สิ่งที่ดีคิดว่าเป็นสิริมงคลให้แก่ชีวิตต่อไป ทั้งนี้เท่ากับเป็นการสร้างเสริมขวัญ และกำลังใจประการหนึ่งในการดำเนินชีวิต แตกต่างจากสังคมตะวันตกที่ไม่ได้ให้ความสำคัญในความหมายของชื่อมากเท่ากับสังคมไทย การตั้งชื่อในสังคมที่พูดภาษาอังกฤษ เท่าที่สังเกตได้ส่วนใหญ่จะตั้งชื่อเพื่อเป็นอนุสรณ์แก่บรรพบุรุษนามสกุลหรือบุคคลสำคัญ เช่น John F. Kannady junier ซึ่งตั้งชื่อตามบิดา เช่น John F. Kannady Mary ซึ่งเป็นอนุสรณ์ของแม่พระเยซู

ภูมินามและวัฒนธรรม

ภูมินาม หรือ นามที่เรียกชื่อสถานที่ (toponym) ที่ปรากฏอยู่บนพื้นที่โดยทั่วไปนั้น เป็นการตั้งขึ้น และกำหนดให้มีความแตกต่างเบื้องต้นทางพื้นที่อย่างหนึ่งของมนุษย์เพื่อให้สามารถเรียกบ่งบอกสถานที่ต่าง ๆ ได้จำเพาะเจาะจง (ไพฑูริย์ ปิยะปกรณ์, 2557: 49) กล่าวว่าการตั้งชื่อภูมินามใน แต่ละท้องถิ่น ส่วนใหญ่กำหนดโดยบุคคลท้องถิ่น มีความหมายมาจากระบบความนึกคิดที่สัมพันธ์กับสภาพแวดล้อมทางธรรมชาติ หรือกับวัฒนธรรม และประวัติศาสตร์ของท้องถิ่น ซึ่งภูมินามของสถานที่ต่าง ๆ จะมีความแตกต่างกันออกไป ขึ้นอยู่กับวัฒนธรรม ภาษาท้องถิ่น ประวัติศาสตร์ท้องถิ่น และสภาพแวดล้อมทางธรรมชาติที่แตกต่างกันของแต่ละท้องถิ่น เรื่องของภูมินามจึงเป็นปรากฏการณ์ อย่างหนึ่งที่แสดงให้เห็นถึงความสัมพันธ์ของภาษา ความหมาย ความเชื่อ และวัฒนธรรมได้อย่างดียิ่ง

ในบางภาษา ภูมินามได้ผ่านกระบวนการเกิดไวยากรณ์ภาษา (grammaticalization) กลายเป็นส่วนหนึ่งของไวยากรณ์ภาษา Franz Boas, 1964 (อ้างถึงใน สุจริตลักษณ์ ดิมตุง, 2543: 51 – 52) ที่ให้ตัวอย่างไว้ว่า ในภาษาอเมริกันอินเดียนเผ่า Kwakiutl ที่แสดงสถานที่ เช่น ภูเขา เกาะ หมู่บ้าน และอื่น ๆ ในรูปของวิภัติปัจจัย (affixes) ซึ่งมีทั้งการใช้อุปสรรค หรือหน่วยคำเติมหน้า (prefix) และการใช้ปัจจัยหรือคำเติมหลัง (suffix) ซึ่งใช้ประกอบกับชื่อทางภูมิศาสตร์ต่าง ๆ อาทิ ทะเล เกาะ ชายหาด ฯลฯ เพื่อแสดงให้เห็นว่าชื่อทางภูมิศาสตร์นั้น มีลักษณะทางกายภาพอย่างไร มีลักษณะเฉพาะหรือเด่นประการใด เช่น คำว่า เกาะ เป็นคำที่มาจากการประสมหน่วยคำที่แปลว่า “สิ่งกลม ๆ ที่อยู่โดดที่หนึ่ง” และหน่วยคำปัจจัยที่แปลว่า “บนผืนน้ำ” เข้าด้วยกัน ชื่ออื่น ๆ ที่มาจาก

การประสมหน่วยคำแรกและหน่วยคำอื่น ๆ เช่น “เกาะที่อยู่จุด ๆ หนึ่ง” “เกาะในที่โล่ง” “เกาะที่อยู่
ในเชิงเขา” “เกาะที่อยู่ข้างหน้า” “เกาะที่อยู่ปากแม่น้ำ” เป็นต้น

การศึกษาภูมินาม เป็นการศึกษาคือของสถานที่ต่าง ๆ โดยใช้หลักการทางภาษาศาสตร์
(toponymy) เป็นวิธีการหนึ่ง ที่จะสืบทราบความเป็นมาของท้องถิ่น หรือเพื่อประโยชน์อย่างอื่น ๆ
ซึ่งจัดอยู่ในศาสตร์ที่ว่าด้วยการศึกษาเกี่ยวกับชื่อของสิ่งต่าง ๆ ที่มีอยู่ในภาษา (onomastics)
โดยทั่วไปการศึกษาเรื่องภูมินามจะศึกษาโดยมุ่งเน้นประวัติความเป็นมา เพื่อให้เห็นความสำคัญของ
ชื่อเรียกสถานที่แต่ละแห่ง หรือมุ่งเน้นให้ประชาชนในท้องถิ่นเกิดความสนใจ และเห็นคุณค่าของ
ถิ่นฐานที่อยู่อาศัย ขนบธรรมเนียม วิถีชีวิต สภาพแวดล้อม ฯลฯ ของท้องถิ่นของตน (สุจริตลักษณ์
ตีผดุง, 2543: 51)

เรื่องเดช ปันเขื่อนขัตติย์ (2538: 21) ได้กล่าวถึง ภูมินามของสถานที่และจังหวัดต่าง ๆ ใน
ประเทศไทยในอดีตว่า ตั้งขึ้นจากวิธีต่าง ๆ ดังนี้

เรียกชื่อตามประวัติศาสตร์ของสถานที่ ส่วนใหญ่จะเรียกตามตำนานความเป็นมาของเมือง
หรือสถานที่นั้น ๆ มาแต่โบราณกาล เช่น นครศรีธรรมราช สุโขทัย อุตรธานี แพร่ เป็นต้น

เรียกชื่อตามสิ่งที่มีความสำคัญที่มีอยู่ในจังหวัดนั้น ๆ ส่วนใหญ่แต่ละจังหวัดจะมีสิ่งที่เรียกว่า
เป็นของคู่บ้านคู่เมือง หรือมีความสำคัญกับจังหวัดนั้น ๆ เป็นต้นว่า แม่น้ำ ภูเขา เจดีย์ ทำนน้ำ ต้นไม้
 ฯลฯ เช่น นครนายก (นา) ปัตตานี (แม่น้ำ) อุตรดิตถ์ (ทำนน้ำ) นครพนม (พระธาตุ) สมุทรสงคราม
(ทะเล) อ่างทอง (ข้าว) กระบี่ (ดาบ) ชุมพร (มะเดื่อ) เป็นต้น

เรียกชื่อตามชื่อท้องถิ่นเป็นภาษาท้องถิ่นของจังหวัดนั้น ๆ เช่น แม่ฮ่องสอน (ไทยถิ่นเหนือ)
เชียงใหม่ (เจียงใหม่ - ไทยถิ่นเหนือ) เชียงราย (เจียงฮาย - ไทยถิ่นเหนือ) สตูล (มาเลย์) ฉะเชิงเทรา
(เขมร) เป็นต้น

ตั้งชื่อใหม่ เป็นการตั้งชื่อใหม่ ให้มีเสียงใกล้เคียงกับชื่อเดิมของเมืองหรือสถานที่ นั้น ๆ เช่น
นครราชสีมา (คอนราชสีมา) สมุทรสาคร (สาครบุรี) ราชบุรี (ลาดลี - แม่น้ำ) เพชรบุรี (เพ็ตี - เพชร
ใหญ่) หรือ ตั้งชื่อใหม่ให้มีความหมายดี เช่น ชุมพร (มะเดื่อ) อุทัยธานี (พระอาทิตย์แรกขึ้น) สุราษฎร์
ธานี (เมืองคนดี) เป็นต้น

สุจริตลักษณ์ ตีผดุง (2543: 31) ได้ศึกษาภูมินามในภาษาไทยที่เป็นชื่อหมู่บ้านในจังหวัด
นครปฐม โดยวิเคราะห์โครงสร้างทางภาษาศาสตร์ พบว่า ชื่อหมู่บ้านในภาษาไทยโดยทั่วไปเป็นคำโดด
หรือคำประสม ที่มีลักษณะความสัมพันธ์ทางไวยากรณ์ของคำ แบบ “คำหลัก - คำขยาย” อันเป็น
ลักษณะปกติของการเรียงลำดับในภาษาไทย เนื่องจากโครงสร้างไวยากรณ์ระดับคำในภาษาไทยเป็น
คำโดด และมีความสัมพันธ์ทางไวยากรณ์ดังกล่าว จึงกล่าวได้ว่า ลักษณะโครงสร้างไวยากรณ์ใน
ภาษาไทย เป็นตัวกำหนดเรียกชื่อหมู่บ้าน จากการศึกษาพบว่า ชื่อหมู่บ้านดังกล่าวประกอบด้วยคำ
ตั้งแต่ 1 - 4 คำ ดังนี้

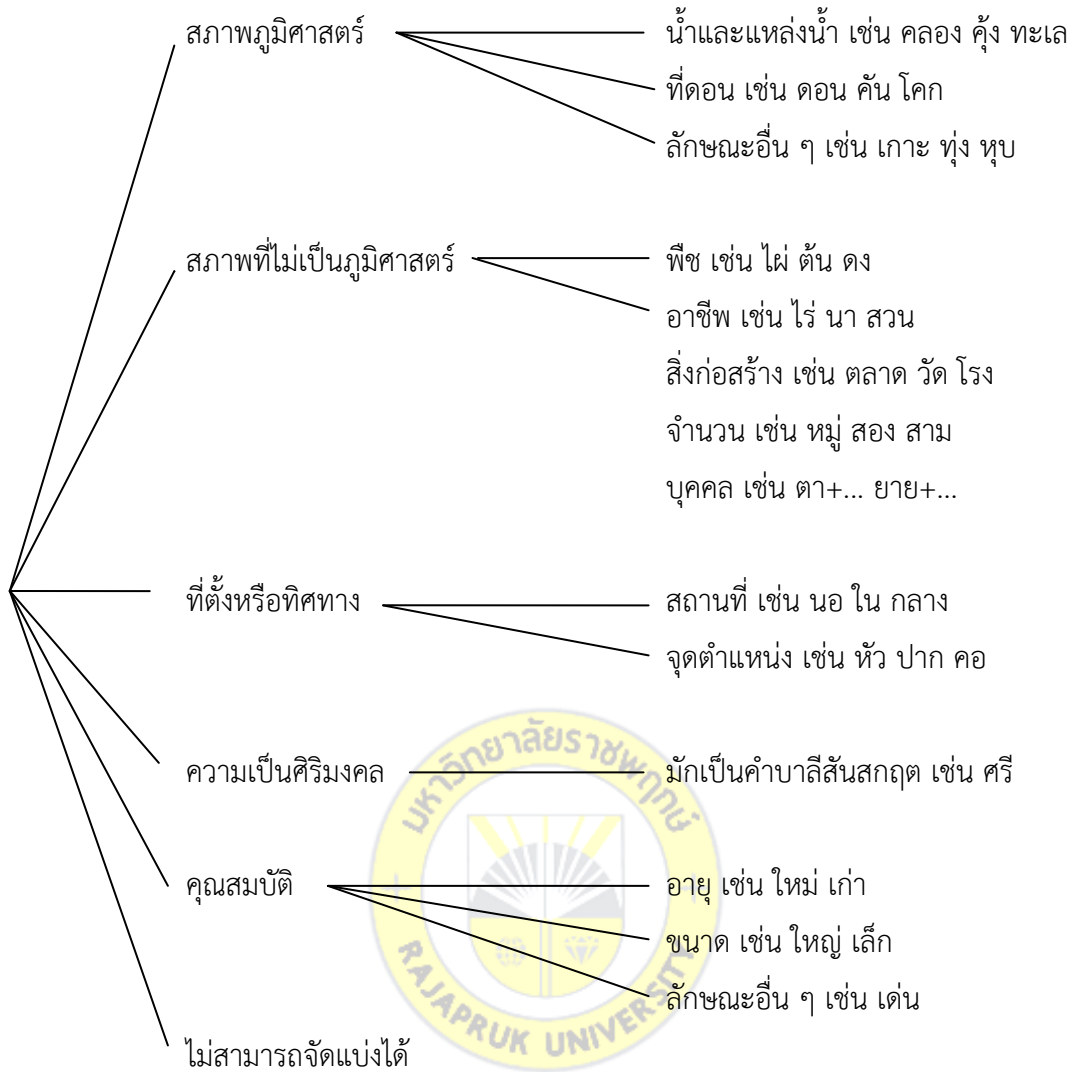
ภูมินามที่ประกอบด้วย คำ 2 คำ ซึ่งมีปรากฏมากที่สุด โดยส่วนใหญ่จะเป็นคำนามกับคำนาม เช่น หนองอ้อ มีบ้างที่เป็นคำนามกับคำคุณศัพท์ เช่น คลองยาว คำแรกมักจะเป็นคำที่มีความหมายบ่งบอกถึงลักษณะภูมิประเทศ เช่น อ่าวไทย ดอนทราย โคนหม้อ เกาะเล็ก ฟุ้งปรือ เป็นต้น เกี่ยวกับพืชพรรณไม้ เช่น บัวแดง ฝั่ลาด เกี่ยวกับอาชีพ เช่น นาซุม ไร่ชิง สวนถั่ว ทั้งนี้คำที่สองอาจเป็นคำประสม เช่น คลองผู้ใหญ่ หนองน้ำเปรี้ยว วังน้ำขาว เกี่ยวกับจุดตำแหน่ง เช่น หัวอ่าว ปากสระ คอวัง ฯลฯ เกี่ยวกับสิ่งก่อสร้าง เช่น โรงทึบ ศาลาฯ หรือเกี่ยวกับจำนวนนับ เช่น สองห้อง สามพราน เป็นต้น

ภูมินามที่ประกอบด้วย คำ 3 คำ มักเป็นคำขยายที่บอกลักษณะ ขนาด หรือทิศทาง เช่น ท่าเสาใหม่ ดอนรากใหม่ บางน้อยโน เป็นต้น

ภูมินามที่ประกอบด้วย คำ 4 คำ มีจำนวนน้อยมากเกิดจากการนำคำนามทั่วไปมาเรียงต่อกัน เช่น คลองลัดบางแท่น ปากคลองบางแก้ว สามแยกวัดกลาง เป็นต้น

แต่อย่างไรก็ตาม มีข้อยกเว้นว่า ชื่อสถานที่บางแห่งไม่ได้ประกอบด้วยคำโดด มีบางนามที่ประกอบด้วยคำโดดเป็นคำหลัก และคำจากบาลีสันสกฤตเป็นคำขยาย เช่น คลองเจริญพร คลองมหาสวัสดิ์ ฟุ้งพัฒนา ฯลฯ และบางภูมินามไม่ได้เกิดจากการเรียงคำในลำดับไวยากรณ์ ดังกล่าว หากเป็นการเรียงลำดับคำแรกเป็นคำขยายและคำหลังเป็นคำหลัก เช่น เด่นชาย เด่นมะเขือใหม่หนองจิก ใหม่ไผ่ เป็นต้น

นอกจากนี้ สุจริตลักษณ์ ดิผดุง (2543: 32) ยังได้วิเคราะห์ความหมายของศัพท์ตามแนวคิดทางภาษาศาสตร์ (semantic analysis) โดยแยกความหมายของศัพท์ออกเป็นหน่วยความหมายย่อย หรือ อรรถลักษณะ (semantic features) ซึ่งประกอบกันเป็นความหมายรวมของคำ พบว่าภูมินามหมู่บ้านของจังหวัดนครปฐมมีลักษณะทางอรรถลักษณะ สรุปได้ดังนี้

ภาพที่ 2.1 วิเคราะห์ความหมายของศัพท์ ตามแนวคิดทางภาษาศาสตร์

ที่มา: Deepadung, 2002: 12 (อ้างถึงใน สุจริตลักษณ์ ดีผดุง, 2543: 35)

นอกจากภูมินามในจังหวัดนครปฐมแล้ว สุจริตลักษณ์ ดีผดุง (2543: 35) ยังได้ทำการวิจัย ต่อเนื่องของภูมินาม โดยขยายพื้นที่ครอบคลุมใน 8 จังหวัดทางภาคตะวันตกของประเทศไทย ยังรวม ภูมินามหมู่บ้านในจังหวัดกาญจนบุรี ราชบุรี เพชรบุรี ประจวบคีรีขันธ์ สมุทรสาคร สมุทรสงคราม และสุพรรณบุรี ซึ่งเป็นจำนวนทั้งสิ้น 4,916 หมู่บ้าน พบว่า ลักษณะทางภาษาที่ใช้เป็นชื่อหมู่บ้าน คล้ายคลึงกับชื่อหมู่บ้านในจังหวัดนครปฐม หากมีโครงสร้างเพิ่มขึ้นมาหนึ่งโครงสร้างคือ พบหมู่บ้านที่เป็นคำคำเดียว แต่ก็มีน้อยมาก เช่น บ้านบึง บ้านห้วย บ้านดอน บ้านเก่า บ้านบน เป็นต้น ที่เป็นที่น่าสนใจก็คือ ความหมายของชื่อหมู่บ้านทั้งหลายนั้นคล้องจองกับสภาพภูมิประเทศของจังหวัดเหล่านี้

ดังที่ Deepadung, 2002: 12 (อ้างถึงใน สุจริตลักษณ์ ตีผดุง, 2543: 35) ซึ่งสามารถแสดงแผนภูมิได้ดังนี้

ภาพที่ 2.2 ความหมายของนามนาม หมู่บ้านที่สอดคล้องกับความหมาย
ที่มา: Deepadung, (2002: 12 อ้างถึงใน สุจริตลักษณ์ ตีผดุง, 2543: 35)

นอกจากแผนภูมิจะแสดงให้เห็นสภาพสิ่งแวดล้อมทางกายภาพ วัฒนธรรม และประวัติศาสตร์แล้ว การศึกษานามนามเป็นประโยชน์และปัจจัยสำคัญสำหรับการศึกษานามนามศาสตร์ ไพฑูรย์ปิยะปกรณ์ (2557: 50 - 51) กล่าวว่า นักนามศาสตร์ให้ความสำคัญกับนามทั่วไปมากกว่าส่วนที่เป็นนามเฉพาะ เนื่องจากปรากฏซ้ำ ๆ กันในพื้นที่หนึ่ง ๆ เป็นร้อยเป็นพันปี ซึ่งใช้เป็นข้อมูลในการศึกษาตัดแปลงสิ่งแวดล้อมของคนในพื้นที่นั้น ๆ หรือศึกษาร่องรอยการแพร่กระจายวัฒนธรรมและการเคลื่อนย้ายถิ่นฐานที่เกิดขึ้นในอดีต โดยเฉพาะสมัยที่ยังไม่มีการบันทึกดีพอ

ไพฑูริย์ ปิยะปกรณ์ (2557: 31) ได้ทำการศึกษาภูมินามทั่วไปในการตั้งถิ่นฐานหมู่บ้านชนบท ในภาคตะวันออกเฉียงเหนือของประเทศไทย พบว่า มีจำนวนความถี่ปรากฏซ้ำกันมากที่สุด คือ คำว่า หนอง รองลงมาได้แก่ โนน โคน นา ดอน ห้วย ดง หัว คำ ท่า กุด วัง โพน ดา บ่า เหล่า น้ำ และทุ่ง ตามลำดับ การตั้งชื่อเรียกหมู่บ้านส่วนใหญ่จะใช้สิ่งแวดล้อม และปรากฏการณ์ที่พบเห็นมีอยู่ในพื้นที่มาเป็นคำประกอบภูมินามหมู่บ้าน ดังนั้นภูมินามส่วนใหญ่จะบ่งบอกปัจจัยการเลือกที่ตั้งพื้นฐานการตั้งถิ่นฐานของมนุษย์ และสิ่งแวดล้อมทางพื้นที่ของท้องถิ่นที่ตั้งหมู่บ้าน แหล่งน้ำ ที่ดิน ที่ดินทำกิน ลักษณะภูมิประเทศ พืชพรรณธรรมชาติ และสัตว์ นอกจากนี้ นามทั่วไปก็มีความหมาย และบ่งบอกลักษณะต่าง ๆ ที่เกิดขึ้นทางพื้นที่แบบเดียวกัน และสามารถใช้ร่วมกับศัพท์ทางภูมิศาสตร์ได้

ภูมินามทั่วไปโดยรวม ตั้งตามลักษณะทางสภาพแวดล้อมทางธรรมชาติต่าง ๆ ที่ปรากฏในพื้นที่ตั้งชุมชนและลักษณะของปัจจัยที่ใช้เลือกเป็นที่ตั้งหมู่บ้าน ตำบล อำเภอ จังหวัด หรือวัดสามารถจำแนกได้หลายลักษณะ ดังนี้

แหล่งน้ำ ได้แก่ คำว่า หนอง ห้วย คำ ท่า กุด วัง น้ำ สระ สร้าง ชับ ดู ลำคลอง แก่ง ฝาย ร่อง บึง บึง ปาก บ่อ คูณ บาง โป่ง บางราย พัง ซอม และ ฮอม ที่ดอน ได้แก่ โนน โคน ดอน โพน มอ เนิน โสภ ภู เขา เทิง และ แอ

ลักษณะภูมิประเทศ ซึ่งเป็นนามทั่วไปที่บ่งบอกลักษณะพื้นที่ท้องถิ่นเน้นที่ราบ ได้แก่ นา และ ทุ่ง เน้นที่ลุ่มได้แก่ หล่ม เลิง มาบ และ ทาม เน้นที่สูง ได้แก่ ภู พนม เขา ลาด หุบ และ โกรก

พืชพันธุ์ธรรมชาติ ซึ่งส่วนใหญ่เป็นชื่อต้นไม้ที่สำคัญ ๆ ชื่อป่าไม้ธรรมชาติ รวมทั้งพืชผัก และผลไม้ ได้แก่ กก บาก เปื่อย จาน แวง เขียว ชาติ ติว กุง ยาง ไฮ เต็ง กอก แซม ค้อ วิ้ว ถ่อน เม็ก สาบอน ตู๊ แก ไทร หมากเขียบ หมากหญ้า หมากมี หมากจับ ม่วงไข่ เสลา สัมป่อย มะอี มะค่า มะเกลือ สะเดา และอื่น ๆ

อาชีพ ได้แก่ นา ไร่ ดง (ทำไร่) สวน ช่างหม้อ หม้อ และ บ่อเกลือ

สัตว์ ได้แก่ สัตว์น้ำประเภทปลา เช่น ประหลาดตาบ ปลาขาว ปลาอีตีด ปลาเด็ด ปลาเป่า สัตว์ป่าชนิดต่าง ๆ เช่น กระตัง เม่น ตุ่น อีแก้ง เต่า กระชู้ วัว เสือ ฯลฯ สัตว์ประเภทนก เช่น นกเขา นกกาเรียน นกกระทา และสัตว์อื่น ๆ เช่น มดง่าม แมงมี ด้วง หิงห้อย

ศันสนีย์ วีระศิลป์ชัย (2551: 1) ได้ศึกษาชื่อบ้านนามเมือง ในกรุงเทพมหานคร: สำนักพิมพ์มติชน ซึ่งได้รับการตีพิมพ์เป็นครั้งที่ 7 แล้ว ได้ศึกษาคำบอกเล่าของชาวบ้าน ในชุมชน และหลักฐานจากหอจดหมายเหตุแห่งชาติ ทำให้ได้ทราบความเป็นมาเชิงประวัติศาสตร์ของชุมชนท้องถิ่น และชื่อถนนหนทางต่าง ๆ ในเขตกรุงเทพมหานคร ว่ามาจากชื่อนามของใคร และเปลี่ยนไปด้วยอิทธิพลอะไรบ้างหรือไม่ ศันสนีย์ วีระศิลป์ชัย ได้กล่าวถึงนามเรียกขานหมู่บ้าน และนามเมืองต่าง ๆ ว่าชื่อเป็นสมมุติบัญญัติ ที่บุคคลในแต่ละกลุ่ม แต่ละเหล่ากำหนดรับรู้ และเข้าใจร่วมกันในช่วงหนึ่ง

สมัยหนึ่ง เมื่อกาลเวลาล่วงผ่านไป การรับรู้ความเป็นมา การสื่อความหมาย หรือแม้แต่การเรียกชื่ออาจสูญสิ้นไป จนกระทั่งอาจไม่มีใครรู้ถึงที่มา และที่ไปของชื่อบางชื่อเลยก็มี

จากการศึกษาเอกสารต่าง ๆ ที่เกี่ยวข้องพบว่า ชื่อหมู่บ้าน ชื่อตำบล ชื่อเมือง และชื่อวัดทุกแห่ง ไม่ว่าจะอยู่ในภูมิภาคใด ของประเทศไทยจะมีที่มา จากประวัติความเป็นมาทางด้านต่าง ๆ เช่น ลักษณะ ภูมิประเทศ พันธุ์ไม้ ตำนาน นิทาน บุคคล และสิ่งของ ซึ่งมักจะสะท้อนให้เห็นถึงวิธีการดำเนินชีวิตของคนในท้องถิ่นนั้น ๆ ด้วย เช่น การประกอบอาชีพ ขนบธรรมเนียม วัฒนธรรม และความเชื่อถือด้านต่าง ๆ

2.2 แนวคิดภาษาศาสตร์ด้านโครงสร้าง (Structural Grammar)

พจนานุกรมฉบับราชบัณฑิตยสถาน (2542) ได้ให้คำจำกัดความของวิสามานยนามว่า เป็นคำนามที่เป็นชื่อเฉพาะ ตั้งขึ้นสำหรับเรียกคน สัตว์ สิ่งของ และสถานที่ เพื่อให้รู้ชัดว่าเป็นใคร หรืออะไร

พระยาอุปกิต ศิลปสาร (2548: 71 - 72) เรียกคำนามที่เป็นชื่อเฉพาะว่าวิสามานยนาม โดยแยกเป็นชื่อเมืองนนทบุรี เป็นต้น

Saeed (1997) กล่าวว่า หากจะถามถึงความหมายของชื่อเฉพาะเช่นชื่อ Kart Marx ก็ไม่มีความจำเป็นเท่าไรนัก นอกจากเป็นการเอ่ยถึงเพื่อช่วยให้รู้ว่าพูดถึงสิ่งที่เป็นหนึ่งเดียว และช่วยให้ผู้ฟังรู้ว่าอ้างถึงอะไร

Vaida (1996: 99) อธิบายว่า ชื่อเฉพาะ (Proper Name) หนึ่งชื่อใช้อ้างถึงสิ่งใดสิ่งเดียว ชื่อเป็นสิ่งที่มีหนึ่งเดียวในโลก

การบัญญัติความหมายของชื่อเฉพาะในงานด้านระบบ มีการแบ่งประเภทจากการประชุมวิชาการ MUC หรือ Message Understanding Conference ซึ่งแบ่งปัญหาในการสกัดหน่วยในข้อความ 3 กลุ่ม ได้แก่

1. การหาชื่อเฉพาะทั่วไป (entity name: ENAMEX) ประกอบด้วยชื่อบุคคล (Person) ชื่อองค์กร (Organization) และชื่อสถานที่ (Location)
2. การหาข้อความแสดงวันเวลา (time expression: TIMEX) ประกอบด้วย วันที่ (Date) และเวลา (Time)
3. การหาข้อความตัวเลขเชิงปริมาณ (numeric expression: NUMEX)

จากการทบทวนวรรณกรรมที่เกี่ยวข้องกับชื่อเฉพาะดังกล่าว พบว่ามีประเด็นที่น่าสนใจ 2 ประการคือ ประเด็นรูปภาพ และประเด็นการอ้างถึง

ในประเด็นรูปภาพ พบว่ามีการใช้คำเรียกชื่อเฉพาะแตกต่างกันออกไป ในภาษาไทยเมื่อมีการอธิบายถึงชื่อเฉพาะในทางไวยากรณ์จะเรียกว่า วิสามานยนาม หรือ คำนามวิสามัญ ส่วนชื่อเฉพาะ

ในภาษาสากล บ้างก็ใช้คำว่า Proper Name หรือใช้ Name เฉย ๆ ส่วนชื่อเฉพาะในงานด้านระบบ มักเรียกว่า Named entity ส่วนในงานด้านระบบของไทยจะแปลตามภาษาสากล คือ ใช้คำว่าชื่อเฉพาะ

ชื่อเฉพาะไม่จำเป็นต้องเป็นคำที่ถูกตั้งขึ้นเพื่อใช้เรียกสิ่งใด สิ่งหนึ่งโดยเฉพาะเสมอไป เพราะยังมีคำทั่วไปที่ใช้ในความหมายอื่น ๆ และในขณะเดียวกันก็ถูกนำมาใช้เป็นชื่อเฉพาะด้วย ดังตัวอย่างจากพระยาอุปกิตศิลปสาร (2548: 72) ได้อธิบายไว้ เช่น ชื่อคน สอน – สิ้น ทั้งสองคำไม่ได้ถูกตั้งขึ้นเพื่อเป็นชื่อเรียกของสิ่งใดสิ่งหนึ่งโดยเฉพาะแต่เป็นคำทั่วไป ที่มีมาก่อนเมื่อนำมาใช้เป็นชื่อเฉพาะก็เป็นที่ไปเพื่ออ้างถึงบุคคลที่ชื่อ สอน และสิ้น เป็นต้น

ในประเด็นการอ้างถึง จากการทบทวนวรรณกรรมพบว่า มีความหมายที่สอดคล้องไปในทางเดียวกันในแง่ของการอ้างถึง กล่าวคือ ชื่อเฉพาะจะมีคุณสมบัติหลัก ๆ คือใช้อ้างถึงสิ่งที่เฉพาะเจาะจง แต่ผู้วิจัยเห็นว่าทั้งชื่อเฉพาะ และสิ่งที่เฉพาะเจาะจงนั้นไม่จำเป็นต้องมีเพียงหนึ่งเดียวในโลกเสมอไป ตามที่ Vaida (1996: 99) กล่าวไว้ ตัวอย่างเช่น ชื่อคน – สมชาย ก็เป็นชื่อเฉพาะที่มีการใช้เป็นชื่อของคนมากกว่าหนึ่งคนได้ แต่จะบอกว่าชื่อสมชายเป็นคำนามทั่วไปก็ไม่ได้ ดังนั้นผู้วิจัยจึงเสนอแนวคิดที่ว่าชื่อเฉพาะอาจมีชื่อเดียวกันมากกว่าหนึ่งได้ แต่สิ่งที่อ้างถึงจริง ๆ ในเวลาที่พูดจะมีเพียงสิ่งเดียว เช่น แม้ว่าจะมีชื่อสมชายมากกว่าหนึ่ง แต่ผู้พูดย่อมมีคนที่อ้างถึงเพียงหนึ่งเดียว นอกจากนี้ข้อมูลเกี่ยวกับวรรณกรรม และบันทึกของพระยาอุปกิต ศิลปสาร ยังได้อธิบายเพิ่มเติมไว้ว่า สามารถใช้คำขยายเพื่อระบุสิ่งที่ต้องการชี้เฉพาะได้ในกรณีที่ชื่อเฉพาะมีหลายสิ่ง ซึ่งในลักษณะของภาษานั้น มีประเด็นความสำคัญดังนี้

เกณฑ์ความหมายของชื่อเฉพาะ

จากการทบทวนวรรณกรรม ผู้วิจัยได้สรุปเกณฑ์ความหมายของชื่อเฉพาะตามที่นักวิชาการอธิบายไว้เพื่อนำมาเป็นข้อมูลสำหรับการวิจัยดังนี้

1. ชื่อเฉพาะ เป็นรูปภาษาที่อ้างถึงสิ่งใดสิ่งหนึ่งเพียงสิ่งเดียวหรือกลุ่มเดียว
2. ผู้วิจัยใช้คำว่า “ชื่อเฉพาะ” เพื่อหมายถึงรูปภาษาที่อ้างถึงสิ่งใดสิ่งหนึ่งเพียงสิ่งเดียว ซึ่งหมายรวมทั้งชื่อเฉพาะจริง ๆ คำทั่วไปที่ถูกใช้เป็นชื่อเฉพาะ เช่น ชื่อบุคคล กลุ่มคำ หรือวลีที่ถูกใช้เป็นชื่อเฉพาะด้วยเช่นกัน เช่น ชื่อองค์กร กองทุนพัฒนาคุณภาพชีวิตครู
3. ชื่อเฉพาะ ในงานวิจัยนี้จำกัด 1 ประเภท คือ ชื่อสถานที่ (Location) ตามที่ MUC ได้จัดประเภทไว้
4. ชื่อเฉพาะ ในงานวิจัยนี้เป็นรูปภาษาที่ถูกใช้เพื่อการอ้างถึงสิ่งเฉพาะที่เป็นสถานที่คือวัดเท่านั้น

2.1.1 คำและหน่วยคำ

งานวิจัยนี้มีการวิเคราะห์โครงสร้างทางไวยากรณ์ของชื่อเฉพาะเป็นส่วนหนึ่ง จึงทบทวนวรรณกรรมที่เกี่ยวข้องกับคำ เพื่อประมวลความรู้สำหรับจำแนกคำ และกำหนดหน้าที่ของคำในขั้นตอนการวิเคราะห์โครงสร้างความสัมพันธ์ทางไวยากรณ์ของชื่อเฉพาะไว้ดังนี้

ไวยากรณ์ตามความคิดของนักภาษาศาสตร์โครงสร้าง หมายถึง ระเบียบส่วนหนึ่งของภาษาเท่านั้น มี 2 ระบบ คือ ระบบเสียง และระบบไวยากรณ์ ระบบไวยากรณ์ แบ่งได้เป็น ก. การจัดระเบียบของหน่วยคำ (morpheme) เข้าเป็นคำ หรือการศึกษาองค์ประกอบหรือโครงสร้างของคำ ข. การจัดระเบียบคำเข้าเป็นประโยค (Syntax) หรือการศึกษาระบบความสัมพันธ์ของคำหรือโครงสร้างประโยค (วิจิตรนันทน์ ภาณุพงศ์, 2550) และยังให้ความสำคัญถึงหน่วยที่เล็กที่สุดในโครงสร้างประโยค คือ คำ สิ่งที่เป็นคำ สามารถใช้โดยอิสระได้ คำประกอบด้วยหน่วยคำ ซึ่งหมายถึง ส่วนที่เล็กที่สุดของภาษาที่มีความหมาย เช่น นาฬิกา นับเป็นจำนวน 1 หน่วยคำ เพราะแยกออกมาไม่ได้อีกแล้ว หน่วยคำอาจแบ่งได้เป็น 2 ประเภท คือ หน่วยคำอิสระ ซึ่งปรากฏตามลำพังได้ เช่น ยืน เดิน และหน่วยคำไม่เป็นอิสระ ซึ่งจะต้องปรากฏว่าร่วมกับหน่วยคำอื่นเท่านั้น เช่น นัก - ชาว - เป็นต้น

การวิเคราะห์โครงสร้างทางไวยากรณ์ของชื่อวัดในงานวิจัยนี้ กระบวนการหนึ่งที่สำคัญ คือ การแบ่งคำที่ประกอบภายในชื่อเฉพาะ เพื่อวิเคราะห์ความสัมพันธ์ภายในโครงสร้าง ผู้วิจัยต้องตัดสินใจจำแนกหน่วยคำที่เป็นองค์ประกอบภายในชื่อเฉพาะออกมา นิยามของคำ และหน่วยคำในการทบทวนวรรณกรรมที่กล่าวมา จึงค่อนข้างให้ความสำคัญกับความหมาย และคำจากมุมมองทางภาษาศาสตร์ในการตั้งชื่อ

นักภาษาศาสตร์ได้ใช้แนวคิดเกี่ยวกับขอบเขต (รูป) และความหมายของหน่วยคำจำแนกภาษาในโลกออกเป็น 4 ประเภทใหญ่ ๆ ตามลักษณะโครงสร้างของคำ คือ ภาษาคำโดด (ISO Lating Languages) ภาษาคำติด (Agglutinating Languages) ภาษาคำวิภัตติปัจจัย (Inflectional Languages) และภาษาคำควมมากพยางค์ (Polysynthetic Languages)

ภาษาคำโดด (ISO Lating Languages) มักเป็นคำที่มีหน่วยคำเดียวมีโครงสร้างง่าย ๆ ไม่ซับซ้อนในภาษาประเภทนี้ หน่วยคำมักเป็นคำด้วย หน่วยคำและคำจึงไม่ต่างกัน เราสามารถชี้บอกถึงขอบเขตของหน่วยคำ หรือคำได้ง่าย เพราะคำในภาษาประเภทนี้มักไม่เปลี่ยนรูป เมื่อนำไปรวมกับคำอื่น ๆ เพื่อประสมคำใหม่หรือเป็นประโยค เช่นคำว่า “ลม” กับ “พัด” เมื่อประสมคำเป็น “พัดลม” รูปคำก็ยังคงเดิมหรือในประโยค “ลมพัดแรง” คำทั้ง 2 คำยังคงรูปเดิม แสดงว่าคำข้างเคียงไม่มีอิทธิพลต่อเสียง หรือรูปของกันและกันเลย อาจกล่าวได้ว่าในแง่ของรูปแต่ละคำ “ต่างคำต่างอยู่” ไม่ปะปนกัน ภาษาไทยเราจัดว่าเป็นภาษาคำโดด และภาษาจีนต่าง ๆ ทั้งจีนกลาง จีนกวางตุ้ง จีนแต้จิ๋ว ก็จัดเป็นภาษาคำโดดด้วย

ภาษาคำติด (Agglutinating Languages) มีโครงสร้างคำที่ซับซ้อนมากขึ้น คือ คำในภาษามักประกอบขึ้นด้วยหลายหน่วยคำ แต่ละหน่วยคำมีความหมาย และขอบเขตที่ชัดเจน เราจึงสามารถแยกคำออกเป็นหน่วยคำต่าง ๆ ได้ โดยไม่ยากนักแต่รูปของหน่วยคำอาจเปลี่ยนไปได้บ้าง ตามอิทธิพลของหน่วยคำที่อยู่ติดกัน

ภาษาวิภัติปัจจัย (Inflectional Languages) ประกอบขึ้นหลายหน่วยคำ และมีโครงสร้างซับซ้อน แต่ละหน่วยมีขอบเขตที่ไม่ชัดเจน เราไม่สามารถแยกหน่วยคำได้ง่าย ๆ เหมือนในภาษา 2 ประเภทที่กล่าวมาแล้ว ที่สำคัญหน่วยคำแต่ละหน่วยยังมีความหมายได้หลายอย่าง ด้วยคำในภาษาคำควมมากพยางค์มีโครงสร้างที่ซับซ้อนมาก คำ 1 คำ อาจมีได้หลายหน่วยคำ และแต่ละหน่วยคำมีทั้งรูปคำ ความหมายของตัวเอง ดังนั้น รูป และความหมายของคำในภาษาคำควมมากพยางค์จึงซับซ้อนมาก แต่เราสามารถแยกขอบเขตของคำในภาษานี้ได้ไม่ยากนัก เพราะหน่วยคำบางหน่วยมีความหมาย และรูปเหมือนกันกับคำที่เกิดแยกโดยลำพังได้ เช่นในภาษา Kwak'wala มีคำกริยา Kewkewpsala “ตัดให้เป็นชิ้นเล็ก ๆ” มีคำนาม Kewkews'a'kw “ของที่ถูกตัดเป็นชิ้นเล็ก ๆ” และมีคำว่า Kewpa “ตัด” โดยสรุปก็คือ คำในภาษาคำควมมากพยางค์นี้มีโครงสร้าง และความหมายซับซ้อน แต่เราก็สามารถแยกคำออกเป็นหน่วยคำได้ง่ายกว่าภาษาวิภัติปัจจัย ภาษาอินเดียแดง และภาษาเอสกีโม จัดเป็นภาษาคำควมมากพยางค์

นอกจากศึกษาองค์ประกอบของคำแล้วนักภาษาศาสตร์ยังวิเคราะห์ถึงกระบวนการสร้างคำในภาษาด้วยกระบวนการที่พบมากที่สุดภาษาต่าง ๆ คือ การนำมาประสมคำ ซึ่งเกิดจากการนำคำหนึ่งไปประสมรวมกับอีกคำหนึ่ง และได้เป็นคำใหม่ขึ้นมาใช้ในภาษา เมื่อศึกษาถึงคำประสม นักภาษาศาสตร์จะพิจารณาว่า คำประสมประกอบขึ้นด้วยคำประเภทใดบ้าง และเมื่อรวมกันเป็นคำใหม่คำเดียวแล้ว คำประสมเหล่านี้สามารถทำหน้าที่เป็นคำประเภทใดได้บ้าง เช่น ในภาษาไทยมีการสร้างคำอีกวิธีหนึ่งเรียกว่าการซ้ำเสียงเป็น 2 ครั้ง และเกิดเป็นคำใหม่ที่มีความหมายต่างไป เช่น “ขาว” ซ้ำเสียงเป็น “ขาว ๆ” “ดี” ซ้ำเสียงเป็น “ดี ๆ” “รวม” เป็น “รวม ๆ” ซึ่งคำใหม่ที่มี 2 พยางค์นี้มีความหมายต่างไป การซ้ำเสียงนี้มีทั้งซ้ำเหมือนกันทุกเสียง ดังตัวอย่างที่ยกมาแล้วนี้ และซ้ำเพียงบางเสียง เช่น “ขาว” เป็น “ค้ำขาว” “เหนื่อย” เป็น “เหนื่อยเหนื่อย” ในตัวอย่างดังนี้ พยางค์ที่เกิดจากการซ้ำเสียงมีเสียงวรรณยุกต์ที่ต่างไปจากคำเดิม และคำใหม่ที่มี 2 พยางค์ ก็มีความหมายต่างไปจากคำเดิมที่มีพยางค์เดียว การศึกษาถึงโครงสร้างของคำ หน่วยคำและการประกอบคำในทำนองนี้ ในทางภาษาศาสตร์เรียกว่า เป็นการศึกษาาระบบคำ (morphology)

ในระดับคำ นักภาษาศาสตร์แบ่งความหมายออกเป็น 2 ประเภท คือ ความหมายทางไวยากรณ์ และความหมายอ้างอิง ความหมายทางไวยากรณ์เกิดจากความสัมพันธ์เชื่อมโยงในตัวเองไม่เกี่ยวข้องกับโลกภายนอก เช่น ความหมายของคำว่า “อาจ” “แต่” “และ” “หรือ” ไม่เกี่ยวข้องถึงโลกรอบ ๆ ตัว “อาจ” เป็นความหมายซึ่งแสดงถึงความไม่แน่นอน “แต่” แสดงถึงความขัดแย้ง

“และ” แสดงถึงการเพิ่มเติม “หรือ” แสดงถึงการให้เลือก ส่วนความหมายอ้างอิง เป็นความหมายที่เกี่ยวข้องกับโลกรอบ ๆ ตัว เช่น คำว่า “น้ำ ต้นไม้ บ้าน ความรัก โกล ชอบ” ล้วนมีความหมายที่เราอ้างอิงถึงได้ในสังคมโลก คำประเภหมีความหมายแบบอ้างอิงเป็นคำส่วนใหญ่ของภาษาที่มีจำนวนมาก เราไม่อาจนับได้ครบถ้วนส่วนคำที่มีความหมายทางไวยากรณ์นั้นมีจำนวนน้อย เราสามารถนับจำนวนได้ เป็นต้นว่า คำบุพบท คำสันธาน ในแต่ละภาษามีจำนวนไม่มาก

ความหมายของคำ ในกลุ่มที่มีความหมายแบบอ้างอิงมีหลายแบบ แตกต่างกันไป คำบางคำมีความหมายกว้าง และครอบคลุมรวมถึงความหมายของคำอื่น ๆ ด้วย เป็นต้นว่า คำที่มีความหมายถึง “สัตว์” รวมความหมายของคำว่า “นก” “สุนัข” “ม้า” ไว้ด้วย คำบางคำ มีความหมายที่เป็นรูปธรรมเฉพาะเจาะจงมาก เราไม่สามารถชี้ไปที่สิ่งหนึ่งสิ่งใดได้ เช่น “ความดี” “ความอดทน” นอกจากนี้ ความหมายของคำต่าง ๆ ยังมีความสัมพันธ์กันแบบเกาะกลุ่มด้วย เช่น ความหมายของ “วันจันทร์” ย่อมสัมพันธ์กับ วันอาทิตย์ วันอังคาร และวันอื่น ๆ ในกลุ่มเดียวกัน คำบอกชื่อเดือน ชื่อสี และคำลำดับญาติ เช่น พ่อ แม่ ลูก หลาน ลุง ป้า น้า อา ปู่ ย่า ตา ยาย ก็เช่นเดียวกัน นักภาษาศาสตร์ศึกษาถึงธรรมชาติของการเกาะกลุ่มกันของคำในภาษาไว้ว่า มี 4 ประเภทใหญ่ คือ

1. การเกาะกลุ่มของคำในลักษณะเดียวกัน เช่น วันจันทร์ – วันอาทิตย์ สีแดง – สีดำ – สีขาว ฯลฯ คำที่มีความหมายตรงข้ามกันก็จัดอยู่ในกลุ่มนี้ด้วย เช่น สูง – ต่ำ อ้วน – ผอม
2. การเกาะกลุ่มของคำที่นำมาใช้ในสภาพแวดล้อมเดียวกัน เช่น พริก – มะนาว น้ำปลา ขนมหุ้ง – สังขยา – เนย หรือ ฝนตก – รถติด
3. การเกาะกลุ่มของคำที่มีความหมายกว้างกว่ากับคำที่มีความหมายแคบกว่า เช่น สัตว์ – สุนัข อาหาร – แป้ง – ข้าว
4. การเกาะกลุ่มของคำที่มีความหมายเหมือนกัน เช่น รับประทาน – ทาน – กิน

2.2.2 ประโยค

นักภาษาศาสตร์ศึกษาถึงโครงสร้างของวลีและประโยค ซึ่งเกิดจากการนำคำมาเรียงต่อกันเป็นลำดับ จากซ้ายไปขวา ถ้าเราพิจารณาประโยคต่อไปนี้จะเห็นได้ว่า การนำคำมาเรียงกันเป็นประโยคนั้นมีกฎเกณฑ์ กล่าวคือมิใช่คำใดจะอยู่ในตำแหน่งใดก็ได้ และถ้าไม่เรียงตามกฎเกณฑ์ก็จะไม่เป็นประโยคซึ่งการแยกแยะคำในประโยค ออกมาเป็นกลุ่ม ในลักษณะนี้เพื่อแสดงความสัมพันธ์ของกลุ่มคำ และระดับของความสัมพันธ์ของกลุ่มคำ ซึ่งมี 2 รูปแบบใหญ่ ๆ คือ การวางคำกริยา + กรรม และ กรรม + กริยา ตัวอย่าง เช่น ภาษาไทย ภาษาเขมร ภาษาเวียดนาม ภาษาอังกฤษ โดยทั่วไปวางคำกริยาไว้หน้ากรรม ส่วนภาษาพม่า ภาษาญี่ปุ่น ภาษาฮินดู โดยทั่วไปวางกรรมไว้หน้ากริยา หรือกริยาไว้ท้ายประโยค อย่างไรก็ตามเนื่องจากภาษาทุกภาษาเปลี่ยนแปลงไปตามกาลเวลา และสภาพแวดล้อม ประกอบกับผู้พูดภาษาต่างก็มีโอกาสได้หยิบยืมภาษาของกันและกันด้วย จึงทำให้

ภาษาโดยทั่วไปมีลักษณะผสม คือ ภาษาหนึ่ง อาจวางกรรมไว้หน้ากริยา แต่อาจวางคำขยายไว้หลังคำนามก็ได้ เช่น ภาษาไทยอาจเรียงประโยค แบบ “ประธาน – กรรม – กริยา” ก็เป็นไปได้

2.2.3 ข้อความ

ในระดับข้อความ นักภาษาศาสตร์ศึกษาวิเคราะห์ถึงความสัมพันธ์ระหว่างประโยคเพื่อพิจารณาว่า อะไรเป็นสิ่งที่บอกให้รู้ว่าประโยคต่าง ๆ นั้นข้อความเรื่องเดียวกันอยู่ เมื่อพิจารณากลุ่มประโยค 2 กลุ่มต่อไปนี้จะเห็นว่ามีความแตกต่างกันในแง่ของความเป็น “เรื่อง” หรือ “ข้อความ”

1. สมศรี เป็นนักเรียนตัวอย่างของโรงเรียนนี้ เธอเป็นเด็กฉลาด และมีความขยันหมั่นเพียร เธอมาโรงเรียนแต่เช้าทุกวัน เมื่อเธอมาถึงจะนั่งอ่านหนังสือ ทบทวนสิ่งที่ได้เรียนไปแล้ว หรือไม่เธอก็อ่านล่วงหน้าไปก่อนที่อาจารย์จะสอน

2. สมศรี เป็นนักเรียนตัวอย่าง โรงเรียนนี้สุนัขสองตัววิ่งไล่กันในสนาม ประตูเปิดเวลาแปดนาฬิกา ถ้าฝนตกรถจะติด ที่นี่อาหารราคาไม่แพง มีคนมาสมัครเป็นจำนวนมาก ผู้หญิงคนนั้นสอนภาษาไทย เด็ก ๆ มาแต่เช้า

ประโยคในกลุ่มที่ 1 มีความสัมพันธ์กันข้อความต่อเนื่องเป็นเรื่องเดียวกัน

ประโยคในกลุ่มที่ 2 ไม่มีความสัมพันธ์เชื่อมโยงกัน ถึงแม้จะมีหลายประโยคก็ไม่ได้ข้อความเป็นเรื่องหรือเป็นข้อความ

นักภาษาศาสตร์กล่าวว่า สิ่งที่บอกให้รู้ว่าประโยคต่าง ๆ มีความสัมพันธ์กัน และสื่อข้อความเป็นเรื่องเดียวกัน ประการหนึ่งคือ การอ้างอิงถึงกันและกัน ซึ่งส่วนมากแล้วประโยคที่ตามหลังมักจะอ้างอิงถึงประโยคที่นำมาก่อน ดังในประโยคกลุ่มที่ 1 คำว่า “เธอ” ในประโยคที่ตามมาล้วนอ้างอิงถึง “สมศรี” ในประโยคแรกทั้งสิ้น “เธอ” ทำให้ผู้อ่าน (ผู้รับสาร) ทราบได้ว่าข้อความในประโยคต่าง ๆ เป็นเรื่องเกี่ยวกับ “สมศรี” คำว่า “โรงเรียน” ก็มีใช้ 2 ครั้ง เป็นการย้ำบอกว่าเป็นเรื่อง เกี่ยวกับคำใน ความหมาย “โรงเรียน” นอกจากคำว่า “นักเรียน” “โรงเรียน” “หนังสือ” “อาจารย์” “อ่าน” “สอน” ก็ล้วน เป็นคำที่มีความสัมพันธ์กันในแง่ที่ว่า เป็นกลุ่มคำที่มักใช้ในบริบท ของการเรียน การสอนในโรงเรียนและที่สำคัญมีคำเชื่อมความ “และ” “หรือไม่” บอกให้รู้ข้อความในประโยคต่าง ๆ เหล่านี้เชื่อมโยงเกี่ยวเนื่องกัน

ส่วนประโยคในกลุ่มที่ 2 ไม่มีคำสรรพนามที่จะใช้อ้างอิงถึงคำนามในประโยคที่นำมา และไม่มีคำเชื่อมความ ระหว่างประโยค ทั้งคำศัพท์ที่ใช้ก็ไม่มีความสัมพันธ์กัน ประโยคทั้งหมดจึงไม่มีข้อความที่เกี่ยวเนื่องกัน และไม่สามารถสื่อความเป็นเรื่องได้

แรกทีเดียว “ภาษาศาสตร์” เป็นการศึกษาวิเคราะห์ถึงธรรมชาติ และองค์ประกอบต่าง ๆ ของภาษาดังได้กล่าวมาแล้วนี้ แต่ต่อมานักภาษาศาสตร์ได้ขยายวงการศึกษาออกไป เนื่องจากนักภาษาศาสตร์สังเกตเห็นว่า คนในสังคมเดียวกันใช้ภาษาต่างกัน และคน ๆ เดียวกันก็ใช้ภาษา

มากมายหลายแบบ หลายลีลา แตกต่างกันไปตามบริบท และความสัมพันธ์ระหว่างผู้ส่งสารกับผู้รับสาร ในที่สุดการศึกษาถึงความแตกต่างของภาษาในสังคมเดียวกันก็ได้กลายเป็นภาษาศาสตร์แขนงใหม่ที่เรียกว่า ภาษาศาสตร์เชิงสังคม (Sociolinguistics) ส่วนการศึกษาถึงการเปลี่ยนแปลงของภาษานั้นมีมานานแล้ว แต่ภายหลังเมื่อเกิดทฤษฎีทางภาษาศาสตร์ขึ้น ผู้ที่ศึกษาถึงวิวัฒนาการของภาษาก็ได้นำทฤษฎีของภาษาศาสตร์ไปใช้อธิบายการเปลี่ยนแปลง และการเรียนการศึกษาแขนงนี้ว่า ภาษาศาสตร์เชิงประวัติ (Historical linguistics) การศึกษาถึงพัฒนาการการเรียนรู้ภาษาของเด็ก และการเรียนภาษาที่สอง หรือภาษาที่สามในปัจจุบัน นับเป็นส่วนหนึ่งของภาษาศาสตร์เชิงจิตวิทยา (Psycholinguistics) ภาษาศาสตร์แขนงต่าง ๆ เหล่านี้ ล้วนมีวิธีการศึกษาวิเคราะห์ภาษา และการตั้งคำถามที่แตกต่างกันไป วิธีการศึกษาวิเคราะห์ภาษาในด้านเสียง คำประโยค และข้อความ ของนักภาษาศาสตร์ที่ยกตัวอย่างมานี้ก็แตกต่างไปจากวิธีการของนักภาษากลุ่มอื่น เช่น อาจารย์ภาษาไทย ทั้งนี้เป็นเพราะนักภาษาศาสตร์ตั้งคำถามที่แตกต่างไป โดยทั่วไปนักภาษาศาสตร์มักศึกษาวิเคราะห์ภาษาเพื่อหาคำตอบให้กับคำถามที่ว่า “มนุษย์เรียนรู้ภาษาได้อย่างไร?” “มนุษย์ใช้ และเข้าใจภาษาอย่างไร” แต่อาจารย์ภาษาไทย ซึ่งมักจะถามว่า “ใช้ภาษาอย่างไรจึงจะถูกต้องเหมาะสม”

จากที่กล่าวมาทั้งหมดจะเห็นได้ว่า นักภาษาศาสตร์ (Linguist) คือ ผู้ที่ศึกษา และวิเคราะห์ภาษาอย่างเป็นระบบ โดยใช้ทฤษฎีทางภาษา ผู้ที่เป็นนักภาษาศาสตร์จึงเป็นผู้ที่รู้ทฤษฎีทางภาษา และสามารถวิเคราะห์ภาษาใด ๆ ก็ได้ โดยไม่ต้องเป็นผู้ที่สามารถพูดภาษานั้น ๆ ได้ และนักภาษาศาสตร์ไม่จำเป็นต้องเป็นผู้ที่รู้หลายภาษา ต่างจากผู้ที่สามารถพูดได้หลาย ๆ ภาษา (polyglot) ซึ่งอาจไม่รู้ทฤษฎีภาษา และไม่สามารถวิเคราะห์ภาษาตามแนวของภาษาศาสตร์ได้ ซึ่งในการตั้งชื่อสถานที่หรือสิ่งปลูกสร้างต่าง ๆ เกี่ยวพันกันหลายอย่าง ดังนี้

1. ภาษามีความเกี่ยวข้องกับการเมือง และความเป็นมาของการเมืองด้วย เพราะการเมืองเป็นเรื่องของภาษา (รังสรรค์ จันต๊ะ, 2555: 5) เพราะภาษาไม่ใช่เป็นเพียงเครื่องมือในการพูดถึงโลกหรือตัวแทนโลก วัตถุ ความคิด ความเชื่อเท่านั้น แต่ภาษาคือตัวสร้างโลก สร้างความคิด และสร้างเอกลักษณ์ต่าง ๆ ที่เป็นตัวตนของสิ่งที่ภาษาพูดขึ้นมา เช่น สร้างสิ่งที่เรียกว่า อาชญากร ผู้ก่อการร้าย เด็ก หรือประชาธิปไตย เป็นต้น

2. ภาษา คือ ภาพแสดงหรือตัวแทนโลกแห่งความเป็นจริงเชิงประจักษ์ผ่านปฏิบัติการจริงทางสังคมซึ่งสามารถพิสูจน์ได้ว่าถูกหรือผิด เป็นทั้งความจริงแท้เชิงตรรกะที่เป็นสากลกับความจริงเชิงประจักษ์ที่เปลี่ยนแปลงไปตามกระบวนการรับรู้ของสังคมมนุษย์ในแต่ละช่วงเวลาหรือยุคสมัย

3. ภาษาคือการกระทำ เพราะภาษาเป็นการกำหนดรูปแบบของชีวิตที่หลากหลาย ที่ไม่ใช่เป็นเพียงถ้อยคำโดน ๆ ที่ไร้เดียงสา ความหมายของภาษาไม่ได้อยู่ที่คำนิยามหรืออยู่ที่การใช้คำเพื่อแทนหรือระบุถึงวัตถุสิ่งของอย่างตายตัว แต่เปลี่ยนแปลงไปตามการกระทำและบริบทที่ใช้ในชีวิตประจำวัน เช่น ภาษาในคำแก้ตัว หรือคำพิพากษาของศาล

4. ภาษา คือ ระบบของสัญญาณ หรือสัญลักษณ์แทนความหมายและรูปธรรมของการปฏิบัติที่สามารถสื่อถึงความคิดและการกระทำอื่น ๆ ทั้งที่เป็นรูปธรรมของคู่ตรงข้ามกัน เช่น สัญญาของคำว่าทะเล ย่อมสื่อความหมายต่างกันอย่างออกประหว่างชาวประมงกับนักท่องเที่ยว หรือนักการทหาร เป็นต้น

5. ภาษาคือเครื่องหมายของอำนาจ คือภาษาที่ใช้แล้วให้อำนาจกับคนพูด ทำให้คนฟังรู้สึกว่าเป็นตัวเองด้อยกว่าคนพูด เพราะไม่รู้ความหมายโดยเฉพาะ เช่น การใช้ภาษาของนักวิชาการ ภาษาทางการแพทย์ เป็นต้น

จะเห็นได้ว่าภาษาไม่ใช่เครื่องมือในการสื่อสารที่เป็นกลางแต่ภาษามีอำนาจที่จะบอกความเป็นตัวตน บงการให้เกิดสิ่งต่าง ๆ ดังนั้น ภูมินามของวัด จึงเป็นเรื่องของการใช้ภาษาที่เกี่ยวข้องกับลักษณะต่าง ๆ ที่เกิดขึ้นและสัมพันธ์กับทุกสิ่งทุกอย่างที่ดำเนินชีวิตอยู่ร่วมกันเป็นส่วนหนึ่งของเรื่องเล่าและประวัติศาสตร์ ที่ถูกถ่ายทอดออกมาเป็นชื่อของวัดเพื่อสื่อความหมาย หรือแสดงความสัมพันธ์กับวิถีชีวิตของคนในอดีต

2.3 ความหมายของวัด

วัดในความหมายของกรมการศาสนา หมายถึง สถานที่ทางศาสนาตามปกติแล้ว จะมีเสนาสนะและอาคารถาวรวัตถุ เป็นที่พำนักอยู่อาศัย ศึกษาปฏิบัติธรรมวินัย และประกอบศาสนกิจของพระภิกษุสงฆ์ ตลอดจนเป็นที่บำเพ็ญกุศลต่าง ๆ ของพุทธบริษัทโดยทั่วไป (กระทรวงวัฒนธรรม, กรมศาสนา. 2550: 1)

พจนานุกรมฉบับราชบัณฑิตยสถาน (2546: 747) ได้ให้ความหมายของวัดไว้ว่าเป็นสถานที่ทางศาสนา โดยปกติจะมีโบสถ์ วิหาร และที่อยู่ของสงฆ์หรือนักบวช เป็นต้น

ในสมัยพุทธกาลเมื่อครั้งพระสัมมาสัมพุทธเจ้าตรัสรู้ และเสด็จไปยังที่ต่าง ๆ เพื่อเผยแผ่ธรรมะนั้น มีประชาชนจำนวนมากที่ศรัทธาเลื่อมใสในคำสอนของพระพุทธองค์ และได้อุปสมบทเป็นพระภิกษุสงฆ์ ในเบื้องต้นพระสงฆ์ยังไม่ได้มีวัดเป็นที่พำนักประจำ ได้แต่เที่ยวจาริกไปยังสถานที่ต่าง ๆ ต่อมาจึงได้มีผู้ศรัทธาถวายอารามเพื่อให้เป็นที่ประทับของพระพุทธเจ้า และเป็นที่พำนักของพระสงฆ์ในการเผยแผ่ธรรมะ และปฏิบัติธรรม

วัดแห่งแรกในพระพุทธศาสนา คือ วัดเวฬุวัน หรือ วัดเวฬุวนาราม ซึ่งตามประวัติกล่าวว่าเป็นที่พำนักอาศัยอยู่ (อาราม วิหาร) ของผู้ประพฤติพรหมจรรย์ เป็นสถานที่สงบร่มรื่น ร่มเย็นทั้งทางกายและทางใจเหมาะแก่การบำเพ็ญ สมณธรรม ตรงกับความหมายว่า อาราม (ในภาษาบาลี) ส่วนชาวไทยเรียกสถานที่ที่อยู่ของผู้บำเพ็ญพรหมจรรย์ว่า “วัด” เพราะสถานที่ดังกล่าวใช้เป็นภูมิธรรม ภูมิความรู้ ของศาสนิกชน ผู้ที่มาวัด สามารถประพฤติปฏิบัติตามธรรมวินัยของพระพุทธเจ้า (กระทรวงศึกษาธิการ, กรมการศาสนา. 2550: 5)

นอกจากนี้ในภาษาบาลีที่ไทยรับมาใช้ ยังมีคำที่มีความหมายตรงกับคำว่า “วัด” อีก 3 คำ คือ

1. อาราม โดยพยัญชนะ แปลว่า “เป็นที่มารื่นรมย์” โดยอรรถแปลว่า “สวน” เพราะในสมัยพุทธกาลนั้นพุทธศาสนิกชนนิยมถวายสวนให้เป็นที่ประทับของพระพุทธเจ้า และพระสงฆ์ เช่น เวฬุวันนาราม เป็นสวนที่พระเจ้าพิมพิสารถวายให้เป็นที่ประทับแต่พระพุทธเจ้า และพระสงฆ์ หรือ เขตวันนาราม เป็นสวนที่อนาถบิณฑิกเศรษฐี ถวายแด่พระพุทธเจ้า และพระสงฆ์เพื่อเป็นที่ประทับแต่พระพุทธเจ้า และพระสงฆ์สาวก เป็นต้น

2. อาวาส โดยพยัญชนะ แปลว่า “ที่อยู่” ซึ่งเป็นความหมายที่กว้างแต่ถ้าจะจำกัดขอบเขตให้แคบลง หมายถึง วัด ก็ต้องมีภิกษุศรัทธา เป็นคำจำกัดความข้างหน้าว่า ภิกษุนมาวาโส แปลว่า ที่อยู่ของพระภิกษุสงฆ์ คือวัด โดยอรรถในอภิธานปิฎกาทานแปลว่า เรือน เป็นไวยากรณ์ของคำว่า “ฆร” เป็นต้น (กระทรวงวัฒนธรรม, กรมศาสนา. 2550: 1)

3. วิหาร โดยพยัญชนะก็แปลว่า ที่อยู่ คล้ายกับอาวาส แต่ตามพระวินัย เช่น ในมหัลลสิกขาบทที่ต้นแห่งสังฆาทิเสส และในนุศาสน์ ทานหมายเอาสิ่งปลูกสร้างเป็นหลัก และสังเกตในที่ทั่วไปดูเหมือนเป็นสิ่งก่อสร้างด้วยอิฐ ปูน คือ เป็นพวกตึก แต่เพราะวิหารนั้นสร้างไว้ในที่อยู่ของภิกษุทั้งหลายจึงเรียกว่า “วิหาร” ซึ่งเท่ากับคำว่า วัด ในภาษาไทย (พระเทพเวที, 2550: 10)

โดยรวมแล้วอาจกล่าวได้ว่า วัด คือ สถานที่ทางศาสนา เป็นที่ใช้ประกอบศาสนากิจ และเป็นที่พักของพระภิกษุสงฆ์ โดยอธิบายได้ดังนี้

2.3.1 ลักษณะของวัด

ในประเทศไทยวัดทั้งหลายมีฐานะทางกฎหมาย คือ เป็นนิติบุคคลเท่าเทียมกัน แต่ในทางพระวินัยยังมีฐานะที่แตกต่างกันอยู่ ดังนั้น ตามมาตรา 31 แห่งพระราชบัญญัติคณะสงฆ์ ปี พ.ศ.2505 จึงได้จำแนกวัดออกเป็น 2 อย่าง คือ

2.3.1.1 วัดที่ได้รับพระราชทานวิสุงคามสีมา ได้แก่ “อาราม”ตามที่ได้เคยบัญญัติไว้ในมาตรา 5 แห่งพระราชบัญญัติลักษณะปกครองคณะสงฆ์ ร.ศ. 121 เป็นวัดที่เลื่อนฐานะมาจากสำนักสงฆ์เพื่อประโยชน์ทางพระวินัย โดยได้รับพระราชทานวิสุงคามสีมาแล้ว พร้อมทั้งจะเป็นสถานที่ในกระทำสังฆกรรมตามพระวินัยได้ทุกประการ เป็นวัดที่สมบูรณ์ด้วยฐานะของวัดและทางพระวินัย

2.3.1.2 สำนักสงฆ์ วัดที่กระทรวงศึกษาธิการประกาศตั้งรวมถึงวัดที่ได้รับพระบรมราชานุญาตให้สร้างขึ้น ตามความในมาตรา 9 แห่งพระราชบัญญัติลักษณะปกครองคณะสงฆ์ ร.ศ. 121 ด้วย และยังมีได้รับพระราชทานวิสุงคามสีมาแต่สามารถใช้เป็นสถานที่พำนักอยู่อาศัยสำหรับพระภิกษุสงฆ์ได้ ฐานะทางกฎหมายเป็นนิติบุคคลโดยสมบูรณ์แล้ว ส่วนฐานะทางพระวินัย ยังไม่พร้อมที่จะใช้เป็นสถานที่กระทำสังฆกรรม ตามพระวินัยทุกประการได้ เพราะยังมีได้รับพระราชทานวิสุงคามสีมาซึ่งแบ่งประเภทของวัดตามสภาพฐานะมี 3 ประเภท คือ

1) พระอารามหลวง ได้แก่ วัดที่พระมหากษัตริย์ สมเด็จพระราชินี สมเด็จพระยุพราช ทรงสร้างและปฏิสังขรณ์เป็นการส่วนพระองค์ก็ดี พระราชทานเพื่อเป็นเกียรติยศแก่ผู้ต่ำศักดิ์ลงมา หรือ

แก่วัดเองก็ดี มีอยู่จำนวนหนึ่งที่พระบรมวงศานุวงศ์และข้าราชการ ชั้นผู้ใหญ่ทรงสร้าง หรือสร้างขึ้น หรือทรงโปรดให้ปฏิสังขรณ์และสร้างขึ้น แล้วน้อมเกล้าฯน้อมกระหม่อมถวายเป็นพระอารามหลวง รวมทั้งวัดที่ประชาชนสร้างหรือปฏิสังขรณ์ และทรงรับไว้เป็นพระอารามหลวงด้วย โดยมีชั้นแห่งพระอารามหลวง แบ่งตามลำดับความสำคัญออกเป็น 3 ชั้น คือ

(1) ชั้นเอก ได้แก่ วัดที่มีเจดีย์สถานสำคัญ วัดที่บรรจุพระบรมอัฐิหรือวัดที่มีเกียรติอย่างสูงมี 3 ชนิด คือ ราชวรมหาวิหาร ราชวรวิหาร และวรมหาวิหาร

(2) ชั้นโท ได้แก่ วัดที่มีเจดีย์สถานสำคัญหรือวัดที่มีเกียรติ มี 4 ชนิด คือ ราชวรมหาวิหาร ราชวรวิหาร วรมหาวิหาร และวรวิหาร

(3) ชั้นตรี ได้แก่ วัดที่มีเกียรติ วัดประจำหัวเมืองหรือวัดสามัญ มี 3 ชนิด คือ ราชวรวิหาร วรวิหาร และสามัญ

ชนิดและขนาดแห่งวัดพระอารามหลวง

(1) ราชวรวิหาร ได้แก่ พระอารามที่พระมหากษัตริย์ สมเด็จพระราชินี สมเด็จพระยุพราชทรงสร้างและปฏิสังขรณ์เป็นการส่วนพระองค์

(2) วรวิหาร ได้แก่ พระอารามที่พระมหากษัตริย์ สมเด็จพระราชินี สมเด็จพระยุพราช ทรงสร้างและปฏิสังขรณ์พระราชทานเป็นเกียรติยศแก่ผู้ดำรงตำแหน่งสำคัญ แก้ววัดเองก็ดี รวมทั้งวัดที่ประชาชนสร้างหรือปฏิสังขรณ์และทรงรับไว้เป็นพระอารามหลวง ควรยกเป็นเกียรติยศจัดว่าเป็นวัดมีเกียรติ

(3) ราชวรมหาวิหาร ได้แก่ พระอารามชนิดราชวรวิหารที่เป็นอารามใหญ่โตและมีของก่อสร้างใหญ่โต

(4) วรมหาวิหาร ได้แก่ พระอารามชนิดวรวิหารที่เป็นพระอารามใหญ่โต และมีของก่อสร้างใหญ่โต

(5) สามัญ ได้แก่ พระอารามหลวงที่ไม่เข้าในหลักเกณฑ์ดังกล่าว

2) วัดราษฎร์ ได้แก่ วัดที่ประชาชนทั่วไปสร้างหรือปฏิสังขรณ์ ซึ่งได้รับอนุญาตให้สร้างวัดและประกาศตั้งวัด โดยถูกต้องตามกฎหมายจากทางการแล้ว และช่วยกันทำนุบำรุงวัดสืบต่อกันมาตามลำดับ วัดราษฎร์ หมายถึง วัดทุกชนิดที่ได้รับพระราชทานวิสุงคามสีมาและสำนักสงฆ์ซึ่งมิได้นับเข้าเป็นพระอารามหลวง

3) วัดร้าง ได้แก่ วัดที่ไม่มีพระภิกษุสงฆ์พำนักอยู่อาศัยประจำ ซึ่งทางราชการจะขึ้นทะเบียนเป็นวัดร้างไว้ วัดร้างเองโดยสภาพยังเป็นนิติบุคคลอยู่โดยสมบูรณ์และมีโอกาสที่จะเป็นวัดมีพระสงฆ์ได้อีก โดยดำเนินการตามระเบียบกระทรวงศึกษาธิการ ว่าด้วยการยกวัดร้างเป็นวัดมีพระสงฆ์ ปี พ.ศ. 2514 ((กระทรวงวัฒนธรรม. กรมศาสนา, 2550: 1 - 3)

นอกจากนี้ยังแบ่งวัดออกเป็น 2 ประเภท ตามสภาพแวดล้อมของวัด คือ วัดคามวาสี และวัด อรัญญวาสี พระมหาสมชาย เจริญกิจ (2557: 79) ได้กล่าวถึงกำเนิดของวัดคามวาสีและวัดอรัญญวาสี ในสมัยสุโขทัยเมื่อลัทธิกาวงค์เผยแผ่อรัญญวาสีเข้ามาได้เกิดภิกษุฝ่ายอรัญญวาสี เป็นพระที่พำนักอยู่ในป่า และจาริกไปในที่ต่าง ๆ ดังมีหลักฐานว่าพ่อขุนรามคำแหงมหาราชได้สร้างวัดป่า ถวายคณะสงฆ์ฝ่ายอรัญญวาสี ต่อมาในสมัยอยุธยา วัดจึงได้แบ่งเป็น 2 ประเภทคือ วัดคามวาสี เป็นวัดที่อยู่ใกล้บ้านหรือใกล้ชุมชน วัดอรัญญวาสี เป็นวัดที่อยู่ไกลบ้าน หรือชุมชน มีลักษณะเป็นป่าหรือเรียกว่า วัดป่า พระสงฆ์ที่อยู่วัดคามวาสี เรียกว่า ภิกษุฝ่ายคามวาสีและสงฆ์ที่อยู่วัดอรัญญวาสี เรียกว่า ภิกษุฝ่ายอรัญญวาสี ในสมัยกรุงรัตนโกสินทร์ได้เกิดธรรมยุติกนิกายขึ้น พระสงฆ์ธรรมยุติกนิกายปฏิบัติเน้นหนักไปในทางกรรมฐาน จึงได้เกิดป่าที่มีลักษณะเอื้อต่อการปฏิบัติกรรมฐานขึ้น วัดป่าเป็นวัดที่เน้นความสงบร่มรื่นเป็นธรรมชาติ ไม่เน้นในเรื่องการก่อสร้างวัดถุ และการไปคลุกคลีกับสังคมบ้านจนเกินไป

จะเห็นได้ว่า ความหมายของวัดมีความเกี่ยวพันกันหลาย ๆ ด้านที่เป็นความสัมพันธ์ระหว่าง ประวัติความเป็นมาและประเภทของวัด และคำว่า “วัด” หมายถึง การอยู่อาศัยของผู้ที่อยู่ในวัดและประกอบกิจกรรม ที่เกี่ยวข้องของสัมพันธ์กับวัดพร้อมทั้ง ประเภทของวัดที่เป็นประวัติศาสตร์มีที่มาของการระบุประเภทต่าง ๆ ดังนั้น นามวัดจึงมีที่มาที่บ่งชี้ถึงความสัมพันธ์ความเชื่อ และสะท้อนวิถีชีวิตความเป็นอยู่ของคนในอดีตที่น่าสนใจควรศึกษาและแยกประเด็นให้ชัดเจนเพื่อการเรียนรู้ต่อไป

2.3.2 บทบาทของวัดในอดีตและปัจจุบัน

พระพุทธศาสนาได้เผยแผ่จากอินเดียมาสู่ประเทศไทย เมื่อประมาณพุทธศักราช 500 และได้เจริญรุ่งเรืองสืบต่อมา ดังปรากฏหลักฐานนับตั้งแต่สมัยทวารวดีจนถึงปัจจุบัน ในชั้นแรกพุทธศาสนิกชน ได้ร่วมกันสร้างวัดขึ้นมา เพื่อเป็นที่ประดิษฐานพระบรมธาตุ และอัฐิของผู้ทรงคุณธรรมในพระพุทธศาสนา ต่อมาได้สร้างวัดเพื่อใช้เป็นที่พักของพระสงฆ์และใช้ในการประกอบพิธีกรรมทางศาสนา ตลอดจนเป็นศูนย์กลางในการเผยแผ่พระธรรม มาสู่ประชาชน

สุธรรม ธีรภัทรธำรง (2557: 21) กล่าวว่าในสังคมไทยซึ่งมีพระพุทธศาสนาเป็นที่พึ่งทางใจ และเป็นหลักในการปฏิบัตินั้น การทำบุญสร้างกุศล ถือเป็นเรื่องสำคัญ การสร้างวัดเป็นพุทธบูชา ถือว่าได้กุศลแรง และเป็นที่ยินยกันมาก เพราะวัดนอกจากจะเป็นที่พักอาศัยของพระภิกษุสงฆ์ เพื่อป้องกันอุปสรรคจากธรรมชาติ คือความร้อน ความหนาว และสัตว์ร้ายต่าง ๆ เป็นการส่งเสริมให้พระภิกษุสงฆ์ได้ปฏิบัติตามพระธรรมวินัย และสามารถนำพระธรรมวินัยนั้น มาสั่งสอนเผยแผ่ต่อไป อันเป็นการจรรโลงพระพุทธศาสนาให้ยั่งยืนถาวรสืบต่อไปแล้ว วัดยังถือเป็นสัญลักษณ์ หรือเป็นตัวแทนของศาสนาอีกด้วย คนไทยในสมัยก่อนได้เล็งเห็นความสำคัญ และประโยชน์ของวัดที่มีต่อสังคม จึงรับเอาประเพณีการสร้างวัดเข้ามา ปรับปรุงวัดให้เป็นสถานที่ ที่ทำประโยชน์แก่สังคมมากที่สุด การสร้างวัดจึงเป็นที่ยินยกันมากในสังคมไทย ดังนั้นประเทศไทยจึงมีวัดกระจายอยู่ทั่วทุกภูมิภาคของประเทศ

ในอดีตวัดเป็นศูนย์กลางแห่งวิถีชีวิตของชุมชน ทุกขั้นตอนแห่งชีวิตและการดำรงชีพ โดยเฉพาะในสังคมที่เป็นสังคมเกษตรกรรม ล้วนเกี่ยวข้องกับวัด มีพิธีกรรม พิธีการต่าง ๆ ที่ก่อให้เกิดความเชื่อมั่น และความเป็นสิริมงคลต่อชีวิตและการประกอบอาชีพ

พระเทพเวที (ประยูร ปยุตโต, 2547: 79) ได้กล่าวถึงบทบาทของวัดในอดีตที่แสดงให้เห็นถึงความสัมพันธ์ระหว่างวัดกับชีวิตของคนไว้ในการสัมมนาเรื่อง “พุทธศาสนากับสังคมไทยปัจจุบัน” ไว้ว่าวัดและพระสงฆ์มีบทบาทเกี่ยวข้องกับความเป็นอยู่ทุกอย่าง และในทุกๆ แห่งชีวิตของประชาชนวัดกลายเป็นส่วนหนึ่งของสังคม และเป็นศูนย์กลางของสังคมทีเดียว สังคมไทยทุกหน่วยย่อย เช่น แต่ละหมู่บ้านต่างมีวัดประจำหมู่บ้านของตนเป็นศูนย์กลางและต่างก็มีความยึดถือในวัดว่าเป็นของตน เป็นสมบัติร่วมกันของคนทั้งหมู่บ้านนั้น วัดแต่ละวัดจึงเป็นเครื่องรวมสังคมย่อย ๆ ให้เข้าเป็นหน่วยเดียวกัน

บทบาทของวัดในอดีตมีมากมายหลายประการ พระเทพเวที (ประยูร ปยุตโต, 2550: 210 – 214) ได้สรุปบทบาทของวัดในอดีตไว้ว่า นอกจากการอบรมสั่งสอนศีลธรรมแล้ว วัดยังมีบทบาทและความสำคัญต่อคนในอดีตดังนี้

1. เป็นสถานศึกษาสำหรับชาวบ้านที่ส่งกุลบุตรมาอยู่รับใช้พระ รับการฝึกอบรมทางศีลธรรม และเล่าเรียนวิชาการต่าง ๆ ตามที่มีสอนในสมัยนั้น รวมทั้งเป็นศูนย์รวมเยาวชนด้วย
2. เป็นสถานสงเคราะห์บุตรหลานชาวบ้านที่ยากจน ได้มาอาศัยเลี้ยงชีวิตอยู่ และศึกษาเล่าเรียนด้วย ตลอดถึงผู้ใหญ่ที่ยากจนมาอาศัยเลี้ยงชีพ
3. เป็นสถานพยาบาล ที่รักษาผู้เจ็บป่วยตามภูมิรัฐคนสมัยนั้น
4. เป็นที่พักคนเดินทาง
5. เป็นสโมสร ที่ชาวบ้านมาพบประสังสรรค์ พักผ่อนหย่อนใจและหาความรู้เพิ่มเติม
6. เป็นสถานบันเทิง ที่จัดงานเทศกาลและมหรสพต่าง ๆ สำหรับชาวบ้านทั้งหมด
7. เป็นที่ไกล่เกลี่ยข้อพิพาท เป็นที่ปรึกษาแก้ปัญหาชีวิต ครอบครัว และความทุกข์ต่าง ๆ
8. เป็นศูนย์กลางศิลปวัฒนธรรม ที่รวบรวมศิลปกรรมต่าง ๆ ของชาติ ตลอดจนเป็นเสมือนพิพิธภัณฑ์
9. เป็นคลังพัสดุ สำหรับเก็บของใช้ต่าง ๆ ซึ่งชาวบ้านจะได้ใช้ร่วมกันเมื่อมีงานที่วัดหรือยืมไปใช้เมื่อตนมีงาน
10. เป็นศูนย์กลางการบริหารหรือปกครอง ที่กำนันหรือผู้ใหญ่บ้าน จะเรียกลูกบ้านมาประชุมพร้อมทั้งบอกแจ้งกิจการต่าง ๆ (ในยามสงครามอาจใช้เป็นที่ชุมนุมของหน่วยป้องกัน)
11. เป็นที่ประกอบพิธีกรรม หรือให้บริการด้านพิธีกรรม อันเป็นเรื่องผูกพันกับชีวิตของทุกคนในระยะเวลาต่าง ๆ ของชีวิต

เมื่อไทยมีการพัฒนาประเทศ มีการรับเอาแนวคิด และวัฒนธรรมตะวันตก ตลอดจนนวัตกรรมต่าง ๆ มาใช้ในการพัฒนา ก่อให้เกิดการเปลี่ยนแปลง และการปรับเปลี่ยนในสังคมหลาย ๆ ด้าน ความเจริญทางวิทยาศาสตร์และเทคโนโลยีต่าง ๆ ก่อให้เกิดผลกระทบต่อการดำเนินชีวิตค่านิยม และความเชื่อของคนในสังคม บทบาทของวัดเปลี่ยนแปลงไปอย่างเห็นได้ชัดในรัชสมัยพระบาทสมเด็จพระจุลจอมเกล้าเจ้าอยู่หัว (รัชกาลที่ 5) เกิดสถาบันต่าง ๆ เข้ามาแทนที่ บทบาทเดิมของวัด เช่น โรงเรียน โรงพยาบาล แหล่งบันเทิงต่าง ๆ วัดจึงมิได้เป็นศูนย์กลางของชุมชนอีกต่อไป

พระเทพเวที (ประยูร ปยุตโต , 2550: 210 – 214) ได้แสดงทรรศนะ และความคิดเห็นถึงมูลเหตุที่ก่อให้เกิดการเปลี่ยนแปลงและการสูญสลายบทบาทของวัดว่า เกิดจากมูลเหตุ 3 ประการคือ

1. ความเจริญแบบตะวันตกที่นำสถาบันต่าง ๆ แบบใหม่เข้ามา ทำให้บทบาทเดิมของวัดถูกลดลง เช่น มีโรงเรียนตามระบบการศึกษาของชาติ มีกิจการสงเคราะห์ของรัฐบาล มีโรงพยาบาล โรงมหรสพ สถานเริงรมย์ ระบบการศาล สถาบันได้แยกกระจายบทบาททางสังคมของวัดแต่เดิมออกไปหมด

2. การไม่เข้าไปพิจารณาต้อนรับความเจริญอย่างใหม่ร่วมกัน เมื่ออารยธรรมแบบตะวันตกเข้ามา พระสงฆ์กับประชาชนซึ่งสัมพันธ์กันอยู่เป็นอันหนึ่งอันเดียวกันมา ผละออกจากกันเสีย พระสงฆ์ไม่ยอมรับรู้และเกี่ยวข้องกับผู้มาใหม่ พยายามยึดถือ และฝืนสภาพเดิมให้คงอยู่ในท่ามกลางสังคมที่เปลี่ยนแปลงนั้น ปล่อยให้ประชาชนไปสัมพันธ์กับผู้มาใหม่โดยลำพัง ทำให้ขาดการเหนี่ยวรั้งจากพระสงฆ์ซึ่งเคยเป็นผู้แนะแนวทางมาแต่เดิม

3. การสูญเสียภาวะผู้นำทางปัญญาของพระสงฆ์ พระสงฆ์ไม่ยอมรับรู้ ไม่ยอมเกี่ยวข้องกับวิชาการที่มากับความเจริญแบบใหม่ของสังคมที่นับถือว่า วิชาการแผนใหม่เป็นความรู้ของผู้เจริญแล้ว จึงมองว่าพระสงฆ์คร่ำครึ เป็นผู้ด้อยทางสติปัญญา พระเทพเวที (ประยูร ปยุตโต, 2550: 210 - 214)

แม้ว่าวัดจะสูญเสียบทบาทบางประการ แต่วัดยังมีความหมาย และมีความสำคัญต่อพุทธศาสนิกชนอย่างน้อยที่สุด วัดยังคงมีฐานะเป็นที่พำนักของพระภิกษุสงฆ์ ผู้สืบทอดพระพุทธศาสนา และเป็นสถานที่ในการประกอบศาสนากิจของพุทธศาสนิกชน นอกจากนี้วัดยังคงมีบทบาทอื่น ๆ ซึ่งขึ้นอยู่กับเงื่อนไขของแต่ละวัดว่า จะปฏิบัติได้มากน้อยเพียงใด อาทิเช่น บทบาทด้านการศาสนศึกษา การศึกษาสงเคราะห์ การเผยแผ่ ศาสนธรรม การสาธารณสงเคราะห์ การสาธารณูปการ การปกครอง อันนับเป็นภารกิจ 6 ด้าน ตามพระราชบัญญัติคณะสงฆ์ พ.ศ. 2505 และแก้ไขเพิ่มเติม (ฉบับที่ 2) พ.ศ. 2535 ที่กำหนดไว้เพื่อปกครองดูแลให้พระสงฆ์ปฏิบัติหน้าที่ตามบทบาทภารกิจไปในทิศทางเดียวกัน

ข้าเลื่อง วุฒิจันทร์ (2556: 29) ได้กล่าวถึง บทบาทของวัด และพระสงฆ์ว่า งานของพระสงฆ์ในวัดแบ่งได้เป็น 3 ประเภท คือ

1. ให้การบรรพชาอุปสมบทแก่กุลบุตรทุกระดับอายุ ให้ได้เข้ามาอยู่ในพระธรรมวินัย ศึกษา และปฏิบัติตามพระธรรมวินัย แม้จะเป็นการบวชในระยะสั้น ๆ ที่เรียกกันว่า บวชตามประเพณี ก็ตาม ถ้าผู้ที่มาบวชแล้วต้องศึกษาเล่าเรียน และปฏิบัติตามพระธรรมวินัยอย่างจริงจัง เมื่อลาสิกขาไป ก็จะเป็นพลเมืองที่มีคุณภาพของสังคมได้

2. การเทศนาอบรมสั่งสอนประชาชนที่มาทำบุญที่วัดในวันธรรมสวนะและในงานทำบุญบำเพ็ญกุศลต่าง ๆ ตามประเพณีหรือในงานเทศกาลต่าง ๆ การเทศน์ทางวิทยุกระจายเสียง วิทยุโทรทัศน์ การบรรยายธรรม การสนทนาธรรม การปาฐกถาธรรม การเขียนบทความเผยแพร่ทางหนังสือพิมพ์ การเรียบเรียงหนังสือธรรมะเผยแพร่ในงานและโอกาสต่าง ๆ ตลอดจนกิจกรรมเผยแพร่พระพุทธศาสนาทั้งปวง เป็นงานที่ทำให้ประชาชนได้ทราบได้รู้จัก ได้เข้าถึงและได้ปฏิบัติ ปฏิบัติชอบตามพระธรรมคำสั่งสอนของพระพุทธเจ้า ได้มีโอกาสเป็นพลเมืองที่มีคุณภาพของประเทศ

3. การจัดสอนศาสนาศึกษาแก่เด็กและประชาชน เช่น การสอนศีลธรรมในสถานศึกษาต่างๆ การสอนธรรมศึกษาแก่นักเรียนและประชาชน การจัดตั้งและดำเนินโรงเรียนพระพุทธศาสนาวันอาทิตย์ โรงเรียนวัด สอนเด็กก่อนเกณฑ์ การจัดตั้งห้องสมุดในวัด ฯลฯ เป็นงานที่ชักนำเด็กและประชาชนให้ได้รับการศึกษาเล่าเรียนและปฏิบัติตามหลักธรรมในพระพุทธศาสนา เป็นการวางพื้นฐานสร้างคุณภาพของพลเมืองที่ดีต่อไป

4. การดำเนินกิจการคณะสงฆ์และการพระศาสนาของวัด ของชุมชนต่าง ๆ ทั่วประเทศเพื่อความวัฒนาสถาพรของพระพุทธศาสนาให้คงอยู่คู่สังคมไทย ให้เป็นหลักชัยในการเสริมสร้างคุณภาพของพลเมืองของประเทศสืบต่อไป

นอกจากนี้พระสงฆ์ยังมีบทบาทต่อสังคม ได้แก่

1. การให้ความสะดวก ในการบำเพ็ญกุศลแก่ประชาชน ตามประเพณีที่สืบทอดเกี่ยวกับชีวิต เช่น ในพิธีทำบุญเกี่ยวกับการเกิด การบวชนาค การแต่งงาน การทำบุญอายุ พิธีศพ ตามประเพณีเกี่ยวกับส่วนรวม เช่น ในงานเทศกาลต่าง ๆ การทอดกฐิน ผ้าป่า งานสงกรานต์ งานขึ้นปีใหม่ งานประจำปีของวัดและท้องถิ่นต่าง ๆ ตลอดจนการทำบุญในวันสำคัญทางพระพุทธศาสนาของพุทธศาสนิกชนในท้องถิ่นต่าง ๆ

2. การช่วยประกอบศาสนพิธีในงานทำบุญ บำเพ็ญกุศลต่าง ๆ เช่น การแนะนำพิธีการจัดเครื่องใช้ และเครื่องประกอบพิธี การให้ศีล การเจริญพระพุทธมนต์ การสวดมนต์การรับถวายทานต่าง ๆ การเทศน์ การอนุโมทนา ทั้งงานของเอกชน ท้องถิ่น ส่วนราชการ ตลอดจนงานรัฐพิธี และพระราชพิธี

3. การให้ที่พักอาศัยแก่นักเรียน นิสิต นักศึกษาต่างท้องที่ ที่มาศึกษาเล่าเรียนอยู่ในเมือง การให้ที่พักอาศัยแก่บุคคลที่มารักษาโรค เช่น ชี คนชรา หรือกลุ่มคนทุพพลภาพ การให้ที่ดินหรือให้เช่าที่ดินในราคาถูกให้ประชาชนที่ขาดเงินปลูกบ้านพักอาศัย

4. การดูแลสุขภาพจิต การประพรมน้ำพระพุทธมนต์ การให้ฤกษ์ยาม แม้บางกิจกรรมที่พระภิกษุบางรูปดำเนินการอยู่จะเป็นที่ติเตียน แต่ก็มีคนจำนวนมากไม่น้อยที่เลื่อมใสศรัทธาเป็นการสงเคราะห์ประชาชนทางด้านขวัญ และกำลังใจ

5. การให้ทางราชการ หรือส่วนรวมใช้สถานที่ของวัด เช่น ศาลาการเปรียญ ลานวัด บริเวณวัด ประชุมราษฎร เป็นหน่วยเลือกตั้ง ทำกิจการบริการหรือสงเคราะห์ประชาชนด้านต่าง ๆ จัดงานรื่นเริง จัดงานหารายได้เพื่อสาธารณกุศล ตลอดจนการให้ใช้ที่ดินของวัดสร้างสาธารณสถานต่าง ๆ เช่น โรงเรียน สถานพยาบาล ห้องสมุด หรือที่อ่านหนังสือพิมพ์ประจำหมู่บ้าน ฯลฯ

6. งานของพระสงฆ์และวัดในชนบท เช่น การรักษาโรคภัยไข้เจ็บ การให้คำปรึกษาในหน้าที่การงาน การเป็นผู้นำในการก่อสร้างสิ่งสาธารณประโยชน์ในท้องถิ่น ฯลฯ

7. การให้ที่พักพิงแก่ประชาชนผู้ประสบสาธารณภัยและภัยธรรมชาติ การรวบรวมสิ่งของ ตลอดจนเงินทองจากผู้บริจาคไปให้การสงเคราะห์แก่ผู้ประสบภัยต่างท้องถิ่น และยังมี การสงเคราะห์ด้วยวัตถุอย่างอื่นแบบอื่นแก่เอกชน และประชชนอีกมาก

การช่วยเหลืองานของทางราชการ ได้แก่

1. ช่วยในการอบรมชี้แจงราษฎรให้รู้จักความผิดชอบชั่วดี การควรทำและควรเว้น ความขยันหมั่นเพียรในการประกอบอาชีพ การปฏิบัติตามคำแนะนำชักชวนของรัฐบาลหรือผู้ปกครองบ้านเมืองระดับต่าง ๆ

2. ช่วยกิจการบริหารตามปกติของเจ้าหน้าที่รัฐบาล เช่น ช่วยสอนหนังสือ ช่วยเผยแพร่กิจการต่าง ๆ ของรัฐบาล ชักชวนประชาชนให้มาช่วยราชการ หรือร่วมมือร่วมใจกับเจ้าหน้าที่ปกครองระดับต่าง ๆ

3. ช่วยสงเคราะห์ประชาชน โดยรับช่วงงานจากเจ้าหน้าที่รัฐบาล มาให้การสงเคราะห์ประชาชนในท้องที่กันดารที่วัดตั้งอยู่ เช่น การสงเคราะห์อาหาร เครื่องนุ่งห่ม ยารักษาโรค แก่ผู้ยากจน ผู้ยากไร้หรือผู้ประสบภัย การแนะนำอาชีพ และการแจกพืชพันธุ์ทางการเกษตรต่าง ๆ

4. การช่วยทางราชการเกี่ยวกับกิจการอันเกี่ยวกับความมั่นคง เช่น ช่วยชักนำหรือเป็นศูนย์กลางให้ทางราชการ อำเภอบริการ จัดอบรมลูกเสือชาวบ้าน การอบรมไทยอาสาป้องกันชาติ การสงเคราะห์ชาวเขา การช่วยบำบัดรักษาผู้ติดยาเสพติดให้โทษ และกิจกรรมอื่น ๆ ที่พระในวัดปฏิบัติตามกิจของสงฆ์ (ข้าเลือก วุฒิจันทร์, 2556: 38 - 40)

จะเห็นได้ว่า แม้ในปัจจุบันบทบาทของวัด จะลดลงในบางด้าน อาทิเช่น บทบาทในด้านการให้การศึกษา มีการแยกสถาบันการศึกษาออกจากวัด เกิดเป็นโรงเรียนต่างๆ แต่วัดก็ยังดำรงสถานะ

ของสถานที่ ที่ให้การศึกษาในด้านคุณธรรม จริยธรรม อบรมสั่งสอนให้ความรู้แก่ประชาชน โรงเรียนหลายแห่งมีการนิมนต์พระสงฆ์ที่วัดให้ไปอบรมจริยธรรมให้แก่แก่นักเรียนที่โรงเรียน นอกจากนี้ยังมีบทบาทของวัดอีกหลายด้านที่ยังคงอยู่ เช่น บทบาทในด้านการสงเคราะห์ที่แม้จะมีหน่วยงานต่าง ๆ มารองรับ แต่วัดก็ยังคงเป็นที่สงเคราะห์ประชาชน เป็นที่พำนักของผู้ยากจนไร้ที่พึ่ง เป็นที่พักพิงของเด็กยากจนที่ต้องการศึกษาเล่าเรียน บทบาทในด้านการเป็นสถานที่ประกอบพิธีกรรมในขั้นตอนต่าง ๆ ของวิถีชีวิตประชาชน ทั้งนี้บทบาทต่าง ๆ มีการปรับเปลี่ยน สร้างรูปแบบที่อาจแตกต่างจากอดีต โดยขึ้นอยู่กับปัจจัยต่าง ๆ เงื่อนไขทางสังคม ตลอดจนบริบททางสังคมของวัดแต่ละวัด

2.4 ความสำคัญของวัดที่มีต่อวิถีชีวิตของคนไทย

สังคมไทยเคารพศรัทธาต่อพระภิกษุมาตั้งแต่อดีตกาล เพราะด้วยเชื่อว่า พระภิกษุนั้นเป็นผู้มีความรู้มากกว่าฆราวาส เป็นผู้ทรงศีล ย่อมพูดแต่สิ่งที่เป็นจริง และเป็นครูบาอาจารย์ ความสัมพันธ์ระหว่างคนในชุมชนที่มีต่อวัดและพระภิกษุจึงผูกพันแนบแน่นกับวิถีชีวิตของทุกคนนับแต่เกิดจนตาย คำสั่งสอนจึงได้รับความเชื่อถืออย่างไร้ความกลางแคลงใจ ดังนั้นพระสงฆ์จึงกลายเป็นที่พึ่งของสังคมในทุก ๆ เรื่อง ไม่ว่าจะในทางที่เป็นมงคล และอัปมงคล

ส่วน วัดนั้นเป็นสถานที่รับใช้บริการงานประเพณีการทำบุญต่าง ๆ เพื่อให้เกิดกุศลบุญแก่ฆราวาสเนื่องในวันสำคัญทางศาสนาซึ่งมีอยู่แทบตลอดทั้งปี รวมทั้งเป็นสถานที่ให้การศึกษาแก่ชุมชน นับแต่การบวชเณรจนถึงบวชเป็นพระภิกษุ สถานที่ให้ความสงบเยือกเย็นทางใจ เช่น การแสดงพระธรรมเทศนา การฝึกปฏิบัติธรรม ฝึกสมาธิที่ฝึกพิงสำหรับผู้เดินทางเป็นสถานที่ชุมนุมของสังคมทุกกาลวาระ เช่น การประชุมกรรมการหมู่บ้าน งานเทศกาลรื่นเริงที่มีการออกร้าน มีมหรสพต่าง ๆ (กระทรวงศึกษาธิการ, กรมวิชาการ. 2532: 39) ซึ่งมีความสัมพันธ์ดังนี้

2.4.1 ความสัมพันธ์ระหว่างบ้านวัดและวัง

พระมหากษัตริย์ในอุดมคติของสังคมไทย จะสมบูรณ์แบบได้นั้น ต้องแสดงศักยภาพของพระองค์ ใน 2 ลักษณะ คือ ความเป็นพระจักรพรรดิราช ที่สามารถปกป้องปวงประชาให้อยู่เย็นเป็นสุขจากศัตรู และความเป็นพระมหาธรรมราชา หมายถึง พระราชาผู้ทรงคุณธรรม ดังนั้นพระมหากษัตริย์ไทยทุกพระองค์จึงทรงดำเนินนโยบายตามแนวความคิดดังกล่าวนี้มาโดยตลอด โดยการสร้างบูรณปฏิสังขรณ์วัดวาอารามต่าง ๆ ก็เพื่อส่งเสริมให้ภาพลักษณ์แห่ง ความเป็น “ธรรมราชา” ของพระองค์ให้สมบูรณ์แบบขึ้น นอกเหนือจากการอาศัยศาสนาช่วยในพิธีกรรมต่าง ๆ

ความสัมพันธ์ที่เกิดขึ้นในสังคมไทยดังกล่าวมาทั้งหมด มีความเกี่ยวเนื่องกับสถาบันหลัก 3 ประเภท คือ บ้าน วัด และวัง สถาบันทั้ง 3 หน่วยนี้ มีความสัมพันธ์เกี่ยวข้องซึ่งกันและกันตลอดเวลา โดย “วัง” นั้นอยู่ในสถานะของที่ประทับแห่งกษัตริย์หรือผู้นำของสังคมและประเทศชาติ

วังจึงเป็นเสมือนหนึ่งลักษณะแห่งศูนย์รวมในทางอาณาจักร ในขณะที่ “บ้าน” เป็นที่พักอาศัยของเหล่าทวยราษฎร์ เป็นหนึ่งในโครงสร้างพื้นฐาน สำหรับ “วัด” อันเป็นที่ตั้งของพุทธสถานนั้น ก็จะดำรงอยู่ในฐานะศูนย์รวมทางจิตใจที่เป็นตัวกลางเชื่อมระหว่าง “วัง” กับ “บ้าน” หรืออีกนัยยะหนึ่งระหว่าง “กษัตริย์” กับ “ราษฎร์” เมื่อไทยรับอิทธิพลความเชื่อในเรื่องของ “สมมุติเทพ” จากขอมเข้ามาใช้ในสังคมสมัยกรุงศรีอยุธยา ภาพลักษณ์และบทบาทแห่งกษัตริย์ของไทยยิ่งมีความสูงส่ง และศักดิ์สิทธิ์ยิ่งขึ้น จนทำให้ความสัมพันธ์ระหว่างสถาบันกษัตริย์กับราษฎร์กลับมีช่องว่างห่างกันมาก “วัด” จึงเป็นเสมือนสายใยที่เชื่อมโยงช่องว่างดังกล่าวขึ้น วัดสำคัญ ๆ โดยเฉพาะอย่างวัดมหาธาตุ ถูกสถาปนาขึ้นด้วยชนชั้นปกครองทั้งสิ้น เนื่องจากต้องอาศัยกำลัง และทรัพยากรวัสดุในการก่อสร้างจำนวนมาก วัดที่พระมหากษัตริย์ทรงสร้างขึ้นจึงวิจิตรบรรจงงดงาม เมื่อวัดดังกล่าวถูกสร้างขึ้นเพื่อใช้เป็นศูนย์รวมทางจิตใจของชุมชน กษัตริย์ในฐานะผู้สร้างวัดก็ย่อมได้รับความเคารพศรัทธา และเชื่อสัจจรักภักดีจากทวยราษฎร์ในชุมชนนั้นโดยปริยาย อำนาจและพลังมวลชนที่กษัตริย์พึงจะได้มา อาศัยการสื่อสารผ่านทางเจ้าอาวาสวัดต่าง ๆ นี้โดยตรง นี่คือการสัมพันธ์ระหว่างความหมายของบ้าน วัด และวัง วัดในสถานะที่เป็นศูนย์กลางเชื่อมต่อวิถีชีวิตของคนไทยด้วยมีบทบาทหน้าที่ดังนี้ คือ

1. วัดในฐานะตัวแทนความเจริญ และความมั่นคงของแผ่นดิน
2. วัดในฐานะสถาบันผู้สืบทอดศาสนาให้ยั่งยืน
3. วัดในฐานะสถานที่ให้การศึกษา
4. วัดในฐานะที่พึ่งทางกายและใจของสังคม
5. วัดในฐานะศูนย์รวมของศิลปกรรม

ในสมัยโบราณวัดเป็นสถานที่รวมจิตใจของคนไทย และนอกจากนั้น วัดยังเป็นสถานที่ให้ความรู้แก่คนในสมัยก่อนเพราะแต่ก่อนยังไม่มีโรงเรียนจึงใช้วัดเป็นที่ให้ความรู้แก่เด็กโดยมีพระสงฆ์เป็นผู้อบรมสั่งสอน และวัดยังเป็นที่พักผ่อนของคน เพื่อเป็นที่ประชุมหรือเพื่อเป็นที่ชำระจิตใจของผู้คน นับได้ว่าในสมัยก่อน วัดมีอิทธิพลต่อคนไทยจนมาถึงปัจจุบันเป็นศูนย์รวมจิตใจของคนไทยมาช้านาน ซึ่งวัดจะเป็นที่รวบรวมคำสั่งสอนของพระพุทธเจ้าไว้มากมาย นอกจากนี้วัดยังเป็นศูนย์รวมความเชื่อต่าง ๆ ทางไสยศาสตร์ของชาวพุทธซึ่งเป็นความเชื่อของแต่ละบุคคล ในปัจจุบันนี้ในประเทศไทยจะมีวัดต่าง ๆ ที่เกิดจากหลายเชื้อชาติที่เข้ามาอาศัยในประเทศไทย เช่น วัดจีน ทั้งนี้จะเกิดทั้งข้อดีและข้อเสีย ซึ่งข้อดีก็คือ มีความหลากหลายทางวัฒนธรรมได้มากขึ้น แต่ข้อเสียคือ ความขัดแย้งของความคิด และวัฒนธรรมที่ปรากฏ ในฐานะที่เป็นพุทธศาสนิกชนจึง ควรช่วยกันทำนุบำรุงรักษาวัดให้มั่นคงอยู่กับคนไทย เพื่อให้คนไทยได้มีที่ยึดเหนี่ยวจิตใจทั้งยามทุกข์ และยามสุข ดังนั้นวัดจึงเปรียบเสมือนแหล่งรวบรวม และสร้างวัฒนธรรม ซึ่งวัฒนธรรมเป็นค่านิยม และความเชื่อที่มีร่วมกันมาอย่างช้านาน ซึ่งเป็นระบบที่เกิดขึ้นในสังคมแทบทุกสังคมของคนไทย และกลายเป็นแนวทางในการ

กำหนดแบบแผนพฤติกรรม บรรทัดฐานของคนไทย วัฒนธรรมจึงเป็นเสมือนบุคลิกภาพ และจิตวิญญาณของคนในสังคม

จากความสำคัญดังกล่าว จึงเป็นมูลเหตุสมควรที่ต้องศึกษาให้ลึกซึ้งว่า วัดมีความสัมพันธ์ผูกพันกับวิถีการดำเนินชีวิตของคนในอดีตจนถึงปัจจุบันแล้ว สถานที่ตั้ง และชื่อวัดจะสัมพันธ์เกี่ยวข้องกันอย่างไร สามารถบอกที่มาของคนในอดีตถึงเชื้อชาติประเพณีอย่างไรบ้าง และชื่อวัดแต่ละชื่อ สอดคล้องกับบ้าน วัด วัง และพระมหากษัตริย์ ผู้สร้างวัดมากน้อยอย่างไร ผู้วิจัยจึงเห็นควรที่จะเก็บรวบรวมข้อมูลนามวัด ความหมายของนามวัดตามโครงสร้างทางภาษา เพื่อเก็บความรู้ให้เป็นประวัติศาสตร์ต่อไป

2.4.2 ความสำคัญของพระพุทธศาสนาต่อสังคมไทย

1. พระพุทธศาสนาเป็นศาสนาที่ชาวไทยส่วนใหญ่นับถือ ประชากรส่วนใหญ่ของประเทศร้อยละ 95 นับถือพระพุทธศาสนาสืบต่อมาจากบรรพบุรุษไทย นับตั้งแต่ไทยมีประวัติศาสตร์ชัดเจนชาวไทยนับถือพระพุทธศาสนาอยู่แล้ว หลักฐานทางโบราณที่บันทึกไว้ ได้แก่ โบราณสถานที่เป็น ศาสนสถาน โบราณวัตถุ เช่น พระธรรมจักร ใบเสมา พระพุทธรูป ศิลาคาริก เป็นต้น แสดงว่าผู้คนในดินแดนไทยนับถือพระพุทธศาสนา (ทั้งนิกายเถรวาทและมหายาน) มาตั้งแต่พุทธศตวรรษที่ 12 กล่าวได้ว่าพระพุทธศาสนาเป็นศาสนาประจำชาติไทยมาช้านานแล้ว

2. พระพุทธศาสนาเป็นรากฐานสำคัญของวัฒนธรรมไทย เนื่องจากชาวไทยนับถือพระพุทธศาสนามาช้านานจนหลักธรรมทางพระพุทธศาสนาได้หล่อหลอมซึมซับลงในวิถีความเป็นไทย กลายเป็นรากฐานวิถีชีวิตของคนไทยในทุกด้าน ทั้งด้านวิถีชีวิตความเป็นอยู่ ภาษา ขนบธรรมเนียม ประเพณี มารยาท และศีลธรรม ดังนี้

1) วิถีชีวิตของคนไทย คนไทยมีวิถีการดำเนินชีวิตที่เป็นเอกลักษณ์ ได้แก่ การแสดงความเคารพ การเชื่อฟังผู้ใหญ่ การรักสามัคคีในชาติพันธุ์ และการปฏิบัติตนถูกต้องตามประเพณีอันดีงาม เป็นต้น ล้วนเป็นอิทธิพลจากหลักธรรมทางพระพุทธศาสนาทั้งสิ้น ซึ่งได้หล่อหลอมให้คนไทยมีลักษณะเฉพาะตัว เป็นเอกลักษณ์ของคนไทยที่นานาชาติยกย่องชื่นชม

2) ภาษาและวรรณกรรมไทย ภาษาทางพระพุทธศาสนา เช่น ภาษาบาลีมีอยู่ในภาษาไทยจำนวนมาก วรรณกรรมไทยหลายเรื่องมีที่มาจากหลักธรรมทางพระพุทธศาสนา เช่น ไตรภูมิภคา ในสมัยสุโขทัยกัณฑ์มหาชาติ นันทโศภนันทสูตร คำหลวง พระมาลัยคำหลวง และปุลโณวาทคำฉันท์ในสมัยอยุธยา เป็นต้น

3) ขนบธรรมเนียมประเพณีไทย ประเพณีไทยที่มาจากความเลื่อมใสศรัทธาในพระพุทธศาสนา มีอยู่มากมาย เช่น การอุปสมบท ประเพณีทอดกฐิน ประเพณีแห่เทียนพรรษา

ประเพณีชักพระ เป็นต้น กล่าวได้ว่าชนบทรรมนิยมประเพณีที่เกี่ยวข้องกับพระพุทธศาสนามีความผูกพันกับคนไทยตั้งแต่เกิดจนตาย

4) ศิลปกรรมไทย พระพุทธศาสนาเป็นบ่อเกิดของศิลปะแขนงต่างๆ วัดเป็นแหล่งรวมศิลปกรรมไทย ทางด้านสถาปัตยกรรม เช่น รูปแบบการเสร้างเจดีย์ พระปรางค์ วิหาร ที่งดงามมาก เช่น วัดพระศรีรัตนศาสดาราม (วัดพระแก้ว) กรุงเทพมหานคร ประติมากรรม ได้แก่ งานปั้นและหล่อพระพุทธรูป เช่น พระพุทธลีลาในสมัยสุโขทัย พระพุทธรชินราช วัดพระศรีมหาธาตุ จังหวัดพิษณุโลก จิตรกรรม ได้แก่ ภาพวาดฝาผนัง และเพดานวัดต่าง ๆ เช่น จิตรกรรมฝาผนัง วัดเบญจมบพิตร กรุงเทพมหานคร

3. พระพุทธศาสนาเป็นศูนย์รวมจิตใจของสังคมไทย พระสงฆ์เป็นผู้นำทางจิตใจของประชาชน เป็นศูนย์กลางของความเคารพศรัทธาของพุทธศาสนิกชน ให้คนไทยประพฤติปฏิบัติตนอยู่ในศีลธรรมอันดีงาม นอกจากนี้วัดยังเป็นศูนย์กลางของชุมชน เป็นสถานที่ประกอบกิจกรรมของชุมชน สร้างความสามัคคีในชุมชน

4. พระพุทธศาสนาเป็นหลักในการพัฒนาชาติไทย หลักธรรมทางพระพุทธศาสนา มุ่งเน้นการพัฒนาคนให้เป็นบุคคลที่มีคุณภาพทั้งด้านสุขภาพกาย สุขภาพจิต ใช้คุณธรรม และสติปัญญาในการดำเนินชีวิตเพื่อพัฒนาตนเองและร่วมมือร่วมใจกันพัฒนาชุมชน พัฒนาสังคม และพัฒนาชาติ บ้านเมืองให้เจริญรุ่งเรือง นอกจากนี้พระสงฆ์หลายท่านยังมีบทบาทสำคัญในการเป็นผู้นำชุมชนพัฒนาในด้านต่างๆ เช่น การอนุรักษ์ทรัพยากรธรรมชาติ การอนุรักษ์ภูมิปัญญา และวัฒนธรรมท้องถิ่น วัดเป็นแหล่งการเรียนรู้ของสังคมไทยตั้งแต่อดีตจนถึงปัจจุบัน ชาวไทยได้บวชเรียนในพระพุทธศาสนา ได้ฝึกฝนอบรมตนให้เป็นคนดี เป็นกำลังสำคัญในการพัฒนาชาติไทย

5. พระพุทธศาสนาเป็นหนึ่งในสามสถาบันหลักของชาติไทย สถาบันหลักของชาติไทยที่คนไทยทุกคนให้ความเคารพนับถือ ประกอบด้วย ชาติ ศาสนา และพระมหากษัตริย์ รัฐธรรมนูญไทยได้กำหนดให้พระมหากษัตริย์ทรงเป็นพุทธมามกะ หมายถึง พระประมุขของชาติไทยที่ทรงนับถือพระพุทธศาสนาเช่นเดียวกับประชาชนส่วนใหญ่ของประเทศและยังเป็นอัครศาสนูปถัมภก คือ ทรงให้ความอุปถัมภ์ศาสนาทุกศาสนาในประเทศไทย

ความสำคัญของพระพุทธศาสนาในฐานะเป็นสถาบันหลักของสังคมไทย

สถาบันพระพุทธศาสนาเป็นสถาบันหลักสถาบันหนึ่งของสังคมไทย คนไทยต่างให้การยอมรับนับถือมาตั้งแต่โบราณกาล และมีการสืบทอดมาจนถึงทุกวันนี้ โดยมีพระมหากษัตริย์ทรงเป็นองค์อัครศาสนูปถัมภก เมื่อพระพุทธศาสนาได้เข้ามาประดิษฐานมั่นคงในสังคมไทย วัดและพระสงฆ์มีบทบาทเกี่ยวข้องกับการดำเนินชีวิตของคนไทย วัดจึงได้กลายเป็นส่วนหนึ่งของสังคม วัดเป็นศูนย์กลางของการอบรมสั่งสอนจริยธรรม เป็นสถาบันสำคัญทั้งในด้านการศึกษา สังคม และเป็นบ่อเกิดของศิลปะ

สาขาต่าง ๆ ส่วนพระสงฆ์ผู้ทำหน้าที่สืบทอดพระพุทธศาสนาก็ได้รับการยกย่องในสังคม ในฐานะเป็นผู้ทรงคุณธรรมควรแก่การเคารพและเชื่อฟังซึ่งสรุปได้ ดังนี้

ด้านการศึกษา วัดเป็นสถานศึกษาเล่าเรียน โดยพระภิกษุสงฆ์ทำหน้าที่เป็นผู้อบรมสั่งสอนให้ความรู้ แม้ในปัจจุบัน พระสงฆ์ก็ยังคงทำหน้าที่สอนพระพุทธศาสนาในโรงเรียน

ด้านสังคม วัดเป็นศูนย์กลางของชุมชน เป็นที่ชุมนุม เพื่อทำบุญฟังพระธรรมเทศนา ตลอดจนการพบปะสังสรรค์ พระสงฆ์เป็นผู้แทนของสถาบันพระพุทธศาสนาที่มีบทบาทสำคัญในการเป็นผู้นำทางจิตใจของประชาชน

ด้านศิลปกรรม วัดเป็นที่รวมแห่งศิลปกรรมประเภทต่าง ๆ เช่น ประติมากรรมปูนปั้น ศิลปกรรมแกะสลักไม้ จิตรกรรมฝาผนัง ตลอดจนถาวรวัตถุต่าง ๆ ที่ศิลปินไทยได้ถ่ายทอดไว้ที่โบสถ์ วิหาร เจดีย์ องค์พระพุทธรูป ซึ่งสะท้อนให้เห็นถึงศรัทธาที่มีต่อพระพุทธศาสนา

จากการศึกษาประวัติศาสตร์ของชนชาติไทยพบว่าประเทศไทยเป็นส่วนหนึ่งของดินแดนที่เรียกว่าสุวรรณภูมิ เป็นที่ตั้งมั่นของพระพุทธศาสนามาเป็นเวลายาวนาน คำสอนของพระพุทธศาสนาได้เผยแผ่ไปทุกภูมิภาคของประเทศ และสัมพันธ์กับวิถีชีวิตของผู้คนจนก่อให้เกิดขนบธรรมเนียม ประเพณีวัฒนธรรม ศิลปกรรม สถาปัตยกรรมอันเนื่องด้วยพระพุทธศาสนา จนกลายมาเป็นสมบัติของชาติให้พุทธศาสนิกชนได้เกิดความภูมิใจ พระพุทธศาสนาจึงมีความสัมพันธ์กับชีวิตประจำวันของคนไทยโดยปริยาย แม้มารยาทต่าง ๆ ที่คนไทยถูกสอนให้เคารพผู้อาวุโสมีการยึดมั่น และปฏิบัติตนให้ถูกต้องตามขนบธรรมเนียมประเพณีก็ล้วนมาจากหลักเกณฑ์ทางพระพุทธศาสนา และความเชื่อในค่านิยมแบบดั้งเดิม ความเคารพเลื่อมใสในสิ่งใดสิ่งหนึ่ง ดังนั้นการตั้งชื่อวัดจึงมีความเกี่ยวข้องกับพุทธศาสนาวิถีชีวิตความเชื่อ และการสื่อความหมายที่ส่งถ่ายมาเป็น ชื่อบ้านนามเมือง หรือชื่อวัดในอดีตจนถึงปัจจุบัน

2.5 เอกสารและงานวิจัยที่เกี่ยวข้อง

งานศึกษาที่สำคัญ ๆ ภายใต้ประเด็นแนวคิดเกี่ยวกับการตั้งชื่อหรือภูมินามวัดที่สะท้อนให้เห็นที่มาของภาษาความหมายทางชื่อ และความเชื่อที่เกิดขึ้นจากการย้ายถิ่นฐานการก่อร่างสร้างบ้านเมือง และวัด ภายใต้การจดจำ เรื่องราวต่าง ๆ ถ่ายทอดมาที่สิ่งปลูกสร้างเพื่อให้เกิดการจดจำเป็นประวัติศาสตร์หรือเรื่องเล่า ผู้วิจัยได้ศึกษาข้อมูลจากแหล่งต่าง ๆ ดังนี้

ปราณี กุลละวณิชย์ (2535: 88 - 89) ศึกษาเรื่อง “ชื่อหมู่บ้านในมณฑลทลวงสีและภาคตะวันออกเฉียงเหนือของประเทศไทย” โดยมีวัตถุประสงค์เพื่อศึกษาชื่อหมู่บ้านจ้วงในเขตมณฑลทลวงสีและหมู่บ้านในจังหวัดทางตอนเหนือของภาคตะวันออกเฉียงเหนือว่ามีลักษณะการตั้งชื่ออย่างไร และชื่อหมู่บ้านเหล่านั้นแสดงให้เห็นภูมิประเทศ ชีวิตความเป็นอยู่ของคนในหมู่บ้านอย่างไร ผลการศึกษาพบว่าวิธีการตั้งชื่อหมู่บ้านของคนทั้งสองกลุ่มซึ่งพูดภาษาตระกูลไทด้วยกัน มีความเหมือนกัน กล่าวคือ

ลักษณะโครงสร้างภาษาจะใช้ชื่อที่เป็นคำสองคำเป็นส่วนใหญ่ มีการใช้คำหลังขยายความหมายของคำหน้า ทำให้สามารถจำแนกกลุ่มชื่อหมู่บ้านที่มีคำแรกเหมือนกันออกเป็นกลุ่มย่อย ๆ ได้ และหากชื่อหมู่บ้านเป็นคำสามคำ คำที่สามจะบอกทิศทางเป็นสำคัญ นอกจากนี้คนทั้งสองกลุ่มจะใช้ลักษณะการประกอบอาชีพ คือการทำนา และลักษณะภูมิประเทศในท้องถิ่นมาเรียกชื่อหมู่บ้านของตนลักษณะดังกล่าวจะปรากฏในคำแรกของชื่อหมู่บ้านเสมอ

น้องนุช มณีอินทร์ (2543: บทคัดย่อ) ทำวิทยานิพนธ์เรื่อง “การปรับเปลี่ยนของชื่อหมู่บ้านในจังหวัดเชียงใหม่” โดยมีวัตถุประสงค์เพื่อการศึกษาลักษณะการปรับเปลี่ยนของชื่อหมู่บ้านรวมทั้งลักษณะทางวัฒนธรรมที่สะท้อนจากชื่อหมู่บ้านในจังหวัดเชียงใหม่ ผลการศึกษาพบว่า การปรับเปลี่ยนชื่อหมู่บ้านในจังหวัดเชียงใหม่ นั้น มีการปรับเปลี่ยนโดยการแทนที่ด้วยชื่ออื่นมากที่สุด ทั้งนี้ลักษณะการปรับเปลี่ยนมีทั้งการปรับเปลี่ยนด้านคำศัพท์ด้านตัวสะกด และด้านโครงสร้าง โดยปัจจัยของการปกครอง การปรับเปลี่ยนดังกล่าวแสดงให้เห็นวัฒนธรรม และค่านิยมที่เปลี่ยนแปลงไป เช่น ภาษาถิ่นเริ่มลดลง และหันมาใช้ภาษามาตรฐานมากขึ้น มีการให้ความสำคัญของคำที่นำมาใช้ตั้งชื่อสถานที่ โดยมักใช้คำที่ไพเราะ และมีความหมายเป็นมงคลเพิ่มขึ้น

นฤมล ตุงคะโหด (2547: 96) ทำวิทยานิพนธ์เรื่อง “การตั้งชื่อวัดในพุทธศาสนาในกรุงเทพมหานคร” โดยมีวัตถุประสงค์เพื่อศึกษาที่มา ความหมาย และลักษณะภาษาที่ใช้ตั้งชื่อวัดในกรุงเทพมหานคร จำนวน 440 วัด ทั้งนี้ศึกษาเอกสารด้านประวัติศาสตร์ควบคู่กับการสัมภาษณ์บุคคลในพื้นที่ ผลการศึกษาพบว่า ชื่อวัดแบ่งออกเป็นชื่อพื้นที่บ้าน และชื่อราชการ โดยชื่อพื้นบ้านนิยมตั้งด้วยภาษาไทย และใช้ชื่อที่แสดงถึงสภาพแวดล้อมบริเวณวัดหรือสิ่งที่มีอยู่ในวัด ในขณะที่การตั้งชื่อราชการนิยมใช้ภาษาบาลี สันสกฤต และใช้ความหมายที่เกี่ยวข้องกับบุคคลในการสร้างวัด สำหรับการศึกษาความสัมพันธ์ของชื่อพื้นบ้านพบว่าชื่อพื้นบ้านเมื่อเปลี่ยนเป็นชื่อราชการนั้นจะมีความหมายเกี่ยวกับชื่อบุคคลมากที่สุด ซึ่งสะท้อนให้เห็นความสำคัญของบุคคล โดยเป็นการประกาศคุณงามความดีให้บุคคลอื่นทราบ

จิตร ภูมิศักดิ์ (2548: 56) ศึกษาเกี่ยวกับรากฐานความเป็นมาของชื่อบ้านนามเมือง ชื่อสถานที่สำคัญต่าง ๆ และข้อคิดทางนิรุกติศาสตร์ ที่ปรากฏในวรรณกรรมต่าง ๆ ของไทย และสรุปข้อมูลว่าโครงสร้างภาษาเฉพาะที่มีรากศัพท์มาจากภาษาขอม หรือเขมร เช่น คำว่า “ปลาผอก” (อ่านว่า ปลา - ผะ - ออก) “สรวง - สาง” ในเรื่องลิลิตพระลอ และในหลักศิลาจารึกต่าง ๆ คำว่า “ช้างเบกพล” คำว่า “กรุง” “ตำรวจ” “จังหวัด” “กลาโหม” เป็นต้น

ศันสนีย์ วีระศิลป์ชัย (2551: 4) ศึกษาจากคำบอกเล่าของชาวบ้านในชุมชน และหลักฐานจากหอจดหมายเหตุแห่งชาติ ทำให้เราได้ทราบความเป็นมาเชิงประวัติศาสตร์ของชุมชนท้องถิ่น และชื่อถนนหนทางต่าง ๆ ในเขตกรุงเทพมหานคร ว่ามาจากชื่อนามของใคร และเปลี่ยนไปด้วยอิทธิพลอะไรบ้าง หรือไม่ ศันสนีย์ได้กล่าวถึงนามเรียกขานหมู่บ้าน และนามเมืองต่าง ๆ ว่าชื่อเป็นสมมติบัญญัติ ที่บุคคลในแต่ละกลุ่มแต่ละเหล่ากำหนดรับรู้ และเข้าใจร่วมกันในช่วงหนึ่ง สมัยหนึ่งเมื่อกาลเวลาล่วงผ่านไป การรับรู้ความเป็นมา

การสื่อความหมาย หรือแม้แต่การเรียกชื่ออาจสูญสิ้นไป จนกระทั่งอาจไม่มีใครรู้ถึงที่มาและที่ไปของชื่อบางชื่อ ก็มี

ตัวอย่างชื่อถนน ที่คันสนีย์ นำเสนอน่าสนใจ คือชื่อ ถนนอังรี ดูนังต์ ซึ่งน่าแปลกใจว่าทำไมจึงเป็นชื่อของชาวต่างประเทศ คันสนีย์ ได้ค้นคว้าในเชิงประวัติศาสตร์แล้วบันทึกไว้ว่า ได้มาจากชื่อ อังรี ดูนังต์ (Henri Dunant) นักธุรกิจชาวสวิตเซอร์แลนด์ ผู้ริเริ่มกิจการสภาาชาต เพื่อช่วยเหลือบรรเทาทุกข์ เพื่อนมนุษย์ทั่วไป ทั้งยามสงคราม และยามสงบ โดยมีได้คำนึงถึงเชื้อชาติ และความแตกต่างด้านลัทธิการเมือง เดิมชื่อถนนสนามม้า แต่เทศบาลนครกรุงเทพฯ เห็นว่ามีได้ให้ความรู้สึกที่ดีงาม จึงได้เปลี่ยนชื่อถนนใหม่ เมื่อวันที่ 3 พฤษภาคม 2508 เป็น “ถนนอังรี ดูนังต์”

ไพฑูริย์ ปิยะปกรณ์ (2557: 35) ศึกษาภูมินามทั่วไปในการตั้งถิ่นฐานหมู่บ้านชนบท ในภาคตะวันออกเฉียงเหนือของประเทศไทย แสดงให้เห็นว่า ลักษณะชื่อทั่วไปที่เป็นภูมินามของหมู่บ้านในชนบทไทย ส่วนใหญ่จะตั้งเพื่อบ่งบอกถึงลักษณะทางกายภาพของการตั้งถิ่นฐานบริเวณนั้น และเป็นปัจจัยทางที่ตั้งของที่ตั้งถิ่นฐานด้วย จำแนกลักษณะบ่งบอกกลุ่มชื่อทั่วไปคือ แหล่งน้ำ ได้แก่ หนอง คลอง บาง ท่า บ่อ ห้วย บึง สระ ชับ ขุนน้ำ กุดที่ดอน ได้แก่ ควน เกาะ โคน โนน โพน ลักษณะภูมิประเทศ ได้แก่ นา ทุ่ง เขา อ่าว หาด ถ้ำ ผา ดอย ภู พืชพันธุ์ ธรรมชาติ ได้แก่ กก ไม้ หมาก สะเดา เข้ว ป่าซาง ใจด ไร่จั่ว อาชีพ ได้แก่ ไร่สวน เหมือง และเมืองโบราณ ได้แก่ เมืองสรวง เมืองไพร

สุกัญญา สุขฉายา (2558: 47) ได้รวบรวมแนวคิดทางทฤษฎี และข้อมูลภาคสนามจากงานวิทยานิพนธ์ของนักศึกษาหลายเล่ม ที่ว่าด้วยบทบาทหน้าที่ของงานวรรณกรรมท้องถิ่น ตามแนวคิดทฤษฎีหน้าที่นิยม (Functionalism) ของนักมานุษยวิทยาต่าง ๆ ทั้งเรื่องเล่า บทเพลงพื้นบ้าน ตำนาน และพิธีกรรมพื้นบ้าน โดยสรุปตามแนวคิดทางทฤษฎีว่า วรรณกรรมท้องถิ่นนั้นมีหน้าที่หลายประการ เช่น เป็นการระบายความแสบกตทางสังคมให้เป็นความเพลิดเพลินสนุกสนาน ยืนยันความสำคัญของพิธีกรรม ช่วยเติมเต็มวัฒนธรรมให้มีความสมบูรณ์ขึ้น ให้การศึกษาขัดเกลาจริยธรรมทางสังคม รักษาบทสวดของสังคม ไปจนถึงการบันทึกเหตุการณ์ และวิพากษ์วิจารณ์สังคมได้

มนตรี ศรีบุษรา (2559: 208 – 209) ได้สรุปว่า ชื่อตำบล สถานที่ต่าง ๆ ในปักษ์ใต้ ที่เป็นภาษาเขมร ในชื่อบ้านนามเมืองว่า ชื่อตำบล สถานที่ต่าง ๆ ในปักษ์ใต้นำภาษาเขมรมาใช้จำนวนมาก คนส่วนใหญ่เมื่อพบเห็นชื่อ ตำบล อำเภอ จังหวัด ในปักษ์ใต้ที่เป็นชื่อแปลก ๆ แต่แปลเป็นไทยไม่ได้ เช่น จังหวัดตรัง แปลว่า ต้นลาน อำเภอกันตัง แปลว่า กระบุงขนาดเล็ก ใช้สำหรับตวงข้าวเปลือก จังหวัดสงขลา แปลว่า ภูเขา อำเภอถลาง แปลว่า หม้อคนนง จังหวัดระนอง แปลว่า ตัวน้ำนอง อำเภอเกาะเปอร์ แปลว่า จระเข้ เป็นต้น ภาษาพูดของชาวปักษ์ใต้มีคำภาษาเขมรปะปนจำนวนมาก

จากการศึกษาเอกสารและงานวิจัยที่เกี่ยวข้องพบว่า ชื่อหมู่บ้าน ชื่อตำบล ชื่ออำเภอ และชื่อวัดทุกแห่ง ไม่ว่าจะอยู่ในภูมิภาคใดของประเทศไทย มีการเรียกชื่อตามโครงสร้างภาษาที่แตกต่างกันมีคำเดียว สองคำ มีการใช้คำขยาย และมีภาษาอื่น ๆ เข้ามาบ้าง แต่ละนามจะมีที่มาจาก

ประวัติศาสตร์ความเป็นมาทางด้านต่าง ๆ เช่น ลักษณะภูมิประเทศ พันธุ์ไม้ ตำนาน นิทาน ลักษณะ
ของที่อยู่อาศัย ภาชนะในชุมชน และวิถีการดำเนินชีวิตของคนในท้องถิ่นนั้น ๆ ด้วย เช่น การประกอบอาชีพ
ขนบธรรมเนียม วัฒนธรรม และความเชื่อต่าง ๆ

บทที่ 3

ประวัติความเป็นมาของวัดในอำเภอบางกรวย จังหวัดนนทบุรี

ตามสภาพภูมิศาสตร์ และที่ตั้งของจังหวัดนนทบุรี ตั้งอยู่ในพื้นที่ราบลุ่มต่ำ มีแม่น้ำเจ้าพระยาไหลผ่าน มีคลองสาขาที่เชื่อมต่อกับแม่น้ำท่าจีน และแม่น้ำบางปะกง อีกทั้งที่ตั้งของจังหวัดนนทบุรีอยู่ใกล้ปากแม่น้ำเจ้าพระยาใกล้กับอ่าวไทย การขึ้นลงของน้ำทะเลอ่าวไทยมีผลให้แต่ละวันมีน้ำขึ้นลงที่แม่น้ำเจ้าพระยา และมีน้ำท่วมทุ่งประจำในฤดูน้ำหลาก สภาพธรรมชาติของพื้นที่จังหวัดนนทบุรีดังกล่าว ทำให้ผู้คนนนทบุรีแต่เดิมสามารถปรับตัวอยู่อย่างมีความสุขได้ ไม่ว่าจะเป็นช่วงฤดูน้ำหลากหรือในฤดูแล้ง และเกิดเป็นวิถีชีวิตชาวสวนริมน้ำ ริมน้ำคลองที่เรียกว่า วัดในจังหวัดนนทบุรีโดยเฉพาะในอำเภอบางกรวย ซึ่งเป็นอำเภอหนึ่งของจังหวัดนนทบุรี ที่มีคลองน้อยใหญ่ล้อมรอบ จึงมีวัดอยู่ริมคลอง เพื่อสะดวกต่อการเดินทางไปทำบุญของชาวบ้าน ทั้งทางบก และทางเรือ (นนทบุรีศรีมหานคร, 2560: 88) ดังนั้นวัดในอำเภอบางกรวย จังหวัดนนทบุรี จึงมีประวัติความเป็นมาที่แตกต่างกัน บางวัดตั้งชื่อตามพืชพันธุ์ธัญญาหารประเภท บางวัดตั้งชื่อตามบุคคลสำคัญในท้องถิ่น บางวัดตั้งชื่อตามเหตุการณ์สำคัญ บางวัดตั้งชื่อตามวัตถุประสงค์ของ และบางวัดตั้งชื่อตามประวัติศาสตร์วิถีชีวิตความเป็นอยู่ดั้งเดิมของคนในชุมชน ผู้วิจัยขอเสนอภาพรวมของอำเภอบางกรวย และรายละเอียดของแต่ละวัดในอำเภอบางกรวย จังหวัดนนทบุรี ดังนี้

3.1 ความเป็นมาของอำเภอบางกรวย จังหวัดนนทบุรี

อำเภอบางกรวย ตั้งอยู่ทางทิศใต้ของอำเภอเมืองจังหวัดนนทบุรี เดิมชื่อ “อำเภอบางใหญ่” ตั้งเป็นอำเภอเมื่อ พ.ศ. 2447 ซึ่งมีอาณาเขตกว้างขวางมาก ต่อมาในปี พ.ศ. 2460 ได้ตั้งเป็นกิ่งอำเภอแม่นาง ขึ้นอยู่กับอำเภอบางใหญ่ ต่อมา ในปี พ.ศ. 2464 ทางราชการได้ยกฐานะกิ่งอำเภอบางแม่นางเป็น “อำเภอบางแม่นาง” และเปลี่ยนชื่อกิ่งอำเภอแม่นางเป็น “อำเภอบางกรวย” เมื่อวันที่ 19 ตุลาคม พ.ศ. 2473 ที่มาของชื่อ “บางกรวย” เพราะที่ที่ตั้งที่ว่าการอำเภอเป็นรูปแหลมคล้ายกรวย จึงเรียกว่า “หัวแหลมบางกรวย” บ้าง “บางกรวย” บ้าง เมื่อต้องการเปลี่ยนชื่อจากกิ่งอำเภอแม่นางจึงเลือกชื่อ “บางกรวย” ตั้งแต่นั้นมาจนถึงปัจจุบัน สภาพภูมิศาสตร์ของอำเภอบางกรวย เป็นที่ราบลุ่มมีลำคลองทางน้ำเป็นสาขาของแม่น้ำเจ้าพระยา และมีน้ำไหลตลอด มีลำคลองล้อมรอบ เช่นคลองแม่น้ำอ้อม คลองบางกรวย คลองบางกอกน้อย คลองมหาสวัสดิ์ คลองนราภิรมย์ ทุกพื้นที่ของอำเภอบางกรวยเหมาะแก่การทำนา ทำสวน ปลูกผัก ไม้ดอก และไม้ประดับต่าง ๆ

การปกครองของอำเภอบางกรวย แบ่งเขตการปกครองดังนี้

การปกครองส่วนภูมิภาค อำเภอบางกรวย แบ่งเขตการปกครองส่วนภูมิภาค ออกเป็น 9 ตำบล และ 60 หมู่บ้าน (บางกรวย เอกสารสำเนา, 2559: 14) ดังนี้

1. ตำบลวัดชะลอ แบ่งการปกครองเป็น 10 หมู่บ้าน
2. ตำบลบางกรวย แบ่งการปกครองเป็น 9 หมู่บ้าน
3. ตำบลบางสีทอง แบ่งการปกครองเป็น 5 หมู่บ้าน
4. ตำบลบางขุนน แบ่งการปกครองเป็น 5 หมู่บ้าน
5. ตำบลบางขุนกอง แบ่งการปกครองเป็น 6 หมู่บ้าน
6. ตำบลบางคูเวียง แบ่งการปกครองเป็น 7 หมู่บ้าน
7. ตำบลมหาสวัสดิ์ แบ่งการปกครองเป็น 7 หมู่บ้าน
8. ตำบลปลายบาง แบ่งการปกครองเป็น 5 หมู่บ้าน
9. ตำบลศาลากลาง แบ่งการปกครองเป็น 6 หมู่บ้าน

การปกครองส่วนท้องถิ่น อำเภอบางกรวย ประกอบด้วย องค์การปกครองส่วนท้องถิ่น 7 แห่ง ได้แก่

1. เทศบาลเมืองบางกรวย ครอบคลุมตำบลวัดชะลอ และตำบลบางกรวย
2. เทศบาลตำบลปลายบาง ครอบคลุมพื้นที่ตำบลปลายบาง และตำบลบางคูเวียง ทั้งหมด ทั้ง 2 ตำบล ตำบลมหาสวัสดิ์ (เฉพาะหมู่ 1, 2, 6, 7, และบางส่วนของหมู่ 5)
3. เทศบาลตำบลศาลากลาง ครอบคลุมพื้นที่ของตำบลศาลากลางทั้งตำบล
4. เทศบาลตำบลบางสีทอง ครอบคลุมพื้นที่ตำบลบางสีทองทั้งตำบล
5. องค์การบริหารส่วนตำบลบางขุนน ครอบคลุมพื้นที่ตำบลบางขุนนทั้งตำบล
6. องค์การบริหารส่วนตำบลบางขุนกอง ครอบคลุมพื้นที่ตำบลบางขุนกองทั้งตำบล
7. องค์การบริหารส่วนตำบลมหาสวัสดิ์ ครอบคลุมพื้นที่ตำบลมหาสวัสดิ์ เฉพาะนอกเขตเทศบาลตำบลปลายบาง

3.2 ภูมินามของนามชุมชนบางกรวย (วรรณช สุทรวิณิต, 2560: 89)

การตั้งนามของชุมชนอันเป็นที่มาของภูมินาม หรือนามของชุมชน นามของวัด หรือนามของคลอง โดยทั่วไปแล้วนอกจากจะมีที่มาจากสภาพภูมิศาสตร์ ดำเนินเรื่องราวของชุมชน บุคคล นามของชุมชนในจังหวัดนนทบุรี มักจะมีที่มาจากแหล่งพันธุ์ไม้ต่าง ๆ ในชุมชนนั้น เช่น บางม่วง บางเตือ บางไผ่ บางขุน บางบัวทอง บางกร่าง บางพุด เป็นต้น

บางกรวยเคยมีต้นกรวย

บางกรวยเป็นนามของชุมชน และคลองที่ครั้งหนึ่งมีต้นกรวยอยู่มาก จึงมีการนำเอานามของต้นกรวยมาเป็นนามของชุมชน เช่นเดียวกับบ้านบางกร่าง บางขุน บางม่วง บางไผ่ ที่เคยมีต้นกร่าง ต้นขนุน ต้นมะม่วง และต้นไผ่ขึ้นอยู่มากมาย ชาวบ้านจึงนำเอานามต้นไม้ต่าง ๆ เหล่านั้นที่มีอยู่มากในชุมชนมาเป็นนามบาง นามคลอง หรือนามชุมชน ซึ่งมีความหมายดังนี้

ต้นกรวย เป็นต้นไม้ที่มีขึ้นอยู่ในประเทศไทย ทั่วไปมี 2 สายพันธุ์ คือ กรวยบ้าน และกรวยป่า กรวยออกผลปีละครั้ง ประมาณเดือนสิงหาคม – เดือนกันยายน

กรวยบ้าน เป็นต้นไม้สูง 5 – 20 เมตร ใบเดี่ยว เรียงสลับรูปขอบขนาน ลักษณะใบคล้ายใบมะม่วง ทรงพุ่มคล้ายพุ่มของต้นมะม่วง ออกผลไปตามกิ่ง ขนาดเท่าผลของลำไย เมื่อผลสุกจะมีสีแดงสวย

กรวยป่า เป็นต้นไม้สูงประมาณ 10 – 20 เมตร ใบเดี่ยวเรียงสลับ รูปขอบขนาน กว้าง 5 -7 เซนติเมตร ดอกสีเขียวอ่อน ขนาดเล็ก ออกเป็นกระจุกตามกิ่ง ผลรูปรี หรือกลม เส้นผ่านศูนย์กลาง 2 เซนติเมตร เมื่อสุกสีเหลือง เมล็ดสีแดงสุก

สรรพคุณทางยา เปลือกของต้นกรวยเป็นยาบำรุง ใบสดรักษาโรคผิวหนัง เมล็ดรักษาโรคริดสีดวง

ปัจจุบันต้นกรวยมีน้อยมาก เป็นต้นไม้ที่หายาก ในจังหวัดนนทบุรี ยังมีต้นกรวยอยู่ที่หมู่ที่ 5 ตำบลเกาะเกร็ด อำเภอปากเกร็ด จังหวัดนนทบุรี

ในอดีตอำเภอบางกรวยเคยมีความเจริญรุ่งเรืองมาก มีวัดโบราณเป็นจำนวนมากปัจจุบันวัดส่วนหนึ่งเป็นวัดร้างถึง 13 วัด และเป็นวัดที่มีพระสงฆ์ จำนวน 46 วัด เป็นแหล่งสวนไม้ดอกไม้ประดับ และไม้ตัดที่มีชื่อเสียงของประเทศ

3.3 รายนามวัดในอำเภอบางกรวย

อำเภอบางกรวย จังหวัดนนทบุรี มีวัดจำนวน 46 วัด แต่ละวัดสร้างขึ้นในยุคสมัยต่างกันและมีเป็นประวัติศาสตร์ที่ถือได้ว่าเป็นตำนานของการย้ายกรุงศรีอยุธยา และความเป็นชนชาติเดิมที่นำศึกษายัง โดยเฉพาะวัดที่มีประวัติความเป็นมา และมีนามของที่มาสะท้อนวิถีชีวิตความเป็นอยู่ของคนในชุมชน ดังนี้

ตารางที่ 3.1 รายนามวัดในอำเภอบางกรวย จังหวัดนนทบุรี

ลำดับที่	นามวัด	ที่ตั้ง
1	วัดกระโจมทอง	ม.2 ถ.บางบัวทอง ต.วัดชลอ อ.บางกรวย จ.นนทบุรี 11130

ตารางที่ 3.1 รายนามวัดในอำเภอบางกรวย จังหวัดนนทบุรี (ต่อ)

ลำดับที่	นามวัด	ที่ตั้ง
2	วัดกล้วย	ม.3 คลองบางกรวย ต.วัดชโล อ.บางกรวย จ.นนทบุรี 11130
3	วัดเกตประยงค์เล็กตั้งตรงจิตร	ม.8 คลองบางกอกน้อย ต.วัดชโล อ.บางกรวย จ.นนทบุรี 11130
4	วัดชโล	ม.3 ถ.บางกรวย – ไทรน้อย ต.วัดชโล อ.บางกรวย จ.นนทบุรี 11130
5	วัดไตนด	ม.8 บ้านหัวแหลม ต.วัดชโล อ.บางกรวย จ.นนทบุรี 11130
6	วัดท่าบางสีทอง	ม.10 ถ.บางกรวย – ไทรน้อย ต.วัดชโล อ.บางกรวย จ.นนทบุรี 11130
7	วัดพิบูลทอง	ม.6 คลองบางกอกน้อย ต.วัดชโล อ.บางกรวย จ.นนทบุรี 11130
8.	วัดโพธิ์บางโอ	ม.9 คลองบางกอกน้อย ต.วัดชโล อ.บางกรวย จ.นนทบุรี 11130
9.	วัดสนามนอก	ม.4 ถ.สุขาภิบาลวัดชโล ต.วัดชโล อ.บางกรวย จ.นนทบุรี 11130
10.	วัดสนามใน	ม.4 ต.วัดชโล อ.บางกรวย จ.นนทบุรี 11130
11.	วัดสวนใหญ่	ม.2 ต.วัดชโล อ.บางกรวย จ.นนทบุรี 11130
12.	วัดสักใหญ่	ม.9 ต.วัดชโล อ.บางกรวย จ.นนทบุรี 11130
13.	วัดจันทร์	ม.6 ถ.บางกรวย – ไทรน้อย ต.บางกรวย อ.บางกรวย จ.นนทบุรี 11130
14.	วัดเชิงกระบือ	ม.1 ถ.บางกรวย – ไทรน้อย ต.บางกรวย อ.บางกรวย จ.นนทบุรี 11130
15.	วัดโพธิ์เผือก	ม.6 ถ.บางกรวย – ไทรน้อย ต.บางกรวย อ.บางกรวย จ.นนทบุรี 11130
16.	วัดลุ่มคังคาราม	ม.3 บ้านลุ่ม ต.บางกรวย อ.บางกรวย จ.นนทบุรี 11130
17.	วัดสำโรง	ม.8 ถ.บางกรวย – ไทรน้อย ต.บางกรวย อ.บางกรวย จ.นนทบุรี 11130

ตารางที่ 3.1 รายนามวัดในอำเภอบางกรวย จังหวัดนนทบุรี (ต่อ)

ลำดับที่	นามวัด	ที่ตั้ง
18.	วัดโค่นอน	ม.4 ถ.บางกรวย – ไทรน้อย ต.บางกรวย อ.บางกรวย จ.นนทบุรี 11130
19.	วัดแดงประชาราษฎร์	ม.3 ต.บางสีทอง อ.บางกรวย จ.นนทบุรี 11130
20.	วัดไทร	ม.1 ต.บางสีทอง อ.บางกรวย จ.นนทบุรี 11130
21.	วัดบางอ้อยช้าง	ม.2 บ้านบางอ้อยช้าง ต.บางสีทอง อ.บางกรวย จ.นนทบุรี 11130
22.	วัดรวก	ม.4 ถ.บางกรวย – ไทรน้อย อ.บางกรวย จ.นนทบุรี 11130
23.	วัดแก้วฟ้า	ม.5 คลองบางกอกน้อย ต.บางขุน อ.บางกรวย จ.นนทบุรี 11130
24.	วัดบางขุน	ต.บางขุน อ.บางกรวย จ.นนทบุรี 11130
25.	วัดจำปา	ม.3 คลองบางขุนทอง ต.บางขุนทอง อ.บางกรวย จ.นนทบุรี 11130
26.	วัดของพลู	ม.2 ต.บางขุนทอง อ.บางกรวย จ.นนทบุรี 11130
27.	วัดไทยเจริญ	ม.3 บ้านจัน ต.บางขุนทอง อ.บางกรวย จ.นนทบุรี 11130
28.	วัดบางไทรนอก	ม.3 บ้านบางไทร ต.บางขุนทอง อ.บางกรวย จ.นนทบุรี 11130
29.	วัดบางไทรใน	ม.9 บ้านบางไทร ต.บางขุนทอง อ.บางกรวย จ.นนทบุรี 11130
30.	วัดโพธิ์เอน	ม.6 คลองบางรวนก ต.บางขุนทอง อ.บางกรวย จ.นนทบุรี 11130
31.	วัดอุทยาน	ม.5 คลองบางกอกน้อย ต.บางขุนทอง อ.บางกรวย จ.นนทบุรี 11130
32.	วัดตะเคียน	ม.3 ต.บางคูเวียง อ.บางกรวย จ.นนทบุรี 11130
33.	วัดตะระเก	ม.4 ต.บางขุนทอง อ.บางกรวย จ.นนทบุรี 11130
34.	วัดโบสถ์ (บน)	ม.4 ต.บางคูเวียง อ.บางกรวย จ.นนทบุรี 11130

ตารางที่ 3.1 รายนามวัดในอำเภอบางกรวย จังหวัดนนทบุรี (ต่อ)

ลำดับที่	นามวัด	ที่ตั้ง
35.	วัดละมุดใน	ม.1 คลองบางราวนก ต.บางคูเวียง อ.บางกรวย จ.นนทบุรี 11130
36.	วัดยางป่า	คลองวัดสัก ม.4 ตำบลบางขุน อำเภอบางกรวย จ.นนทบุรี 11130
37.	วัดสิงห์	ม.7 คลองบางคูเวียง ต.บางคูเวียง อ.บางกรวย จ.นนทบุรี 11130
38.	วัดหุซ้าง	ม.1 คลองบางราวนก ต.บางคูเวียง อ.บางกรวย จ.นนทบุรี 11130
39.	วัดโค่นอนมหาสวัสดิ์	ม.7 ต.มหาสวัสดิ์ อ.บางกรวย จ.นนทบุรี 11130
40.	วัดโตนด	ม.5 ต.มหาสวัสดิ์ อ.บางกรวย จ.นนทบุรี 11130
41.	วัดแพรก	ม.4 บ้านปลายบาง ต.ปลายบาง อ.บางกรวย จ.นนทบุรี 11130
42.	วัดศรีประวัติ	ม.1 ถ.พระประแดง - สุพรรณบุรี ต.ปลายบาง อ.บางกรวย จ.นนทบุรี 11130
43.	วัดศรีเรืองบุญ	ม.1 ถ.บางบัวทอง-ตลิ่งชัน ต.ปลายบาง อ.บางกรวย จ.นนทบุรี 11130
44.	วัดส้มเกลี้ยง	ต.บางคูเวียง อ.บางกรวย จ.นนทบุรี 11130
45.	วัดปามณีกาญจน์	ม.3 ต.ศาลากลาง อ.บางกรวย จ.นนทบุรี 11130
46.	วัดใหม่ผดุงเขต	ม.3 คลองปลายบาง อ.บางกรวย จ.นนทบุรี 11130

3.4 ประวัติและความเป็นมาของนามวัดในอำเภอบางกรวย จังหวัดนนทบุรี

1. วัดกระโจมทอง

ประวัติความเป็นมา วัดกระโจมทอง ตั้งอยู่ที่ตำบลวัดชลอ อำเภอบางกรวย สร้างขึ้นประมาณ ปี พ.ศ. 1910 นับเวลาก่อตั้งประมาณ 651 ปี มาแล้วมีชื่อปรากฏมาตั้งแต่สมัยสมเด็จพระรามาธิบดีที่ 1 (สมเด็จพระเจ้าอู่ทอง) เดิมเคยเป็นที่ตั้งกระโจมที่ประทับของสมเด็จพระเจ้าอู่ทอง ลักษณะพระวิหารหลวงพ่่อู่ทองทรงคล้ายพระอุโบสถขนาดเล็ก ภายในประดิษฐานพระพุทธรูปสมัยอยู่ทองยุคต้น จำนวน 3 องค์ (ศิลปากร, กรม. 2542: 11)

2. วัดกล้วย

ประวัติความเป็นมา วัดกล้วย ตั้งอยู่ที่ตำบลวัดชลอ อำเภอบางกรวย ตั้งขึ้นมาจากคุณยาย สองท่านผู้มีจิตศรัทธาในพระพุทธศาสนาเพื่อเป็นที่ยึดเหนี่ยวจิตใจของผู้คน คุณยายท่านแรกมีนาม ว่า กล้วย ท่านที่ 2 มีนามว่า ม่วง ทั้งสองท่านได้แบ่งกันว่าจะสร้างวัดตรงไหน จึงใช้ลำประโดงเป็นเขต ตำบลวัดชลอ ในการวางแนวขวางแบ่งทิศ ที่จะสร้างวัด คุณยายกล้วยได้เลือกทิศฝั่งซ้ายซึ่งนั่นก็คือ ทิศเหนือซึ่งกลายเป็นที่ตั้งวัดกล้วยในปัจจุบันชาวบ้าน จึงเรียกนามว่าวัดกล้วย ตามชื่อผู้สร้าง (อานันต์ อนันตภาค, 2552: 17)

3. วัดเกตประยงค์เล็กตั้งตรงจิตร

ประวัติความเป็นมา วัดเกตประยงค์เล็กตั้งตรงจิตร ตั้งอยู่ที่ตำบลวัดชลอ อำเภอบางกรวย ตั้งเมื่อปี พ.ศ. 2379 โดยลูกหลานนางเกตได้ถวายที่ดิน และทรัพย์สินสร้างวัดจึงได้ตั้งเป็นอนุสรณ์นาม บุคคล ว่า “วัดเกต” ต่อมาปี พ.ศ. 2479 นายประยงค์ นางเล็ก ตั้งตรงจิตร ได้มาบูรณปฏิสังขรณ์ จึงเปลี่ยนนามเป็น “วัดเกตประยงค์เล็ก ตั้งตรงจิตร” เป็นนามต่อท้ายบุคคลที่มาบูรณะวัดจนถึง ปัจจุบัน (พิศาล บุญผูก, 2560: 9)

4. วัดชลอ

ประวัติความเป็นมา วัดชลอ ตั้งอยู่ที่ตำบลวัดชลอ อำเภอบางกรวย สร้างขึ้นในสมัยกรุง ศรีอยุธยาตอนต้น ทั้งนี้เนื่องจากกรมศิลปากรได้วิเคราะห์อุโบสถหลังเก่า น่าจะมีอายุประมาณ 600 กว่าปีล่วงมาแล้ว ซึ่งในสมัยพระเจ้าอยู่ทอง (สมเด็จพระบรมราชาธิบดีที่ 1) เหล่าพลทหารไพร่พลของ พระองค์ได้เคยมาพักรับการเสด็จ และบำเพ็ญพระราชกุศลที่วัดชลอแห่งนี้ ครั้นเมื่อเรือพระที่นั่ง มาถึง ได้จัดตั้งกระโจมตั้งเสาที่มีการเจาะใส่ทองไว้ภายในสำหรับตั้งที่ประทับ ณ บริเวณนี้ ซึ่งใน ขณะนั้นเป็นลานกว้าง ประมาณ 50 ไร่ ซึ่งอยู่ห่างจากวัดชลอไปทางทิศตะวันออกประมาณ 700 เมตร นอกจากนี้ คลองบางสีทอง ซึ่งเป็นคลองเก่าแก่อยู่ไม่ไกลจากวัดชลอ ชาวบ้านเล่ากันว่า ได้รับพระราชทานนามมาจากพระเจ้าอยู่ทอง ที่ได้เสด็จผ่านบริเวณดังกล่าวประจวบตั้งหนึ่งเป็นสีทอง เกิดขึ้นบริเวณนั้น ในระยะเวลาดังกล่าว วัดชลอมีความเจริญรุ่งเรืองมาก มีอีกตำนานหนึ่งเล่ากันว่า เมื่อ ประมาณพุทธศักราช 2021 พระบาทสมเด็จพระเจ้าอยู่หัวบรมโกศ เสด็จทางชลมารคมาตามลำน้ำ เจ้าพระยา ผ่านจังหวัดนนทบุรี เรือมาทางคลอง “ลัด” (ปัจจุบันเรียกว่า คลองบางกรวย) ทรง ทอดพระเนตร 2 ฝากคลอง ซึ่งในเวลานั้นยังไม่มีถนนหนทางเหมือนปัจจุบัน ทรงดำริว่า “ที่ตรงนี้ น่าจะสร้างวัดขึ้นมาสักวัดหนึ่ง ชาวบ้านจะได้มีที่ยึดเหนี่ยวจิตใจ” บรรดาเหล่าเสนาอำมาตย์น้อยใหญ่ ได้ฟังต่างพากันตกใจกลัว จึงได้ตรัสถามว่ากลัวอะไร ก็ได้ทรงรับคำกราบบังคมทูลว่า “ที่ตรงนี้มี อารมณ์ ในอดีตกาลเคยมีเรือสำเภามาจากเมืองจีน เมื่อมาถึงได้เกิดอัปปางลงด้วยพายุแรงจัด มีคน

ตายเป็นจำนวนมาก ที่บริเวณดังกล่าว ทำมาค้าขายไม่ขึ้น แถมยังก่อให้เกิดหายนะแก่บริเวณนี้” เหล่าเสนาอำมาตย์พากันทูลถวายเรื่องราวในอดีตให้พระเจ้าอยู่หัวบรมโกศทรงทราบ แทนที่พระองค์จะทรงเห็นด้วยตามอำมาตย์กราบบังคมทูล พระเจ้าอยู่หัวบรมโกศ ทรงมีรับสั่งว่าสร้างเสียตรงนี้แหละดี เรื่องร้าย ๆ จะได้ไม่เกิดขึ้น ชาวบ้านจะได้มีที่ทำกินเพิ่มขึ้น

การสร้างวัดบริเวณดังกล่าว เป็นไปอย่างยากลำบากมีอุปสรรคนานัปการ จนทหารที่มาช่วยก่อสร้างถึงกับท้อถอยหมดกำลังใจ บางคนถึงกลับหนีกลับกรุงศรีอยุธยาไปเลยก็มี ในที่สุดการก่อสร้างวัดดังกล่าวก็ได้สำเร็จลง แต่เรื่องราวลึกลับกลับยังไม่จบสิ้นง่าย ๆ เพราะในคืนนั้นได้เกิดเหตุอาเพศ ฝนตกหนัก ฟ้าผ่าลงกลางโบสถ์นับเป็นเรื่องอัศจรรย์ใจไม่น้อย พระเจ้าอยู่หัวบรมโกศทรงประกอบพิธีเสี่ยงสัตยาธิษฐานกับเทพดาฟ้าดินว่า มาตรฐานแม้พระองค์มีบุญญาภิหารจริงขอให้บอกเหตุการณ์แก่เกล้าด้วย และในคืนนั้นเองพระองค์ทรงสุบินนิมิตไปว่า มีชายชาวจีนมากราบทูลขอให้พระเจ้าอยู่หัวบรมโกศ ทรงปลดปล่อยพวกตนซึ่งเป็นผีตายโหงเพราะเรือล่ม พระองค์ได้ทรงตรัสไปว่า จะทำอะไรขอให้บอก ชายชาวจีนได้กราบบังคมทูลว่า อยากให้พระองค์สร้างวัดที่ตรงนี้อีก แต่ทุกอย่างต้องเป็นไปตามเคล็ดนั่นคือการสร้างโบสถ์เป็นรูปเรือสำเภา หากสร้างเป็นอื่นกลัวโดนฟ้าผ่าอีกแน่นอน เมื่อทรงตื่นจากบรรทม ก็ทรงเชื่อความฝันนั้นเปรียบเสมือนกลางบอกเหตุ เป็นการเตือนจากวิญญาณของภูตผีปีศาจที่สิงสถิตอยู่ ณ ที่นี้ ในที่สุด วัดที่มีรูปโบสถ์เป็นรูปเรือสำเภาก็ได้สร้างแล้วเสร็จ ในคราวนี้ไม่มีเหตุอาเพศใด ๆ เกิดขึ้น ทุกสิ่งทุกอย่างดำเนินไปด้วยความราบรื่น พระบาทสมเด็จพระเจ้าอยู่หัวบรมโกศ ได้ทรงพระราชทานนามวัดกล่าวว่า “วัดชลอ” จึงเป็นตำนานที่มาของวัดที่ต้องคำสาป เพราะหลังจากนั้นเป็นต้นมา วัดชลอก็ถูกปล่อยให้รกร้างว่างเปล่า เพิ่งจะมีพระภิกษุมารจำพรรษาในตอนปลายสมัยรัชกาลที่ 3 และต้นรัชสมัยรัชกาลที่ 4 เป็นต้นมา

จากคำบอกเล่าของคนในชุมชน เล่าว่าในสมัยพระบาทสมเด็จพระพุทธเลิศหล้านภาลัย ทรงมีรับสั่งให้ขุดคลองติดต่อกับวัดชลอปัจจุบัน คือคลองบางกอกน้อย คลองมหาสวัสดิ์ (น่าจะเป็นคลองบางกรวยกับวัดชลอมากกว่า เพราะคลองบางกอกน้อยส่วนที่เรียกว่า คลองวัดชลอขุดใน ปี พ.ศ. 2100 สมัยสมเด็จพระมหาจักรพรรดิ และคลองมหาสวัสดิ์ขุดในสมัยรัชกาลที่ 4 ในสมัยนั้นน้ำในคลองทั้งสองแห่งไหลเชี่ยวมากเป็นคลองสองแยก เรือพายผ่านไปมาเกิดอุบัติเหตุทางน้ำชนกันบ่อย จึงได้เขียนป้ายบอกไว้ “ซำร้อ” จึงกลายมาเป็นที่มาของคำว่าวัด “ชลอ” ในปัจจุบัน (ศิลปากร, กรม. 2542: 13)

5. วัดโตนด (บางสีทอง)

ประวัติความเป็นมา วัดโตนด ตั้งอยู่ริมที่ฝั่งตะวันตกของคลองแม่น้ำอ้อม ฝั่งตรงข้ามวัดชลอ ตำบลวัดชลอ อำเภอบางกรวย วัดโตนด เป็นสถานที่ตั้งของอำเภอบางใหญ่ (ชื่อเดิมของอำเภอบางกรวย) เมื่อทางราชการได้ให้มีการสร้างที่ว่าการอำเภอบางใหญ่ (ชื่อเดิมของอำเภอบางกรวย) เมื่อ ปี พ.ศ. 2445 ได้ใช้พื้นที่ของวัดโตนด เป็นที่สร้างที่ว่าการอำเภอบางกรวยแห่งแรก ต่อมาจึงย้ายอำเภอบางใหญ่ไปสร้างที่วัด

ชลอ มีอุโบสถเป็นศิลปกรรมสมัยกรุงรัตนโกสินทร์ตอนต้น ภายในอุโบสถมีพระพุทธรูปขนาดต่าง ๆ รวมทั้งพระพุทธรูปทรงเครื่อง ซึ่งเป็นศิลปกรรมสมัยอยุธยาตอนปลาย - รัตนโกสินทร์ตอนต้น (หน่วยอนุรักษ์สิ่งแวดล้อมศิลปกรรมท้องถิ่น จังหวัดนนทบุรี, 2534: 36)

6. วัดท่า (บางสีทอง)

ประวัติความเป็นมา วัดท่าบางสีทอง ตั้งอยู่ที่ตำบลวัดชลอ อำเภอบางกรวย ต่อมาได้รับพระราชทานวิสุงคามสีมาเมื่อ ปี พ.ศ. 2372 วัดท่านั้นมีหลวงพ่อสัมประสิทธิ์เป็นพระพุทธรูปประจำวัด ซึ่งเป็นที่เคารพนับถือของประชาชนชนในวัดท่า และยังมีต้นตะเคียน 2 ต้น ซึ่งผู้คนต่างถือว่าเป็นสิ่งศักดิ์สิทธิ์ในวัด จุดเด่นของวัดท่าบางสีทอง คือ หลวงพ่อสัมประสิทธิ์และเรื่องเล่าการบนบานต่าง ๆ ที่ชาวบ้านเลื่อมใสศรัทธามานาน (ศิลปากร, กรม. 2534 - 2539: 119)

7. วัดพิกุลทอง

ประวัติความเป็นมา วัดพิกุลทอง ตั้งอยู่เลขที่ตำบลวัดชลอ อำเภอบางกรวย เป็นวัดเก่าแก่ไม่ทราบประวัติผู้สร้าง ปัจจุบันได้มีการบูรณะขึ้นใหม่อย่างดีในชั้นหลัง อาณาเขตของวัดติดลำคลองด้านทิศใต้ และทางทิศตะวันตก อีก 2 ด้าน ดินพื้นที่ของเอกชน ซึ่งปัจจุบันทางวัดขอใช้เป็นทางเข้า - ออก วัดพิกุลทองเป็นวัดที่อยู่ริมฝั่งคลองบางกอกน้อย มีความสวยงาม ทั้งโบราณสถานดั้งเดิม และโบราณสถานที่สร้างขึ้นใหม่ มีความโดดเด่นอยู่ริมคลองความงดงามของโบสถ์ เมื่อสะท้อนลงบนสายน้ำที่ทอดยาวจากแม่น้ำเจ้าพระยาที่ลดเลี้ยวไปถึงจังหวัดนนทบุรีเป็นสิ่งที่ดูตลกทึ่งเกี่ยวเข้ามาที่วัดแห่งนี้ (ศิลปากร, กรม. 2544: 21)

8. วัดโพธิ์บางโอ

ประวัติความเป็นมา วัดโพธิ์บางโอ ตั้งอยู่ที่ตำบลวัดชลอ อำเภอบางกรวย หากไปทางน้ำต้องเดินจากท่าเรือเข้าไปประมาณ 200 เมตร เป็นวัดเก่าในสมัยอยุธยา ได้รับการบูรณะในสมัยรัชกาลที่ 3 โดยกรมหลวงเสนีบริรักษ์ (ต้นสกุล เสนีวงศ์) พระโอรสในกรมพระราชวังหลัง พระอุโบสถ ทำชายหลังคาของพาไลรอบพระอุโบสถแบบวัดพระศรีรัตนศาสดาราม หน้าบานสลักไม้รูปนารายณ์ ทรงครุฑ ลายกนกขมวดเกี่ยวพันกัน เบื้องหลังมีเทพพนม และยักษ์พนม ชุ่มประดูทางเข้าของวัดทำเป็นหัวเม็ด เป็นเสาสี่เหลี่ยมย่อมุมไม้สิบสอง สูงขึ้น และเอนเข้าหากัน เพื่อเป็นการรับน้ำหนักของตัวอาคารเสาใกล้จะถึงส่วนหลังกำแพงแก้วมีบัวหงายรองรับอีกต่อหนึ่งแปลกตากว่าที่อื่น เป็นศิลปะสมัยอยุธยาตอนปลาย (ศิลปากร, กรม. 2534 - 2539: 120)

9. วัดสนามนอก

ประวัติความเป็นมา วัดสนามนอก ตั้งอยู่ที่ตำบลวัดชลอ อำเภอบางกรวย วัดสนามนอกสร้างขึ้นเมื่อประมาณ ปีพุทธศักราช 2377 ในสมัยรัตนโกสินทร์ ไม่ปรากฏหลักฐานว่าผู้ใดเป็นผู้สร้างขึ้น

เข้าใจว่ามีผู้บริจาคที่ดินให้แล้วประชาชนช่วยกันสร้างขึ้น วัดนี้หรือโบสถ์หลังเก่าออก แล้วสร้างขึ้นใหม่ ในปีพุทธศักราช 2510 ได้รับพระราชทานวิสุงคามสีมา เมื่อวันที่ 15 มกราคม พุทธศักราช 2513 (ศิลปากร, กรม. 2542: 15)

10. วัดสนามใน

ประวัติความเป็นมา วัดสนามใน ตั้งอยู่ที่ตำบลวัดชลอ อำเภอบางกรวย วัดนี้ไม่ปรากฏที่มาว่าใครเป็นผู้มาสร้างไว้ และสร้างเมื่อใด เป็นวัดกร้างไม่มีพระสงฆ์ หรือสามเณรจำพรรษามาเป็นเวลานาน จนกระทั่ง ปี พ.ศ. 2519 นายวิโรจน์ ศิริอัฐิ และพระมหาสุขสันต์ ได้เข้ามาแนะนำวัดนี้แก่หลวงพ่อเทียน จิตตสุโภ ซึ่งในขณะนั้นได้จำพรรษาอยู่ที่วัดชลประทานรังสฤษฎ์ และกำลังหาสถานที่เหมาะสมสำหรับการปฏิบัติกรรมฐานแก่ญาติโยม โดยไม่เน้นการก่อสร้างดังเช่นวัดอื่น ๆ เมื่อหลวงพ่อเทียนมาดูวัดนี้ พบว่ามีเพียงร่องรอยของโบสถ์เก่า เจดีย์เก่า ซากอิฐกระจัดกระจายอยู่พอให้เห็นว่าเคยเป็นวัดมาก่อน มีที่ดินเหลืออยู่เฉพาะบริเวณโบสถ์ และเจดีย์ นอกนั้นได้ถูกชาวบ้านยึดไปทำกิน หลวงพ่อเทียนพอใจในสถานที่นี้ จึงตัดสินใจที่จะบูรณะให้เป็นวัดโดยสมบูรณ์อีกครั้งหนึ่ง (ศิลปากร, กรม. 2542: 18)

11. วัดสวนใหญ่

ประวัติความเป็นมา วัดสวนใหญ่ ตั้งอยู่ที่ตำบลวัดชลอ อำเภอบางกรวย แต่เดิมตั้งอยู่กลางดงไม้หนาแน่น ชาวบ้านในครั้งนั้นได้ร่วมแรงร่วมใจกันสร้างขึ้น ในราวปีพุทธศักราช 2375 ปลายรัชของสมัยรัชกาลที่ 1 แห่งกรุงรัตนโกสินทร์มีพื้นที่ประมาณ 11 ไร่ เรียกกันว่า วัดใหม่ ปัจจุบันมีพระจำพรรษา 9 รูป ต่อมาได้มีการสร้างถาวรวัตถุเพิ่มเติม ทำให้วัดดูกว้างขวางโอ่โง่งขึ้น จึงเรียกกันว่า วัดสวนใหญ่ มีถนนเล็ก ๆ ตัดผ่านจากวัดกล้วย ซึ่งอยู่ใกล้กันเข้ามาทางด้านข้างโบสถ์ของวัดสวนใหญ่ ผ่านออกหลังโบสถ์สู่ถนนบางกรวย เป็นถนนประจำของผู้คนในละแวกนี้ (ศิลปากร, กรม. 2534 - 2539: 121)

12. วัดสักใหญ่

ประวัติความเป็นมา วัดสักใหญ่ ตั้งอยู่ที่ตำบลวัดชลอ อำเภอบางกรวย เป็นวัดเก่าแก่ที่สร้างใน ปี พ.ศ. 2317 โดยพระเจ้าตากสินมหาราช ได้พระราชทานทรัพย์ส่วนพระองค์ร่วมกับบรรพบุรุษในท้องถิ่นจัดสร้างวัดแห่งนี้ขึ้น พระพุทธรูปมีชื่อเสียง และศักดิ์สิทธิ์คือหลวงพ่อบุญรอดเป็นพระพุทธรูปตอนปลายสมัยพระมหารัชมหาราช ลักษณะสวยงามสมสัดส่วนมีพระพักตร์คล้ายใบหน้าสตรี ประทับนั่งขัดสมาธิราบปางมารวิชัย องค์พระถูกห่อหุ้มด้วยปูนเพื่ออำพรางพวกพม่าคราวยกทัพมาตีกรุงศรีอยุธยาเพื่อให้เห็นว่าเป็นเพียงพระพุทธรูปปูนปั้น ภายหลังปูนที่พอกองค์พระได้กะเทาะออกเผยให้เห็นเนื้อทองคำใน จึงทำการกะเทาะปูนออก และลงรักปิดทองใหม่ พุทธศาสนิกชนจึงนิยมมากราบไหว้สรงน้ำ และปิดทองเป็นประจำทุกปี (ศิลปากร, กรม. 2534 - 2539: 125)

13. วัดจันทร์

ประวัติความเป็นมา วัดจันทร์ ตั้งอยู่ที่ตำบลบางกรวย มีลักษณะเหมือนด้ามขวาน หรือแผนที่ประเทศไทย โดยด้านที่เป็นที่ตั้งของวัด และอาคารเสนาสนะ และโรงเรียนเป็นพื้นที่กว้าง ส่วนแคบ เรียวยาวเป็นที่ตั้งของชุมชน วัดจันทร์ปัจจุบันอำเภอบางกรวยได้ส่งเสริมให้ประชาชนรู้จักโดยจัดกิจกรรมเชิญชวนให้คนในพื้นที่เข้าวัดจันทร์ เพื่อปฏิบัติธรรมประจำทุกวันพระ และวันสำคัญทาง พุทธศาสนา (พิศาล บุญผูก, 2560: 6)

14. วัดเชิงกระบือ

ประวัติความเป็นมา วัดเชิงกระบือ ตั้งอยู่ที่ตำบลบางกรวย วัดเชิงกระบือสร้างขึ้นเมื่อวันที่ 17 กันยายน พ.ศ. 2512 แต่เดิมสร้างขึ้นในสมัยอยุธยาตอนปลาย ประมาณปี พ.ศ. 2310 ต่อมา ขาดผู้ทำนุบำรุง จึงกลายเป็นวัดร้างไปในที่สุด และต่อมาได้รับการบูรณะขึ้นใหม่เป็นวัดที่เจริญรุ่งเรือง อีกครั้งหนึ่ง อาคารเสนาสนะประกอบด้วยอุโบสถสร้างเมื่อ ปี พ.ศ. 2515 เป็นอาคารคอนกรีตเสริม เหล็กลักษณะเป็นทรงไทยโบราณ หอสวดมนต์ และกุฏิสงฆ์เป็นปูชนียวัตถุที่เป็นแหล่งศึกษาเรื่องราว ต่าง ๆ มีพระประธานประจำอุโบสถ มีนามว่า “หลวงพ่อใหญ่” ที่ชาวบ้านเลื่อมใสศรัทธา (หน่วย อนุรักษ์สิ่งแวดล้อมศิลปกรรมท้องถิ่น จังหวัดนนทบุรี, 2534: 21)

15. วัดโพธิ์เผือก

ประวัติความเป็นมา วัดโพธิ์เผือก ตั้งอยู่ที่ตำบลบางกรวย เป็นวัดดั้งเดิมของชาวสวน บางกรวย ตามประวัติบอกเล่าสร้างขึ้นแต่ครั้งปลายกรุงศรีอยุธยา ประมาณปี พ.ศ. 2302 ได้ วิสุงคามสีมาครั้งแรกเมื่อ ปี พ.ศ. 2309 บนเนื้อที่ 9 ไร่เศษ ยังมีโบสถ์ (ปัจจุบันใช้เป็นวิหาร) และพระ ประธานในโบสถ์ ศิลปะยุครัตนโกสินทร์ตอนต้น ปัจจุบันมีการก่อสร้างขึ้นใหม่ทั้งสิ้น (หน่วยอนุรักษ์ สิ่งแวดล้อมศิลปกรรมท้องถิ่น จังหวัดนนทบุรี, 2534: 21)

16. วัดลุ่มคองคาราม

ประวัติความเป็นมา วัดลุ่มคองคาราม ตั้งอยู่ที่ตำบลบางกรวย สังกัดคณะสงฆ์มหานิกาย มีที่ดินวัด เนื้อที่ 16 ไร่ 2 งาน 75 ตารางวา พื้นที่ตั้งวัดเป็นที่ราบลุ่มน้ำท่วมถึง อยู่ติดริมแม่น้ำ เจ้าพระยาไม่มีประวัติของการก่อตั้ง เข้าใจว่าชาวบ้านช่วยกันสร้าง และตั้งอยู่ในที่ลุ่ม มีน้ำท่วมตลอด ทั้งปี จึงเรียกกันว่า วัดลุ่ม (หน่วยอนุรักษ์สิ่งแวดล้อมศิลปกรรมท้องถิ่น จังหวัดนนทบุรี, 2534: 22)

17. วัดสำโรง

ประวัติความเป็นมา วัดสำโรง ตั้งอยู่ที่ตำบลบางกรวย วัดสำโรงสร้างขึ้นเมื่อวันที่ 25 มีนาคม พ.ศ. 2395 ไม่ทราบนามและประวัติผู้สร้าง วัด อาคาร และเสนาสนะประกอบด้วย อุโบสถ สร้างเมื่อ ปี พ.ศ. 2520 มีลักษณะเป็นเรือนทรงไทยมีช่อฟ้า ใบระกา หางหงส์ หลังคาลดหลั่น 3 ชั้น เป็นอุโบสถหลังใหม่ที่สร้างแทนหลังเก่า กุฏิสงฆ์เป็นอาคารครึ่งตึกครึ่งไม้ 2 ชั้น ส่วนปูชนียวัตถุ มีพระประธานประจำอุโบสถสมัสุโขทัยปางสมาธิ นอกจากนี้ยังมีพระพุทธรูปปางมารวิชัย สมัสุโขทัยอยู่ที่วิหารด้วย (ศิลปากร, กรม. 2534 - 2539: 127)

18. วัดโคนอน

ประวัติความเป็นมา วัดโคนอน ตั้งอยู่ที่ตำบลบางกรวย ก่อตั้งเมื่อ ปี พ.ศ. 2350 และได้รับพระราชทานวิสุงคามสีมา เมื่อวันที่ 17 กรกฎาคม พ.ศ. 2530 ไม่ปรากฏข้อมูลการสร้าง เข้าใจว่าชาวบ้านช่วยกันสร้างขึ้นจากฐานวัดสร้างเดิม เพื่อประกอบพิธีทางพุทธศาสนา เป็นวัดที่เด่นในด้าน การบรรพชาสามเณรภาคฤดูร้อนเป็นประจำทุกปี รวมทั้งมีการเปิดปฏิบัติธรรมในวันสำคัญทาง พระพุทธศาสนาอย่างต่อเนื่อง (พิศาล บุญผูก, 2560: 6)

19. วัดแดงประชาราษฎร์

ประวัติความเป็นมา วัดแดงธรรมชาติ ตำบลบางสีทอง เป็นวัดเก่าแก่สมัยกรุงศรีอยุธยา สร้างขึ้นประมาณ ปี พ.ศ. 2400 ซึ่งได้รับพระราชทานวิสุงคามสีมา เมื่อวันที่ 18 มีนาคม พ.ศ. 2428 ชาวบ้านทั่วไปเรียกว่า “วัดแดง” หรือ “วัดแดงธรรมชาติ” นามของวัดนั้นสันนิษฐานว่า มีชาวบ้านนำ วัวแดงมาเลี้ยงไว้ในบริเวณวัด ในครั้งนั้นจึงเรียกว่า “วัดวัวแดง” เรียกไปเรียกมา คำว่า “วัว” หายไป ชาวบ้านนิยมเรียกนามวัดว่า “วัดแดง” แต่ปรากฏว่า นามของวัดแห่งนี้ไปซ้ำกับวัดอีกแห่งหนึ่งใน จังหวัดนนทบุรีที่นามว่า “วัดแดง” โดยวัดนี้เดิมทีก็เรียกว่า “วัดแดง” แต่ภายหลังเติมคำว่า “ประชาราษฎร์” เป็น “วัดแดงประชาราษฎร์” ส่วนที่มาอีกคำของวัดแห่งนี้ไม่ทราบว่า “ธรรมชาติ” เติมไปตอนไหน ใครเป็นผู้เติม ช่วงหนึ่งที่เรียกว่า “วัดแดง” บางช่วงก็ “วัดแดงธรรมชาติ” ต่อมาเจ้า อาวาสได้ประกาศขอให้มีนามเดียว จึงใช้ว่าวัดแดงประชาราษฎร์ (พิศาล บุญผูก, 2560: 9)

20. วัดไทร

ประวัติความเป็นมา วัดไทร ตั้งอยู่ในสวนอำเภอบางกรวย มีถนนตัดผ่านจากทางเข้าวัด สำโรงผ่านสวนแถบวัดสังฆทาน ออกไปทางวัดเฉลิมพระเกียรติ สะพานพระราม 5 และสะพาน พระราม 7 ได้ วัดนี้มีอุโบสถหลังเก่า และวิหารเก่า เป็นศิลปกรรมสมัยรัตนโกสินทร์ มีความร่มรื่น ร่มเย็นชาวบ้านเล่าว่าน่าจะเป็นวัดที่เจียบสงบอยู่ในสวนป่ามีดทับ จึงเห็นพ้องต้องกันว่าควรตั้งนามว่า “วัดไทร” (อาณัติ อนันตภาค, 2552: 17)

21. วัดบางอ้อยช้าง

ประวัติความเป็นมา วัดบางอ้อยช้าง ตั้งอยู่ที่ตำบลบางสีทอง อำเภอบางกรวย และอยู่ใกล้ วัดแก้วฟ้า แต่คนละฟากคลอง สร้างขึ้น ปี พ.ศ. 2304 ในสมัยอยุธยาตอนปลาย เข้าใจว่าชาวบ้านบางอ้อยช้างช่วยกันสร้างวัดนี้ขึ้น แล้วตั้งชื่อวัดตามชื่อหมู่บ้าน เพราะแต่เดิมบริเวณหมู่บ้านนี้มีต้นไม้ที่ชาวบ้านเรียกว่า "ต้นอ้อยช้าง" มากมาย หมู่บ้านนี้จึงมีนามว่า "บ้านบางอ้อยช้าง" วัดนี้มีประวัติเกี่ยวข้องกับขุนหลวงหาวัด (พระเจ้าอุทุมพร) ว่าเคยมาบวชเป็นพระภิกษุที่นี่ และตั้งเป็นนามวัดด้วย ในพระอุโบสถของวัดบางอ้อยช้างมีพระประธาน เป็นพระพุทธรูปปางสมาธิสมัยอุทุมพร และมีพระพุทธรูปปางห้ามสมุทร 2 องค์ ปางห้ามญาติ 2 องค์ ปางสมาธิ 1 องค์ ปางมารวิชัย 2 องค์ พระอัครสาวก 2 องค์ เป็นวัดที่สวยงาม และเป็นแหล่งเรียนรู้ของอำเภอบางกรวย (นนทบุรี. จังหวัด, 2527)

22. วัดรวก

ประวัติความเป็นมา วัดรวก ตั้งอยู่ที่ตำบลบางสีทอง เดิมนี้เป็นวัดร้างมาก่อน ทว่าบริเวณวัดมีป่าไผ่รวกขึ้นเต็มไปหมด จึงตั้งชื่อว่าวัดรวก ต่อมาในปี พ.ศ. 2467 หลวงพ่อพร้อม (เจ้าอาวาสรูปแรก) ได้เข้ามาบูรณะวัดรวกขึ้นใหม่ หลวงพ่อพร้อมมีความสามารถและโด่งดังมากผู้คนในชุมชนมีความเลื่อมใสศรัทธาในด้านเวทมนต์คาถา เสกเป่า ทำน้ำมนต์รักษาเกี่ยวกับเรื่องกระดูกแตกหักจนเป็นที่รำลือ ทำให้มีคนรู้จักวัดรวกมากขึ้น ต่อมาได้รับการแต่งตั้งให้เป็นพระครูชั้นประทวนที่ “พระครูพร้อม” และได้รับพระราชทานสมณศักดิ์เป็น “พระครูนนทการประสิทธิ์” หลังจากหลวงพ่อพร้อมได้มรณภาพลง ก็มีพระมาดำรงตำแหน่งเป็นเจ้าอาวาส รูปที่ 2 และรูปที่ 3 ปกครองดูแลวัดรวกตั้งแต่นั้นจนถึงปัจจุบัน (พิศาล บุญผูก, 2560: 230)

23. วัดแก้วฟ้า

ประวัติความเป็นมา วัดแก้วฟ้า ตั้งอยู่ที่ตำบลบางขุน วัดนี้สันนิษฐานว่าสร้างขึ้นเมื่อประมาณ ปี พ.ศ. 2095 สมัยรัชกาลสมเด็จพระมหาจักรพรรดิ นาม “วัดแก้วฟ้า” น่าจะเกี่ยวข้องกับเหตุการณ์ทางประวัติศาสตร์ในยุคกรุงศรีอยุธยาตอนต้น คือ สมเด็จพระไชยราชาธิราช เสด็จสวรรคต โดนกะทันหัน พระราชโอรสองค์ใหญ่คือพระเจ้าแก้วฟ้าพระชนมได้ 13 พรรษา ได้รับการสถาปนาให้ขึ้นครองราชย์แทนได้ 1 ปี 2 เดือนเท่านั้นต่อมาได้ ถูกขุนวรวงศาธิราชกระทำการปลงพระชนม์ ณ วัดโคกพระยา แล้วขึ้นครองราชย์แทน ต่อมาขุนวรวงศาธิราชถูกขุนพิเรนทรเทพจับฆ่าเอาศพเสียบประจาน แล้วสถาปนาพระเชษฐราชาซึ่งเป็นเชื้อพระวงศ์ของพระไชยราชาขึ้นครองราชย์แทน เป็นสมเด็จพระมหาจักรพรรดิ ต่อมาวัดแก้วฟ้าได้รับการสร้างขึ้น ในสมัยนั้น โดยข้าราชการที่มีความจงรักภักดี ต่อพระเจ้าแก้วฟ้าร่วมกันสร้างขึ้น เพื่อเป็นอนุสรณ์ระลึกถึงสืบมาจนตราบเท่าทุกวันนี้ (นนทบุรี. จังหวัด, 2527: 18)

24. วัดบางขุน

ประวัติความเป็นมา วัดบางขุน เป็นวัดที่ตั้งอยู่ในท้องที่ตำบลบางขุน อำเภอบางกรวย และตั้งอยู่ริมคลองบางขุนซึ่งเป็นคลองที่แยกจากคลองแม่น้ำอ้อม เช่นเดียวกับคลองบางคูเวียง และคลองบางราวนก โดยอยู่ไม่ไกลจากวัดโพธิ์บางโอมมากนัก โบราณสถานที่น่าสนใจคือ พระอุโบสถซึ่งมีจิตรกรรมฝาผนังสมัยรัชกาลที่ 3 และรัชกาลที่ 4 เป็นภาพพุทธประวัติ และเทพชุมนุม และมีหอไตรเก่าอยู่ในสระน้ำที่แห้งแล้ว เข้าใจว่าสร้างในสมัยอยุธยาตอนปลาย และมีภาพเขียนสีเป็นรูปทวารบาลจาง ๆ อยู่ที่บ้านหน้าต่างด้านในของหอไตรด้วย นอกจากนี้ยังมีธรรมาสน์สวดหรือสังเค็ด ซึ่งมีที่นั้งยาว ๆ สำหรับพระสงฆ์นั่งได้ 4 รูป เข้าใจว่าสร้างสมัยรัตนโกสินทร์ตอนต้น และยังมีธรรมาสน์เดี่ยวสำหรับพระสงฆ์นั่งได้รูปเดียว เข้าใจว่าสร้างสมัยอยุธยาตอนปลาย ธรรมาสน์ทั้งสองหลังนี้อยู่บนศาลาการเปรียญ (พิศาล บุญผูก, 2560: 23)

25. วัดจำปา

ประวัติความเป็นมา วัดจำปา ตั้งอยู่ริมคลองตำบลบางขุนกอง อำเภอบางกรวย แยกจากคลองบางกอกน้อย ตามประวัติเรียกกันว่าวัดจำปา หรือวัดจำปาทอง เป็นวัดเก่าแก่สมัยอยุธยา แต่มีการสร้างอุโบสถหลังใหม่ แต่ทางวัดก็ยังคงรักษาอุโบสถหลังเดิมไว้ หอพระปริยัติธรรม หอสวดมนต์ ซึ่งเป็นอาคารไม้สักมีลวดลายแกะสลักงดงาม (ศิลปากร, กรม. 2534 - 2539: 118)

26. วัดของพลู

ประวัติความเป็นมา วัดของพลู ตั้งอยู่ที่ตำบลบางขุนกอง อำเภอบางกรวย สร้างในสมัยอยุธยาตอนปลาย ไม่ปรากฏว่าผู้ใดเป็นผู้สร้าง มีประวัติหลงเหลือไว้ คือเกิดจากการรวมตัวของผู้คนที่อพยพมาจากกรุงศรีอยุธยา และมาตั้งถิ่นฐานประกอบอาชีพบริเวณนี้ วัดนี้มีอุโบสถสร้างใหม่ รูปทรงเช่นเดียวกับวัดพลับพลาใกล้โรงเรียนสตรีนันทบุรี แต่ยังคงมีอุโบสถหลังเก่า ตั้งอยู่บนเนินเล็ก ๆ เป็นศิลปกรรมสมัยอยุธยาตอนปลาย ขนาดกะทัดรัด และงดงาม (หน่วยอนุรักษ์สิ่งแวดล้อมศิลปกรรมท้องถิ่น จังหวัดนนทบุรี, 2534: 21)

27. วัดไทยเจริญ

ประวัติความเป็นมา วัดไทยเจริญ ตั้งอยู่ที่บ้านจีน ตำบลบางขุนกอง อำเภอบางกรวย และอยู่ไม่ไกลจากวัดบางขุนมากนัก สร้างราว ปี พ.ศ. 2226 ในสมัยอยุธยา เดิมมีนามว่า "วัดบางจีน" โดยมีชาวจีนมาตั้งบ้านเรือนอยู่บริเวณนี้แล้วได้สร้างวัดขึ้น ต่อมาปี พ.ศ. 2483 เปลี่ยนนามใหม่ว่า "วัดไทยเจริญ" จนถึงปัจจุบันนี้ โบราณสถานที่สำคัญของวัดมีพระประธานในพระอุโบสถสร้างด้วยศิลาแลงหน้าตักกว้าง 2 ศอก 2 นิ้ว สูง 3 ศอก และมีพระพุทธรูปทรงเครื่องศิลาแลงอีก 1 องค์ พร้อมด้วยพระสาวก จัดว่าเป็นวัดที่มีพระพุทธรูปงดงามมาก (วรรณุช สุนทรวิณิต, 2560: 24)

28. วัดบางไกรนอก

ประวัติความเป็นมา วัดบางไกรนอก ตั้งอยู่ในเขตบางขุนกอง อำเภอบางกรวย จังหวัดนนทบุรี เดิมนามว่า “วัดบางนายไกรนอก” มีคลองแยกจากคลองแม่น้ำอ้อมทางฝั่งตะวันตก เรียกว่า “คลองบางนายไกร” ตั้งอยู่ปากคลอง เข้าไปตามลำคลอง มีเคหสถานบ้านเรือนเป็นหลักฐานหนาแน่นมาก ท้องที่แถบนี้คงจะเป็นที่ ๆ รู้จักกันดี เพราะเป็นสถานที่ซึ่งมีเรื่องราวเกี่ยวข้องกับวรรณคดีสำคัญเรื่องหนึ่งคือเรื่อง “ไกรทอง” คุณหญิงศรีสุราช (จิบ บุญนาค) เป็นผู้สร้างไว้เมื่อประมาณช่วงกรุงรัตนโกสินทร์ตอนปลาย อายุประมาณ 100 ปี ในขณะนั้นมีเจ้าอาวาสองค์แรกชื่อ “หลวงพ่อกัลยาบุคโคโล” คุณหญิงจิบ ศรีสุราช เป็นภรรยาพระศรีสุราช (วัน บุญนาค) ต่อมาเมื่อคุณหญิงจิบ ศรีสุราชได้ถึงแก่อนิจกรรมลง ธิดาคนโต ของคุณหญิงจิบ คือ คุณหญิงราชานุประพันธ์ (พงษ์สุริยัน บุญนาค) เป็นผู้รับอุปการะวัดบางไกรนอกตลอดมาจนสิ้นอายุ ต่อจากนั้นบุตรและหลานซึ่งได้สืบสายสกุลบุญนาค ได้เป็นผู้อุปการะวัดนี้มาจนถึงปัจจุบัน (วรรณุช สุนทรวินิต, 2560: 29)

29. วัดบางไกรใน

ประวัติความเป็นมา วัดบางไกรใน ตั้งอยู่ริมคลองบางไกรนอก ตำบลบางขุนกอง อำเภอบางกรวย มีนามเดิมว่า “วัดบางนายไกร” มีเรื่องเล่าว่า วัดนี้ตั้งนามเพื่อเป็นอนุสรณ์ เพื่อระลึกถึงนามของนายไกรทอง ซึ่งเป็นชาวสวน เรียนวิชาอาคม ต่าง ๆ ที่วัดสิงขร (วัดบวรมงคล) ได้นำผลไม้ลงเรือไปตามหัวเมืองต่าง ๆ ทั้งทางเหนือ และทางใต้ ครั้งนั้นนายไกรทองได้ล่องเรือไปทางหัวเมืองทางเหนือ เมืองพิจิตรได้เห็นประกาศการปราบจระเข้ ผู้ใดปราบได้จะได้รางวัล คือ ได้ที่นาทำมาหากินที่เมืองพิจิตร ได้ผู้หญิง ได้ทรัพย์สมบัติ นายไกรทองจึงไปเรียนวิชา หอก เทียนเบิกน้ำ ที่พิจิตร เมื่อปราบเสร็จสิ้นแล้วนายไกรทองก็ตั้งหลักปักฐานอยู่ที่พิจิตรจนสิ้นบุญ

ต่อมาลูกหลานที่จังหวัดนนทบุรี ได้สืบสาวราวเรื่องว่าเป็นลูกหลานของนายไกรทอง จึงได้ประกาศตามหาลูกหลานที่เมืองพิจิตรด้วย แต่ไม่พบ ลูกหลานจึงได้สร้างวัดบางนายไกร “เพื่อเป็นอนุสรณ์แก่นายไกรทองที่ปราบจระเข้ได้ที่เมืองพิจิตร” วัดนี้สร้างในสมัยพระเจ้าปราสาททอง สมัยกรุงศรีอยุธยา วัดนี้อายุกว่า 300 ปี ต่อมากรมศิลปากรได้เข้ามาบูรณวัด และยกให้เป็นโบราณสถานแห่งตำบลบางขุนกอง และเปลี่ยนชื่อเป็นวัดบางไกรใน (วรรณุช สุนทรวินิต, 2560: 30)

30. วัดโพธิ์เอน

ประวัติความเป็นมา วัดโพธิ์เอน ตั้งอยู่ที่ตำบลบางขุนกอง อำเภอบางกรวย สร้างมากกว่า 300 ปี ในสมัยกรุงศรีอยุธยา เมื่อ ปี พ.ศ. 2292 พระอุโบสถ สร้างเมื่อ ปี พ.ศ. 2526 เป็นอาคารคอนกรีตเสริมเหล็ก ศาลาการเปรียญ สร้างเมื่อ ปี พ.ศ. 2507 เป็นอาคารไม้ทรงไทยชั้นเดียว มีปูชนียวัตถุที่สำคัญ เป็นพระประธานประจำอุโบสถปางมารวิชัย สร้างเมื่อ ปี พ.ศ. 2539 พระประธานประจำ

ศาลาการเปรียญปางมารวิชัย สร้างเมื่อ ปี พ.ศ. 2503 พระพุทธรูปปางห้ามสมุทร เรียกว่า “หลวงพ่อ ชุ่มประสิทธิ์โชค” เกรียยหลวงพ่อชุ่ม วันโพธิ์เอน เนื้อทองแดง มหานิยมของคนที่สะสมพระเครื่อง เป็นที่เลื่องลือเรื่องวัตถุมงคล มาตั้งแต่อดีตจนถึงปัจจุบัน (วรรณุช สุนทรวินิต, 2560: 31)

31. วัดอุทยาน

ประวัติความเป็นมา วัดอุทยาน ตั้งอยู่ที่ตำบลบางขุนทอง อำเภอบางกรวย สร้างขึ้นเมื่อ ประมาณ ปี พ.ศ. 2200 ในสมัยอยุธยา เดิมทีบริเวณนี้เข้าใจกันว่าเป็นที่สวนของพระมหากษัตริย์สมัย พระเจ้าอยู่ทอง ที่เสด็จหนีโรคภัย (โรคห่า) มาประทับในพื้นที่นี้ สำหรับวัดอุทยานก็น่าจะเป็นสถานที่ เคยเป็นอุทยานในสมัยนั้น เมื่อโรคภัยสงบลง กษัตริย์เสด็จกลับแล้ว จึงได้มีการจัดสร้างวัด และใช้นามตามลักษณะภูมิประเทศที่ตั้งวัด ก็คือสวนของอุทยาน จึงได้ชื่อว่า วัดอุทยาน ต่อมา มีการ บูรณปฏิสังขรณ์ ปี พ.ศ. 2500 และปรับปรุงวัดได้สวยงามเป็นแหล่งเรียนรู้ และศึกษาวัตถุโบราณใน สมัยกรุงศรีอยุธยา (นนทบุรี, จังหวัด. 2527)

32. วัดตะเคียน

ประวัติความเป็นมา วัดตะเคียน ตั้งอยู่ที่อำเภอบางกรวย จังหวัดนนทบุรี เป็นวัดที่เก่าแก่ มีอายุนับร้อยปีไม่ปรากฏนามผู้สร้าง คาดว่าสร้างมาก่อนสมัยพระบาทสมเด็จพระจุลจอมเกล้า เจ้าอยู่หัว (รัชกาลที่ 5) แต่วัดแห่งนี้ มีภิกษุมานำพรษาบ้าง ร้างบ้างสลับกันไป จนมาถึงสมัย “หลวง ปู่แย้ม ปิยวณโณ” มาดำรงตำแหน่งเจ้าอาวาส จึงได้พัฒนาวัดให้เจริญปัจจุบันเป็นแหล่งท่องเที่ยวและ พัฒนาเป็นตลาดน้ำในวัด มีชื่อเสียงด้านการกราบไหว้ สิ่งศักดิ์สิทธิ์ในวัด (วรรณุช สุนทรวินิต, 2560: 31)

33. วัดตะระเก

ประวัติความเป็นมา วัดตะระเก ตั้งอยู่ที่ ตำบลตะระเก อำเภอบางกรวย จังหวัดนนทบุรี วัดตะระเกเป็นวัดร้างมาหลายร้อยปี แต่เดิมเรียกว่า วัดนาระเก วัดตะเก วัดนาฬิกา คือวัดเดียวกัน ตามแต่ชาวบ้านจะเรียก ไม่มีบันทึกหลักฐานเพียงแต่เล่าต่อกันมาว่า พระเจ้าอยู่ทองได้ยกทัพมาจาก เมืองอุททอง เพื่อหาทำเลสร้างเมืองใหม่ (สาเหตุเพราะกระแสน้ำเปลี่ยนทิศทำให้เกิดโรคห่าระบาดที่ เมืองอุททอง) เมื่อพักทัพเห็นทำเลเหมาะสม จึงสร้างวัดเพื่อล้างเวรล้างกรรม วัดตะระเกก็เป็นอีกวัด หนึ่งที่พระองค์ทรงสร้าง คำว่า ตะระเก เป็นภาษาบาลีแปลว่า ช้ำมพื้นหรือหลุดพื้น เป็นภาษามอญ แปลว่า พระมหากษัตริย์ วัดตะระเก ยกจากวัดร้างเป็นวัดที่มีพระภิกษุอยู่จำพรรษา ในการประชุม มหาเถรสมาคม เมื่อวันที่ 19 ธันวาคม 2551 (นนทบุรี, จังหวัด. 2527: 20)

34. วัดโบสถ์ (บน)

ประวัติความเป็นมา วัดโบสถ์ (บน) ตั้งอยู่ที่ตำบลบางคูเวียง อำเภอบางกรวย เป็นวัดเก่าแก่สมัยกรุงศรีอยุธยา เนื่องจากเคยพบกระเบื้องลอนกาทึบคล้ายคู่งดินอยู่ ซึ่งเป็นกระเบื้องที่ใช้มุงหลังคาพระอุโบสถสมัยอยุธยา สำหรับ พระอุโบสถ ที่หลวงพ่อกษัตริย์ไปบรรจุธรรมเมื่อ ปี พ.ศ. 2460 นั้น เข้าใจว่าเคยบูรณะมาแล้ว 3 ครั้ง คือครั้งแรกในสมัยอยุธยา ครั้งที่สองในสมัยรัตนโกสินทร์ ตอนกลาง โดยเปลี่ยนมุงหลังคาด้วยกระเบื้องดินเผา ครั้งที่สามเมื่อ ปี พ.ศ. 2470 ได้เปลี่ยนมุงหลังคาด้วยกระเบื้องเคลือบ ล่าสุดถือว่าเป็นครั้งที่สี่ คือเมื่อ ปี พ.ศ. 2545 ได้ทำการบูรณะด้วยวิธีการสมัยใหม่ สามารถป้องกันความชื้นของผนังได้ เปลี่ยนมุงหลังคาด้วยกระเบื้องเคลือบ และหลังคามีแผ่นแสดนเลส ใต้กระเบื้องเคลือบด้วย ทำให้ป้องกันน้ำฝนรั่วไหลได้อย่างดี ลักษณะของพระอุโบสถในปัจจุบัน จะเห็นฐานของพระอุโบสถโค้งแบบท้องเรือสำเภาซึ่งเป็นลักษณะของศิลปกรรมสมัยอยุธยา มีบันไดทางขึ้นพระอุโบสถทั้งซ้ายและขวา ที่ประตูหน้าต่างมีลายรดน้ำซึ่งเขียนขึ้นใหม่ มีวิหารคดทั้งสี่มุม และมีกำแพงแก้วรอบพระอุโบสถ ที่กำแพงแก้วมีซุ้มประตูทางเข้าทั้งด้านหน้า ด้านซ้าย ขวา และด้านหลัง ในภาพรวมเสมือนเป็นพระอุโบสถสร้างใหม่ที่มีลักษณะศิลปกรรมสมัยกรุงศรีอยุธยา ด้านหน้าของพระอุโบสถมี เจดีย์เหลี่ยมย่อมุมไม้สิบสอง 4 องค์

ใต้วัดโบสถ์ (บน) ลงไปไม่กี่กิโลเมตรก็มีคลองที่แยกจากคลองบางกอกน้อย เรียกกันว่า คลองบางค้อ เป็นคลองที่ลึกเข้าไปในสวนของชาวบ้าน มี วัดบางค้อ ตั้งอยู่ริมคลองนี้ได้คลองบางค้อลงไป มีคลองบางคูเวียง อีกคลองหนึ่ง เป็นคลองที่ผ่านคลองขวาง ไปติดต่อกับคลองมหาสวัสดิ์ ที่ได้สถานีรถไฟศาลาธรรมสพน์ ยาว 7.5 กิโลเมตร มีวัดสิงห์ตั้งอยู่ริมคลองนี้ เมื่อสิบกว่าปีมานี้คลองบางคูเวียงเป็นที่รู้จักกันว่า "ตลาดน้ำบางคูเวียง" เนื่องจากมีเรือค้าขายกันคึกคักนับร้อย ๆ ลำ แต่ปัจจุบันนี้มีเรือค้าขายบางตาเพียงไม่กี่ลำ เพราะมีถนนเข้าถึงแทบทุกหมู่บ้าน จึงใช้รถยนต์ขนส่งสินค้าสะดวกกว่า ทำให้บรรยากาศตลาดน้ำบางคูเวียงเสียไปอย่างน่าเสียดาย (นนทบุรี, จังหวัด. 2527: 20)

35. วัดละมุดใน

ประวัติความเป็นมา วัดละมุดใน ตั้งอยู่ที่ตำบลบางคูเวียง อำเภอบางกรวย อยู่ใกล้กับวัดสิงห์ โบราณสถานที่น่าชมน่าศึกษา คือ หอไตรกลางน้ำ มีลูกกรงไม้กลึงเล็ก ๆ ทำเป็นพนักกระเบียงกับเชิงหน้าต่าง ที่หน้าจั่วแกะสลักเป็นลายพุดตานปิดทองประดับกระจก ส่วนเสาของหอไตรเป็นเสาซีเมนต์ ซึ่งทางวัดเปลี่ยนจากเสาไม้ที่เก่าชำรุดมากเป็นเสาซีเมนต์ เมื่อ ปี พ.ศ. 2483 นอกจากหอไตรแล้วยังมีศาลาริมน้ำเก่าหลังหนึ่งมีลายฉลุสลักไม้ประดับ และหน้าบันสลักไม้ลายพุ่มข้าวบิณฑ์เล็ก ๆ ปิดทองประดับกระจกคล้ายกับหอไตร นอกจากนี้ยังมีศาลาการเปรียญเก่าใช้ซุงต้นโต ๆ ทำเป็นเสา และหมู่กุฏิสงฆ์ทรงไทยล้อมรอบหอฉันตรงกลางอีกด้วย (นนทบุรี, จังหวัด. 2527: 21)

36. วัดยางป่า

ประวัติความเป็นมา ตั้งอยู่ที่ ตำบลบางขุน อำเภอบางกรวย เดิมวัดนี้เป็นวัดร้างมีแต่ซากโบราณสถานที่เหลือแต่ผนังโบสถ์เก่าไม่มีพระสงฆ์จำพรรษา เข้าใจว่ามีการก่อสร้างขึ้นในสมัยกรุงศรีอยุธยา ไม่ปรากฏหลักฐานว่าใครเป็นผู้สร้างต่อมาในปี พ.ศ. 2550 พระอาจารย์อำนวย อากาศโร ได้เข้ามาดูแลบูรณะวัดนี้ และขอความช่วยเหลือจากชาวบ้านในการหักล้างถางพง บริเวณพื้นที่วัดให้โล่งเตียน และสนับสนุนที่ดินของชาวบ้านในการสร้างโบสถ์ และกุฏิพระจนเป็นสถานที่ปฏิบัติกิจการพุทธศาสนา ในปี 2552 ได้ขอทำเรื่องขึ้นทะเบียนวัด โดยขอจัดตั้งนามตามสถานที่ คือ มีต้นยาง และเดิมเป็นป่าร้างจึงใช้ชื่อว่า วัดยางป่า (ร้าง) ต่อมา เมื่อวันที่ 22 มกราคม พ.ศ. 2557 ได้รับการตรวจจากสำนักงานพระพุทธศาสนาจังหวัดนนทบุรียกฐานะเป็นวัดในจังหวัดนนทบุรี (วรรณข สุนทรวิณิต, 2560: 5)

37. วัดสิงห์

ประวัติความเป็นมา วัดสิงห์ ตั้งอยู่ที่ตำบลบางคูเวียง อำเภอบางกรวย และตั้งอยู่ริมคลองบางคูเวียงซึ่งเป็นคลองที่แยกจากคลองแม่น้ำอ้อม อยู่ไม่ไกลจากวัดอัมพวันและวัดปรังค์หลวงมากนัก โบราณสถานที่น่าชมน่าศึกษา คือ พระอุโบสถเก่า ซึ่งมีซุ้มประตูหน้าต่างประดับด้วยลวดลายปูนปั้นที่งดงามมาก และมีหอไตรกลางน้ำ ซึ่งเป็นหอไตรไม้ขนาดสองห้อง มีเฉลียงรอบ พนักเฉลียงเป็นลวดลายลูกฟัก หน้าบันจำหลักรูปนารายณ์ทรงครุฑที่งดงามมากเช่นกัน นอกจากนี้ยังมี หอระฆังเก่าสร้างด้วยไม้ และมีธรรมาสน์เก่าอยู่บนศาลาการเปรียญเก่าอีกด้วย (ศิลปากร. กรม, 2552: 25)

38. วัดหูช้าง

ประวัติความเป็นมา วัดหูช้าง ตั้งอยู่ที่ตำบลบางคูเวียง อำเภอบางกรวย แต่เดิมนั้นเป็นวัดร้างจากหลักฐานต่าง ๆ และคำบอกเล่าของชาวบ้านในสมัยก่อนเข้าใจกันว่าเป็นวัดที่สร้างขึ้นในสมัยกรุงศรีอยุธยาจะเป็นตอนต้นหรือตอนปลายมิได้ระบุไว้ สมัยก่อนบริเวณนี้เป็นที่อยู่ของฝูงช้างชาวบ้านโจษขานกันว่าผีตุงก์ ท่านพระครูวิหารกิจจานุการ (หลวงพ่อบาน โสนันโทเถระ) อดีตเจ้าอาวาสวัดบางโคนม จังหวัดพระนครศรีอยุธยา ได้เดินมาจุดธูปเยี่ยมเยียนลูกหลานของท่าน ที่ย้ายจากพระนครศรีอยุธยามาพักอาศัยอยู่ในย่านนี้ ท่านเห็นบริเวณนี้มีซากเจดีย์เก่าสมัยอยุธยาเป็นชัยภูมิที่ดีเหมาะกับการสร้างวัด ท่านจึงได้บอกบุญกับลูกหลานของท่านและชาวบ้านในละแวกใกล้เคียง ช่วยกันสร้างกลับขึ้นมาเป็นวัดอีกครั้ง เมื่อสร้างวัดเสร็จแล้วได้แต่งตั้งให้ศิษย์ของท่านคือหลวงพ่อบานและหลวงพ่อบานเป็นเจ้าอาวาสปกครองวัดหูช้าง เมื่อท่านได้มรณภาพลง ชาวบ้านในสมัยนั้นจึงได้เชิญหลวงพ่อบานขึ้นปกครองวัดหูช้างสืบต่อมา

ในช่วงสมัยหลวงพ่อกีขึ้นเป็นเจ้าอาวาสปกครองดูแลวัดหูช้างนั้น วัดหูช้างทรุดโทรมและขาดการพัฒนา หลวงพ่อกีได้ทำนุบำรุงวัดหูช้างขึ้นมาใหม่อย่างจริงจังอีกครั้งพระอุโบสถของวัดหูช้างในปัจจุบัน หลวงพ่อกีได้บูรณปฏิสังขรณ์ขึ้นมาใหม่อย่างสวยงามในยุคของหลวงพ่อกีเป็นเจ้าอาวาสในราว ปี พ.ศ. 2517 และเป็นที่ยืนยันว่าปัจจัยที่ได้มาในการบูรณปฏิสังขรณ์พระอุโบสถส่วนใหญ่ นั้นมาจากเงินทำบุญของผู้คนที่หมายปอง “ปลัดขิก” อันโด่งดังของหลวงพ่อกี จนมีคำพูดที่ว่าปลัดขิกสร้างโบสถ์รวมถึง ส่วนกุฏิและสิ่งก่อสร้างภายในวัดเพิ่มหลายอย่าง จนเป็นที่ล่ำลือถึงความเชื่อมาจนถึงปัจจุบัน (วรนุช สุนทรวินิติ, 2560: 12)

39. วัดโคนอนมหาสวัสดี

ประวัติความเป็นมา วัดโคนอน (วัดวัว) ตั้งอยู่ที่ตำบลบางสีทอง อำเภอบางกรวย ก่อตั้งเมื่อ ปี พ.ศ. 2350 และได้รับพระราชทานวิสุงคามสีมา เมื่อวันที่ 17 กรกฎาคม พ.ศ. 2530 มีพระประธานได้แก่หลวงพ่อกีใหญ่ เป็นวัดที่มีเจ้าอาวาสองค์แรกคือ พระอธิการเซย จันทสโร และเจ้าอาวาสองค์ปัจจุบันคือพระครูวินัยธร รุ่งฤทธิ์ ฐิตทินโน เป็นผู้ปฏิสังขรณ์ บูรณะวัดจนเจริญรุ่งเรือง เป็นแหล่งศึกษาเรียนรู้วิถีชีวิตชุมชนในปัจจุบัน (หน่วยอนุรักษ์สิ่งแวดล้อมศิลปกรรมท้องถิ่น จังหวัดนนทบุรี, 2534: 21)

40. วัดโตนด (มหาสวัสดี)

ประวัติความเป็นมา วัดโตนด ตั้งอยู่ที่ตำบลมหาสวัสดี อำเภอบางกรวย ก่อตั้งใน ปี พ.ศ. 2326 และได้รับพระราชทานวิสุงคามสีมา เมื่อปี พ.ศ. 2341 ตรงกับรัชสมัยของพระบาทสมเด็จพระพุทธยอดฟ้าจุฬาโลก (รัชกาลที่ 1) โบสถ์หลังปัจจุบันของวัดโตนด สร้างในปี พ.ศ. 2457 ตรงกับสมัยพระบาทสมเด็จพระมงกุฎเกล้าเจ้าอยู่หัว (รัชกาลที่ 6) อายุของโบสถ์หลังนี้ก็ประมาณ 102 ปี สิ่งที่ทำให้โบสถ์หลังนี้ดูงดงาม หลัง อลังการ และสะดุดตา คือสถาปัตยกรรมของโบสถ์จะเป็นรูปแบบประยุกต์ระหว่างโบสถ์ไทยและโบสถ์ฝรั่ง ได้อย่างงดงาม โดยงานศิลปกรรมจะมีกลิ่นอายเป็นจีนเข้ามาผสมกันได้อย่างลงตัว (วรนุช สุนทรวินิติ, 2560: 13)

41. วัดแพรก

ประวัติความเป็นมา วัดแพรก ตั้งอยู่ที่ตำบลปลายบาง อำเภอบางกรวย ก่อตั้งมาตั้งแต่สมัยกรุงศรีอยุธยาตอนกลาง จะเห็นได้จากหลักฐานเดิมที่บันทึก กล่าวว่าชาวมอญสร้างขึ้น ที่ดินตรงที่ตั้งวัดแพรกเดิมเป็นท้องนา และส่วนใหญ่เป็นไม้ประเภทไม้ไผ่ ไม้ยาง และที่ลุ่ม มีพวกชาวมอญอยู่ อาศัยเป็นจำนวนมากและมีการสร้างโบราณสถาน แสดงถึงสัญลักษณ์ ทางความเชื่อเรื่องชนชาติมอญ แตกต่างจากวัดอื่น ๆ ในอำเภอบางกรวย (หน่วยอนุรักษ์สิ่งแวดล้อมศิลปกรรมท้องถิ่น จังหวัดนนทบุรี, 2534: 22)

42. วัดศรีประวัติน

ประวัติความเป็นมา วัดศรีประวัติน ตั้งอยู่ที่ตำบลปลายบาง อำเภอบางกรวย เดิมประชาชน ถิ่นนี้เรียกว่า วัดช่องลม บ้างเรียกว่า วัดกลางทุ่ง ต่อมาในรัชสมัยพระบาทสมเด็จพระจุลจอมเกล้า เจ้าอยู่หัว (รัชกาลที่ 5) ได้ พระราชทานนามใหม่ว่า วัดศรีประวัติน ภายในวัดมีเจดีย์ทรงระฆังสูงเด่น และมีรูปปั้นหลวงพ่อบุญรอด ซึ่งเป็นเกจิอาจารย์ผู้มีเมตตาสูงนั่งกราบนมัสการพระประธานพุทธศรี ประวัตินมงคลภายในพระอุโบสถอันสวยงาม ภายในวัดมีศาลเจ้าแม่กวนอิมที่ชาวบ้านให้การเคารพ สักการะอีกด้วยพร้อมทั้ง มีโบราณสถานทั้งดงงาม วัดนี้จัดเป็นสถานที่ท่องเที่ยวชมตลาดน้ำที่สำคัญ ของอำเภอบางกรวย (วรรณช สุทรวิณิต, 2560: 13)

43. วัดศรีเรืองบุญ

ประวัติความเป็นมา วัดศรีเรืองบุญ ตั้งอยู่ที่ ตำบลปลายบาง อำเภอบางกรวย จังหวัด นนทบุรีเป็นวัดเก่าแกในอำเภอบางกรวยที่เสื่อมโทรมมากไม่มีพระภิกษุจำพรรษาอยู่ เข้าใจว่าสร้างใน สมัยกรุงศรีอยุธยาและถูกรกร้างว่างเปล่า ตามคำบอกเล่าของชาวบ้านว่าวัดนี้มีอายุกว่า 80 ปี และ เล่าว่าวัดนี้แต่เดิมไม่มีเจ้าอาวาสจำพรรษา ในช่วงปี พ.ศ. 2457 พระอาจารย์เลี่ยม ได้ธุดงค์มา ชาวบ้านจึงนิมนต์ท่านเป็นเจ้าอาวาสดูแลวัดประกอบกับท่านมีความเชี่ยวชาญด้านการแพทย์แผน โบราณ เป็นพระที่มีเวทย์วิทยาคมแก่กล้าด้านน้ำมันตรีรักษารักษาโรคพิษสุนัขบ้า รักษาชาวบ้าน ความศรัทธา ของชาวบ้านที่มีต่อท่าน จึงช่วยกันบูรณะวัดแห่งนี้ให้เจริญรุ่งเรือง และเรียกตามความเจริญว่า “วัดศรีเรืองบุญ” ด้วยความเชื่อถึงความรุ่งเรืองที่เกิดแก่ชาวบ้าน (วรรณช สุทรวิณิต, 2560: 13)

44. วัดส้มเกลี้ยง

ประวัติความเป็นมา วัดส้มเกลี้ยง (บางใหญ่) ตั้งอยู่ที่ ตำบลบางแม่นาง อำเภอบางกรวย จังหวัดนนทบุรี สร้างเมื่อ ปี พ.ศ. 2223 สมัยกรุงศรีอยุธยา ภายในวัดมีอาคารเสนาสนะต่าง ๆ อาทิ อุโบสถ อยู่ด้านทิศตะวันออก และใกล้กับอุโบสถมีวิหารหลวงพ่อดโต เป็นพระพุทธรูปสมัยอยุธยา เป็นพระพุทธรูปปางมารวิชัยปูนปั้นปิดทอง ภายในวัดเป็นที่ประดิษฐานของหลวงพ่อบุญรอด เป็นเจดีย์สี่ห้องที่ถูกสร้างขึ้นติดกัน 3 เจดีย์ ได้แก่ เจดีย์ของพระอธิการติ พระอุปัชฌาย์สงฆ์ วัดนี้มี อธิการโปีะ เป็นเจ้าอาวาส และได้บรรจุอัฐิไว้ ศาลาการเปรียญเป็นศาลาชั้นเดียวยกขึ้นสูงทำด้วยไม้ ทั้งหลังสร้างขึ้น ปี พ.ศ. 2491 หอสวดมนต์เป็นหอเก่าแก่ สร้างขึ้น ปี พ.ศ. 2477 เป็นเรือนไม้ 2 ชั้น ทรงปั้นหยา ปัจจุบันเจ้าอาวาสพระปลัดชัยวัฒน์ สุขชาติ (ศรีพวงศรีไฉ) เป็นผู้ดูแลวัด (ศิลปากร, กรม. 2542: 19)

45. วัดปามณีกาญจน์

ประวัติความเป็นมา วัดปามณีกาญจน์ ตั้งอยู่ที่ตำบลศาลากลาง อำเภอบางกรวย จังหวัด นนทบุรี สืบเนื่องจากช่วงเมื่อ เดือนธันวาคม พ.ศ. 2545 คราวเตรียมงานฉลองเจดีย์พิพิธภัณฑสถานหลวงปู่

เสาร์ กนตสีโล ฌ วัดดอนธาตุ บ้านทรายมูล ตำบลทรายมูล จังหวัดอุบลราชธานี พระอาจารย์
 สาคร ธัมมาวุธ เจ้าอาวาสวัดเวฬุวัน ได้รับมอบหมาย ให้รับหน้าที่ติดต่อประสานงานทั้งระหว่าง
 หน่วยงานต่าง ๆ ที่เกี่ยวข้อง ในการนี้พระอาจารย์สาคร ธัมมาวุธ ต้องเดินทางระหว่างจังหวัด
 กาญจนบุรีกับจังหวัดอุบลราชธานีบ่อยครั้ง อีกทั้งยังต้องติดต่อประสานงานกับหน่วยงานต่าง ๆ ซึ่ง
 ส่วนใหญ่มีที่ทำการอยู่ในกรุงเทพฯ จึงต้องพำนักพักแรมในกรุงเทพฯ ท่านจึงพิจารณาเห็นว่าต้องหา
 สถานที่พักที่เหมาะสมสำหรับพระภิกษุสามเณร สังกัดธรรมยุต ในกรุงเทพฯ จึงได้ปรารภเรื่องนี้ในหมู่ลูก
 ศิษย์ของท่าน เวลานั้นลูกศิษย์ท่านหนึ่ง ได้นำความไปปรึกษากับกลุ่มญาติ อันประกอบด้วย ม.ร.ว.
 วรณดี มณีกาญจน์ นายสันติ มณีกาญจน์ อดีตผู้ว่าราชการจังหวัดเลย และจังหวัดหนองคาย นางสาว
 ชูพักตร์ มณีกาญจน์ นางบุญล้อม มณีกาญจน์ และลูก ๆ ของนายประสิทธิ์ มณีกาญจน์ มีความเห็น
 พ้องต้องกันว่า สมควรถวายที่ดินผืนดังกล่าวเพื่อก่อสร้างวัดในสังกัดธรรมยุต เพื่อเป็นสถานที่พัก
 ปฏิบัติธรรม และประกอบศาสนกิจในบวรพระพุทธศาสนาต่อไป ซึ่งอาจารย์สาครได้ให้นามวัดแห่งนี้
 เพื่อเป็นที่ระลึกแก่กุศลธรรม แก่ตระกูลมณีกาญจน์ที่มีจิตรศรัทธาถวายที่ดินว่า “วัดปามณีกาญจน์”

การดำเนินการก่อสร้างจึงได้เริ่มต้นขึ้น เมื่อวันที่ 27 พฤศจิกายน พ.ศ. 2546 โดยรวบรวม
 จตุปัจจัยจากผู้มีจิตศรัทธา สร้างสถานที่พำนักอาศัยและปฏิบัติธรรม ได้ร่วมกันจัดซื้อที่ดินเพิ่มเติมเพื่อ
 ขยายเนื้อที่ของวัดจนกว้างขวาง ในการปฏิบัติธรรม เจริญจิตภาวนา และจัดโครงการเกี่ยวเนื่องที่เป็น
 ประโยชน์ในปัจจุบัน (ศิลปากร, กรม. 2544: 3)

46. วัดใหม่ผดุงเขต

ประวัติความเป็นมา วัดใหม่ผดุงเขต ตั้งอยู่ที่ตำบลปลายบาง เป็นวัดที่ชาวบ้านช่วยกัน
 สร้างบูรณะจากการบริจาคที่ดินของ “ขุนผดุงเขต” กำนันตำบลศาลากลางสมัยนั้น ถวายที่ดินเพื่อสร้างวัด
 เริ่มจากเป็นสำนักสงฆ์เล็ก ๆ โดยมี “พระสงวน ภาโม” เป็นผู้ดูแลด้วยความศรัทธาของสาธุชน และ
 ความมุ่งมั่นของท่านจึงได้ตั้งวัดขึ้น ในปีพ.ศ. 2470 และกระทรวงศึกษาธิการยกให้เป็นวัด ในปีพ.ศ. 2480
 ในช่วงแรก ๆ คนทั่วไปมักเรียกชื่อวัดตามผู้สร้าง คือ “วัดใหม่ตาเข้มบ้าง วัดขุนผดุงบ้าง” จนในที่สุด
 ได้ตั้งชื่อเป็นทางการคือ วัดใหม่ผดุงเขตจนถึงปัจจุบัน (ศิลปากร, กรม. 2544: 5)

บทที่ 4

ภูมินามของวัดในอำเภอบางกรวยจังหวัดนนทบุรี

ตามโครงสร้างภาษาและความหมาย

4.1 ความนำ

นามวัดในอำเภอบางกรวย จังหวัดนนทบุรี มีจำนวน 46 นามวัด ในการศึกษาครั้งนี้ พิจารณานามวัด ที่นับเฉพาะจำนวนนามวัดไม่ซ้ำกัน และที่ประกาศจัดตั้งจากสำนักงานพระพุทธศาสนาแห่งชาติ โดยพิจารณาจากคำขยายตามลักษณะทั่วไปของไวยากรณ์ไทย โดยมีองค์ประกอบหน่วยวลีหรือคำเป็นคำหลัก – คำขยายเท่านั้น

4.2 ภาษาที่มาของนามวัด

นามวัดในอำเภอบางกรวย จังหวัดนนทบุรี มีที่มาของการตั้งนามจากภาษาไทยทั้งสิ้น การพิจารณานามที่เป็นภาษาไทยในที่นี้จะหมายถึง ภาษาที่อยู่ในภพคติของคนไทยว่าเป็นภาษาไทย ซึ่งไม่ว่าจะเป็นภาษาไทยถิ่นใดก็ตาม รวมถึงภาษาต่าง ๆ ที่เข้ามาในภาษาไทยเป็นเวลานาน ๆ จนยากที่คนไทยทั่วไปจะแยกออกกว่าเป็นภาษาของประเทศใด เช่น ภาษาบาลี สันสกฤต ภาษาเขมร ภาษามอญ ฯลฯ ในที่นี้จะพิจารณาว่าเป็นภาษาไทยด้วย

4.3 โครงสร้างคำในนามวัด

โครงสร้างของคำ นามวัดในอำเภอบางกรวย จังหวัดนนทบุรี ประกอบด้วยคำมูลคำเดียวคำมูลสองคำ คำมูลสามคำ คำมูลสี่คำ คำมูลห้าคำ และคำมูลหกคำ นามที่เป็นคำมูลหนึ่งคำ พบว่าประกอบด้วยพยางค์หนึ่งพยางค์ หรือหลายพยางค์ก็ได้ ในที่นี้กำหนดนับตามความหมาย โดยจำนวนนามวัดทั้ง 46 นามวัด ในอำเภอบางกรวย จังหวัดนนทบุรี แสดงดังตารางต่อไปนี้

ตารางที่ 4.1 จำนวนนามวัดที่มีโครงสร้างทางภาษาที่แตกต่างกันตามจำนวนที่นับตามความหมาย

จำนวนคำมูล	จำนวนนามวัด	ร้อยละ
หนึ่งคำ	14	30.43
สองคำ	21	45.65
สามคำ	8	17.39
สี่คำ	2	4.40
ห้าคำ	1	2.18
รวม	46	100

1) นามวัดที่ประกอบด้วยคำมูลคำเดียว

นามวัดที่ประกอบด้วยคำมูลคำเดียวจะแสดงถึง นามบุคคล เช่น ผู้สร้างวัด (วัดกล้วย) ตั้งชื่อเรียกของการเดินทางขึ้นหรือลงทางท่าเรือ (วัดท่า) มีลักษณะพื้นที่เดิมเป็นด้ามขวาน (วัดจันทร์) นามต้นไม้ (วัดไทร) ต้นไม้ชนิดกอ ถ้าไม่มีนาม (วัดรวก) ทางแยกลำน้ำ (วัดแพรก) การเดินทางน้ำที่เชื่อมมากด้วยเป็นทางสองแพร่งของแม่น้ำ (วัดชโล) เป็นต้น

2) นามวัดที่ประกอบด้วยคำมูลสองคำ

นามวัดที่ประกอบไปด้วยคำมูลสองคำขึ้นไป จะมีลักษณะการสร้างคำ โดยการนำคำมูลที่มีอยู่เดิมมาประสมกัน ให้มีความสัมพันธ์ทางไวยากรณ์ คือคำแรกเป็นคำหลัก คำที่สองเป็นคำขยาย ตามโครงสร้างวลีในไวยากรณ์ไทยทั่วไป

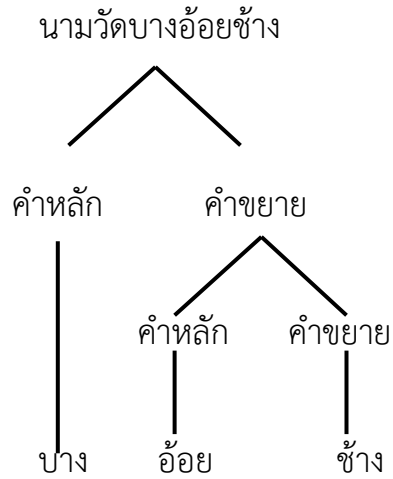

จากภาพที่ 4.1 จะเห็นว่า คำหลักที่พบจะแสดงถึง สัตว์ และกริยา (เช่น วัดโคนอน) ลักษณะพืช ต้นไม้ เช่น (วัดโพธิ์เอน วัดสักใหญ่ วัดโพธิ์เผือก วัดบางค้อ วัดส้มเกลี้ยง) นามบุคคล (วัดแก้วฟ้า) อุปกรณ์ภาชนะ เช่น (วัดช่องพลู วัดกระโจม) ภูมิประเทศแม่น้ำที่เชื่อมมาก (วัดชโล) แสดงพื้นที่อาณาเขต (วัดสวนใหญ่ วัดโบสถ์บน วัดอุทยาน วัดสนามใน) สะท้อนถึงเชื้อชาติจีนที่มาอยู่รวมกันเป็นคนไทย (วัดไทยเจริญ)

3) นามวัดที่ประกอบด้วยคำมูลสามคำ

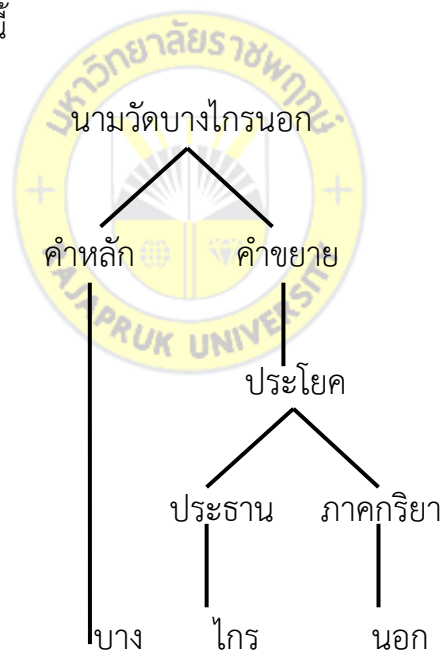
นามวัดที่ประกอบด้วยคำมูลสามคำ สร้างจากการนำคำมูลมาประสมกัน เช่นเดียวกับคำในส่วนแรก แสดงลักษณะความหมายคล้ายกัน นามวัดประกอบด้วยคำมูลสองคำ โดยคำมูลคำแรกเป็นคำหลัก และมีคำที่สอง และ/หรือ คำที่สาม ขยายดังนี้

(1) คำที่สองประกอบคำที่สามเป็นหนึ่งคำแล้วจึงขยายคำที่หนึ่ง เช่น วัดโพธิ์บางโอ วัดบางอ้อยช้าง วัดบางไทรใน วัดบางไทรนอก วัดใหม่ผดุงเขต วัดละมุดใน วัดศรีเรืองบุญ หรืออื่น ๆ แสดงแผนภาพได้ดังนี้

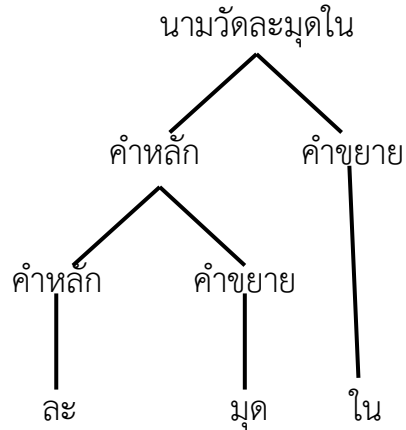
ภาพที่ 4.2 นามวัดที่ประกอบด้วยคำมูลสามคำ

(2) คำมูลที่มาประกอบกันยังแสดงวากยสัมพันธ์ประโยคด้วย เช่น วัดบางไทรนอก วัดบางไทรใน วัดสนามใน แสดงแผนภาพได้ดังนี้

ภาพที่ 4.3 นามวัดที่มีความสัมพันธ์ของคำเกิดเป็นประโยค

(3) คำมูลคำที่หนึ่ง และคำที่สองประสมกันเป็นคำหลักก่อนแล้ว จึงขยายด้วยคำที่สาม เช่น วัดละมุดใน วัดศรีเรืองบุญ แสดงแผนภาพได้ดังนี้

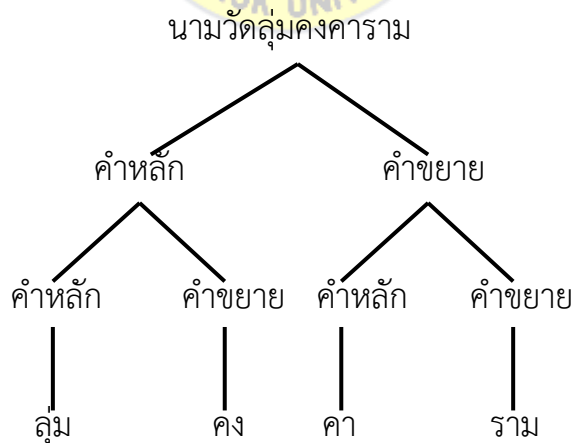

ภาพที่ 4.4 นามวัดที่มีคำมูลเป็นคำหลัก

(4) นามวัดประกอบด้วยคำมูลสี่คำ

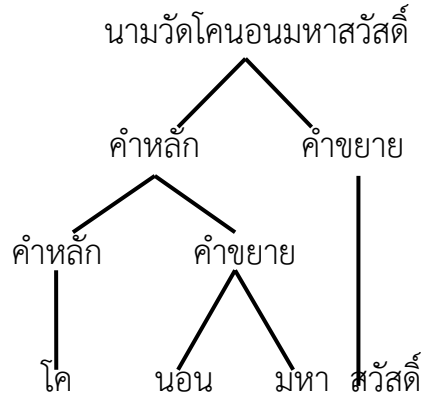
นามวัดที่ประกอบด้วยคำมูลสี่คำ ซึ่งคำในส่วนแรกจะแสดงลักษณะความหมาย เช่นเดียวกับนามวัดที่ประกอบด้วยคำสองคำ สามคำ โดยมีคำอื่นขยายบ่งความเฉพาะเจาะจงมีดังนี้

คำที่หนึ่งประสมคำที่สอง คำที่สามประสมคำที่สี่ คำประสมที่ได้จากชุดหลังขยายคำประสมที่ได้จากชุดแรก เช่น วัดลุ่มคงคาราม วัดโคนอนมหาสวัสดิ์ แสดงแผนภาพได้ดังนี้

ภาพที่ 4.5 นามวัดที่ประกอบด้วยคำมูลสี่คำ

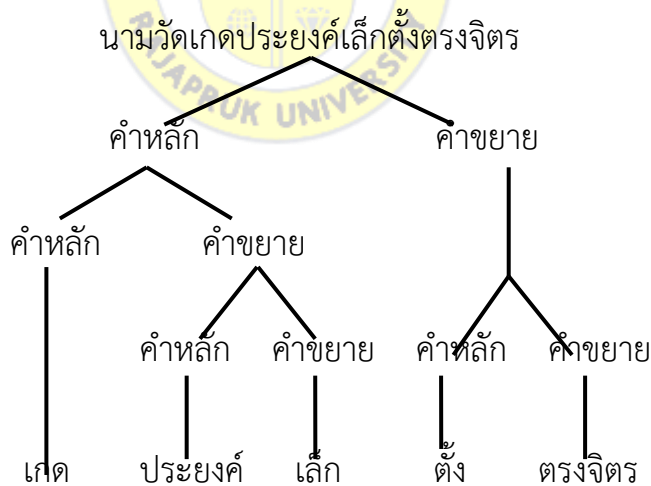
คำที่สองประสมคำที่สามและคำที่สี่ เป็นคำขยายของคำที่หนึ่ง แล้วทั้งหมดขยายเป็นประโยค เช่น วัดโคนอนมหาสวัสดี แสดงแผนภาพได้ดังนี้

ภาพที่ 4.6 นามวัดที่มีคำที่สาม และที่สี่ขยายคำที่หนึ่ง และคำที่สอง

(5) นามวัดประกอบด้วยคำมูลห้าคำ

นามวัดประกอบด้วยคำมูลห้าคำ พบจำนวนหนึ่ง นาม คือ วัดเกตประยงค์เล็กตั้งตรงจิตร ที่นำมารวมคำมูลคำที่สอง และคำที่สาม สื่อความหมายถึงชื่อนามสกุลของบุคคล และเมื่อรวมคำที่สาม คำที่สี่ และคำที่ห้าแล้ว มีความสัมพันธ์ในความหมายได้ชัดเจน มีวากยสัมพันธ์ แสดงแผนภาพได้ดังนี้

ภาพที่ 4.7 นามวัดที่ประกอบด้วยคำมูลห้าคำ

จากภาพที่ 4.1 – 4.7 พบว่าภูมินามวัดตามโครงสร้างของภาษาทั้ง 46 นามวัด มีลักษณะของคำมูลตั้งแต่ 1 คำขึ้นไป ถึง 5 คำ โดยมีลักษณะจำนวนคำ 2 คำ มากที่สุด ถึงนามวัด 21 วัด รองลงมา มีจำนวน 1 คำ 14 นามวัด รวมเป็น 35 นามวัด จากจำนวน นามวัด 46 นามวัด คิดเป็นร้อยละ 76.08

4.4 ความหมายของนามวัดในอำเภอบางกรวย จังหวัดนนทบุรี

นามวัดในอำเภอบางกรวย จังหวัดนนทบุรี สามารถจำแนกได้ตามความหมายเป็นกลุ่มต่าง ๆ ซึ่งสามารถสะท้อนให้ภาพกว้าง ๆ ของภูมิประเทศ สิ่งแวดล้อมวิถีชีวิตความเป็นอยู่ และสังคมวัฒนธรรมของคนอำเภอบางกรวย จังหวัดนนทบุรี กล่าวคือ เป็นนามที่เกี่ยวกับลักษณะภูมิศาสตร์ ได้แก่ แหล่งน้ำ เช่น ลุ่มคลองคาราม ชลอ พืชพันธุ์ธรรมชาติ ป่าเขา เช่น ไทร โพธิ์ รวก ยางป่า กลุ่มสัตว์ ได้แก่ ช้าง กระบือ โค สิ่งของ เช่น กระบวย กระโจม บุคคลเช่น กล้วย แก้วฟ้า อาชีพ เช่น สวน ความเป็นศิริมงคล เช่น ศรี เรือง เชื้อชาติ เช่น ไทย เจริญ แพรก ในการจำแนกกลุ่มความหมายของนามวัดจะพิจารณาเฉพาะคำมูลที่สามารถให้ความหมายของคำโดยลำพัง นอกจากนี้จะพิจารณานับรูปคำที่แตกต่างกัน ถึงแม้จะมีความหมายเหมือนกันก็ตาม ดังตารางต่อไปนี้

ตารางที่ 4.2 จำแนกนามวัดตามกลุ่มความหมาย

ลำดับที่	กลุ่มความหมาย	จำนวนนามวัด	ร้อยละ
1	ต้นไม้ และป่า	13	28.26
2	พื้นที่อาณาเขต สถานที่	12	26.08
3	บุคคลและนามสกุล	10	21.73
4	สัตว์ต่างๆ	3	6.52
5	ลักษณะภูมิศาสตร์ของพื้นที่น้ำ แหล่งน้ำ	2	4.34
6	เชื้อชาติ	2	4.34
7	สิ่งของ	2	4.34
8	ความเป็นศิริมงคล	1	2.17
รวม		46	100

หมายเหตุ: มีจำนวนวัดซ้ำกัน 1 แห่ง นับรวมเป็น 46 นามวัด

จากตารางที่ 4.2 พบว่า นามวัดในอำเภอบางกรวย จังหวัดนนทบุรี มีการตั้งนามตามต้นไม้ ป่าไม้ มากที่สุดถึงร้อยละ 28.26 และเป็นการตั้งนามตามพื้นที่อาณาเขตสถานที่ ถึงร้อยละ 26.08 รองลงมาตั้งนามตามบุคคลและนามสกุลถึงร้อยละ 21.73 การตั้งนามสัตว์ต่าง ๆ ที่ใช้ในอดีตร้อยละ 6.52 ตั้งตามแหล่งน้ำที่เป็นประวัติศาสตร์ของพื้นที่ การรวมเชื้อชาติ และอาชีพร้อยละ 4.34 และการตั้งนามเพื่อความเป็นศิริมงคลร้อยละ 2.17 การตั้งนามในกลุ่มความหมายต่าง ๆ นำเสนอในรายละเอียดต่อไปนี้

ตารางที่ 4.3 นามวัดในอำเภอบางกรวย จังหวัดนนทบุรี ที่ตั้งตามนามต้นไม้ และป่าไม้

ลำดับที่	นามวัด (ต้นไม้และป่า)	ความหมาย	ความสัมพันธ์กับนามวัดที่เรียก
1	โตนด (ซ้ำ 2 วัด)	ต้นตาล	โตนด ก่อนตั้งเป็นชุมชนไม่มีชื่อของสถานที่ จึงใช้คำว่า โตนด เป็นชื่อสิ่งก่อสร้างถนน และวัด
2	พิกุลทอง	ต้นไม้ดอก มีกลิ่นหอม เหลืองดังทอง	ผู้อพยพได้ใช้พื้นที่ในการอยู่อาศัย จึงได้ระลึกถึงความร่มเย็นเมื่อมาตั้งรกรากอยู่
3	สวนใหญ่	ดงป่าหนาทึบ	พื้นที่เป็นป่าดิบหนาทึบ มีขนาดพื้นที่สวนป่าใหญ่ทั้งป่าไม้ และผลไม้ขนาดกว้างมาก
4	โพธิ์เผือก	ต้นโพธิ์อาศัย	อยู่อาศัยร่มเย็นภายใต้ต้นไม้ใหญ่และมีต้นโพธิ์ขนาดใหญ่ที่สุดในบริเวณนั้น
5	ไทร	ต้นไทรอาศัย	ความอุดมสมบูรณ์ ตั้งชื่อวัดเป็นการระลึกถึงความร่มเย็นของต้นไทรที่อยู่อาศัยอุดมสมบูรณ์
6	อ้อยช้าง	ต้นอ้อย	สถานที่ปลูกต้นอ้อยช้าง เพื่อนำไปเลี้ยงช้างในการศึกในสมัยกรุงศรีอยุธยา
7	รวก	ป่าไผ่ อยู่รวมเป็นกลุ่ม	สถานที่ก่อตั้งเคยเป็นพื้นที่ป่าไผ่ กอหนาแน่นและอุดมสมบูรณ์ (รวมกันเป็นกลุ่ม)
8	โพธิ์เอน	ต้นไม้อาศัย	ดินแดนต้นโพธิ์ทะเลที่มีผืนแผ่นดินยาวจรดเขตริมน้ำจึงเลียงคำเป็นโพธิ์เอน
9	ขนุน	ผลไม้ ให้การเลี้ยงดู ชีวิต	ชื่อไม้ผลดกหนาในชุมชน เป็นผลไม้ที่อุดมสมบูรณ์ ก่อนตั้งเป็นชุมชน
10	จำปา	ต้นไม้ดอก สีเหลือง	จำปาชื่อไม้ดอกที่สวยงาม ต้องการระลึกถึงความสุข ความสวยงาม ที่ได้มาอาศัยร่วมกัน
11	ตะเคียน	ต้นไม้ แห่งความยั่งยืน	ได้ใช้พันธุ์ไม้ก่อสร้างบ้านเรือนอยู่อาศัย ระลึกถึงป่าที่ให้คุณประโยชน์
12	ละมุดใน	ผลไม้ ที่งดงาม	สถานที่ตั้งทัพได้อยู่อาศัยในป่าผลไม้งดงามที่อุดมสมบูรณ์ ใช้พืช ผลไม้ ประทับชีวิตผู้อพยพมาจากกรุงศรีอยุธยา

ตารางที่ 4.3 นามวัดในอำเภอบางกรวย จังหวัดนนทบุรี ที่ตั้งตามนามต้นไม้ และป่าไม้ (ต่อ)

ลำดับที่	นามวัด (ต้นไม้และป่า)	ความหมาย	ความสัมพันธ์กับนามวัดที่เรียก
13	ยางป่า	ป่าแห่งต้นไม้	สถานที่รกร้างแนวป่าใช้เป็นที่ตั้งทัพและได้อาศัย แนวป่าหลบภัยสงคราม

จากตารางที่ 4.3 พบว่า นามวัดในอำเภอบางกรวย จังหวัดนนทบุรี ตั้งจากพื้นที่และสถานที่
ชาวบ้านเคยอยู่อาศัย ให้อาหารสมบูรณ์เลี้ยงชีวิตให้อยู่รอดปลอดภัย จากการอพยพจากศึกสงคราม
อยู่ร่มเย็นเป็นสุข จึงเรียกนามวัด สถานที่ต่าง ๆ เพื่อเป็นอนุสรณ์ในการมีชีวิตรอดจากภัยสงครามครั้ง
ที่อพยพมาจากกรุงศรีอยุธยา

ตารางที่ 4.4 นามวัดในอำเภอบางกรวย จังหวัดนนทบุรี ที่ตั้งนามตามอาณาเขต สถานที่

ลำดับที่	นามวัด (อาณาเขต/ สถานที่)	ความหมาย	ความสัมพันธ์กับนามวัดที่เรียก
1	ท่าบางสีทอง	บริเวณท่าเทียบเรือขึ้น ลง	เรียกตามสถานที่สัญจรทางน้ำที่มีความ สำคัญในสมัยก่อน
2	สนามนอก	บริเวณด้านนอก	เรียกตามอาณาเขตของการอยู่อาศัยที่เป็น พื้นที่โล่งเหมาะแก่การสร้างวัดที่มีพื้นที่ด้าน นอกทอดยาว
3	สนามใน	บริเวณด้านใน	เรียกตามอาณาเขตของการอยู่อาศัยที่เป็น พื้นที่โล่งเหมาะแก่การสร้างวัดที่มีพื้นที่ด้าน นอกทอดยาวมาสู่ด้านใน
4	สำโรง	ที่พักค้างคืน ที่นัดหมาย ที่รวมพล	เรียกตามการอยู่ร่วมกัน นัดหมายใช้ ปรึกษาหารือการทำกิจกรรม โดยแรก ๆ ปลูกเป็นโรงเล็ก ๆ
5	โคนอน	สถานที่เลี้ยงควาย	ใช้เรียกชื่อตามสถานที่ ที่ชาวบ้านนำวัวและ ควายมาผูกเลี้ยงไว้ เป็นแหล่งหญ้าที่อุดม สมบูรณ์

ตารางที่ 4.4 นามวัดในอำเภอบางกรวย จังหวัดนนทบุรี ที่ตั้งนามตามอาณาเขต สถานที่ (ต่อ)

ลำดับที่	นามวัด (อาณาเขต/สถานที่)	ความหมาย	ความสัมพันธ์กับนามวัดที่เรียก
6	ไกรนอก	บริเวณคลองแยก และบรรจบ	ใช้เรียกพื้นที่ตามคลองที่แยก จากแม่น้ำอ้อม และต้องการ ให้สอดคล้องกับบางไกรในที่มี เรื่องเล่าเกี่ยวกับไกรทอง
7	อุทยาน	ที่อยู่พระมหากษัตริย์	ใช้เรียกจากสถานที่เคยเป็นตำหนัก ที่ประทับของพระเจ้าอู่ทอง
8	โบสถ์บน	สถานที่สร้างโบสถ์เหนือลำน้ำ	เรียกตามสถานที่เคยเป็นสิ่งก่อสร้าง โบราณ คล้ายบ้าน และโบสถ์ หลบภัยสงคราม
9	หูช้าง	สถานที่คล้องช้าง	เป็นสถานที่อยู่ของโคลงช้าง เป็นจำนวนมาก และมีคนตายฝัง ยังสถานที่นี้จะมีเสียงเรียกทำให้ เวลากลางคืนโจษขานเรื่อง ผีดู จึงตั้งชื่อสถานที่ว่า หูไวย้ายเสียง เหมือนหูช้าง
10	ศรีประวัตติ	สถานที่เคยเรื่องเล่า ประวัติที่ดิงาม	ในอดีตเล่าขานกันว่าเป็นชื่อเดิมว่า ช่องลมด้วยเป็นพื้นที่กว้างใหญ่ บริเวณที่โล่ง อยู่อย่างสบายกลางทุ่ง ต่อมา ได้รับพระราชทานนามจาก พระบาทสมเด็จพระจุลจอมเกล้า เจ้าอยู่หัว (รัชการที่ 5) เป็น ศรีประวัตติ
11	ส้มเกลี้ยง	สถานที่เคยเป็นสวนส้ม ที่เคยตก และหนาแน่น	เป็นสวนส้มดั้งเดิมที่ชาวบ้านปลูกไว้ แต่ต่อมาถูกบุกรุกพื้นที่โล่งเตียน สถานที่สร้างวัดเคยเป็นที่ขึ้นชื่อของ ส้มเขียวหวาน (เดิมเรียกสวนใน)

ตารางที่ 4.4 นามวัดในอำเภอบางกรวย จังหวัดนนทบุรี ที่ตั้งนามตามอาณาเขต สถานที่ (ต่อ)

ลำดับที่	นามวัด (อาณาเขต/สถานที่)	ความหมาย	ความสัมพันธ์กับนามวัดที่เรียก
12	จันทร์	พื้นที่ด้ามขวานที่เหมือน แผนที่ประเทศไทย	มีความสัมพันธ์กับพื้นที่อยู่อาศัย ที่อุดมสมบูรณ์มีน้ำล้อมรอบงดงาม มากในอดีต ยามแสงจันทร์สาดส่อง มาที่โบสถ์นี้

จากตารางที่ 4.4 พบว่า นามวัดในอำเภอบางกรวย จังหวัดนนทบุรี ให้ความสำคัญ ใน
ความหมายของสถานที่ตั้งวัด จากการอยู่อาศัยของผู้คนทั้งพระมหากษัตริย์ และชาวบ้าน โดยใช้เรียก
ตามที่มีสัญลักษณ์ของด้านพื้นที่เป็นสื่อความหมายบอกเล่าเรื่องราวที่ผ่านมาในอดีต

ตารางที่ 4.5 นามวัดในอำเภอบางกรวย จังหวัดนนทบุรี ที่ตั้งตามนามบุคคล และนามสกุล

ลำดับที่	นามวัด (บุคคล และนามสกุล)	ความหมาย	ความสัมพันธ์กับนามวัดที่เรียก
1	กล้วย	ชื่อบุคคล คุณยายกล้วย ผู้สร้างวัด	เป็นวัดที่คุณยายกล้วย มีจิต ศรัทธาในการสร้างวัด
2	เกตประยงค์ ตั้งตรงจิตร	อนุสรณ์แก่ตระกูลตั้งตรงจิต ผู้สร้างบูรณะ และดูแลวัด	เรียกตามบรรพบุรุษที่สร้างวัด คุณยายเกต และลูกหลานใน ตระกูลตั้งตรงจิตร ช่วยกันดูแล บูรณะซ่อมแซมจึงตั้งชื่อวัดเป็น อนุสรณ์แก่ บรรพบุรุษ
3	โพธิ์บางโอ (โพธิ์เสนี) ใช้เรียกแบบชาวบ้าน กับชื่อทางราชการ	มี 2 ความหมาย - อาชีพसानโอน้ำแบบ โบราณที่ชาวบ้านสานเป็น รูปแบบต่างๆใช้ใส่สิ่งของ - ต้นสกุลเสนีย์บริษัท บูรณปฏิสังขรณ์จึงใช้ชื่อสกุล เป็นนามวัดโพเสนี	ที่จัดทำสัมพันธ์กับต้นสกุลเสนีย์ บริษัท ผู้บูรณะดูแลวัดและ รวบรวมคนในชุมชนที่ทำงานของ सानโอน้ำขึ้นทั้งหมดบ้านจนเกิด การเล่าขานถึง แต่เน้นที่สกุลเสนีย์ บริษัท

ตารางที่ 4.5 นามวัดในอำเภอบางกรวย จังหวัดนนทบุรี ที่ตั้งตามนามบุคคล และนามสกุล (ต่อ)

ลำดับที่	นามวัด (บุคคล และนามสกุล)	ความหมาย	ความสัมพันธ์กับนามวัดที่เรียก
4	สักใหญ่	สักใหญ่ในที่นี้หมายถึงผู้มีบุญบารมีศักดิ์ศรี	บุญบารมียิ่งใหญ่ของผู้สร้างในที่นี้หมายถึงพระเจ้าตากสินมหาราช
5	แก้วฟ้า	รำลึกถึงพระแก้วฟ้าโอรสองค์ใหญ่ของสมเด็จพระไชยราชาธิราช	ข้าราชการบริพารที่จงรักภักดีตั้งนามวัดตามชื่อพระแก้วฟ้า
6	ไกรใน	ระลึกถึงนายไกรทองซึ่งเป็นชาวสวนจังหวัดนนทบุรีไปเรียนวิชาอาคมและปราบจระเข้ที่เมืองพิจิตร	ลูกหลานนายไกรทองตั้งนามวัดเพื่อระลึกถึงนายไกรทองที่ไปปราบจระเข้ที่พิจิตรและตั้งหลักปักฐานอยู่ที่จังหวัดพิจิตร
7	ตะระเก	พ้นภัยจากโรคร้ายจากการที่พระเจ้าอยู่ทอมาตั้งทับบริเวณนี้หลังจากหนีโรคระบาด	เรียกนามให้มีความหมายถึงการพ้นภัยจากโรคร้ายเพราะพระเจ้าอยู่ทอตั้งทับบริเวณนี้ เป็นการรำลึกถึงบุคคลเป็นผู้นำพ้นภัย
8	สิงห์	บุคคลผู้สร้างวัด ชื่อนายสิงห์	คนในชุมชนตั้งนามวัดตามชื่อนายสิงห์บุคคลผู้มีจิตศรัทธาในการสร้างวัด
9	ปามณีกาญจน์	นามสกุลตระกูลมณีกาญจน์อดีตผู้ว่าราชการจังหวัดเลยและจังหวัดหนองคายผู้สร้างวัด	สร้างวัดขึ้นและตั้งนามวงศ์ตระกูลผู้สร้างเพื่อรำลึกถึงคุณงามความดีและผู้มีจิตศรัทธา
10	ใหม่ผดุงเขต	นามขุนผดุงเขตผู้บริจาคที่ดินสร้างวัด	สร้างวัดบนที่ดินของขุนผดุงเขตผู้บริจาคที่ดินให้จึงตั้งนามตามบุคคลเพื่อเป็นอนุสรณ์ แห่งวงศ์ตระกูล

จากตารางที่ 4.5 พบว่า นามวัดในอำเภอบางกรวย จังหวัดนนทบุรี ที่ตั้งตามนามบุคคลและนามสกุล ของบุคคลนั้น สะท้อนให้เห็นถึงคนในอดีตมีความเชื่อถือศรัทธาต่อบุคคลที่บริจาคที่ดินเพื่อสร้างวัด หรือผู้ปฏิสังขรณ์สร้างวัด ด้วยความเคารพให้เกียรติ และยกย่องในคุณงามความดีด้วยการตั้งวัดเพื่อสืบทอดอนุสรณ์ความดีงามให้บุคคลรุ่นหลังรู้จักต่อไป

ตารางที่ 4.6 นามวัดในอำเภอบางกรวย จังหวัดนนทบุรี ที่ตั้งตามนามสัตว์ต่าง ๆ

ลำดับที่	นามวัด (ชื่อสัตว์ต่าง ๆ)	ความหมาย	ความสัมพันธ์กับนามวัดที่เรียก
1	เชิงกระปือ	ทุ่งนาเลี้ยงวัว เลี้ยงควาย เป็นแหล่งอุดมสมบูรณ์	สัมพันธ์กับวิถีชีวิตความเป็นอยู่ในอดีตที่ผูกพันกับสัตว์ที่ใช้ทำไร่นา จึงตั้งนามวัดตามนามสัตว์ที่มีบุญคุณ
2	แดงประชาราษฎร์	ที่รวม ผูกวัวแดง ของชาวบ้าน	สัมพันธ์กับวิถีชีวิตของชาวบ้านที่อยู่ร่วมกัน นำวัวแดงมาผูกไว้ และใช้เวลาวัวกินหญ้าพูดคุยกันเป็นกลุ่มสังสรรค์
3	โคหนองมหาสวัสดิ์	ร่องรอยความคิดในการระลึกถึงสัตว์ใหญ่ที่ให้คุณในการประกอบอาชีพ	สัมพันธ์กับวิถีชีวิตของความเป็นอยู่ของคนในอดีตที่ระลึกถึงบุญคุณสัตว์ที่ให้อาชีพ

จากตารางที่ 4.6 พบว่า นามวัดในอำเภอบางกรวย จังหวัดนนทบุรี ตั้งนามตามสัตว์ต่าง ๆ จำนวน 3 วัด มีความหมายคล้าย ๆ กันคือ เป็นร่องรอยความคิดถึงบุญคุณของสัตว์ที่ให้อาชีพทำไร่นา เลี้ยงปากท้องของคนในอดีต ให้มีชีวิตที่สงบสุข และสัมพันธ์กับความเชื่อในการเรียกนามวัดเพื่อเป็นการระลึกถึง และสืบทอดต่อไปให้คนรุ่นหลังได้รับรู้ถึงสถานที่ในอดีตว่ามีสัตว์ประเภทใด

ตารางที่ 4.7 นามวัดในอำเภอบางกรวย จังหวัดนนทบุรี ที่ตั้งตามภูมิศาสตร์ของพื้นที่ และแหล่งน้ำ

ลำดับที่	นามวัด (ลักษณะภูมิศาสตร์ ของพื้นที่ และ แหล่งน้ำ)	ความหมาย	ความสัมพันธ์กับนามวัดที่เรียก
1	ชลอ	สายน้ำที่เขี้ยวกรวดต้องรอ หรือ “ซ้ารอ” ไหลไปตามน้ำ	สัมพันธ์กับความเป็นอยู่ใน ชีวิตประจำวัน ที่ต้องอาศัยทางเรือ ผ่านพื้นที่นี้ ต้องชลอในการเดินทาง
2	ลุ่มคงคาราม	น้ำท่วมถึงทั้งปี ที่ลุ่มอยู่อย่าง มั่นคงในความสุข	สัมพันธ์กับวิถีชีวิตความเป็นอยู่ใน ชีวิตประจำวันที่เกี่ยวข้องกับน้ำ

จากตารางที่ 4.7 พบว่า นามวัดในอำเภอบางกรวย จังหวัดนนทบุรี ที่ตั้งตามลักษณะ
ภูมิศาสตร์ของพื้นที่ และแหล่งน้ำ มีความหมาย และความสัมพันธ์ จำนวน 2 นาม คือวัดชลอ และวัด
ลุ่มคงคาราม แต่นามวัดทั้ง 2 วัด มีลักษณะ และความสัมพันธ์คล้ายกันคือ มีวิถีชีวิตความเป็นอยู่
เกี่ยวข้องกับ ลำน้ำ แม่น้ำ และสายน้ำ ที่ต้องพึ่งพาในอดีตทั้งใช้ดื่มกิน และสัญจรไปมาระหว่างกัน จึง
ตั้งนามวัดเป็นที่ระลึก

ตารางที่ 4.8 นามวัดในอำเภอบางกรวย จังหวัดนนทบุรี ที่ตั้งตามเชื้อชาติ

ลำดับที่	นามวัด (ตามเชื้อชาติ)	ความหมาย	ความสัมพันธ์กับนามวัดที่เรียก
1	ไทยเจริญ	คนจีนที่อยู่บริเวณนี้สร้างวัด ด้วยจิตศรัทธาคนไทยร่วมกัน พัฒนาให้เจริญรุ่งเรือง	สัมพันธ์ถึงเชื้อชาติจีน และเชื้อชาติ ไทย ที่อยู่ร่วมกันได้อย่างสงบสุข เจริญรุ่งเรือง
2	แพรค	มอญมาอยู่รวมกัน เป็นเหล่า เป็นแพรค	สัมพันธ์ถึงเชื้อชาติมอญที่เข้ามา ตั้งถิ่นฐานเป็นเหล่า เป็นแพรค และสร้างโบราณสถานในวัดไว้ อย่างสวยงาม

จากตารางที่ 4.8 พบว่า นามวัดในอำเภอบางกรวย จังหวัดนนทบุรี ที่ตั้งตามเชื้อชาติ ตามความหมายของวัดของไทยเจริญ และวัดแพรก มีความหมายถึงเชื้อชาติจีนและเชื้อชาติมอญ ร่วมกับคนไทยสร้างวัดขึ้นและสามารถอยู่ร่วมกันสร้างความเจริญรุ่งเรือง

ตารางที่ 4.9 นามวัดในอำเภอบางกรวย จังหวัดนนทบุรี ที่ตั้งตามสิ่งของหรือของใช้

ลำดับที่	นามวัด (ตามสิ่งของ หรือ ของใช้)	ความหมาย	ความสัมพันธ์กับนามวัดที่เรียก
1	กระโจมทอง	กระโจมที่สร้างขึ้นสำหรับเป็นที่ประทับพระเจ้าอู่ทอง	สัมพันธ์กับแนวคิด และความจงรักภักดีของชาวบ้านดั้งเดิม และระลึกถึงผู้มีพระคุณ กระโจมคือสัญลักษณ์ว่าเจ้านายผู้ใหญ่เคยมาพักที่นี่
2	ชองพลู	อุปกรณ์ที่คล้ายวัตถุจัดเป็นระเบียบ	สัมพันธ์กับแนวคิดของคนในอดีตที่อพยพมาจากอยุธยา และมีวิถีชีวิตกินหมาก กินพลู ตามวัฒนธรรมดั้งเดิม

จากตารางที่ 4.9 พบว่า นามวัดในอำเภอบางกรวย จังหวัดนนทบุรี ที่ตั้งตามสิ่งของหรือของใช้ที่สื่อความหมายสัมพันธ์กับนามวัดมี 2 วัด คือวัดกระโจมทอง ซึ่งเป็นที่ตั้งที่ประทับพักแรมของสมเด็จพระเจ้าอู่ทอง และวัดชองพลู มีความสัมพันธ์กับความรู้สึกของผู้คนระลึกถึงจากสิ่งของที่ปรากฏ

ตารางที่ 4.10 นามวัดในอำเภอบางกรวย จังหวัดนนทบุรี ที่ตั้งสื่อความหมายสิริมงคล

ลำดับที่	นามวัด (สื่อความหมาย สิริมงคล)	ความหมาย	ความสัมพันธ์กับนามวัดที่เรียก
1	ศรีเรืองบุญ	ความเจริญรุ่งเรืองของวัด	สัมพันธ์กับความเชื่อในความ เชี่ยวชาญของพระที่รักษาโรคพิษ สุนัขบ้าได้ และชื่อในเวชวิทยาคม ของพระในตำรายาต่าง ๆ ชาวบ้าน จึงช่วยกันสร้างวัดจนเจริญรุ่งเรือง

จากตารางที่ 4.10 พบว่า นามวัดในอำเภอบางกรวย จังหวัดนนทบุรี ที่ตั้งสื่อความหมาย
ความเป็นสิริมงคล มี 1 วัด มีความหมายถึงความเจริญรุ่งเรือง สัมพันธ์กับความเชื่อของคนในอดีต
จึงร่วมแรงร่วมใจกันสร้างวัดให้เจริญรุ่งเรือง และอาศัยอยู่ในชุมชนเดียวกันได้อย่างเป็นมิตรกัน

บทที่ 5

ความเชื่อของนามวัดที่มีต่อวิถีชีวิตคนในอำเภอบางกรวย จังหวัดนนทบุรี

5.1 ความเชื่อในการสร้างวัด

มูลเหตุของการสร้างวัด เป็นความเชื่อของคนโบราณในการสอนลูกหลาน ให้มีจิตใจ ตั้งใจ และเชื่อว่าหากได้สร้างวัดแล้วชีวิตจะไม่ตกต่ำ มีความศรัทธาแต่มีผลหมู่เทวดาทั้งหลาย เกิดภพใดก็จะ มีที่อยู่อาศัย และมีความเชื่อว่า หากมีการสร้างวัดขึ้น ต้องบอกบุญแก่ผู้อื่นที่เป็นมิตร ญาติ และผู้มีจิต ศรัทธา ร่วมกันบริจาคทรัพย์ตามกำลังศรัทธา สร้างวัดร่วมกัน และไม่ให้ใช้เงินตัวเองสร้างวัด คนเดียว เชื่อว่าจะต้องมีเหตุต้องเสียชีวิต เพราะบุญที่ได้จะมากเกินไปทำให้หมดทุกข์ หมดกรรมเร็วเกินไป ฤา เพราะคืออูบาย ต้องการให้เกิดการสร้างสามัคคี และทุกคนที่ร่วมกันสร้างจะมีบุญกุศลพร้อมกัน

การสร้างวัดในประเทศไทยนั้น นอกจากจะเป็นการสร้างตามคติโบราณดังกล่าวแล้ว ในเวลา ต่อมาก็ยังมีปัจจัยสำคัญหลักบางประการที่เป็นเหตุจูงใจ ไปสู่การสร้างวัด (อาณัติ อนันตภาค, 2552: 18) ดังนี้

1. สร้างเพื่อให้เป็นสิ่งคู่บ้านคู่เมือง เช่น วัดมหาธาตุกรุงเทพฯ วัดช้างล้อมศรีสะเกษนาลัย จังหวัดสุโขทัย
2. สร้างเพื่อให้เป็นวัดประจำวัง เช่น วัดเจดีย์เจ็ดแถว สุโขทัย วัดพระศรีสรรเพชญ์ จังหวัดพระนครศรีอยุธยา
3. สร้างขึ้นเพื่อให้เป็นวัดประจำรัชกาล เช่น วัดเบญจมบพิตรดุสิตวนารามราชวรวิหาร กรุงเทพฯ วัดราชประดิษฐสถิตมหาสีมารามราชวรวิหาร กรุงเทพฯ
4. สร้างขึ้นเพื่อเป็นอนุสรณ์ เช่น วัดไชยวัฒนาราม จังหวัดพระนครศรีอยุธยา วัดเฉลิมพระเกียรติวรวิหาร จังหวัดนนทบุรี
5. สร้างขึ้นบนพื้นที่เดิม ซึ่งเคยเป็นที่ถวายพระเพลิงพระศพ พระศพ หรือพระบรมศพ เช่น วัดพระราม จังหวัดพระนครศรีอยุธยา
6. สร้างขึ้น ณ ปรากฏการณ์สำคัญ เช่น วัดมหาธาตุ จังหวัดพระนครศรีอยุธยา
7. สร้างขึ้นตามคติประเพณีนิยมบางประการ เช่น วัดกุฎีดาว จังหวัดพระนครศรีอยุธยา วัดกัลยาณมิตร วรมหาวิหาร กรุงเทพมหานคร และวัดสมณโกฏฐาราม จังหวัดพระนครศรีอยุธยา

นอกจากนี้ ยังมีธรรมเนียม การสร้างราชธานีในสมัยโบราณนั้น จะต้องมียอดสำคัญ 3 วัด อยู่ในเมือง ได้แก่ วัดมหาธาตุ วัดราชบูรณะ และวัดราชประดิษฐ์ ซึ่งขณะนั้นกรุงรัตนโกสินทร์

(กรุงเทพมหานคร) ก็มีวัดมหาธาตุ และวัดราชบูรณะแล้ว (ขาดแต่วัดราชประดิษฐ์) พระบาทสมเด็จพระจอมเกล้าเจ้าอยู่หัว รัชกาลที่ 4 จึงโปรดเกล้าฯ พระราชทานนามวัดนี้ว่า วัดราชประดิษฐ์

ความเชื่อของนามวัดในอำเภอบางกรวย จังหวัดนนทบุรีที่มาจากเรื่องเล่าและหลักฐานทางประวัติศาสตร์ หนังสือที่รวบรวมไว้ โดยผู้วิจัยได้ลงพื้นที่พูดคุยกับชาวบ้านผู้ที่มีอายุตั้งแต่ 50 ปีขึ้นไป และนำข้อมูลมาวิเคราะห์ประกอบกับหลักฐานต่าง ๆ ซึ่งเป็นความเชื่อที่สืบทอดกันมาตั้งแต่ในอดีตจนถึงปัจจุบันก็ยังปรากฏอยู่ ทั้งสิ่งที่มีตัวตน และไม่มีตัวตน ในการดำรงชีวิตของชาวบ้านมีความเชื่อที่สะท้อนจากภูมินาม ดังนี้

5.1.1 ความเชื่อในภูมินามของวัดที่ตั้งจากต้นไม้ ป่าไม้ มีจำนวน 13 นามวัด ดังนี้

5.1.1.1 ภูมินามวัดโตนด (วัดที่ 1 บ้านแหลม ตำบลวัดชลอ อำเภอบางกรวย จังหวัดนนทบุรี) ชาวบ้านเล่าว่า วัดแห่งนี้แต่เดิมน่าจะเป็นพื้นที่โล่งคล้าย ๆ ทุ่งนาร้าง มีต้นตาลโตนดขึ้นโดยรอบเหมือนขอบเขตกันเป็นแนวเมื่อครั้งกรุงศรีอยุธยามีการอพยพ มาตั้งถิ่นฐานกันบริเวณนี้ จึงเกิดเป็นหมู่บ้านชุมชนอยู่อาศัยร่วมกัน จึงร่วมแรงร่วมใจกันสร้างวัดขึ้น เพื่อเป็นศูนย์รวมจิตใจโดยครั้งแรกตั้งเป็นชุมชนอพยพ

จากประวัติศาสตร์ (ศิลปากร, กรม. 2542: 11) ได้ระบุเป็นหลักฐานไว้ว่า กรมหลวงเสนีย์บริรักษ์ (ตันสกุล เสนีย์วงศ์) พระโอรสในกรมพระราชวังหลังทรงสร้างวัดนี้ในรัชกาลที่ 3 และสกุลเสนีย์วงศ์ ได้บูรณปฏิสังขรณ์วัด ในละแวกนี้ทั้งหมด (วัดโตนด วัดโพธิ์บางโอ) ชาวบ้านจึงร่วมด้วยช่วยกันบูรณะวัดขึ้นมาด้วยความเชื่อถึงบุญบารมีในการสร้างวัดตาม ชื่อสกุล บุคคลที่เป็นผู้นำ แต่ยังสืบทอดความเชื่อเรื่องความสงบร่มเย็นของต้นไม้ ป่า ที่อาศัยอยู่ และเชื่อว่า การตั้งชื่อวัดสะท้อนให้เห็นถึงเชื้อสายบุคคลที่มาอยู่ร่วมกัน

คุณวันดี จันทร์แจ่ม อายุ 72 ปี เล่าว่า ความเชื่อของภูมินามวัดนี้ เชื่อเรื่องต้นไม้ (โตนด - ต้นตาล ทำน้ำตาล) เชื่อในเทวดาประจำต้นไม้ที่ปกปักรักษาให้ชาวบ้านอยู่อย่างร่มเย็นเป็นสุข ต้นโตนดเป็นต้นตาลที่เปรียบเสมือนปกอาณาเขตชาวบ้านได้อาศัยร่วมกัน ชาวบ้านเล่าว่าแรก ๆ วัดนี้มีพิธีบูชาเสาไม้ใหญ่ของวัดหลังจากทำบุญวันพระใหญ่ ผู้เฒ่า ผู้แก่ดั้งเดิมจะนำข้าวตอกดอกไม้ (ดอกดาวเรือง) มาโปรยบริเวณโคนต้นไม้เสาใหญ่ของวัด ปัจจุบันประเพณีนี้ได้ถูกกลืนหายไป เป็นการทอดผ้าป่า ทอดกฐินประจำปีไปแล้ว (วันดี จันทร์แจ่ม, การสัมภาษณ์ส่วนบุคคล, 7 เมษายน 2561)

ภูมินามวัดโตนด (วัดที่ 2 ตำบลมหาสวัสดิ์ อำเภอบางกรวย จังหวัดนนทบุรี) เป็นวัดที่ได้รับพระราชวิสุงคามสีมา เมื่อปี พ.ศ. 2431 ในรัชกาลพระบาทสมเด็จพระพุทธยอดฟ้าจุฬาโลกมหาราช

คุณแก้ว นำโชค อายุ 68 ปี เล่าว่า วัดนี้เดิมทีเป็นทั้งป่าไม้นานาพันธุ์ และสวนผลไม้จะมีน้ำท่วมเป็นระยะ ชุมชนที่อยู่ดั้งเดิมน่าจะเป็นหลายเชื้อชาติ ที่หลัก ๆ เห็นจะเป็นจีนกับเชื้อชาติฮอลแลนด์มากที่สุด เพราะยังเหลือร่องรอยของวัฒนธรรมอยู่บ้าง ความเชื่อเกี่ยวกับวัดนี้ โดยส่วนตัว

แล้วมีความเชื่อเรื่องเจ้าที่ วิญญาณบรรพบุรุษ รวมถึงเทวดาอารักษ์ประจำป่า ด้วยยังมีการเซ่นไหว้เพื่อให้ผลผลิตที่เป็นพืชสวนกันอยู่ และภูมิใจในนามวัดนี้มาก (คุณแก้ว นำโชค, การสัมภาษณ์ส่วนบุคคล, 7 เมษายน 2561)

5.1.1.2 ภูมินามวัดพิกุลทอง เป็นวัดเก่าแก่ไม่ทราบประวัติผู้สร้าง ได้มีการบูรณะขึ้นใหม่อย่างดีในชั้นหลัง อาณาเขตของวัดติดลำคลองบางกอกน้อย มีสายน้ำทอดยาวจากแม่น้ำเจ้าพระยาลดเลี้ยวไปยังจังหวัดนนทบุรี

คุณนฤมล ในสังข์ อายุ 80 ปี เจ้าของร้านขายของชำ อยู่ในบริเวณติดกับวัดมากกว่า 50 ปี ขึ้นไป เกิดที่นี่เล่าว่า จำได้ถึงบรรพบุรุษเป็นชาวมอญที่ถูกกวาดต้อนมาในสมัยพระเจ้าอยู่หัว แต่เป็นเรื่องเล่าที่ไม่ค่อยเข้าใจนัก ทราบแต่ว่าได้อยู่ในบริเวณนี้และเข้าวัดทำบุญที่วัดนี้มาเป็นเวลานานตั้งแต่เด็ก ความภูมิใจที่คุณนฤมล กล่าวถึงนามวัดของพิกุลทองคือ เรือนปั้นหย่า 2 ชั้น ทรงไทยโบราณเป็นหอสดมภ์และอาคารปฏิบัติธรรม ความเชื่อเรื่องการนั่งสมาธิจะส่งผลบุญติดตามไปถึงชาติหน้า ความเชื่อเรื่องนามวัดพิกุลทอง บางตำนานมีเรื่องเล่าความเชื่อทางวรรณคดี แต่สิ่งที่ชาวบ้านบอกเล่าเป็นเสียงเดียวกันว่า คนในชุมชนแห่งนี้เชื่อเรื่องต้นไม้ ดอกไม้หอม ความร่มเย็นเป็นสุข ความสงบ และมักปลูกต้นพิกุลไว้บริเวณวัดและในบริเวณชุมชน เพื่อระลึกถึงภูมิหลังของการอยู่อาศัยตามวิถีชีวิตชาวบ้าน ชาวสวน อีกนัยหนึ่งที่คุณนฤมลได้ยินเรื่องเล่าจากบรรพบุรุษและผู้สูงอายุในชุมชน เล่าให้ฟังว่าเมื่อก่อนตอนสร้างวัดเสร็จ ดอกพิกุลจะออกดอกหอมจรจายไปทั่ว ดอกพิกุลเหลืองอร่ามประดุจทองที่ร่วงหล่นจากต้น (คุณนฤมล ในสังข์, การสัมภาษณ์ส่วนบุคคล, 7 เมษายน 2561)

5.1.1.3 ภูมินามวัดสวนใหญ่ เป็นวัดที่ตั้งอยู่ในสวนกลางดงไม้หนาแน่น ตามประวัติสร้างในสมัยพระบาทสมเด็จพระพุทธยอดฟ้าจุฬาโลกมหาราช (รัชกาลที่ 1)

คุณน้อย กาญจนศรี อายุ 79 ปี เล่าว่า วัดนี้แต่เดิมมีแต่ต้นไม้ใหญ่หลายชนิดขึ้นปกคลุมโดยทั่วไปมีเพียงศาลาหน้าวัดกับโบสถ์ สำหรับให้ชาวบ้านได้ร่วมสดมภ์ ร่วมกิจกรรมกับวัดในวันสำคัญต่าง ๆ ต่อมาชาวบ้านมีจิตศรัทธาร่วมกันสร้างกุฏิพระและสิ่งปลูกสร้างต่าง ๆ จนมีความมั่งคั่ง ร่มรื่น โดยส่วนตัวมีความเชื่อเรื่องภูมินามวัดสวนใหญ่เกี่ยวข้องกับเทวดาอารักษ์ป่าแห่งนี้ มีชาวบ้านได้โชคลาภจากต้นไม้ใหญ่หน้าวัด ตัวคุณตายน้อยก็เคยมีโชคเช่นกัน (คุณน้อย กาญจนศรี, การสัมภาษณ์ส่วนบุคคล, 7 เมษายน 2561)

5.1.1.4 ภูมินามวัดโพธิ์เผือก เป็นวัดที่ตั้งอยู่ในพื้นที่ของชาวสวนดั้งเดิม บริเวณวัดเป็นป่าหนาทึบ ต่อมาถูกชาวบ้านหักล้างถางพง เพื่อเป็นที่ทำมาหากินในการปลูกพืชทำสวน

พระอาณัติ อายุ 67 ปี เลขาเจ้าอาวาสวัดโพธิ์เผือกกรุ๊ปปัจจุบันเล่าว่า วัดนี้เป็นวัดดั้งเดิมของชาวบ้านไม่มีประวัติการก่อสร้าง แต่มีเรื่องเล่าว่าสร้างขึ้นในช่วงปลายกรุงศรีอยุธยา โบสถ์ของวัดโพธิ์เผือกเป็นที่เลื่อมใสศรัทธาของชาวบ้านในการปฏิบัติธรรม ความเชื่อของนามวัดโพธิ์เผือกชาวบ้าน

เชื่อว่าได้อยู่ภายใต้ร่มเงาผืนแผ่นดิน ทำมาหากินประกอบอาชีพประจวบอยู่ใต้ร่มไม้ที่ให้ร่มเงา และมีพระธรรมคำสั่งสอนช่วยเหลือเลี้ยงจิตใจให้คนในชุมชนแห่งนี้เจริญรุ่งเรือง ในที่นี้น่าจะหมายถึงคำว่าเผือก ซึ่งบางท่านเล่าว่าข้างเผือกหายากมาก แต่จะพบอยู่ในสถานที่นี้เพราะเคยเป็นป่า และเป็นที่อยู่ของข้างเป็นจำนวนมาก แต่ไม่ทราบหลักฐานความจริงที่แน่ชัด (พระอานัติ, การสัมภาษณ์ส่วนบุคคล, 7 เมษายน 2561)

5.1.1.5 ภูมินามวัดไทร เป็นวัดที่ตั้งขึ้นใหม่หลังจากมีการสร้างวัดชะลอ และวัดสำโรง ลักษณะของวัดจึงมีศิลปกรรมสมัยกรุงรัตนโกสินทร์ ในอดีตมีความร่มรื่นมากเป็นที่เลื่องลือถึงความขลังด้านการบนบานศาลกล่าว จากสิ่งศักดิ์สิทธิ์

คุณแดง พูนผล อายุ 75 ปี เกษตรกรตัวอย่างในชุมชน เล่าว่าเกิดที่ตำบลวัดชะลอ และวิ่งเล่นในสวนแห่งนี้มาตั้งแต่เด็ก จำความได้ว่าพื้นที่บริเวณรอบวัดร่มรื่น มีไม้ใหญ่เป็นแนวป่ากับสวนของชาวบ้าน ชาวบ้านจะเชื่อเรื่องเจ้าป่ากับเทวดาประจำต้นไม้ ตอนเด็ก ๆ เคยป่วยป่วยจะฝนยาจากรากไม้ให้กิน 2 - 3 วัน จะหายสนิท ไม่เข้าใจว่าเป็นต้นไม้ชนิดใด แต่ก็ใช้รักษาใช้เรื่อยมาจนปัจจุบัน อายุ 80 ปีแล้ว สิ่งเหล่านี้ถูกสังคมใหม่ ๆ เข้ามาเปลี่ยนแปลงหมดสิ้นจึงเหลือแต่เพียงคำบอกเล่าสู่รุ่นลูกหลาน (คุณแดง พูนผล, การสัมภาษณ์ส่วนบุคคล, 9 เมษายน 2561)

5.1.1.6 ภูมินามวัดบางอ้อยช้าง เป็นวัดที่มีบทบาทสำคัญเกี่ยวข้องกับประวัติศาสตร์ไทยเป็นอย่างมาก ในสมัยรัตนโกสินทร์ตอนต้นที่พระครูนวกรรม โกศล อดีตเจ้าอาวาสวัดบางอ้อยช้าง ได้อัญเชิญพระศรีศาสดาพระพุทธรูปประจำเมืองพิษณุโลกองค์หนึ่งที่ประดิษฐานร่วมกับพระพุทธรูปชินราชและพระพุทธรูปชินสีห์ที่เมืองพิษณุโลก มาประดิษฐานที่วัดบางอ้อยช้าง พร้อมกับพระพุทธรูปหลวงพ่อร่วง และพระพุทธรูปบาทจำลองจากเมืองพิษณุโลก มาประดิษฐานที่วัดบางอ้อยช้างพร้อมกับพระศรีศาสดา

ผู้ใหญ่ดำ (ธีรวัฒน์ กลีบผึ้ง) อายุ 59 ปี ได้เล่าว่า วัดนี้ตามคำบอกเล่าดั้งเดิมพื้นที่บริเวณนี้เป็นป่าทึบและเคยเป็นแหล่งปลูกต้นไม้สำหรับสัตว์ป่าอย่างอุดมสมบูรณ์ ด้วยความสมบูรณ์ของดินดีจึงปลูกต้นไม้และนำไปเลี้ยงโคลงช้างที่ไปทำศึกพระนครศรีอยุธยา ซึ่งเข้าใจว่าน่าจะเป็นกลุ่มแม่ทัพหน้าที่อยู่พวยพมาอยู่ในบริเวณนี้ และร่วมศึกสงครามกับพม่าด้วย ส่วนชื่อบางน่าจะมาจากการกำหนดเขตแดน ประจวบกับอยู่ใกล้ลำคลอง เมื่อสร้างวัดจึงเรียกว่า วัดบางอ้อยช้าง ด้วยมีความเชื่อถึงความสามัคคีและความจงรักภักดีมีเหตุศึกสงครามของบ้านเมือง คนเก่าแก่เคยเล่าว่า วัดนี้พระเจ้าอุทุมพร เคยมาบวชอยู่ที่นี่ ความภูมิใจของคนในชุมชนวัดบางอ้อยช้าง และเกิดเป็นความเชื่อถึงบุญคุณของข้าง ในครายกทัพจับศึก และถือว่าข้างเป็นสัตว์ใหญ่ที่มีบุญคุณต่อผู้คนที่อยู่พวยพมาจากพระนครศรีอยุธยา

ในอาคารเรือนไทยไม้ 2 ชั้นของวัดบางอ้อยช้าง ภายในวัดซึ่งเคยเป็นอาคารเรียนพระปริยัติธรรมได้ปรับปรุงและตกแต่งอย่างงดงามเป็น พิพิธภัณฑ์วัดบางอ้อยช้าง ที่รวบรวมตุ้

พระไตรปิฎก ทิเบตธรรม คัมภีร์ไบเบิล สมุดข่อย ตำรายาต่าง ๆ สิ่งที่น่าสนใจมากที่สุดคือ การแสดงวิถีชีวิตของชุมชนดั้งเดิม สะท้อนถึงการบดยารักษาโรค โดยเฉพาะโรคห่าที่แพร่ระบาดใน สมัยก่อน และอุปกรณ์เครื่องใช้ของชาวสวนได้อย่างงดงามภายใต้การดูแลของผู้ใหญ่ดำ ดังนั้นความ เชื่อของนามวัดที่สอดคล้องกับประวัติศาสตร์ และเรื่องเล่าคือการตั้งชื่อวัดเพื่อระลึกถึงต้นอ้อยช้างที่ นำไปเลี้ยงช้างได้ดีที่สุด (คุณธีรวัฒน์ กลีบผึ้ง, การสัมภาษณ์ส่วนบุคคล, 9 เมษายน 2561)

5.1.1.7 ภูมินามวัดรวก เป็นการเรียกชื่อตามต้นไม้ที่ขึ้นหนาแน่นที่แตกแขนงให้ร่มเงา เคยเป็นวัดร้างมาก่อน ตามประวัติศาสตร์บันทึกไว้ว่าก่อนจะเป็นวัดสถานที่นี้เป็นแนวป่าไผ่ที่ร่มรื่นที่ อยู่อาศัยของไก่ และหมู่ป่าที่มากินใบไผ่และยอดไผ่

คุณแดง การเกิด อายุ 80 ปี เป็นคนดั้งเดิมที่อยู่บริเวณใกล้กับวัด เล่าว่าเห็นถึงความ เปลี่ยนแปลงของวัดนี้มาอย่างต่อเนื่อง เมื่อก่อนบริเวณนี้เป็นป่าไผ่เป็นที่ อาศัยอยู่กินอย่างอุดม สมบูรณ์ ทั้งปลาในน้ำลำคลองที่ใสสะอาด ความเชื่อของนามวัด คุณยายแดงเล่าว่าน่าจะเป็นความเชื่อ ที่หลวงพ่อร้อม เจ้าอาวาสรูปแรกที่มาบูรณะวัด จากวัดร้างให้เป็นที่อยู่ของพระ ด้วยท่านมีเวทมนต์ คาถารักษากระดูกแตก กระดูกหัก เป็นที่ยึดเหนี่ยวของชาวบ้าน จึงนำชื่อเรียกวัดขอความเห็นจาก หลวงพ่อร้อม เรียกวัดนี้ว่า “วัดรวก” ด้วยดั้งเดิมเป็นป่าไผ่และท่านรักษาลำซ้อ ลำกระดูกของ ชาวบ้าน เหมือนปล้องไผ่ที่ยึดติดกัน (คุณแดง การเกิด, การสัมภาษณ์ส่วนบุคคล, 9 เมษายน 2561)

5.1.1.8 ภูมินามวัดโพธิ์เอน การตั้งชื่อวัดนี้ไม่มีหลักฐานใดปรากฏแน่ชัดมีแต่ชาวบ้านที่ อายุ 80 ขึ้นไป เล่าว่าได้ยินเรื่องราวในอดีตบอกต่อกันมาว่า แต่เดิมสถานที่นี้เป็นลำคลองแยกของ ชาวสวนมีความอุดมสมบูรณ์ มีต้นโพทะเล ซึ่งเป็นพันธุ์ไม้ยืนต้นขนาดกลาง ทรงต้นพุ่มใบคล้ายใบโพธิ์ ดอกมีสีเหลือง ชอบขึ้นบริเวณริมตลิ่ง ชาวบ้านปลูกไว้กันตลิ่งพังจากถูกคลื่นเรือเซาะ ลำต้นขอ โพทะเลมักจะเอนลงชายน้ำ

คุณเผือก แจ่มจันทร์ อายุ 80 ปี เล่าว่าบริเวณนี้จะสวยงามร่มรื่นมาก ยิ่งเวลาไม่ดอก โดยเฉพาะต้นโพทะเลออกดอกจะงดงามมาก สมัยเด็ก ๆ จะชอบพายเรือเก็บดอกที่ลอยริมตลิ่ง มาลอยในโอ่งน้ำหลังบ้าน ความเชื่อที่ได้ยินมา มักจะกล่าวถึง เครื่องรางของขลัง ความเชื่อ ความศรัทธา ในการสร้างวัด และตั้งชื่อตามต้นโพทะเลที่เอนลงน้ำ ต่อมามีการเรียก และเขียนกัน หลากหลาย คุณสมใจ แจ่มจันทร์ ลูกสาวคุณยายเผือกเล่าว่า คำว่าโพธิ์จะเขียนเพี้ยนไป เพี้ยนมา ไม่สามารถหาคำแน่นอนได้พระลูกวัดที่มีความรู้จึงเขียนเป็นโพธิ์เอน ใช้เรียกชื่อวัดมาถึงปัจจุบันนี้ (คุณเผือก แจ่มจันทร์, การสัมภาษณ์ส่วนบุคคล, 9 เมษายน 2561)

5.1.1.9 ภูมินามวัดบางขนุน วันนี้เป็นแหล่งเรียนรู้เกี่ยวกับสถาปัตยกรรม จิตรกรรม และ ตำรายาไทยโบราณ ซึ่งปรากฏร่องรอยทางประวัติศาสตร์จากภาพจิตรกรรมฝาผนัง พระอุโบสถของวัด

ตั้งแต่สมัยรัชกาลที่ 3 ถึงรัชกาลที่ 4 เป็นภาพพุทธประวัติและภาพเทพชุมนุม ระเบียบแบบแผนจิตรกรรมยังคงยึดแบบจิตรกรรมตามประเพณี ผนังหุ้มกลองด้านหน้าเป็นภาพชนะมาร ผนังหุ้มกลองด้านหลังเขียนภาพเสด็จโปรดพระพุทธรูปและเสด็จลงจากดาวดึงส์ เทวโลก

คุณจารุวรรณ พุ่มสงวน อายุ 55 ปี ปลัดองค์การบริหารส่วนตำบลบางขุน อำเภอบางกรวย จังหวัดนนทบุรี เล่าว่าอีกสองสิ่งสำคัญที่ปรากฏเป็นประวัติศาสตร์ของวัดบางขุนคือ สมุดข่อย สรรพตำรา เช่น ตำรายา ตำรากฎหมาย โหราศาสตร์ และคัมภีร์ทางศาสนา เช่น พระมาลัยคำหลวง โดยเฉพาะอย่างยิ่ง สมุดข่อยภาพทศชาติจารึกสร้าง พ.ศ. 2334 เป็นปีที่ 9 ในรัชกาลพระบาทสมเด็จพระพุทธยอดฟ้าจุฬาโลกมหาราช และหอไตรกลางน้ำเป็นสถาปัตยกรรมสมัยอยุธยา ภายในมีภาพจิตรกรรมฝาผนัง และหลังบานประตูบานหน้าต่าง และความโดดเด่นของภูมิปัญญาในการสร้างหอไตรกลางน้ำเพื่อป้องกันมดปลวก ซึ่งดั้งเดิมแล้ววัดบางขุนอาจจะมีการเรียกนามวัดตามชื่อถนน หลักฐานปรากฏตามที่สุนทรภู่ได้สันนิษฐานไว้ในนิราศพระปฐม เมื่อพ.ศ. 2385 ในรัชสมัยพระบาทสมเด็จพระนั่งเกล้าเจ้าอยู่หัว (รัชกาลที่ 4) (นนทบุรี, จังหวัด. 2527: 22) ดังนี้

“บางขุนขุนกองมีคลองกว้าง
ว่าเดิมบางชื่อถนนเขาชนของ
เป็นเรื่องหลังครั้งคราวท้าวอุทอง
แต่คนร้องเรียกเพื่อนไม่เหมือนเดิม”

ความเชื่อเรื่องการสร้างวัด ชาวบ้านเชื่อว่าวัดบางขุนเคยเป็นชุมชนของคนกรุงศรีอยุธยาที่อพยพหนีภัยสงครามมาอาศัยอยู่ในเขตเมืองนนทบุรี เมื่อสงครามยุติลงบางกลุ่มก็เดินทางกลับ บางกลุ่มก็ตั้งรกรากทำมาหากิน โดยเฉพาะบริเวณชุมชนวัดบางขุน เป็นพื้นที่อุดมสมบูรณ์ไปด้วยไม้ผลนานาพันธุ์ ทั้งทุเรียน กระท้อน ส้มโอ มะม่วง มังคุด มะไฟ ขนุน

คุณจารุวรรณ พุ่มสงวน ปลัดองค์การบริหารส่วนตำบลบางขุนเล่าว่า คนเก่าแก่รุ่นปู่ ย่า ตา ยาย ได้เล่าสืบทอดกันมาว่าที่เรียกว่าวัดบางขุน ด้วยพื้นที่บริเวณก่อนสร้างวัดเป็นที่ตั้ง ผู้อพยพ และได้อาศัยขนุนที่มีความดกมากกินประทังชีวิตรวมถึงผลไม้อื่น ๆ ดังนั้น เมื่อชุมชนอยู่ร่วมกันหนาแน่นจึงร่วมแรงร่วมใจกันสร้างวัด เพื่อเป็นสถานที่นัดพบทำกิจกรรมต่าง ๆ ในการนั้นอาจจะมีรวมถึงการรักษาโรคห่าที่แพร่ระบาดเข้ามามากด้วย มีชาวบ้านได้ปลูกต้นสมุนไพรมะพร้าว และพระที่วัดนี้มีภูมิความรู้ด้านการรักษาโรคด้วยสมุนไพรมะพร้าวและปลูกต้นสมุนไพรมะพร้าวต่าง ๆ เป็นสวนหลังวัด

ในปัจจุบัน ความเชื่ออีกเรื่องที่เกี่ยวข้องกับวัดบางขุนคือ การรวมเชื้อชาติ และการระลึกถึงบรรพบุรุษดั้งเดิม จึงมีการปลูกกล้วยที่มีลักษณะเด่นเฉพาะ มีผลใหญ่มากและการอนุรักษ์ประเพณีการทำบุญด้วยกระทงใบตองสด เพื่อการสืบทอดเชื้อชาติมอญ และพม่าที่อพยพมาจากกรุงศรีอยุธยา

จากข้อมูลดังกล่าวสอดคล้องกับงานวิจัยของ (สำราญ จุช่วย, 2551: 15) ที่ค้นพบว่า คนบางชนุน ให้ความสำคัญกับใบกล้วย หรือใบตองสด เพราะเป็นส่วนหนึ่งในการดำเนินชีวิตเมื่อครั้งอยู่ในกรุงศรีอยุธยา (คุณจารุวรรณ พุ่มสงวน, การสัมภาษณ์ส่วนบุคคล, 10 เมษายน 2561)

5.1.1.10 ภูมินามวัดจำปา ตั้งอยู่ริมคลองในอดีตชาวบ้านใช้เป็นที่พักค้าขายทางเรือ วัดนี้สันนิษฐานจากประวัติศาสตร์ที่หลงเหลืออยู่ว่าเป็นวัดที่ใช้เป็นที่ตั้งรับผู้คนที่อยู่ตามลำน้ำเจ้าพระยา และขึ้นที่ท่าหน้า ตำบลบางคูเวียง บางส่วนล่องเข้าคลองบางกรวย และมาตั้งถิ่นฐานบริเวณป่ารกทึบแนวตลอดริมฝั่งคลอง (นนทบุรี, จังหวัด. 2527: 21)

พระอธิการ เจ้าอาวาส วัดจำปา อายุ 61 ปี เล่าว่าได้เข้ามาจำพรรษาวัดนี้ขณะบวชเป็นเณร เมื่ออายุ 3 ขวบ และจำพรรษามาถึงปัจจุบัน 60 พรรษา เคยรับรู้ข้อมูลจากเรื่องเล่าว่า เดิมชื่อวัดนี้คือ วัดจำปาทอง ด้วยเป็นป่ารกทึบมีพันธุ์ไม้มาก จัดว่าเป็นป่าที่อุดมสมบูรณ์ ชาวบ้านได้อาศัยพื้นที่ป่าบริเวณนี้ตัดไม้สร้างบ้านเรือนจึงชื่อว่า วัดจำปาทอง ต่อมาเรียกเพี้ยนคำสั้น ๆ จึงเป็นวัดจำปา ประกอบกับบริเวณนี้ต่อมาเป็นที่ปลูกพันธุ์ไม้นานาพันธุ์ ชาวบ้านดั้งเดิมจะมีความเชื่อว่าการตั้งชื่อวัด และถนนต้องเกี่ยวข้องกับภูมิหลังชาติพันธุ์ และการได้อยู่อาศัยให้ความสำคัญกับต้นไม้ใหญ่ จึงสืบทอดความเชื่อของวัดในการรักษาต้นไม้ใหญ่ไว้จนถึงปัจจุบันนี้

คุณเต็ม ทองลาภ อายุ 81 ปี เล่าว่าเคยได้ยินคนเฒ่าคนแก่เล่าว่า บริเวณบ้านริมคลองจะมีเรือพายของชาวบ้านบรรทุกพืช ผัก ผลไม้ของสวนออกไปขายที่ปากคลองตลาดด้วย ริมคลองสถานที่นี้ น้ำขึ้น น้ำลดตลอด น้ำลดจะพายออกไปไม่ได้ก็จะหยุดพักค้างรอน้ำขึ้นบริเวณที่เป็นศาลาทำน้ำของวัด ขณะที่พักรออยู่ก็จะช่วยกันบูรณะวัด กวาด เช็ด ถู และถางหญ้า ปลูกต้นไม้ จนเป็นรูปร่างของวัด และเชิญพระผู้ใหญ่วัดข้าง ๆ มาเป็นเจ้าอาวาสด้วย เป็นสถานที่ปลูกต้นไม้สวยงาม จึงเรียกกันว่า วัดจำปาบ้าง วัดจำปาทองบ้าง ด้วยมีความเชื่อเรื่องชื่อที่สวยงาม (คุณเต็ม ทองลาภ, การสัมภาษณ์ส่วนบุคคล, 10 เมษายน 2561)

5.1.1.11 ภูมินามวัดตะเคียน เป็นวัดที่ตั้งอยู่ริมคลอง มีที่มาของความเชื่อเรื่องอุโบสถเก่าเป็นอุโบสถมหาอุดสร้างขึ้นในสมัยอยุธยาตอนปลาย

คุณนี่ กำแสง อายุ 67 ปี เล่าให้ฟังว่าอยู่ในบริเวณนี้ก่อนที่จะมีตลาดน้ำวัดตะเคียนที่โด่งดัง มีอาชีพเก็บผักบุ้ง เก็บตำลึงขายเล็ก ๆ น้อย ๆ เห็นถึงความเปลี่ยนแปลงที่เกิดขึ้น ปัจจุบันมีตลาดน้ำที่คึกคักมากขึ้น ผู้คนจากภายนอกเข้ามากราบไหว้สิ่งศักดิ์สิทธิ์ที่วัดนี้

ความเชื่อของภูมินามวัดตะเคียน ชาวบ้านบางส่วนเล่าว่าวัดนี้เคยร่ำลือเรื่องเจ้าแม่ตะเคียน สอดคล้องกับ คุณนี่ กำแสง ที่เล่าว่า เมื่อก่อนตาเคยเล่าให้ฟังว่า ก่อนที่จะเรียกชื่อวัดนี้ว่าวัดตะเคียนนั้น เคยมีต้นตะเคียนคู่ขึ้นอยู่ริมคลองหน้าวัด มีขนาดใหญ่ 8 - 10 คนโอบ ชาวบ้านจะ

กราบไหว้ขอสิ่งต่าง ๆ และจะได้สมปรารถนาอยู่ประจำจนเป็นที่ล้าลือ ต่อมาคลองถูกน้ำเซาะตลิ่งพังลง ต้นตะเคียนได้หักลง ชาวบ้านจึงบวงสรวงขออันเชิญเจ้าแม่ตะเคียนมาอยู่ศาลริมน้ำ คนเก่าแก่บางท่านก็เล่าว่าศาลนั้นทำจากไม้ต้นตะเคียน ซึ่งยังไม่มีหลักฐานปรากฏแน่ชัด (คุณณี กำแสง, การสัมภาษณ์ส่วนบุคคล, 10 เมษายน 2561)

5.1.1.12 ภูมินามวัดละมุดโน เป็นวัดที่ไม่ปรากฏนามผู้สร้าง และไม่มีหลักฐานประวัติศาสตร์ใด ๆ หลงเหลืออยู่ แต่ที่ระบุพอจะเป็นข้อมูลได้คือ เป็นวัดที่มีสิ่งก่อสร้างใหม่ จากที่ว่างเปล่า ไม่ปรากฏหลักฐานว่ามีความเป็นมาในสมัยใด

คุณล้วน ทองพูน อายุ 73 ปี เล่าว่าเห็นวัดนี้มาตั้งแต่เกิด และเห็นศาลากุฏิพระกำลังก่อสร้างเมื่อตอนเรียนอยู่ชั้นประถม และสมัยเด็ก ๆ จะมานั่งเรียนกับพระ เณร ตอนเย็น ๆ ที่ศาลา ต่อมาปรับเป็นกุฏิพระ

ความเชื่อการเรียกชื่อนามวัดนี้น่าจะมาจากสวนละมุดของชาวบ้านมีอยู่มากบริเวณนี้ ก่อนโลกกลบสร้างวัด บางเรื่องรุ่นตา ยาย จะเล่าว่าได้มุดสวนละมุดชาวบ้านเข้าไปเก็บผลไม้อื่น ๆ กินกัน จึงเหมือนสถานที่นัดหมายของเด็ก ๆ ว่า มามุดสวนกัน แต่สิ่งที่เป็นความเชื่อมากที่สุดคือ ความศรัทธาต่อเรือกสวนไธนา เชื่อในพระภูมิเจ้าที่ เมื่อมีผลไม้ออกรุ่นแรกจะต้องเก็บไปไหว้เจ้าที่ก่อน หรือถวายพระก่อนนำมากินหรือขายเป็นอาชีพ ปัจจุบันนี้ยังคงความเชื่อนี้อยู่ (คุณล้วน ทองพูน, การสัมภาษณ์ส่วนบุคคล, 10 เมษายน 2561)

5.1.1.13 ภูมินามวัดยางป่า ตามประวัติระบุว่า เป็นวัดร้างเข้าใจว่าสร้างในสมัยกรุงศรีอยุธยา ได้มีการประกาศจัดตั้งเป็นวัดเมื่อ ปี พ.ศ. 2577

คุณจรรุวรรณ พุ่มสงวน อายุ 55 ปี ปลัดองค์การบริหารส่วนตำบลบางขุนเล่าว่า แต่เดิมพื้นที่น่าจะเป็นป่าร้าง ตามหลักฐาน และเรื่องราวที่ปรากฏว่า บริเวณนี้ไม่มีถนนตัดผ่านมีแต่ป่าหนาทึบ มีต้นไม้ชนิดต่าง ๆ ขึ้นมาก ด้วยดินอุดมสมบูรณ์ ต่อมาถนนตัดผ่าน จะมีต้นไม้ยืนต้นที่หลงเหลือเป็นแนวทางเดินเข้าสู่วัดร้างแห่งนี้ ชาวบ้านจึงพร้อมใจกันเรียกวัดนี้ว่าวัดป่า และเติมคำว่ายาง ซึ่งเพี้ยนมาจากยาโบราณ ด้วยสถานที่นี้เป็นป่าแหล่งปลูกสมุนไพรทำยามาก จึงเรียกว่าวัดยางป่าเรื่อยมา (คุณจรรุวรรณ พุ่มสงวน, การสัมภาษณ์ส่วนบุคคล, 7 เมษายน 2561)

5.1.2 ความเชื่อในภูมินามวัดที่ตั้งตามความเชื่อเกี่ยวกับอาณาเขต และสถานที่มี 12 นามวัด ดังนี้

5.1.2.1 ภูมินามวัดท่าบางสีทอง เป็นวัดที่ชาวบ้านใช้ในการเดินทางลงเรือผ่านบริเวณนี้ และมีการสร้างวัดขึ้นจึงเรียกว่าวัดท่า

คุณผิน หมายมั่น อายุ 68 ปี เล่าว่า เกิดและเติบโตมาบริเวณนี้ ปู่ และย่าเป็นชากรุงศรีอยุธยาที่เดินทางค้าขายของเก่า ของโบราณ ในสมัยนั้นมาแวะที่ท่าแห่งนี้ เห็นมีทำเลที่ตั้งเหมาะจึง

ปลูกเพิงเล็ก ๆ อยู่อาศัย ค้าขายของเก่าบ้าง ผลไม้ของชาวบ้าน และของใช้ทั่ว ๆ ไป โดยมีความเชื่อว่า เมื่อตั้งวัดอยู่ในสถานที่นี้ควรตั้งนามว่า “วัดท่า” และเติมคำว่า “บางสีทอง” เพื่อเจาะจงว่าอยู่ที่บางกรวย โดยมีนัยแห่งความเชื่อเรื่อง การเดินทางน้ำไปมาต้องจอดพัก การเรียกสถานที่ซึ่งเกี่ยวข้องกับวิถีชีวิตความเป็นอยู่ (คุณผิน หมายมั่น, การสัมภาษณ์ส่วนบุคคล, 22 เมษายน 2561)

5.1.2.2 ภูมินามวัดสนามนอก เป็นวันที่ไม่มีประวัติระบุไว้ชัดเจน เข้าใจว่าเป็นการตั้งนามตามที่อยู่ของพื้นที่ด้านนอก หรือสุดปลายคลอง

คุณเผือก โพร้แก้ว อายุ 78 ปี เล่าว่าวัดนี้ไม่มีเรื่องเล่าอะไรมากนัก วัดนี้ น่าจะตั้งนามให้สอดคล้องกับบางสนาม ซึ่งบางน่าจะเป็เรียก ตำบล สถานที่ ส่วนคำว่า สนาม เป็นที่โล่งแจ้ง จึงมีความเชื่อในด้านสถานที่เกี่ยวข้องตั้งนามวัด ซึ่งสอดคล้องกับประวัติศาสตร์ที่ในนิราศพระประธมของสุนทรภู่ (นันทบุรี, จังหวัด. 2527: 22) กล่าวไว้ว่า

“มาลุศาลเจ้าปาก	บางสนาม
สนามเล่นสิ่งใดถาม	หอนแจ้ง
เทพารักษ์แกลงความ	บอกหน้อย หนึ่งพ่อ
สนามสนุกนี้เรียกแล้ง	ขาดเศร้าเขาเขมมฯ”

คุณเผือก ได้เล่าถึงชีวิตคนที่แห่งนี้ จะผูกพันกับสายน้ำ ป่าไม้ และไม้ดอกมาก วิถีชีวิตริมคลองจะสงบสุข อุดมสมบูรณ์ แต่ปัจจุบันนี้ ไม่หลงเหลือความเป็นธรรมชาติ (คุณเผือก โพร้แก้ว, การสัมภาษณ์ส่วนบุคคล, 22 เมษายน 2561)

5.1.2.3 ภูมินามวัดสนามใน เป็นวัดร้างดั้งเดิมไม่ระบุว่าก่อสร้างในสมัยใด พบแต่ร่องรอยโบสถ์เก่า เจดีย์เก่า ที่พอจะปรากฏว่าเป็นวัด ด้วยพื้นที่รอบ ๆ ในขณะนั้นถูกชาวบ้านยึดเป็นที่ทำกิน

คุณกรวย จันทร์แจ้ง อายุ 58 ปี เล่าให้ฟังว่า ความเชื่อของการตั้งนามวัดน่าจะมาจากคำเล่าลือเรื่องการบูรณะวัด สร้างวัด และมีชื่อวัดสนามนอกแล้ว ที่ตั้งอยู่ปลายคลองวัดชะลอ มีการสร้างวัดนี้อาณาเขตจะติดต่อกัน จึงเรียกว่า “สนามใน” (คุณกรวย จันทร์แจ้ง, การสัมภาษณ์ส่วนบุคคล, 22 เมษายน 2561)

5.2.4 ภูมินามวัดสำโรง ตั้งอยู่ริมคลองบางกรวย ไม่ระบุนามผู้สร้างวัดที่ชัดเจนตามประวัติศาสตร์สันนิษฐานว่า สร้างขึ้นด้วยการรวมกลุ่มของชาวบ้านซึ่งเป็นชาวสวนดั้งเดิม มีจิตศรัทธาบูรณะจากศาลาริมคลองที่เป็นที่พักค้างคืนของชาวบ้าน เมื่อสัญจรผ่านมาทั้งชาวบ้านในถิ่นนี้ และถิ่นต่าง ๆ ที่เดินทางมาทางเรือ

คุณจิน หนูบุตร อายุ 80 ปี ได้ให้ข้อมูลที่สอดคล้องกันว่า สมัยก่อนสถานที่นี้ไม่ใช่วัดแต่เป็นเพียงศาลาพักพิง พบปะพูดคุยกันของชาวบ้านทั้งในถิ่นนี้ และจังหวัดใกล้เคียง คุณจินเล่าว่าความเชื่อการตั้งนามวัดน่าจะมาจาก การรวมความเห็นถึง คำว่า โรงเรือน ที่อยู่อาศัย การรวมตัวกันพูดคุย

กันสนุกสนาน จึงเชื่อว่า ควรตั้งนามตามสถานที่ว่า สำโรง เพื่อนึกถึงหรือเป็นอนุสรณ์ ให้แก่สถานที่ (คุณจิน หนูบุตร, การสัมภาษณ์ส่วนบุคคล, 22 เมษายน 2561)

5.1.2.5 ภูมินามวัดโคนอน เป็นวัดที่ไม่ปรากฏหลักฐานการสร้าง และประวัติศาสตร์จารึกไว้ให้ชัดเจนมีเพียงเรื่องเล่าของชาวบ้านที่เล่าไว้บ้าง

คุณเพ็ญ จินดา อายุ 81 ปี ชาวบ้านดั้งเดิมในชุมชนเล่าว่า วัดนี้เดิมเคยเป็นสถานที่ผูกวัวหรือปล่อยวัวให้กินหญ้า เพราะบริเวณนี้เป็นแหล่งหญ้าที่อุดมสมบูรณ์

ความเชื่อเรื่องนามวัดโคนอน ได้รับการบอกเล่าจากบรรพบุรุษว่า นามวัดนี้มีการเรียกหลายชื่อ บางทีก็เรียก วัดทุ่ง วัดโค แต่ต่อมา เรียกเหมือนกันว่า โคนอน เพราะเชื่อในสถานที่ใช้เลี้ยงวัว ซึ่งถือว่า วัว ควาย เป็นสัตว์ใหญ่ มีบุญคุณไถนา ปลูกข้าว แต่ความเชื่อด้านอื่น ๆ ยังไม่มีใครกล่าวถึง (คุณเพ็ญ จินดา, การสัมภาษณ์ส่วนบุคคล, 22 เมษายน 2561)

5.1.2.6 ภูมินามวัดบางไกรนอก เป็นวัดที่มีประวัติเกี่ยวข้องกับหลาย ๆ อย่าง ตามประวัติศาสตร์เกี่ยวข้องกับสัมพันธกับบรรณคดีเรื่อง ไกรทอง ซึ่งวัดนี้คุณหญิงจิบ ศรีสุราช เป็นผู้สร้างไว้

คุณหยด แก้วใส อายุ 69 ปี เล่าว่าคลองบางไกรใน เป็นคลองที่ชาวบ้านใช้สัญจรไปมา และใช้น้ำในคลองดื่มกิน จึงให้ความสำคัญกับอาณาเขต และสถานที่ริมคลองที่มีบุญคุณต่อชีวิต ส่วนประวัติที่เกี่ยวกับนายไกรทอง คาดว่าเป็นความเชื่อเรื่องหนึ่งที่ยึดเหนี่ยวจิตใจ ถึงบรรพบุรุษ และมีการตั้งนามเกี่ยวข้องกับเชื่อมโยงกับวัดบางไกรในมากกว่า (คุณหยด แก้วใส, การสัมภาษณ์ส่วนบุคคล, 25 เมษายน 2561)

5.1.2.7 ภูมินามวัดอุทยาน เป็นวัดที่มีพื้นที่เรื่องราวทางประวัติศาสตร์ เกี่ยวข้องกับพระเจ้าอู่ทอง เมื่อครั้งเสด็จมาประทับบริเวณนี้เพื่อหนีโรคร้าย (โรคห่า)

คุณเต็ม ทองสมบูรณ์ อายุ 80 ปี เล่าว่า เกิดที่ชุมชนแห่งนี้ใช้ชีวิตอยู่บริเวณนี้มาตั้งแต่เด็ก ภูมิใจในวัดอุทยานมาก เพราะเห็นถึงความสวยงาม ความร่มรื่นมาตั้งแต่เด็ก ความเชื่อในภูมินามวัดนี้เชื่อว่าสถานที่นี้ศักดิ์สิทธิ์ พระแม่ธรณีผู้ให้ความเมตตาแก่ชาวบ้านได้อยู่อาศัยเจริญรุ่งเรือง และเชื่อในเรื่องผู้มีบุญดั่งกษัตริย์คือ พระเจ้าอู่ทอง ที่เสด็จมาประทับที่นี่ ถือว่าสถานที่นี้ สร้างวัดได้เพราะพระมหากษัตริย์เสด็จมา (คุณเต็ม ทองสมบูรณ์, การสัมภาษณ์ส่วนบุคคล, 25 เมษายน 2561)

5.1.2.8 ภูมินามวัดโบสถ์บน เป็นวัดเก่าแก่ในสมัยอยุธยา โบสถ์กำแพงแก้วมีความงดงามด้วยศิลปสมัยอยุธยา

คุณเย็น จันทร์แก้ว อายุ 69 ปี เล่าว่า เกิดและเติบโตที่นี่เห็นถึงความเปลี่ยนแปลงของวัดในความเชื่อดั้งเดิมเรื่องการทำบุญ การนั่งสมาธิ และการท่องเที่ยวของบุคคลภายนอกเข้ามาที่วัดมากขึ้น แต่ตนเองและครอบครัว มีความเชื่อว่าสถานที่ตั้งวัดโบสถ์บนนี้ ศักดิ์สิทธิ์ มีความเชื่อเรื่องเจ้าที่ สิ่งเหนือธรรมชาติ บรรพบุรุษ (คุณเย็น จันทร์แก้ว, การสัมภาษณ์ส่วนบุคคล, 29 เมษายน 2561)

5.1.2.9 ภูมินามวัดหูช้าง เป็นวัดเก่าแก่ในสมัยอยุธยาที่ถูกทิ้งร้าง และเคยเป็นสถานที่เลี้ยงช้างมาก่อน

คุณสุข ตูลาแจ่ม อายุ 82 ปี เล่าว่า อยู่ที่นี้พร้อมกับครอบครัวบรรพบุรุษดั้งเดิมเป็นผู้ที่อพยพมาจากพระนครศรีอยุธยา พ่อเคยเล่าว่าปู่เป็นชาวมอญ ย่าเป็นชาวพม่า พ่อมาแต่งงานกับคนเก่าแก่ดั้งเดิมที่นี่ จึงลงหลักปักฐานสร้างครอบครัว มีความเชื่อถึงความศักดิ์สิทธิ์ของสถานที่นี้ มีคนตายมากด้วยโรคห่า และรำลึกว่าผีดู กลางคืนมีแต่เสียงร้องโหยหวนดั่งเสียงช้างร้อง ความเชื่อในการไหว้พระภูมิเจ้าที่ จึงมีอยู่มาจนถึงปัจจุบันนี้ (คุณสุข ตูลาแจ่ม, การสัมภาษณ์ส่วนบุคคล, 29 เมษายน 2561)

5.1.2.10 ภูมินามวัดศรีประวัติ เป็นวัดเก่าแก่ไม่ปรากฏนามผู้สร้าง ชาวบ้านเรียกกันว่า วัดช่องลม ต่อมาพระบาทสมเด็จพระจุลจอมเกล้าเจ้าอยู่หัว (รัชกาลที่ 5) พระราชทานนามว่า วัดศรีประวัติ

คุณนก งานเย็น อายุ 76 ปี เล่าว่า เกิดที่นี่และเติบโตประกอบอาชีพทำสวน มีความเชื่อเกี่ยวกับชื่อวัดศรีประวัติ ถือเป็นชื่อศักดิ์สิทธิ์ที่ได้รับพระราชทานนามมา แต่ความเชื่อดั้งเดิมของวัดช่องลม คือเชื่อเรื่องวิญญาณบรรพบุรุษที่ดูแลสถานที่นี้วัดศรีประวัติ จึงมีความร่มเย็น เมื่อเข้าไปอยู่ในวัด (คุณนก งานเย็น, การสัมภาษณ์ส่วนบุคคล, 29 เมษายน 2561)

5.1.2.11 ภูมินามวัดส้มเกลี้ยง เป็นวัดที่มีมาตั้งแต่สมัยกรุงศรีอยุธยาเดิมเป็นวัดป่าและมีสวนผลไม้ขึ้นในป่าเป็นแนวสุดชายคลอง

คุณจิต สุขเนตร อายุ 59 ปี เล่าว่าวัดนี้ตั้งขึ้นด้วยชาวบ้านมีความเชื่อในพื้นที่อุดมสมบูรณ์ของพืช ผลไม้ของคนเมืองนนท์ ดังนั้นการเคารพเจ้าที่ และการไหว้สิ่งศักดิ์สิทธิ์ยังเป็นประเพณีที่สำคัญมาจนถึงทุกวันนี้ โดยเฉพาะช่วงเทศกาลตรุษจีน สารทจีน ถือเป็นประเพณียิ่งใหญ่ของคนที่นี่ (คุณจิต สุขเนตร, การสัมภาษณ์ส่วนบุคคล, 29 เมษายน 2561)

5.2.12 ภูมินามวัดจันทร์ เป็นวัดเก่าแก่ที่สร้างขึ้นโดยพระเจ้าตากสินมหาราช ได้พระราชทานทรัพย์สินส่วนพระองค์ร่วมกับบรรพบุรุษในท้องถิ่น จังหวัดนนทบุรี สร้างวัดจันทร์ขึ้นมา

คุณเย็น บุตรดี อายุ 68 ปี เล่าว่า เป็นคนดั้งเดิมในพื้นที่แห่งนี้ ประกอบอาชีพทำสวนทุเรียน เคยรับรู้จากบรรพบุรุษว่า ดั้งเดิมเป็นชาวกรุงศรีอยุธยาที่ถูกกวาดต้อนมา และพักพิงอยู่ที่บางขุน ส่วนบรรพบุรุษได้เล็ดลอดออกมาตั้งรกรากทำมาหากินบริเวณชุมชนวัดจันทร์แห่งนี้ และโดยส่วนตัวมีความเชื่อเรื่องภูตผี เทวดา อารักษ์ ในพื้นที่โดยเฉพาะวิญญาณบรรพบุรุษที่ล้มตายอยู่ที่แห่งนี้ (คุณเย็น บุตรดี, การสัมภาษณ์ส่วนบุคคล, 28 เมษายน 2561)

5.1.3 ภูมินามวัดตามความเชื่อในการตั้งชื่อตามบุคคล และนามสกุลของบุคคล มี 10 นามวัด ดังนี้

5.1.3.1 ภูมินามวัดกล้วย เป็นวัดที่ก่อตั้งขึ้นโดยคุณยายกล้วย ผู้มีจิตรศรัทธาในพระพุทธศาสนาได้เป็นผู้นำในการสร้างวัดขึ้นมาใหม่

คุณวาสนา บุญรอด อายุ 60 ปี ผู้ช่วยผู้ใหญ่บ้านหมู่ 2 เล่าว่า วัดนี้ตั้งโดยมีลำประโดง เป็นเส้นแบ่งเขตระหว่างคุณยายม่วง และคุณยายกล้วยในแบ่งพื้นที่สร้างวัดกัน นอกจากนี้เป็นหลักในการจัดสร้างแล้วท่านยังเชิญชวนให้ชาวบ้านมีส่วนร่วม และทำกิจกรรมทางพุทธศาสนากับชาวบ้านมาตลอดชั่วชีวิตของคุณยายกล้วย

ความเชื่อเกี่ยวกับนามวัด คุณวาสนาเล่าว่า ครอบครัวของตนเชื่อในบุญญาธิการของคุณยายกล้วย และเชื่อว่าท่านเป็นเทพมาเกิดเป็นผู้ที่โน้มน้าวชาวบ้านให้ตั้งมั่นอยู่ในศีลธรรมอันดี ครอบครัวจะภูมิใจต่อชื่อวัดกล้วยเป็นอย่างมาก และทุกคนเวลามาทำบุญจะอุทิศส่วนบุญส่วนกุศลให้คุณยายกล้วยเป็นประจำ (คุณวาสนา บุญรอด, การสัมภาษณ์ส่วนบุคคล, 29 เมษายน 2561)

5.1.3.2 ภูมินามวัดเกตประยงค์ ตั้งตรงจิตร เป็นวัดเก่าแก่ในสมัยอยุธยา คุณเกตเป็นผู้ถวายที่ดินสร้าง และต่อมาคุณเล็ก คุณประยงค์ ตั้งตรงจิตร ได้ร่วมบูรณปฏิสังขรณ์วัดนี้จนรุ่งเรือง

คุณใหญ่ ทองพิมพ์ อายุ 78 ปี เล่าว่าเกิดและเติบโตที่นี่ ปัจจุบันนี้มีความเปลี่ยนแปลงมากมายที่เกิดขึ้นในชุมชนแห่งนี้ ความเชื่อจากคนเก่า ๆ ดั้งเดิมหายไปกับกาลเวลา ซึ่งยังหลงเหลืออยู่คือความเคารพศรัทธาผู้ทำความดี และภูมิใจที่ยังมีชื่อวัดไว้เป็นอนุสรณ์แก่บุคคลผู้ประกอบความดี (คุณใหญ่ ทองพิมพ์, การสัมภาษณ์ส่วนบุคคล, 29 เมษายน 2561)

5.1.3.3 ภูมินามวัดโพธิ์บางโอ เป็นวัดเก่าในสมัยอยุธยา มีการบูรณะในสมัยรัชกาลที่ 3 โดยกรมหลวงเสนีบริรักษ์ (ตันสกุล เสนีวงศ์)

คุณพร แก้วใส อายุ 66 ปี เล่าว่า เป็นคนดั้งเดิมที่แห่งนี้มีความเชื่อ และศรัทธาในวัดมาก ส่วนความเชื่อโดยส่วนตัวแล้วเชื่อว่า คำว่า “บางโอ” เป็นอาชีพसानโอน้ำของคนที่นี่แต่ดั้งเดิม เพราะบรรพบุรุษของคุณพร แก้วใส มีอาชีพसानโอน้ำ แต่ปัจจุบันเลือนหายไปแล้ว ดังนั้นบางโอจึงน่าจะมีความสอดคล้องกัน ส่วนความเคารพนับถือยังมีความเชื่อตามวัฒนธรรมวิถีพุทธ เชื่อในคุณงามความดี ของผู้บูรณะวัดคือ สกุนเสนีวงศ์ (คุณพร แก้วใส, การสัมภาษณ์ส่วนบุคคล, 29 เมษายน 2561)

5.1.3.4 ภูมินามวัดสักใหญ่ เป็นวัดเก่าแก่ที่สร้างขึ้นใน ปี พ.ศ. 2317 โดยพระเจ้าตากสินมหาราชได้พระราชทานทรัพย์ส่วนพระองค์ร่วมกับบรรพบุรุษในการสร้างวัดสักใหญ่ขึ้น

คุณทอง บางใหญ่ อายุ 77 ปี เล่าว่า เดิมวัดนี้มีสวนผลไม้ และต้นสักต้นใหญ่เป็นจำนวนมาก บรรพบุรุษเล่าให้ฟังว่า เมื่อก่อนจะปลูกบ้านได้อาศัยไม้สักในย่านนี้สร้างบ้านเรือน แต่โตขึ้นเคย

ฟังเรื่องจากผู้รู้ในชุมชนว่า คำว่า “สักใหญ่” น่าจะมาจากคำว่าบุญหนักสักใหญ่ของผู้สร้างวัดซึ่งน่าจะหมายถึง พระเจ้าตากสินมหาราช

ความเชื่อในนามวัด คุณทอง บางใหญ่ เล่าว่า ทั้งต้นสัก และสักใหญ่ คือผู้ให้บุญคุณแก่ชาวบ้าน ตั้งแต่ตั้งถิ่นตั้งนั้นความเคารพในความคิดของตัวบุคคลจึงถูกถ่ายทอดมาจนถึงปัจจุบันนี้ (คุณทอง บางใหญ่, การสัมภาษณ์ส่วนบุคคล, 29 เมษายน 2561)

5.1.3.5 ภูมินามวัดแก้วฟ้า เป็นวัดเก่าแก่สร้างขึ้นประมาณ ปี พ.ศ. 2095 ตามประวัติบันทึกไว้ว่า วัดนี้สร้างขึ้นจากขุนนางผู้จงรักภักดีต่อพระแก้วฟ้า โอรสองค์ใหญ่ของสมเด็จพระไชยราชาธิราช ซึ่งถูกขุนวรวงศาธิราชลอบปลงพระชนม์ ข้าราชการบริพารผู้จงรักภักดีที่มีต่อพระแก้วฟ้าจึงสร้างวัดแก้วฟ้าขึ้นเพื่อเป็นอนุสรณ์

คุณนะ พรหมบุตร อายุ 80 ปี เล่าถึงความเชื่อเกี่ยวกับนามวัดไว้ว่า บรรพบุรุษที่อาศัยอยู่ที่บริเวณนี้ต่างรำลึกถึงพระคุณของพระมหากษัตริย์ว่าเป็นผู้มีบุญญาธิการสูง เป็นเทพดั่งนั้น จึงถูกส่งสอนให้จงรักภักดี และยังมีความเชื่อทางครอบครัวว่าวัดแก้วฟ้าเป็นวัดที่ขลัง แอ่ชื่อเรียกทุกครั้งจะนึกถึงชื่อพระวงศ์ในสมัยกรุงศรีอยุธยา โดยส่วนตัวแล้วมีความภูมิใจในประวัติศาสตร์ของชุมชนเป็นอย่างยิ่ง (คุณนะ พรหมบุตร, การสัมภาษณ์ส่วนบุคคล, 29 เมษายน 2561)

5.1.3.6 ภูมินามวัดบางไกรใน เป็นวัดที่ตั้งขึ้นเพื่อเป็นอนุสรณ์ ระลึกถึงชื่อนายไกรทอง ซึ่งเป็นชาวสวนในจังหวัดนนทบุรี นำผลไม้ไปขายที่เมืองพิจิตร พบประกาศหาผู้ปราบจระเข้ นายไกรจึงได้อาสาปราบจระเข้ได้สำเร็จ ได้รับรางวัลมากมาย จึงตั้งรกรากทำกินอยู่ที่พิจิตร ลูกหลานที่จังหวัดนนทบุรีจึงสร้างอนุสรณ์ไว้

คุณแดง กองกิจ อายุ 79 ปี เล่าว่าชื่อวัดบางไกรใน นอกจากจะเป็นชื่อนายไกรแล้ว ยังมีความหมายว่าต้องเดินเข้าไปไกลถึงในสวนลึก ในความเชื่อของชื่อวัดแล้วเชื่อว่าบุคคลผู้สร้างวัดต้องเป็นผู้มีบุญ จึงสร้างวัดได้ (คุณแดง กองกิจ, การสัมภาษณ์ส่วนบุคคล, 2 พฤษภาคม 2561)

5.1.3.7 ภูมินามวัดตะระเก เดิมเป็นวัดร้างมาหลายร้อยปี ซึ่งเดิมใช้ชื่อว่า นาระเก วัดนาฬิกา บ้างตามการเรียกของชาวบ้าน ตามประวัติศาสตร์บันทึกว่า พระเจ้าอยู่ทองได้ยกทัพมาที่บริเวณนี้ เพื่อหนีโรคห่าที่กำลังระบาดที่อุทง จึงสร้างวัดตะระเก เพื่อล้างเวรล้างกรรม

คุณหน้อย โปธิสาร อายุ 59 ปี ผู้ใหญ่บ้านหมู่ที่ 3 เล่าว่าความเชื่อในภูมินามวัด โดยส่วนตัวเชื่อในบุญญาธิการของผู้สร้างเพราะผู้มีบุญเท่านั้นจะสามารถสร้างวัดได้สำเร็จ ยิ่งพระเจ้าอยู่ทอง เป็นผู้สร้างด้วยตน จึงมีความภูมิใจเกี่ยวกับวัดนี้เป็นอย่างยิ่ง (คุณหน้อย โปธิสาร, การสัมภาษณ์ส่วนบุคคล, 2 พฤษภาคม 2561)

5.1.3.8 ภูมินามวัดสิงห์ เดิมเป็นที่อพยพอยู่อาศัยของชาวพม่าที่มาตั้งทัพ และติดทัพอยู่ในช่วงฤดูน้ำหลาก จึงอาศัยเป็นที่อยู่ที่ทำกิน บางส่วนกลับไปพร้อมกับชนกลุ่มใหญ่ บางส่วนที่อาศัย

อยู่ในที่นี้จะตั้งรกรากมีครอบครัว นายสิงห์ เป็นผู้ริเริ่มสร้าง แต่ไม่ปรากฏประวัติผู้สร้างวัด เพื่อใช้เป็น ที่ทำกิจทางพระพุทธศาสนา ประวัติศาสตร์บางเล่มบันทึกว่าเป็นแม่ทัพพม่า

คุณนก งามสุข อายุ 82 ปี เล่าว่า นายสิงห์น่าจะเพี้ยนเสียงจากภาษาพม่า และเป็น ผู้ริเริ่มสร้างวัดโดยขอความช่วยเหลือจากผู้อพยพด้วยกันสร้าง ต่อมาวัดร้างหญ้าปกคลุม ชาวบ้านจึง ร่วมกันบูรณะ และมีพระมาจำพรรษาดูแลวัดมาจนถึงปัจจุบัน ความเชื่อเรื่องนามวัด คุณนกเชื่อว่า ผู้มีบุญเท่านั้นจึงจะสร้างวัดได้ (คุณนก งามสุข, การสัมภาษณ์ส่วนบุคคล, 2 พฤษภาคม 2561)

5.1.3.9 ภูมินามวัดป่ามณีกาญจน์เป็นวัดที่สร้างขึ้นใหม่ สร้างเมื่อ ปี พ.ศ. 2546 โดย ตระกูลมณีกาญจน์ ผู้ว่าราชการจังหวัดเลยและจังหวัดหนองคายที่สร้างขึ้น เพื่อเป็นที่พักปฏิบัติธรรม สังกัดนิกายธรรมยุต ปัจจุบันวัดนี้มีความเจริญรุ่งเรืองด้วยแรงศรัทธาของชาวบ้านที่ร่วมใจกันสร้างวัด

คุณปราณี นพกิจ อายุ 58 ปี ผู้ช่วยผู้ใหญ่บ้านหมู่ 1 เล่าว่า มีความภูมิใจถึงบุคคลที่สร้าง วัดนี้ขึ้นมามาก เพราะเป็นการรวบรวมบุคคลในวงศ์ตระกูลมาร่วมกันสร้าง นามวัดนี้จึงเหมาะแก่ ตระกูลผู้สร้าง (คุณปราณี นพกิจ, การสัมภาษณ์ส่วนบุคคล, 2 พฤษภาคม 2561)

5.3.10 ภูมินามวัดใหม่ผดุงเขต เป็นวัดที่ตั้งนามเพื่อเป็นอนุสรณ์แก่ ขุนผดุงเขต ผู้บริจาค ที่ดินในการสร้างวัดใหม่ผดุงเขต

คุณนงนุช เพชรบุตร อายุ 59 ปี ข้าราชการประจำกระทรวงสาธารณสุข เล่าว่ามีความ เชื่อในคุณความดีของบุคคลผู้สร้างวัด ดังนั้นการเรียกนามวัดตามนามบุคคล คือการให้เกียรติอย่าง สูงสุด (คุณนงนุช เพชรบุตร, การสัมภาษณ์ส่วนบุคคล, 3 พฤษภาคม 2561)

5.1.4 ความเชื่อภูมินามวัดในการตั้งชื่อเกี่ยวกับสัตว์ มีนามวัด 3 นามวัด ดังนี้

5.1.4.1 ภูมินามวัดเชิงกระบือ เป็นวัดที่สร้างขึ้นในสมัยกรุงศรีอยุธยา และเป็นวัดร้าง ต่อมามีการบูรณะ เมื่อ ปี พ.ศ. 2512 ขาดคนดูแลอีก จนกระทั่งมีการบูรณะให้เจริญรุ่งเรืองเป็นครั้งที่ 3 เมื่อ ปี พ.ศ. 2515

คุณคิด บำรุงกิจ อายุ 79 ปี เล่าว่าบรรพบุรุษมีอาชีพทำนา ปลูก และย่ำเคยเล่าให้ฟังว่า เมื่อก่อนสถานที่เดิมก่อนสร้างวัดเป็นทุ่งหญ้าสวยงาม และอุดมสมบูรณ์มาก เป็นทุ่งสำหรับวัว ควายของชาวบ้านมาปล่อยให้กินหญ้า ต่อมาชาวบ้านรุกกล้าที่บริเวณนี้เพื่อประกอบอาชีพ ความเชื่อ ที่มีต่อนามวัดเชิงกระบือ จึงเป็นความภูมิใจมากที่วัดนี้ตั้งนามเกี่ยวพันกับสัตว์ใหญ่ ระลึกถึงบุญคุณ ของสัตว์ที่ทำให้มีอาชีพทำกินจนถึงทุกวันนี้ (คุณคิด บำรุงกิจ, การสัมภาษณ์ส่วนบุคคล, 9 พฤษภาคม 2561)

5.1.4.2 ภูมินามวัดแดงประชาราษฎร์ เป็นวัดเก่าแก่สร้างในสมัยกรุงศรีอยุธยา ชาวบ้านเรียกว่าวัดแดงบ้าง หรือวัดแดงธรรมชาติบ้าง หรือวัดวัวแดงบ้าง ต่อมาเจ้าอาวาสได้ประกาศเรียกนามเดี่ยวว่า วัดแดงประชาราษฎร์

คุณลัดดา พิงผิว อายุ 72 ปี เล่าว่า มีความผูกพันกับสถานที่นี้มาตั้งแต่เด็กเพราะเป็นที่เคยวิ่งเล่นบริเวณหน้าวัด เกิดมาก็เห็นวัดแล้วแต่เคยได้ยินคนเก่า ๆ เล่าให้ฟังว่า ถ้าจะมาหาวัวพันธุ์หรือซื้อขายวัวแล้วต้องมาที่ทุ่งวัวแดงนนทบุรี ศรีมหานคร เพราะชาวบ้านจะนำวัว หรือควายที่ตนได้เลี้ยงไว้มาปล่อยให้กินหญ้า และบริเวณนี้ยังเป็นที่พุดคุยสังสรรค์ของชาวบ้านที่นำวัวมาปล่อย แต่ที่หน้าแปลกคือ ไม่มีตลาดซื้อขายของจะเป็นทุ่งเลี้ยงวัวอย่างเดียว ความเชื่อที่หลงเหลืออยู่คือเชื่อในเรื่องความสามัคคีของการอยู่ร่วมกัน และการตั้งนามวัดนี้เกี่ยวกับสัตว์น่าจะเป็นการระลึกถึงบุญคุณของสัตว์ที่ให้อาชีพ และให้ชีวิตที่ดี (คุณลัดดา พิงผิว, การสัมภาษณ์ส่วนบุคคล, 9 พฤษภาคม 2561)

5.1.4.3 ภูมินามวัดโคนอนมหาสวัสดิ์ เป็นวัดที่ไม่มีหลักฐานทางประวัติศาสตร์ใด ๆ ระบุไว้นอกจากเรื่องเล่าของชาวบ้านที่เล่าถึงความศักดิ์สิทธิ์ของพระประธานในวัด

คุณน้อย เรืองแจ่ม อายุ 75 ปี เล่าว่า ตั้งแต่จำความได้ก็เห็นวัดนี้แล้ว แต่เมื่อก่อนวัดนี้เป็นพื้นที่โล่งแจ้ง ไม่มีสิ่งก่อสร้างอะไรมากนัก ความเชื่อเกี่ยวกับชื่อวัดน่าจะเป็นความเชื่อเรื่องความสงบ ความร่มเย็น และระลึกถึงอาชีพทำนาดั้งเดิมที่มีวัว ควาย ช่วยไถนา (คุณน้อย เรืองแจ่ม, การสัมภาษณ์ส่วนบุคคล, 9 พฤษภาคม 2561)

5.1.5 ภูมินามวัดตามความเชื่อที่ตั้งตามภูมิศาสตร์ของพื้นที่ แหล่งน้ำ มี 2 วัด ดังนี้

5.1.5.1 ภูมินามวัดชลอ เป็นวัดที่สร้างขึ้นสมัยกรุงศรีอยุธยาตอนต้น ในสมัยพระเจ้าอู่ทอง (สมเด็จพระบรมราชาธิบดีที่ 1) เป็นวัดที่มีประวัติศาสตร์มายาวนาน มีความสัมพันธ์กับเรื่องเล่า

คุณจิต บุญเล็ก อายุ 80 ปี เล่าว่า เห็นวัดชลอมาตั้งแต่เด็ก ตามพ่อ แม่ และปู่ ย่าไปที่วัดเสมอ มีความภูมิใจในวัดชลอที่มีคนเข้ามาเยี่ยมชมมากมาย และมีความเชื่อถึงความศักดิ์สิทธิ์ของสถานที่นี้ เชื่อในเรื่องเล่าเกี่ยวกับวิญญานบรรพบุรุษ และเชื่อในวิถีชีวิตสายน้ำในคลอง เมื่อก่อนน้ำในลำคลองตรงหน้าวัดชลอเชี่ยวมาก มีคนจมน้ำบ่อย ปัจจุบันลำน้ำเปลี่ยนไป และอาจมีวิธีป้องกันที่ดีจึงไม่เกิดเหตุขึ้น ภูมิใจมากที่เกิดในบ้านเมืองแห่งนี้ (คุณจิต บุญเล็ก, การสัมภาษณ์ส่วนบุคคล, 15 พฤษภาคม 2561)

5.1.5.2 ภูมินามวัดลุ่มคงคาราม เป็นวัดที่ไม่มีข้อมูลบันทึกถึงประวัติความเป็นมาว่าสร้างเมื่อใด ใครเป็นผู้สร้าง พบแต่เรื่องเล่าของชาวบ้านที่เล่าต่อกันมาว่า แต่เดิมพื้นที่แห่งนี้เป็นที่ลุ่มมีน้ำท่วมตลอดปี และเป็นที่อยู่ผสมสมบูรณ์ ทั้งปลูกพืชไร่และจับสัตว์น้ำเป็นอาชีพ

คุณเดือน บ้านเนิน อายุ 74 ปี เล่าว่าในสมัยเด็ก ๆ ชอบมาพายเรือเล่น และเก็บผักบุ้ง ผักกระเฉดหน้าวัดไปขาย ให้ชาวบ้านใกล้เรือนเคียง นอกจากนี้ยังชอบตกปลาเพื่อทำอาหาร

รับประทานในครอบครัว เหลือกินก็สามารถนำไปขายได้ ภูมิใจมากที่เกิดในพื้นที่แห่งนี้ ความเชื่อที่ถูกสั่งสอนเกี่ยวกับชื่อวัดลุ่มคงคารามคือ เชื่อเรื่องพระภูมิเจ้าที่ พระแม่คงคา ด้วยเป็นพื้นที่ให้ชีวิตที่มีความสุขอุดมสมบูรณ์ (คุณเดือน บ้านเนิน, การสัมภาษณ์ส่วนบุคคล, 15 พฤษภาคม 2561)

5.1.6 ภูมินามวัดตามความเชื่อที่ตั้งตามเชื้อชาติ มี 2 นามวัด ดังนี้

5.1.6.1 ภูมินามวัดไทยเจริญ เป็นวัดเก่าแก่สร้างขึ้นในสมัยอยุธยา เดิมเรียกว่า วัดบางจัน ด้วยเป็นที่อยู่ของชนเชื้อชาติจีนดั้งเดิม ต่อมามีการรวมตัวกันระหว่างคนไทยกับคนจีนวัดบริเวณนี้

คุณน้อย โพธิ์ศรี อายุ 79 ปี เล่าว่า สมัยเด็ก ๆ ขยายของเล็ก ๆ น้อย ๆ บริเวณนี้จึงพบเห็นผู้คนหลายเชื้อชาติทั้งจีน ลาว พม่า เขมร ตนเองนั้นพูดภาษาจีน และภาษาเขมรได้ ความภูมิใจในภูมินามวัด ที่มีในเรื่องความสามัคคีของคนในชุมชนนี้มาก อยู่ด้วยกันช่วยเหลือเกื้อกูลกัน คนจีนกับคนไทยที่ชุมชนนี้ไม่เคยทะเลาะกันเลยประเพณีที่เป็นวิถีชีวิตหลาย ๆ อย่าง รับมาจากคนจีนกลุ่มนี้ เช่น ขยันค้าขาย ซึ่งครอบครัวของตนร่ำรวยมั่นคงได้ เพราะดูแลเป็นอย่างดี และได้รับคำสอนจากคนจีนที่นี้ด้วยเหมือนกัน (คุณน้อย โพธิ์ศรี, การสัมภาษณ์ส่วนบุคคล, 22 พฤษภาคม 2561)

5.1.6.2 ภูมินามวัดแพรก เป็นวัดเก่าแก่ตามประวัติระบุไว้ว่า สร้างขึ้นในสมัยกรุงศรีอยุธยาตอนกลาง เข้าใจว่าชาวมอญเป็นผู้สร้างขึ้น ที่ดินแห่งนี้เดิมเป็นทุ่งนากลางแจ้งกว้างขวางมาก

คุณแดง จันทร์เกิด อายุ 82 ปี เล่าว่า ชอบที่นี่มาก มักคิดถึงอดีตอยู่เสมอ เพราะได้ไปวังบริเวณที่กว้างขวางและมีสวนผลไม้มากมาย ได้รู้จักผู้คนทั้งคนมอญและพม่า ชอบช่วงเทศกาลวันสงกรานต์มาก ได้กินขนมอร่อย ๆ ของคนมอญ ภูมิใจในเชื้อชาติกลุ่มชนของคนแห่งนี้ และเห็นถึงการรวมกันที่พึ่งพาอาศัยกัน ตนได้รับสิ่งดี ๆ เหล่านี้มาสอนลูกหลานในครอบครัว ความเชื่อเกี่ยวกับภูมินามวัดแพรก มีความเชื่อเรื่องการยกย่องซึ่งกันและกัน การให้เกียรติกันจะอยู่ด้วยกันอย่างสงบสุข (คุณแดง จันทร์เกิด, การสัมภาษณ์ส่วนบุคคล, 22 พฤษภาคม 2561)

5.1.7 ภูมินามวัดตามความเชื่อที่ตั้งตามสิ่งของหรือของใช้ มี 2 นามวัด ดังนี้

5.1.7.1 ภูมินามวัดกระโจมทอง เป็นวัดเก่าแก่ตามประวัติศาสตร์ บันทึกไว้ว่าสร้างเมื่อประมาณ ปี พ.ศ. 1910 นับเวลาประมาณ 651 ปี มาแล้ว

คุณจุก โนนสิงห์ อายุ 81 ปี เล่าว่า วัดกระโจมทองเป็นวัดที่มีเรื่องเล่า ของความศักดิ์สิทธิ์ ในชื่อวัดมากด้วยเป็นสิ่งที่สร้างขึ้นเป็นที่ประทับของสมเด็จพระเจ้าอยู่ทอง เป็นเรื่องเล่าที่ภูมิใจมาก โดยส่วนตัวมีความเชื่อว่าผู้มีบุญเท่านั้นที่จะสร้างวัดได้ และพระเจ้าอยู่ทองโปรดให้สร้างพระอุโบสถขึ้นใกล้กับกระโจมที่หัก เพื่อนิมนต์พระมาทำพิธีทางศาสนาเป็นเรื่องเล่าที่ตนภูมิใจมากที่เกิดในบริเวณนี้ (คุณจุก โนนสิงห์, การสัมภาษณ์ส่วนบุคคล, 15 พฤษภาคม 2561)

5.1.7.2 ภูมินามวัดช่องพลู เป็นวัดเก่าแก่สร้างขึ้นในสมัยอยุธยาตอนปลาย เดิมเคยเป็นที่ตั้งพักของคนที่อพยพมาจากพระนครศรีอยุธยา มาตามลำน้ำเจ้าพระยาและขึ้นฝั่งที่วัดท่าบางสีทอง เดินทางเข้ามาตั้งถิ่นฐานบริเวณนี้

พระครูวิสุทธิกิตติญาณ เจ้าอาวาสวัดของพลู อายุ 64 ปี เล่าว่ามาจำพรรษาที่วัดนี้ตั้งแต่บวชเป็นพระเณร เมื่ออายุ 3 ขวบ ยังเห็นถึงความเป็นสวนไม้ดอก ไม้ผล ดั้งเดิมไม่มีถนนตัดผ่านจะไปอำเภอบางกรวยต้องใช้เรือพายหรือเดินเท้าเข้าไป ต่อมาถนนนครอินทร์ตัดผ่าน ความเจริญเข้ามาถึงวัดนี้มากขึ้น ความเชื่อเกี่ยวกับชื่อวัดน่าจะเป็นการระลึกถึงอุปกรรมของใช้ของคนเก่าแก่ในพื้นที่ที่ทำบุญที่วัดต้องเตรียมหมากพลู ทั้งถวายพระและมาเผื่อแผ่ผู้คนที่มาวัดมากกว่า เป็นการเข้าใจตามความเชื่อของท่านเจ้าอาวาส (พระครูวิสุทธิกิตติญาณ, การสัมภาษณ์ส่วนบุคคล, 22 พฤษภาคม 2561)

5.1.8 ภูมินามวัดตามความเชื่อที่ตั้งตามสิริมงคล มี 1 นามวัด ดังนี้

5.1.8.1 ภูมินามวัดศรีเรืองบุญ เป็นวัดเก่าแก่แต่ไม่มีประวัติระบุไว้ว่าสร้างเมื่อปี พ.ศ.ใด มีแต่บันทึกเรื่องเล่าว่าวัดนี้สร้างมากกว่า 80 ปี แล้วต่อมามีพระเข้ามาจำพรรษาเมื่อ ปี พ.ศ. 2554

คุณน้อม แจ็งกิจ อายุ 74 ปี เล่าว่า วัดนี้มีความรุ่งเรืองมาก ด้วยศรัทธาของชาวบ้านที่ร่วมกันสร้างวัดอาจมาจากความเชื่อในน้ำมนต์ศักดิ์สิทธิ์ของพระอาจารย์เลี่ยม ที่ได้รุ่งดงค์มาจำพรรษาที่วัดนี้ ในความเชื่อส่วนตัว เชื่อว่าชื่อของวัดเป็นสิริมงคลมาก และวัดเป็นที่พึ่งของชาวบ้านมาตลอด จึงมีความภูมิใจวัดนี้มาก (คุณน้อม แจ็งกิจ, การสัมภาษณ์ส่วนบุคคล, 22 พฤษภาคม 2561)

5.2 สรุปความเชื่อของคนในอำเภอบางกรวยในอดีต

จากการศึกษาภูมินามวัด ในอำเภอบางกรวย จังหวัดนนทบุรี พบว่า ชาวบ้าน ผู้ที่อาศัยอยู่ในชุมชนใกล้เคียงมีความเชื่อต่าง ๆ ตามการบอกเล่า ตามหลักฐาน บันทึกทางประวัติศาสตร์ สรุปเป็นประเด็นใหญ่ ๆ คือ ความเชื่อดั้งเดิม และความเชื่อเกี่ยวกับไสยศาสตร์ สิ่งเหนือธรรมชาติ ดังนี้

ความเชื่อดั้งเดิม

เป็นความเชื่อที่สืบทอดกันมาตั้งแต่ สมัยโบราณจนถึงปัจจุบัน แต่ยังมีปรากฏอยู่ทั้งสิ่งที่มีตัวตน และไม่มีตัวตน ในการดำรงชีวิตของชาวบ้าน มีความเชื่อดั้งเดิมบางประการที่สะท้อนจากภูมินามวัด ดังนี้

ความเชื่อเกี่ยวกับต้นไม้ ป่าไม้ คนในอำเภอบางกรวย จังหวัดนนทบุรี นิยมปลูกไม้ดอก ไม้ประดับ ตามความเชื่อที่ได้รับการถ่ายทอดมาจากบรรพบุรุษ เนื่องจากวิถีชีวิตของผู้คนผูกพันอยู่กับธรรมชาติต้องพึ่งพาอาศัยธรรมชาติ ในการดำรงชีวิตตั้งแต่แรกเกิดจนกระทั่งตาย จะเห็นได้ว่ามีเข้ามาเกี่ยวข้องเป็นจำนวน 13 นามวัด จาก 46 วัด คิดเป็นร้อยละ 28.26 ซึ่งเป็นความเชื่อเรื่องต้นไม้มีวิญญาน สิ่งสถิตอยู่ต้นไม้ สิริมงคล ความรุ่งเรือง

ความเชื่อเกี่ยวกับต้นไม้ และป่าอีกประเด็นที่เชื่อในเรื่องการเคารพศรัทธา เทวดาอารักษ์ของต้นไม้ประเภทต้นตะเคียน ต้นไทร ซึ่งเป็นไม้ใหญ่ เชื่อว่ามีสิ่งศักดิ์สิทธิ์อยู่

ความเชื่อเรื่องไม้ดอก ไม้ผลที่ออกดอกงดงาม เป็นความเชื่อถึงความเจริญรุ่งเรือง ความเชื่อ ไม้ผลที่ออกมารุ่นแรกจะไม่กินในครอบครัว หรือนำไปขายก่อน ต้องนำไปถวายพระ หรือใส่บาตรพระก่อน นอกจากนี้ยังมีประเพณีทอดผ้าป่าผลไม้ด้วย

ความเชื่อเกี่ยวกับพื้นที่อาณาเขตที่ตั้ง และตำแหน่งที่ตั้งเป็นสิ่งที่ถูกกำหนดขึ้น จำนวน 12 นามวัด จาก 46 นามวัด คิดเป็นร้อยละ 26.08 เพื่อใช้เรียกสถานที่เพื่อสะดวกต่อการจดจำ และระลึกถึง ภูมิศาสตร์การเดินทาง ภูมินามที่ตั้ง จึงเป็นความเชื่อดั้งเดิม ที่กำหนดหรือระลึกถึงความเป็นมารวมถึง ความเชื่อของเจ้าที่ เป็นความเชื่อการเซ่นไหว้ เชื่อในพลังอำนาจคุ้มครอง

ความเชื่อดั้งเดิมเกี่ยวกับบุคคลและนามสกุลของผู้สร้างวัดจำนวน 10 นามวัด คิดเป็นร้อยละ 21.73 เป็นการยกย่องบุคคลสำคัญ โดยเป็นบุคคลที่มีชื่อเสียง หรือคุณงามความดี ก็จะได้รับยกย่องอย่างกว้างขวาง จึงเป็นที่มาของการตั้งนามวัด นอกจากนี้ ยังเป็นความเชื่อดั้งเดิมถึงการเคารพบุคคล ที่ทำความดี เช่น กล้วย แก้วฟ้า เกิดประยงค์ตั้งตรงจิตร สิงห์ ผดุงเขต มณีกาญจน์ เป็นต้น

ความเชื่อดั้งเดิมเกี่ยวกับเชื้อชาติ สิ่งของ และความเป็นศิริมงคล เป็นความเชื่อในเรื่องความ สามัคคี การอยู่ร่วมกันเช่นไทยเจริญ เชื้อชาติไทยกับจีน แพรกเชื้อชาติมอญกับไทย นอกจากนี้ยัง รวมถึงความเชื่อในวัฒนธรรมประเพณีที่สืบทอดต่อกัน

ความเชื่อเกี่ยวกับไสยศาสตร์ สิ่งเหนือธรรมชาติ

เป็นความเชื่อที่สัมพันธ์กับการเรียกนามวัด เป็นอีกความเชื่อที่แฝงอยู่ในการตั้งนามตามต้นไม้ ป่าไม้ พื้นที่ แหล่งน้ำ บุคคล โดยมีความเชื่อเวทย์มนต์ คาถา ภูตผี ปีศาจ โดยไม่ได้แสดงในชื่อนามวัด โดยตรงแต่จะเป็นความเชื่อผสมผสานกัน เช่น จันทร ตะระเก

ความเชื่อที่ปรากฏตามภูมินามวัด ในอำเภอบางกรวย จังหวัดนนทบุรี พบว่าแต่ละนามวัดในอดีตมี ความเชื่อสัมพันธ์กับการดำรงชีวิต ประกอบไปด้วยความเชื่อดั้งเดิม ความเชื่อที่เกี่ยวเนื่องกับไสย ศาสตร์ สิ่งเหนือธรรมชาติ การยกย่องบุคคลสำคัญ การเคารพผู้ทำความดี ซึ่งทั้งความเชื่อและค่านิยม เหล่านี้ปรากฏชัดเจนในสังคมของคนในอำเภอบางกรวย จังหวัดนนทบุรี ในอดีต

บทที่ 6

สรุป อภิปรายผล และข้อเสนอแนะ

การศึกษาเรื่องภูมินามวัดในอำเภอบางกรวย จังหวัดนนทบุรี มีวัตถุประสงค์ของการวิจัย เพื่อศึกษาประวัติความเป็นมาของวัด วิเคราะห์ภูมินามวัดตามโครงสร้างภาษา ความหมายของนามวัด ในอำเภอบางกรวย จังหวัดนนทบุรี และความเชื่อของนามวัดที่มีต่อวิถีชีวิตของคนในอำเภอบางกรวย จังหวัดนนทบุรี ในการศึกษาครั้งนี้ เป็นการวิจัยเชิงสำรวจชุมชน (Community Survey) ผู้วิจัยใช้ระเบียบวิธีวิจัยเชิงคุณภาพ (Qualitative Research) เป็นวิธีการศึกษาโดยรวบรวมข้อมูลจากภาคสนามโดยวิธีสัมภาษณ์แบบเจาะลึก (In-depth Interview) กับผู้ให้ข้อมูลสำคัญ ในการเก็บข้อมูลที่มีอายุ 50 ปีขึ้นไป ผู้วิจัยจึงเก็บข้อมูลโดยอาศัยการบันทึกเสียงและการจดบันทึกพร้อมทั้งจัดเรียงข้อมูลวิเคราะห์ข้อมูล ซึ่งผลที่ได้จากการศึกษา สามารถนำมาสรุปและอภิปรายผลการศึกษาตามวัตถุประสงค์ของการศึกษา ดังนี้

6.1 สรุปผลการวิจัย

6.1.1 ประวัติความเป็นมาของวัดในอำเภอบางกรวย จังหวัดนนทบุรี

จากการศึกษาประวัติความเป็นมาของวัดในอำเภอบางกรวย จังหวัดนนทบุรี ทั้ง 46 วัด มีประวัติเกี่ยวข้องกับประวัติศาสตร์ชาติพันธุ์ ในสมัยกรุงศรีอยุธยาที่อพยพภัยสงครามและหนีโรคภัย (โรคห่า) มาพักอาศัยในอาณาเขตจังหวัดนนทบุรี เมื่อรวมเป็นชุมชนจึงทำการสร้างวัดขึ้น หรือบางวัดเป็นวัดดั้งเดิมในพื้นที่แต่รกร้างว่างเปล่าได้รับการบูรณะโดยพระเจ้าอู่ทอง พระบาทสมเด็จพระนั่งเกล้าเจ้าอยู่หัว (รัชกาลที่ 3) และพระบาทสมเด็จพระจุลจอมเกล้าเจ้าอยู่หัว (รัชกาลที่ 5) ที่พระราชทานสร้างขึ้นหรือบูรณะขึ้นมาใหม่เป็นส่วนใหญ่

6.1.2 ภูมินามของวัดตามโครงสร้างทางภาษาพบว่าประกอบด้วยคำมูลคำเดียว คำมูลสองคำมากที่สุด พบมากถึง 35 นามวัดจาก 46 นามวัด คิดเป็นร้อยละ 54.35 เมื่อประสมคำเป็นประโยคจะสัมพันธ์กับประวัติความหมายของนามวัดทั้งสิ้น

6.1.3 ความหมายของนามวัดในอำเภอบางกรวย จังหวัดนนทบุรี มีความหมายเกี่ยวข้องกับต้นไม้และป่าไม้มากที่สุดถึงร้อยละ 28.26 รองลงมามีความหมายของนามวัดสัมพันธ์กับอาณาเขตและสถานที่ร้อยละ 26.08 และมีความหมายสัมพันธ์กับชื่อบุคคลนามสกุล และสัตว์ต่าง ๆ

6.1.4 ความเชื่อของภูมินามวัดที่เกี่ยวข้องกับวิถีชีวิตของคนในอำเภอบางกรวย จังหวัดนนทบุรี มีความเชื่อ 2 ประเด็นที่สำคัญ คือ ความเชื่อดั้งเดิมและความเชื่อทางไสยศาสตร์และสิ่งเหนือธรรมชาติ

1) ความเชื่อดั้งเดิมเป็นความเชื่อดั้งเดิมเรื่องต้นไม้ ป่าไม้ ที่ผูกพันกับธรรมชาติ พึ่งพาอาศัยป่าในการดำเนินชีวิต เชื่อเรื่องต้นไม้ที่มีวิญญาณสิ่งสถิตอยู่ ต้นไม้ที่เป็นศิริมงคล และความเชื่อเรื่องพื้นที่ อาณาเขตบริเวณข้องเกี่ยวกับเทวดาอารักษ์ผืนป่า ความร่มเย็นเป็นสุข รวมถึงความอุดมสมบูรณ์ของไม้ผลนานาพันธุ์ เชื่อในคุณความดีของบุคคล ความเคารพยกย่องผู้ทำความดี ผู้นำ และการมีวิถีชีวิตที่อยู่รวมกันอย่างเป็นสุข และมีความเชื่อเรื่องบุญคุณของสัตว์ใหญ่ ส่วนหนึ่งที่มีพระคุณต่ออาชีพดั้งเดิมรวมถึงความสามัคคีในเชื้อชาติต่าง ๆ ที่อยู่ร่วมกัน

2) ความเชื่อแบบที่สองเป็นความเชื่อในไสยศาสตร์สิ่งเหนือธรรมชาติ เทพเจ้าแห่งความสงบสุข เชื่อในการรักษาโรคร้ายจากน้ำมนต์ของพระการปลุกเสกเครื่องราง นับถือสิ่งศักดิ์สิทธิ์ของวัด รวมถึงภูตผี ปีศาจ วิญญาณบรรพบุรุษดั้งเดิม รวมถึงความเชื่อในหลักการทางพุทธศาสนา

6.2 อภิปรายผลการวิจัย

จากการศึกษาภูมินามวัดในอำเภอบางกรวย จังหวัดนนทบุรี ผลการศึกษาสามารถนำมาสรุปอภิปรายผลได้ ดังนี้

6.2.1 ประวัติความเป็นมาของวัดในอำเภอบางกรวยจังหวัดนนทบุรี

ในการศึกษาประวัติวัดในอำเภอบางกรวย จังหวัดนนทบุรี พบว่าประวัติของทุกวัดจะมีที่มาคล้าย ๆ กัน คือ สร้างขึ้นโดยผู้คนที่อพยพมาจากกรุงศรีอยุธยา โดยผู้มีฐานันดรศักดิ์ชั้นสูง พระมหากษัตริย์ หรือระลึกถึงพระบรมวงศานุวงศ์ เจ้านายที่เป็นที่รักหรือคนในชุมชนดั้งเดิม ร่วมกันสร้าง ซึ่งสอดคล้องกับความสัมพันธ์ของวัดที่มีต่อวิถีชีวิตคนไทย (กระทรวงศึกษาธิการ, กรมวิชาการ, 2532: 39) ที่ระบุไว้ว่าความเกี่ยวเนื่องกับสถาบันหลัก 3 ประการคือ บ้าน วัด และวัง ซึ่งเปรียบเสมือนแหล่งรวบรวมและสร้างวัฒนธรรมความเชื่อที่มาอยู่ร่วมกัน กลายเป็นแนวทางกำหนดแบบแผนพฤติกรรมและบรรทัดฐานของคนไทยโดยเฉพาะประวัติวัดในอำเภอบางกรวย จังหวัดนนทบุรี ซึ่งสอดคล้องกับพระเทพเวที (ประยูรค์ ปยุตโต, 2547: 210 - 214) ที่กล่าวไว้ว่า ประวัติของวัดบางวัดจะสะท้อนให้เห็นถึงขั้นตอนแห่งชีวิต และการดำรงชีพของผู้คนดั้งเดิมในสังคมเกษตรกรรม มีความเกี่ยวเนื่องพิธีกรรมต่าง ๆ ที่เกิดความเชื่อมั่น

6.2.2 ภูมินามวัดในอำเภอบางกรวย จังหวัดนนทบุรี จำนวน 46 วัด ตามโครงสร้างทางภาษา พบว่าโครงสร้างทางภาษาของภูมินามวัด ประกอบด้วยคำมูล 1 คำ แต่ที่พบมากที่สุดคือประกอบด้วยคำมูล 2 คำ พบมากถึง 35 นามวัด คิดเป็นร้อยละ 76.8 ของนามวัดทั้ง 46 นามวัด ที่สื่อความหมายถึงที่มาของนามวัดได้ชัดเจน ซึ่งสอดคล้องกับ สุจริตลักษณ์ ดีผดุง (2543: 52) ที่วิเคราะห์ไว้ว่าภูมินามในภาษาไทยเป็นชื่อหมู่บ้าน ชื่อวัด พบว่าโดยทั่วไปเป็นคำโดดหรือคำประสม ที่มีลักษณะความสัมพันธ์ทางไวยากรณ์ของคำแบบคำหลัก - คำขยาย เป็นตัวกำหนดชื่อวัดหรือหมู่บ้าน ประกอบด้วยคำ ตั้งแต่ 1 - 2 คำ จะมีปรากฏ มากที่สุดและสอดคล้องกับผลงานวิจัยของ ปราณี กุล

ละวินชัย (2535: 89) ที่วิเคราะห์ว่า การตั้งชื่อสถานที่ต่าง ๆ ถนน วัด และหมู่บ้าน มีลักษณะโครงสร้างทางภาษาใช้เป็น 1 คำ หรือ 2 คำ เป็นส่วนใหญ่

6.2.3 ความหมายของนามวัดในอำเภอบางกรวย จังหวัดนนทบุรี มีความหมายถึงความสัมพันธ์เกี่ยวข้องกับต้นไม้และป่าไม้มากที่สุด จำนวน 13 วัด คิดเป็นร้อยละ 28.26 และเกี่ยวข้องกับพื้นที่อาณาเขต สถานที่ จำนวน 12 วัด คิดเป็นร้อยละ 26.08 ซึ่งสะท้อนให้เห็นถึงลักษณะความเป็นอยู่ของคนในอำเภอบางกรวย จังหวัดนนทบุรี เกี่ยวข้องกับการเกษตรกรรม สอดคล้องกับแนวคิดของ ไพฑูรย์ ปิยะปกรณ์ (2557: 33) ที่ศึกษาพบว่า ภูมินามหมู่บ้านและภูมินามวัด ส่วนใหญ่จะบอกปัจจัยการเลือกที่ตั้งพื้นฐาน การตั้งถิ่นฐานของมนุษย์และสิ่งแวดล้อมทางพื้นที่ของท้องถิ่น

6.2.4 ความเชื่อของภูมินามวัดที่เกี่ยวข้องกับวิถีชีวิตของคนในอำเภอบางกรวยจังหวัดนนทบุรีในอดีต มีความเชื่อ 2 ประเด็นที่สำคัญคือ ความเชื่อดั้งเดิมและความเชื่อทางไสยศาสตร์ สิ่งเหนือธรรมชาติ ดังนี้

1) ความเชื่อดั้งเดิม เรื่องภูมิจัดตามชื่อต้นไม้ ป่าไม้ พืชพาอาศัยต้นไม้ ป่าไม้ความเชื่อเรื่องพื้นที่ อาณาเขต ที่เกี่ยวข้องกับเทวดาอารักษ์ และความเชื่อในคุณความดีของคุณคน นับถือผู้นำและความเชื่อในการยกย่องสัตว์ใหญ่ที่มีบุญคุณต่อชีวิตในการประกอบอาชีพ ซึ่งสอดคล้องกับคันสนีย์ วีระศิลป์ชัย (2550: 1) ที่ศึกษาพบว่า การเรียกชื่อนามวัดหรือหมู่บ้าน ตามความเชื่อเป็นสมมุติบัญญัติซึ่งบุคคลแต่ละกลุ่มกำหนดการรับรู้และเข้าใจร่วมกัน เพื่อสื่อถึงความรู้สึกนึกคิดและสอดคล้องกับปิ่นฤทัย คงทอง (2551: บทคัดย่อ) ที่ศึกษาพบว่า ความเชื่อที่ปรากฏภูมินาม ได้แก่ ความเชื่อดั้งเดิมที่เกี่ยวกับต้นไม้ตำแหน่งที่ตั้ง การบ่งบอกเวลา สถานที่ และการกำหนดคุณธรรมความดีของคุณคน

2) ความเชื่อในไสยศาสตร์ สิ่งเหนือธรรมชาติ พบว่าภูมินามวัดในอำเภอบางกรวย จังหวัดนนทบุรี มีความเชื่อเรื่องไสยศาสตร์ สิ่งเหนือธรรมชาติ เกี่ยวกับภูตผีปีศาจ เวทมนต์คาถารักษาโรคอยู่บ้าง เนื่องจากมีกลุ่มชนหลายเชื้อชาติมาอยู่ร่วมกันสะท้อนให้เห็นถึงวิถีชีวิตดั้งเดิมของคนในอำเภอบางกรวยในอดีต ซึ่งสอดคล้องกับงานวิจัยของ สำราญ จุช่วย (2554: 145) ที่พบว่าวิถีชีวิตดั้งเดิมของคนในอำเภอบางกรวย ให้ความสำคัญต่อการบูชาสิ่งศักดิ์สิทธิ์ เทวดาอารักษ์ และเชื่อในเวทมนต์คาถารักษาโรคต่าง ๆ และสอดคล้องกับ สุธรรม ธีรภัทรธำรง (2557: 22) ที่อธิบายไว้ว่า การตั้งชื่อวัดถือเป็นกุศลงานและความเชื่อที่ต้องร่วมกันสร้างเพราะการร่วมกันสร้างจะได้บุญกุศลส่งไปถึงผู้ล่วงลับไปแล้ว และเชื่อว่าดวงวิญญาณของคุณคนที่ย้ายบุญไปแล้วยังผูกพันกับวัดหรือสิ่งก่อสร้างที่ตนได้ตั้งใจทำไว้ในชาติภพที่มีชีวิตอยู่

6.3 ข้อเสนอแนะในการนำผลการวิจัยไปใช้

ผลการวิจัยครั้งนี้ ผู้สนใจสามารถใช้ผลงานวิจัยนี้ เป็นแนวทางในการศึกษาภูมินามของวัดในอำเภออื่น ๆ ของจังหวัดนนทบุรี เพื่อแสดงให้เห็นถึงลักษณะและคุณค่าของภูมินามวัดในจังหวัดนนทบุรีได้ชัดเจนยิ่งขึ้น

6.4 ข้อเสนอแนะในการวิจัยครั้งต่อไป

ควรมีการศึกษาภาษาที่ใช้ตั้งชื่อสถานที่อื่น ๆ นอกเหนือจากชื่อวัด เช่น ชื่อของอำเภอ ชื่อของตำบล ชื่อของถนนทั้งในจังหวัดนนทบุรีและจังหวัดอื่น ๆ เพื่อรวบรวมเป็นข้อมูลทางประวัติศาสตร์ท้องถิ่นไว้ศึกษาต่อไป

บรรณานุกรม

- กระทรวงวัฒนธรรม, กรมการศาสนา. (2550). **กิจกรรมของวัดที่เลื่อมใสของพุทธศาสนิกชน**. กรุงเทพมหานคร: โรงพิมพ์กรมการศาสนา.
- กระทรวงศึกษาธิการ, กรมวิชาการ. (2532). **วัดกับวิถีชีวิตไทย**. กรุงเทพมหานคร: ครูสภาลาดพร้าว.
- จิตร ภูมิศักดิ์. (2548). **ศัพท์สันนิษฐานและอักษรวิจิตร**. โครงการสรรพนิต จิตร ภูมิศักดิ์. กรุงเทพมหานคร: สำนักพิมพ์ฟ้าเดียวกัน.
- ฉลาดชาย รมิตานนท์. (2527). **สังคมไทยกับความเชื่อ**. กรุงเทพมหานคร: พายัพ ออฟเซตพริ้นท์.
- ชำเลื่อง วุฒิจันทร์. (2556). **การพัฒนากิจการคณะสงฆ์ และการพระศาสนาเพื่อความมั่นคงแห่งชาติ**. กรุงเทพมหานคร: โรงพิมพ์การศาสนา.
- ดารณี ถวิลพิพัฒน์กุล. (2539). **กระบวนการเป็นเมืองกับการเปลี่ยนแปลงทางสังคมในประเทศกำลังพัฒนา**. กรุงเทพมหานคร: จุฬาลงกรณ์มหาวิทยาลัย.
- ดำรงราชานุภาพ, สมเด็จพระเจ้าบรมวงศ์เธอ, กรมพระยา. (2513). **มูลเหตุแห่งการสร้างวัดในประเทศไทย**. พิมพ์ครั้งที่ 4. กรุงเทพมหานคร: กรมศิลปากร.
- ทินพันธุ์ นาคะตะ. (2543). **พระพุทธศาสนากับสังคมไทย**. กรุงเทพมหานคร: สหાયบลิ็อกการพิมพ์.
- เทศบาลบางกรวย, อำเภอบางกรวย. (2559). **แผนพัฒนาเทศบาลเมืองบางกรวย พ.ศ. 2559 – พ.ศ. 2562**. กองวิชาการ และแผนงาน, อัดสำเนา.
- นนทบุรี, จังหวัด. (2527). **สมโภชกรุงรัตนโกสินทร์ 200 ปี**. นนทบุรี.
- นฤมล ตุงคะโหด. (2547). **การตั้งชื่อวัดในพุทธศาสนาในกรุงเทพมหานคร**. วิทยานิพนธ์ปริญญาโท สาขาประวัติศาสตร์, มหาวิทยาลัยมหิดล, คณะศิลปศาสตร์, สาขาวิชาภาษาศาสตร์.
- น้องนุช มณีอินทร์. (2543). **การปรับเปลี่ยนของชื่อหมู่บ้านในจังหวัดเชียงใหม่**. วิทยานิพนธ์ปริญญาโท สาขาวิชาภาษาศาสตร์ คณะอักษรศาสตร์ จุฬาลงกรณ์มหาวิทยาลัย.
- นิธิ เอียวศรีวงศ์. (2545). **ก่อนยุคพระศรีอารีย์ว่าด้วยศาสนาและความเชื่อ**. กรุงเทพมหานคร: มติชน.
- ปราณี กุลละวณิชย์. (2535). **ชื่อหมู่บ้านในมณฑลทวายและภาคตะวันออกเฉียงเหนือของประเทศไทย**. กรุงเทพมหานคร: โรงพิมพ์จุฬาลงกรณ์มหาวิทยาลัย.
- ปิ่นฤทัย คงทอง. (2550). **การศึกษาภูมินามอำเภอบางแพนจังหวัดนครศรีธรรมราช**. วิทยานิพนธ์ศิลปศาสตรมหาบัณฑิต. มหาวิทยาลัยรามคำแหง.

- ไพฑูรย์ ปิยะปกรณ์. (2557). **ภูมิศาสตร์ชนบท** (พิมพ์ครั้งที่ 3). กรุงเทพมหานคร: มหาวิทยาลัยรามคำแหง.
- พระเทพเวที, (ป.อ.ปยุตโต). (2547). **สถาบันสงฆ์กับสังคมไทย**. กรุงเทพมหานคร: มูลนิธิโกมลคีมทอง.
- . (2550). **สถาบันสงฆ์กับสังคมไทย**. กรุงเทพมหานคร: มูลนิธิโกมลคีมทอง.
- พระมหาสมชาย เจริญกิจ. (2557). **พระพุทธศาสนากับสังคมไทย**. กรุงเทพมหานคร: โรงพิมพ์จุฬาลงกรณ์มหาวิทยาลัย.
- พิศาล บุญผูก. (2560). **โครงการพัฒนาและเผยแพร่สารสนเทศจากภูมิปัญญาท้องถิ่น ด้านนันทบุรีศึกษา เพื่อส่งเสริมบริการห้องสมุดสู่ชุมชน**. สำนักบรรณสารสนเทศ, มหาวิทยาลัยสุโขทัยธรรมาธิราช.
- พุทธสมาคมแห่งประเทศไทย. (2531). **บันทึกการสัมมนาเรื่องพุทธศาสนากับสังคมไทยปัจจุบัน**. พระนคร: ห้างหุ้นส่วนจำกัดศิwap.
- มนตรี ศรีบุษรา. (2559). **ชื่อบ้านนามเมือง** (เล่ม 2). กรุงเทพมหานคร: กรุงเทพมหานครพิมพ์.
- รังสรรค์ จันต๊ะ. (2555). **บ้านโหล่งและเมือง: เขตความสัมพันธ์บนฐานเศรษฐกิจและวัฒนธรรมชุมชนในแอ่งเชียงใหม่ – ลำพูนตอนบน** (เล่ม 2). เชียงใหม่: บริษัทธารปัญญาจำกัด.
- ราชบัณฑิตยสถาน. (2546). **พจนานุกรมฉบับราชบัณฑิตยสถาน พ.ศ. 2542**. กรุงเทพมหานคร: นานมีบุ๊คส์พับลิเคชั่นส์.
- เรื่องเดช ปิ่นเชื่อนขัตติย์. (2538). **การศึกษาชื่อสถานที่ภาษาและภาษาจีนในประเทศไทย. วารสารภาษาและวัฒนธรรม**. 14, 2 (กรกฎาคม – ธันวาคม 2538) น. 20 – 37.
- วรรณช สุนทรวิณิต. (2560). **นันทบุรีศรีมหานคร**. นันทบุรี: สำนักบรรณสารสนเทศ มหาวิทยาลัยสุโขทัยธรรมาธิราช.
- วันวิสา คำพิภาค นราวัลย์ พูลพิพัฒน์ และ รังสรรค์ จันต๊ะ. (2556). **การศึกษาความหมาย และคุณค่าของภูมินามจากตำนานพื้นบ้านในชุมชนอำเภอแม่ทา จังหวัดลำพูน**. รายงานการประชุมสัมมนาวิชาการระดับชาติและนานาชาติเครือข่ายบัณฑิตศึกษา, มหาวิทยาลัยราชภัฏภาคเหนือครั้งที่ 15. มหาวิทยาลัยราชภัฏเชียงใหม่.
- วิจิตรนันทน์ ภาณุพงศ์. (2550). **โครงสร้างของภาษาไทย: ระบบไวยากรณ์**. พิมพ์ครั้งที่ 20. กรุงเทพมหานคร: โรงพิมพ์มหาวิทยาลัยรามคำแหง.
- วีรณัฐ ปินทวนิช. (2554). **จังหวัดเพชรบุรี. ในสารานุกรมวัฒนธรรมไทย ภาคกลาง**. กรุงเทพมหานคร: สารานุกรมไทยธนาคารไทยพาณิชย์.
- คันสนีย์ วีระศิลป์ชัย. (2551). **ชื่อบ้านนามเมืองในกรุงเทพฯ**. กรุงเทพมหานคร: สำนักพิมพ์มติชน.
- ศิลปากร, กรม. (2534 - 2539). **ทะเบียนโบราณสถานทั่วราชอาณาจักร เล่ม 3**. กรุงเทพมหานคร: ศุภสภา.

- . (2544). **วัฒนธรรม พัฒนาการทางประวัติศาสตร์เอกลักษณ์และภูมิปัญญาจังหวัดนนทบุรี**. พิมพ์ครั้งที่ 2. กรุงเทพมหานคร: องค์การคำครุสภา.
- ศูนย์วัฒนธรรมจังหวัดนนทบุรี. เมืองนนทบุรี. (2505). **พระราชบัญญัติคณะสงฆ์**.
- . ศูนย์ศิลปวัฒนธรรม, จังหวัดนนทบุรี. **เมืองเก่าวัดงาม**. (2531).
- สำราญ จุช่วย. (2554). **การดำเนินชีวิตของคนในชุมชนบางขุนภายใต้การเปลี่ยนแปลงของวัฒนธรรมท้องถิ่น**. รายงานวิจัย, มหาวิทยาลัยราชพฤกษ์.
- สุกัญญา สุขฉายา. (2558) **พิธีกรรมตำนานเพลง: บทบาทของคติชนกับสังคมไทย**. กรุงเทพฯ: โครงการเผยแพร่ผลงานทางวิชาการ คณะอักษรศาสตร์ จุฬาลงกรณ์มหาวิทยาลัย.
- สุจริตลักษณ์ ดีผดุง. (มกราคม – มิถุนายน 2543). **ชื่อหมู่บ้านในจังหวัดนครปฐม**. วารสารภาษาและวัฒนธรรม 19 (1), 55 – 57.
- สุธรรม อีร์ภัทรธารง. (2557). **การศึกษาเปรียบเทียบบทบาทและกิจกรรมของวัดและพระสงฆ์ที่มีต่อการส่งเสริมสถานภาพของเด็กวัดในสังคมไทย**. วิทยานิพนธ์อักษรศาสตรมหาบัณฑิต สาขาวิชาศาสนาเปรียบเทียบ บัณฑิตวิทยาลัย, มหาวิทยาลัยมหิดล.
- สุรียา รัตนกุล. (2544). **พิธีกรรมในศาสนา (เล่ม 1)**. นครปฐม: สำนักพิมพ์มหาวิทยาลัยมหิดล.
- เสวภา พรสิริพงษ์ ขวัญจิต ศศิวงศ์ศาโรจน์ ยงยุทธ บุรสิทธิ์. (2557). **วัดในพุทธศาสนากับความพร้อมในการรองรับสังคมผู้สูงอายุ**. วารสารภาษา และวัฒนธรรมเอเชีย มหาวิทยาลัยมหิดล. ปีที่ 33 ฉบับที่ 1 มกราคม – มิถุนายน 2557, มหาวิทยาลัยมหิดล.
- หน่วยอนุรักษ์สิ่งแวดล้อมศิลปกรรมท้องถิ่นจังหวัดนนทบุรี โรงเรียนสตรีนนทบุรี. (2534). **ข้อมูลสภาพแวดล้อมศิลปกรรมในแหล่งศิลปกรรมทุกประเภทของจังหวัดนนทบุรี**. เอกสารโรเนียว.
- อรรถวิทย์ รอดเจริญ. (2558). **ที่มาของชื่อวัดในอำเภอเมืองเพชรบุรีจังหวัดเพชรบุรี**. วารสารมนุษยศาสตร์ปริทัศน์. ปีที่ 17 ฉบับที่ 1 มกราคม – มิถุนายน 2558, มหาวิทยาลัยราชภัฏเพชรบุรี.
- อานันต์ อนันตภาค. (2552). **บางบ้านบางเมืองที่มาที่ไปของชื่อบ้านนามเมืองบนที่ราบภาคกลางของสยามประเทศ**. กรุงเทพมหานคร: ห้างหุ้นส่วนจำกัดภาพพิมพ์.
- อุปกิตศิลปสาร, พระยา. (2548). **หลักภาษาไทย**. พิมพ์ครั้งที่ 13. กรุงเทพมหานคร: ไทยวัฒนาพานิช.

ภาคผนวก

รายนามผู้ให้ข้อมูลภาคสนาม

รายนามบุคคลผู้ให้ข้อมูลภาคสนาม

1. วันดี จันทร์แจ่ม อายุ 72 ปี บ้านเลขที่ 7/11 หมู่ 8 บ้านหัวแหลม ตำบลวัดชลอ อำเภอบางกรวย จังหวัดนนทบุรี 11130
2. นฤมล ไนสังข์ อายุ 80 ปี บ้านเลขที่ 14/2 หมู่ 6 คลองบางกอกน้อย ตำบลวัดชลอ อำเภอบางกรวย จังหวัดนนทบุรี 11130
3. น้อย กาญจนศรี อายุ 79 ปี บ้านเลขที่ 18/9 หมู่ 2 ตำบลวัดชลอ อำเภอบางกรวย จังหวัดนนทบุรี 11130
4. พระอาณัติ อายุ 67 ปี วัดโพธิ์เผือก หมู่ 6 ถนนบางกรวย – ไทรน้อย ตำบลบางกรวย อำเภอบางกรวย จังหวัดนนทบุรี 11130
5. แดง พูนผล อายุ 75 ปี บ้านเลขที่ 21/117 หมู่ 1 ตำบลบางสีทอง อำเภอบางกรวย จังหวัดนนทบุรี 11130
6. ชีรวัฒน์ กลีบผึ้ง อายุ 59 ปี บ้านเลขที่ 19/114 หมู่ 2 บ้านบางอ้อยช้าง ตำบลบางสีทอง อำเภอบางกรวย จังหวัดนนทบุรี 11130
7. แดง การเกิด อายุ 80 ปี บ้านเลขที่ 6/97 หมู่ 4 ถนนบางกรวย – ไทรน้อย อำเภอบางกรวย จังหวัดนนทบุรี 11130
8. เผือก แจ่มจันทร์ อายุ 80 ปี บ้านเลขที่ หมู่ 6 คลองบางรวนาก ตำบลบางขุนกอง อำเภอบางกรวย จังหวัดนนทบุรี 11130
9. จารุวรรณ พุ่มสงวน อายุ 59 ปี บ้านเลขที่ 9/124 คลองวัดสัก หมู่ 4 ตำบลบางขุน อำเภอบางกรวย จังหวัดนนทบุรี 11130
10. เต็ม ทองลาภ อายุ 81 ปี บ้านเลขที่ 16/173 หมู่ 3 คลองบางขุนกอง ตำบลบางขุนกอง อำเภอบางกรวย จังหวัดนนทบุรี 11130
11. นี กำแสง อายุ 67 ปี บ้านเลขที่ 21/145 หมู่ 3 ตำบลบางคูเวียง อำเภอบางกรวย จังหวัดนนทบุรี 11130
12. ล้วน ทองพูน อายุ 73 ปี บ้านเลขที่ 20/6 หมู่ 1 คลองบางรวนาก ตำบลบางคูเวียง อำเภอบางกรวย จังหวัดนนทบุรี 11130
13. จารุวรรณ พุ่มสงวน อายุ 58 ปี ปลัดองค์การบริหารส่วนตำบลบางขุน ตำบลบางขุน อำเภอบางกรวย จังหวัดนนทบุรี 11130
14. ผิน หมายมั่น อายุ 68 ปี บ้านเลขที่ 8/17 หมู่ 10 ถนนบางกรวย – ไทรน้อย ตำบลวัดชลอ อำเภอบางกรวย จังหวัดนนทบุรี 11130

15. เผือก โปธิ์แก้ว อายุ 78 ปี บ้านเลขที่ 91/15 หมู่ 4 ถนนสุขาภิบาลวัดชลอ ตำบลวัดชลอ อำเภอบางกรวย จังหวัดนนทบุรี 11130
16. กรวย จันทรแจ้ อายุ 58 ปี บ้านเลขที่ 21/143 หมู่ 4 ตำบลวัดชลอ อำเภอบางกรวย จังหวัดนนทบุรี 11130
17. จีน หนูบุตร อายุ 80 ปี บ้านเลขที่ 78/149 หมู่ 8 ถนนบางกรวย – ไทรน้อย ตำบลบางกรวย อำเภอบางกรวย จังหวัดนนทบุรี 11130
18. เพ็ญ จินดา อายุ 81 ปี บ้านเลขที่ 6/71 หมู่ 4 ถนนบางกรวย – ไทรน้อย ตำบลบางกรวย อำเภอบางกรวย จังหวัดนนทบุรี 11130
19. หยศ แก้วใส อายุ 69 ปี บ้านเลขที่ 10/119 หมู่ 3 บ้านบางไกร ตำบลบางขุนทอง อำเภอบางกรวย จังหวัดนนทบุรี 11130
20. เต็ม ทองสมบูรณ์ อายุ 80 ปี บ้านเลขที่ 25/130 หมู่ 5 คลองบางกอกน้อย ตำบลบางขุนทอง อำเภอบางกรวยจังหวัดนนทบุรี 11130
21. เย็น จันทรแก้ว อายุ 69 ปี บ้านเลขที่ 1/98 หมู่ 4 ตำบลบางคูเวียง อำเภอบางกรวย จังหวัดนนทบุรี 11130
22. สุข ตุลาแจ่ม อายุ 82 ปี บ้านเลขที่ 27/69 หมู่ 1 คลองบางรวานก ตำบลบางคูเวียง อำเภอบางกรวย จังหวัดนนทบุรี 11130
23. นก งานเย็น อายุ 76 ปี บ้านเลขที่ 54/59 หมู่ 1 ถนนพระประแดง - สุพรรณบุรี ตำบลปลายบาง อำเภอบางกรวย จังหวัดนนทบุรี 11130
24. จิต สุขเนตร อายุ 59 ปี บ้านเลขที่ 83/92 ตำบลบางคูเวียง อำเภอบางกรวย จังหวัดนนทบุรี 11130
25. เย็น บุตรดี อายุ 68 ปี บ้านเลขที่ 117/169 หมู่ 6 ถนนบางกรวย – ไทรน้อย ตำบลบางกรวย อำเภอบางกรวย จังหวัดนนทบุรี 11130
26. วาสนา บุญรอด อายุ 60 ปี บ้านเลขที่ 274/4 หมู่ 3 คลองบางกรวย ตำบลวัดชลอ อำเภอบางกรวย จังหวัดนนทบุรี 11130
27. ใหญ่ ทองพิมพ์ อายุ 78 ปี บ้านเลขที่ 95/84 หมู่ 8 คลองบางกอกน้อย ตำบลวัดชลอ อำเภอบางกรวย จังหวัดนนทบุรี 11130
28. พร แก้วใส อายุ 66 ปี บ้านเลขที่ 97/118 หมู่ 9 คลองบางกอกน้อย ตำบลวัดชลอ อำเภอบางกรวย จังหวัดนนทบุรี 11130
29. ทอง บางใหญ่ อายุ 77 ปี บ้านเลขที่ 95/110 หมู่ 9 ตำบลวัดชลอ อำเภอบางกรวย จังหวัดนนทบุรี 11130

30. นะ พรหมบุตร อายุ 80 ปี บ้านเลขที่ 212/59 หมู่ 5 คลองบางกอกน้อย ตำบลบางขุน อำเภอบางกรวย จังหวัดนนทบุรี 11130
31. แดง กองกิจ อายุ 79 ปี บ้านเลขที่ 48/184 หมู่ 9 บ้านบางไกร ตำบลบางขุนทอง อำเภอบางกรวย จังหวัดนนทบุรี 11130
32. หน้อย โปธิสาร อายุ 59 ปี บ้านเลขที่ 45/12 หมู่ 4 ตำบลบางขุนทอง อำเภอบางกรวย จังหวัดนนทบุรี 11130
33. นก งามสุข อายุ 82 ปี บ้านเลขที่ 108/126 หมู่ 7 คลองบางคูเวียง ตำบลบางคูเวียง อำเภอบางกรวยจังหวัดนนทบุรี 11130
34. ปราณี นพกิจ อายุ 58 ปี บ้านเลขที่ 46/98 หมู่ 3 ตำบลศาลากลาง อำเภอบางกรวย จังหวัดนนทบุรี 11130
35. นงนุช เพชรบุตร อายุ 59 ปี บ้านเลขที่ 3/45 หมู่ 3 คลองปลายบาง อำเภอบางกรวย จังหวัดนนทบุรี 11130
36. คิต บำรุงกิจ อายุ 79 ปี บ้านเลขที่ 9/11 หมู่ 1 ถนนบางกรวย – ไทรน้อย ตำบลบางกรวย อำเภอบางกรวย จังหวัดนนทบุรี 11130
37. ลัดดา พึ่งผิว อายุ 72 ปี บ้านเลขที่ 15/25 หมู่ 3 ตำบลบางสีทอง อำเภอบางกรวย จังหวัดนนทบุรี 11130
38. น้อย เรืองแจ่ม อายุ 75 บ้านเลขที่ 19/96 หมู่ 7 ตำบลมหาสวัสดิ์ อำเภอบางกรวย จังหวัดนนทบุรี 11130
39. จิต บุญเล็ก อายุ 80 ปี บ้านเลขที่ 20/42 หมู่ 3 ถนนบางกรวย – ไทรน้อย ตำบลวัดชลอ อำเภอบางกรวย จังหวัดนนทบุรี 11130
40. เตือน บ้านเนิน อายุ 74 ปี บ้านเลขที่ 18/32 หมู่ 3 บ้านลุ่ม ตำบลบางกรวย อำเภอบางกรวย จังหวัดนนทบุรี 11130
41. น้อย โพธิ์ศรี อายุ 79 ปี บ้านเลขที่ 29/59 หมู่ 3 บ้านจีน ตำบลบางขุนทอง อำเภอบางกรวย จังหวัดนนทบุรี 11130
42. แดง จันท์เกิด อายุ 82 ปี บ้านเลขที่ 17/31 หมู่ 4 บ้านปลายบาง ตำบลปลายบาง อำเภอบางกรวย จังหวัดนนทบุรี 11130
43. จุก ไนนสิงห์ อายุ 81 ปี บ้านเลขที่ 95/1/42 หมู่ 2 ถนนบางบัวทอง ตำบลวัดชลอ อำเภอบางกรวย จังหวัดนนทบุรี 11130
44. พระครูวิสุภกิตติญาณ อายุ 64 ปี บ้านเลขที่ 14 หมู่ 2 ตำบลบางขุนทอง อำเภอบางกรวย จังหวัดนนทบุรี 11130

45. น้อม แจ็งกิจ อายุ 74 ปี บ้านเลขที่ 103/75 หมู่ 1 ถนนบางบัวทอง - ดิ่งชัน ตำบล
ปลายบาง อำเภอบางกรวย จังหวัดนนทบุรี 11130

46. แก้ว นำโชค อายุ 68 ปี บ้านเลขที่ 14/94 หมู่ 5 ตำบลมหาสวัสดิ์ อำเภอบางกรวย จังหวัด
นนทบุรี 11130 (วัดโตนดข้าวัดที่ 2)

ประวัติผู้วิจัย

ชื่อ ผศ.สำราญ จูช่วย (Sumran Juchooy)

วุฒิการศึกษา ระดับปริญญาตรี ศึกษาศาสตรบัณฑิต (ศศช.) มหาวิทยาลัยศรีนครินทรวิโรฒ
ระดับปริญญาโท การศึกษามหาบัณฑิต (กศ.ม.) หลักสูตรและการสอน มหาวิทยาลัย
ราชภัฏพระนคร

สถานที่ทำงาน มหาวิทยาลัยราชพฤกษ์ จังหวัดนนทบุรี เลขที่ 9 หมู่ 1 ถนนนครอินทร์
ตำบลบางขุน อำเภอบางกรวย จังหวัดนนทบุรี 11130
โทร 02 -432-6101 ต่อ 2101

ประสบการณ์ด้านการวิจัย 1. แนวทางการประชาสัมพันธ์ตามคุณลักษณะ ของนักศึกษาวิทยาลัย
ราชพฤกษ์ ปีการศึกษา 2550

2. รูปแบบการดำเนินชีวิตของคนในชุมชนบางขุน อำเภอบางกรวย
จังหวัดนนทบุรี ปีการศึกษา 2551

3. แนวทางการเพิ่มประสิทธิภาพการดำเนินงานกองทุนเงินให้กู้ยืมเพื่อ
การศึกษามหาวิทยาลัยราชพฤกษ์ ปีการศึกษา 2552

4. ความพึงพอใจของนักศึกษาที่มีต่อการเรียนการสอนของครูอาสาสมัคร
ชาวจีนระดับอุดมศึกษา ปีการศึกษา 2552

5. สื่อประชาสัมพันธ์ที่ส่งผลต่อการเลือกศึกษาต่อที่วิทยาลัยราชพฤกษ์
ปีการศึกษา 2553

6. การดำเนินชีวิตของคนในชุมชนบางขุนภายใต้การเปลี่ยนแปลงของ
วัฒนธรรมท้องถิ่น ปีการศึกษา 2554

7. วิถีชีวิตคนในชุมชนริมคลองบางกอกน้อยตอนบน จังหวัดนนทบุรี ที่
สอดคล้องกับแนวคิดตามหลักปรัชญาเศรษฐกิจพอเพียง

8. ความต้องการศึกษาเทคโนโลยีสารสนเทศของผู้ใหญ่วัยแรงงานนอก
ระบบ ก่อนเข้าสู่วัยผู้สูงอายุ อำเภอบางกรวย จังหวัดนนทบุรี

ผลงานวิจัยที่พิมพ์เผยแพร่

1. บทความวารสารวิชาการกระทรวงศึกษาธิการ บทความ
วารสารวิชาการมหาวิทยาลัยราชพฤกษ์

2. นำเสนอผลงานวิจัยในการประชุมวิชาการระดับชาติที่จุฬาลงกรณ์มหาวิทยาลัย เรื่องความพึงพอใจของนักศึกษาที่มีต่อการเรียนการสอนของครูอาสาสมัครชาวจีน ระดับอุดมศึกษา
3. นำเสนอผลงานวิจัยในการประชุมวิชาการระดับชาติครั้งที่ 3 ที่มหาวิทยาลัยทักษิณ เรื่องการดำเนินชีวิตของคนในชุมชนบางขุนภายใต้การเปลี่ยนแปลงของวัฒนธรรมท้องถิ่น
4. ตีพิมพ์ในวารสารปาริชาติ ปีที่ 27 ฉบับที่ 3 เรื่องวิถีชีวิตคนในชุมชนริมคลองบางกอกน้อยตอนบนจังหวัดนนทบุรี ที่สอดคล้องกับแนวคิดตามปรัชญาเศรษฐกิจพอเพียง
5. นำเสนอผลงานวิจัยในการประชุมวิชาการระดับชาติ ครั้งที่ 1 มหาวิทยาลัยนอร์ท เชียงใหม่ เรื่องความต้องการศึกษาเทคโนโลยีสารสนเทศของผู้ใหญ่วัยแรงงานนอกระบบก่อนเข้าสู่ผู้สูงอายุ อำเภอบางกรวย จังหวัดนนทบุรี
6. ตีพิมพ์ในวารสารปัญญาภิวัฒน์ ปีที่ 10 ฉบับที่ 2 (พฤษภาคม – สิงหาคม 2561) เรื่อง การจัดการความรู้เพื่อพัฒนาทักษะชีวิตตามหลักปรัชญาของเศรษฐกิจพอเพียง

